

ABONAMENTUL:

Pe un an . 28.— Cor.
Pe jumătate an 14.— "
Pe 3 luni . . . 7.— "
Pe o lună . . . 2.40 "
Pentru România și
străinătate:
Pe un an . 40.— franci.
Telefon
pentru oraș și interurban
Nr. 750.

REDACTIA
și ADMINISTRAȚIA
Strada Zrinyi Nr.1/a

INSERTIUNILE
se primesc la admini-
strație.
Mulțumite publice și Loc
deschis costă șirul 20 fil.
Manuscrisurile nu se in-
napoiază.

ROMÂNUL

Colindă nouă.

(La Crăciunul din anul 1915).

O, dulce Inger, ce odat'
Vestit-ai pe Mesia,
Coboară iar' din cerul sfânt,
Plinind din nou solia!

Purtând stâlparea de maslin
In alb vestmânt te-arată
Și ad'o zare de senin
In lumea tulburată.

Pătrunde prin troianul alb
Sub streșini umilite
Și mângăie copii orfani
Și mame văduvite.

La cei-ce gem în suferinți
Pe-o rază blândă vină
Și lacrimile lor ferbinți
Și chinul lor alină.

Coboară'n câmpii 'nsângerați,
Ce'n vuet greu răsună
Și din dușmani fă iarăș frați,
Blând mâna le'mpreună.

Și ca prin farmec ăst pământ
In raiu se va preface,
Când vei vesti cu glasu-ț sfânt:
In lume fie pace!

Brașov, Decembrie 1915.

ANDREIU BĂRSEANU

In numele lui Christos...

Orfelinat românesc în Sibiu.

Arad, Ajunul Crăciunului.

An de an în Ajunul Nașterii Domnului pe pagina aceasta gândul nostru se îndreaptă spre dealul sfințit de suferințele Aceluia, care prin patimile sale și prin scump sângele său ne-a mântuit. Cu smerită și nemărginită dragoste ne apropiem de ieslele săracăcioase, în cari s'a născut și fața Lui de dulce copil umple inimile noastre de mângăiere nevisată, ura și răutatea se ascund dinaintea strălucirii Lui și simțim cum iubirea se face stăpână sufletelor noastre.

O, sfânt copil! Cum ai intrat astăzi la noi, Tu ai îndreptat gândul nostru spre frățiorii Tăi nevinovați, spre dulcii copilași, cari au rămas fără tată și săraci și fără îngrijire. Tu însă îi iai astăzi în brațele Tale, îi săruți pe fruntea lor nevinovată și ni-i arăți nouă, că sunt ai noștri și pentru iubirea Ta, cu care Te-ai jertfit pentru noi, ni-i dai iubirii noastre, ca prin fapte să arătăm dragostea și credința noastră către Tine, iubindu-i pe ei și îngrijindu-i în numele Tău.

O, copil sfânt! In numele Tău scriem astăzi rândurile acestea către neamul românesc. Războiul a smuls dela vetrele lor sute de mii din cei mai buni ai neamului nostru. Acești viteji sângerează pentru onoarea țării și fericirea poporului românesc. Mulți dintre ei nu vor mai gusta seninătatea vieții familiare, căci gloanțele dușmane le-a curmat firul vieții. Ei s'au stins cu sufletul sbuciumat

de dorul plaiurilor și de murmurul isvoarelor, care le-au alintat copilăria.

In urma lor plâng orfanii părăsiți... Vaierul lor trezește lacrimi și te înfioară. Aripa caldă care i-a ocrotit s'a dus. De acum ei sunt orfanii neamului. Datoria noastră e să ne gândim la viața lor, la rostul lor. Aceasta nu este numai un act de caritate creștină, dar mai presus de toate o faptă națională, la care suntem obligați toți cei ce simțim aceleași fioruri sfinte ale conștiinței naționale.

Rândurile noastre s'au rărit, golurile mari, înspăimântătoare, trebuie nivelate. Cu toții purtăm în suflet imagina dureroasă a nesfârșitei cohorte de ciungi, ologi, invalizi, cu fețele crispate de lungi suferințe, cum defilează după războiu ca o „tristă ceată de îngropare.”

In numele Celui astăzi născut apropiati-vă de ei și-i mângăiați. Ei sunt ai noștri.

Eroismul lor înălțător le-a frânt trupul ofilit și li-a luat bucătura de pâine. Ei nu se mai pot hrăni. Acestor viteji nenorociți le trebuie un adăpost, care să le alime chinurile vieții. Și dela ei gândul nostru se întoarce iarăș spre miile de dulci copilași, cari nici nu știu poate că tătucul lor nu mai vine. Cu ochii scânteitori ei așteaptă și azi, ca altele, colindătorii și darurile lui Moș-Crăciun. Națiunea română are datorința supremă să le aducă azi, în ziua Nașterii Domnului, darul mângăietor pentru dânșii. Să se înalte

Scrisoare din ceealaltă lume.

De Al. Ciura.

Nu ți-am scris, Puiule, nimic — *memica*, cum spunea tu — de când te odihnești în mormântul tău, adăpostit de grilajul alb, ca și sufletul tău de ingeras...

Imi venia totdeauna să te întreb, cu un aer de dojană, ca și atunci când luai nisip în gură: pentru ce nu ai ascultat de tata și de mama? Pentru ce te-ai mutat din lumea asta atât de curând?”

Vezi, draga tati, cu mintea ta fragedă nu-ți puteai da seama, că ne mahneste așa de mult... Ingeri șglobii ca și tine, fluturându-și albele aripi în preajma frunții tale, te chemau la jocurile lor, în ceealaltă lume, unde nu sunt lacrimi și dureri, ci numai cântări de preamărire și jocuri alintate, pe razele de soare, pe razele de lună și pe cărările curcubeului, când Herubimii ating ușor coardele harfei lor de aur...

Tu nu știai atunci, că rânduiala lumii e, ca copiii să petreacă la groapă pe părinți, și nu aceștia să plângă lângă sicriul odraslelor lor plâpânde?

Tu nu știai, că zilele vieții pământene sunt de durată mai lungă; că toți cei ce au călcat ată pe tărâmul acestei Văi a Lacrimilor, tre-

buie să guste și dulceața și amarul ce e rânduit muritorilor?

Tu ai ascultat de glasul îngerilor, ce te chemau în slavă, și, cu judecata de copil nevinovat, ți-ai dat seama, că e mai bine — *dincolo*...

In noaptea aceea... când ți-ai înclinat capul pe umărul stâng și ai prins a respira tot mai lin, știam, că ai să te duci.

Când zorile se arătau cu șfială, la geamuri, ți-ai luat și tu drumul spre stelele, ce tremurau palide în slavă, chemându-te cu tainice cli-piri din genele lor de argint.

Te-ai ridicat, pe cărarușă de lumină, ce se deslușia în urma îngerilor călăuze. Ai trecut apoi prin o apă adâncă și limpede... și piciorușele tale nu se cufundau în apă, căci sufletul tău era mai curat, ca valurile uriașe, ce despart viața de moarte... Ai trecut apoi prin vămile văzduhului — și vameșii deschideau de departe barierile lor, ca să nu-ți stânjenească sborul spre raiu.

Te cunoșteau cu toții — din șoaptele fugare ale îngerilor, ce te călăuziau — și-ți spuneau, drept îndemn pentru aripile tale plâpânde:

— Sbori binisor, Puiule, și să nu privești în urmă, ca să nu ți se îngreuneze aripiioarele.

Și bine ai făcut, că ai ascultat de povața lor, căci dacă priviai înapoi, aripile ți s'ar fi în-

greumat de lacrimi, și asta te-ar fi stânjenit în sborul tău nesigur, de Inger începător.

Și mormântul s'a închis deasupra ta, cu grije par'că, să nu te apese prea tare.

Vântul a prins a șopti deasupra gropii. Soarele te desmierda cu lumina lui de aur, iar Noaptea îți spunea povestea copiilor pierduți în pădure...

Dar nu mai ascultai poveștile lor. Trupșorul tău, încetul cu încetul, a început a se amesteca cu pământul: mama cea bună, ce ne ocrotește pe toți, și în groapă.

Când zăpada s'a topit, soarele a chemat iarăș la viață, lutul din care erai alcătuită — și deasupra gropii, au început a surde în lumina primăverii: clopoței și vioarele și lacrimioare...

Sufletul tău — păstrând înfățișarea de umbră a ființei tale pământene — s'a adăpostit, dincolo de zarea albastră, într'o poiană cu iarba verde și păraie cu unde cristaline.

Acolo, jucându-te cu ceilalți ingerași, ai aflat iarăș o tăbliță, ca aceea ce ai uitat-o pe pământ, dar era mult mai strălucitoare. Tăblița era din aur, în cadre de argint, iar creionul era din diamant negru, abia luai creionul în mână, el pornia să scrie, și ingerașii rideau de spaima

din ofrande naționale la Sibiu marele orfelinat românesc și casa de soldați invalizi.

Suntem fericiți să anunțăm suflării românești de pretutindenți, că în Sibiu s'a pus la cale înființarea unui astfel de orfelinat și case de invalizi sub ocrotirea și îngrijirea consistorului diecezan. Doisprezece frunți ai vieții noastre bisericesti și naționale au dăruit frumoasa sumă de 3400 cor. care să servească de bază la organizarea orfelinatului. Reproducem aci *actul comemorativ* al inițiatorilor împreună cu sumele dăruite de dânsii precum urmează:

„Războiul actual a scos la suprafață o mulțime de necesități, pe cari ne simțim datori a le sprijini.

O asemenea necesitate de actualitate și după părerea noastră de cea mai mare urgență este înființarea unui orfelinat în Sibiu, pentru orfanii celor căzuți în război sau deveniți și altcum necapabili de muncă și câștig.

Subsemnații ne-am constituit de inițiatori ai acestui așezământ umanitar de întreținere, de creștere și de lumină și contribuim în acest scop cu sumele arătate lângă numele nostru, iar suma întreagă o punem la dispoziția Veneratului Consistor cu rugarea să o ia în administrare, să mărească fondul și prin alte contribuțiuni și să-l doteze și din fondurile proprii astfel, ca încă în toamna anului 1916 să se înființeze orfelinatul, față de care nu ne rezervăm nici un drept. — Sibiu, în 12 (25) Decembrie 1915. Nicolae Ivan, as. cons. 500 cor., Pantaleon Luca 500 cor., — Ioan de Preda 500 cor., — Alexandru Lebu 500 cor., Dr. Ilie Beu 200 cor., Dr. Lucian Borcia 200 cor., Dr. Vasile Preda 200 cor., Dr. Ioan Fruma 200 cor., Lazar Triteanu 200 cor., Dumitru Vulcu 200 cor., Ioan Lapedatu 100 cor., Constantin Pop 100 cor., total: 3400 cor.”

Gândul măreț al nobililor inițiatori *trebuie* să se înfăptuiască. Copilul astăzi născut a înspirat gândul acesta și cine nu va asculta porunca Lui, nu este vrednic de iubirea Lui. Suntem convinși că Românii de pretutindenți fără întârziere vor grăbi să-și dea tributul lor pentru marele orfelinat românesc din Sibiu. Zilele de astăzi sunt zilele faptelor. N'avem deci astăzi să laudăm pe Domnul în cimbele și în alăute, *ci avem să-L laudăm prin fapte*. Credința fără de fapte este moartă, a zis El, să dovedim că a noastră credință viează.

Soluția problemei este cea mai fericită. Orfelinatul se va face sub ocrotirea sfintei noastre biserici, dragii orfani ai eroilor, cari au murit pentru biruința adevărului și pentru

viitorul mai fericit al neamului nostru, vor crește sub alintarea dulcii noastre mame, care aproape de două mii de ani scutește naționalitatea noastră. Suntem convinși, că arhieriei noastre de ambele confesiuni vor sări cu zecile lor de mii pentru căminul copiilor lui Christos, milionarii noștri vor trimite sutele lor de mii, diezele vor da contribuțiile cuviincioase și nici un preot ori dascăl român, nici un intelectual român, nici un țaran român cu inima la loc nu va întârzia să-și dea obolul său după mărimea iubirii creștinești a inimii sale. Vor veni femeile și vor cerși din casă în casă în numele iubirii evanghelice a lui Christos și întreg neamul se va bucura de orfanii săi, cum se bucură tata și mama de scumpi copilașii lor. Băncile noastre, fără îndoială, vor fi în primul rând al marilor donatori.

Și

boierii Țării-Românești vor trimite și ei orfelinatului românesc din Sibiu sutele lor de mii și toți acei din România, cari simțesc românește, vor dovedi curățenia și veritatea sentimentului lor național prin suma ce o vor trimite orfelinatului românesc din Sibiu. Căci pentru ridicarea și susținerea orfelinatului va trebui cel puțin *un milion de coroane*. Un ziar de bulevard din Budapesta („Az Est”) în cursul unui an de zile a colectat pentru scopuri umanitare necesitate prin război aproape 2 milioane de coroane. Oare 12 milioane de Români nu vor fi în stare să deie un milion pentru orfanii neamului nostru? În numele lui Christos milionul se va aduna.

Cu gândul acesta serbăm noi astăzi Nașterea Mântuitorului. Căci El, sfântul copil, a îndreptat azi gândul nostru spre frățiorii săi nevinovați, spre dulcii copilași, cari au rămas fără tată și săraci și fără îngrijire. Pe aceștia El astăzi îi ia în brațele sale, îi sărută pe fruntea lor nevinovată și ni-i arată nouă, că sunt ai noștri și în numele iubirii Sale de oameni, cu care s'a jertfit pentru noi, ni-i dă iubirii noastre.

Nu vă lăpădați de dânsii, ca să nu vă lăpădați de Cel ce astăzi s'a născut din fecioara Maria.

ta, și-ți șopteau la ureche, cum să înveți a ceti mai repede.

Ce ușor e să înveți în ceealaltă lume: într-o zi ca'n nouă, în nouă ca'n nouăzeci și nouă...

Și așa și-ai petrecut acolo, dragă Puiule, în cântece și jocuri. Abia din când în când de te mai lua sfântu Petru, să scrii două-trei suflute în Cartea Vieții, când acele băteau ostenite la porțile zăvorite ale raiului.

M'am gândit să-ți scriu, în mai multe rânduri, draga tati, dar îmi dam seama, cât de greu e să străbați măcar cu scrisoarea până la tine.

E așa de departe!

Și pentru noi oamenii, cari trăim în lumea plină de păcate, e greu să răsbatem — fie și numai cu gândul — în lumea voastră de lumină...

Valea ce desparte viața de moarte ne amenință cu valurile ei adânci — și vămile văzduhului își țin barierele zăvorite cu grije, ca să nu răsbată prin ele nici un gând întinat cu păcate.

E greu să răsbăți așa de sus, când n'ai la îndemână aripile, cari să te ridice în slavă!

În vremea din urmă, când drumul spre celalalt tărâm s'a deschis atât de larg; când atâtea păcate s'au curățit cu suferința și sân-

gele eroilor martiri și cu lacrimile celor ce rămân pe urma lor fără nici un sprijin, îmi închipui, că v'a răsbate și scrisoarea aceasta până la tine, draga tati.

Va răsbate, măcar în această seară de taină, când cerurile se deschid, și corul îngeresc vestește din înălțimi: mărire Dumnezeirii, și oamenilor pace.

Tu nu știi, Puiule, în ce iad trăim noi; tu nu știi, cum oamenii se omoară și se sfășie între dânsii?

Să n'o știi nici acum; fericite de tine, că n'ai ajuns s'o știi!

Mii și mii de răniți se svârcolesc în noroiul stropit de sânge; mii și mii de morți, își dau sufletul, mușcând cu dinții în țărâna înghețată, înfățișându-se în fața tronului Ziditorului, cu o întrebare plină de mâhnire, întipărită pe fruntea lor de ceară...

Tu nu vei înțelege nimic din aceasta îngheșuală a duhurilor, ce năpădesc, de pretutindenți, prin porțile larg deschise ale cerului.

Tu, Puiule, să le însemni numele, cu slove frumoase, în Cartea Vieții, și să te rogi apoi ca Dumnezeu, să poruncească Arhanghelului, să curne odată măcelul și suferința bietilor oameni, îngenunchiați sub povara asta atât de grozavă!...

Așa-i că o să mă ascuți?

Luna a optsprezecea.

Arad, 24 Decembrie v.

Cetlm în *L'Indépendance Roumaine*, organul oficial al guvernului român dela 19 Decembrie (1 Ianuarie 1916) acest primarticol judicios:

1 Ianuarie 1916! La aceea dată în 1915, se dedeau lupte crâncene la Soissons, Germanii erau în fața Varșoviei, Rușii luptau pe culmile Carpaților, Italia nu intrase pe scenă, și la Dardanele nu era nici o acțiune. Pentru a măsura drumul parcurs în timpul de un an și a trage din constatările făcute concluziunile cele mai timide, trebuie să desvălim felul de a vedea al celor două grupări beligerante, cari, nu trebuie s'o mai spunem, revendică pentru socoteala proprie superioritatea și avantajile decisive.

Însă înainte de toate trebuie să constatăm că aspirațiunile de pace și îndestulirea poței de masacră, cari se manifestă de ambele părți, n'au găsit un ecou serios în sufletul popoarelor. Ceeace constituie particularitatea acestui războiu este că popoarele cari participă la el sunt toate convinse despre sfârșitul cauzei lor, că toate sunt rezolute s'o ducă până în sfârșit, fără să pună preț pe sacrificii și într'o măsură fără precedentă în istorie. Acesta este un spectacol grandios, înfiorător, tragic. Până la ce limită se vor face aceste sacrificii? Este absolut necesar ca Europa să fie transformată într'un câmp de ruine, înainte de ce glasul rezonului să fie ascultat?

Evident, astfel de chestiuni nu sunt oportune, atâta timp cât nici unul dintre adversarii de astăzi nu este suficient convins de logica implacabilă a faptelor, până când nu au cea stare sufletească necesară pentru a judeca valoarea lor reală.

Puterile quadruplicel au astăzi, ca și acum un an, ca și acum 18 luni, certitudinea matematică a învingerii. N'a survenit nici un eveniment pentru a le face un moment să se îndoiască de succesul final. Puțin importă, dacă se dau bătălii la Lods sau la Dvinsk, la Gallipoli sau la Salonica, că ținta se va ajunge astăzi ori mâine. Quadruplica are pentru ea inepuizabil rezervor de oameni, greutatea enormă a masei, resursele incomensurabile în bani și material, libertatea mărilor, ea are înainte de toate timpul care lucrează consecvent pentru cauza sa: dușmanul va fi, cred ententiștii, uzat în chip metodic, va pierde încetul cu încetul din forțele sale până în momentul când va sucomba fatal. Ententiștii văd chiar semnele catastrofei în multiplicitatea fronturilor create.

Aceasta este substanța tuturor comentariilor, tuturor manifestațiunilor publice ale șefilor ententei dela începutul conflictului.

În stadiul de astăzi al faptelor Austro-Ungaria, devenită la rândul său împătrită alianță, nu este atinsă de învâlmășeli cari să n'o îndreptățească la certitudinea victoriei. — În primul rând ea are câștiguri: zece departamente franceze, cele mai bogate, cele mai industriale; Belgia, Polonia, Curlanda și în urmă Serbia; sprijinită de o mare armată turcească, de cinci sute mii soldați bulgari, scoaterea din front alor 200 mii soldați sârbi, amenințarea Suezului și a Indiei. Cât privește superioritatea numerică a Rusiei, aceasta este o iluziune, pentru că ea nu știe să facă economie cu materialul său omenesc: la un milion de răniți ruși se înapoiază pe front 180 mii, și la un milion de răniți germani 980 mii reiau pușca în mână, cazurile de moarte și infirmii, mulțumită excelentului serviciu sanitar german, nu dau decât 2%. Pentru a recuceri cei 470 mii de kilometri de pământ dușman ocupat de Austro-Germani și locuit de 32 milioane oameni, pentru a sparge zidul de oțel ridicat dela Lille la Belfort și dela Riga la Cernăuți, adversarul are trebuință de forțe împătrite.

Iată față în față cele două teze. Care-i superioară? Răspunsul nu se poate scoate din tenebrele viitorului. Ceasul când se va deschide templul lui Ianus este departe.

Ce va face România?

Trenul României n'a sosit până acum. — Răspunsul dlui I. Brătianu în Cameră. — Oficiul guvernului român despre terminarea discuției la adresă în Cameră. — Pressa germană despre politica României. — Răspunsul Camerei române la mesajul tronului. — Pressa română despre situația războiului.

Arad, 6 Ianuarie.

D. I. Brătianu, președintele consiliului român, a rostit în Camera României următorul răspuns la desbaterea adresei:

Și anul acesta, ca și anul trecut, rugasem adunarea deputaților, ca și senatul, să renunțe la discuțiunea obișnuită a răspunsului la Mesaj. Într'adevăr era de prevăzut că această discuțiune era să se facă în mod esențial în jurul chestiunii internaționale, iar guvernul, necrezând că este momentul de a face o expunere întreagă a acestei situațiuni, era mai bine ca discuțiunea să fie amânată.

O parte din opozițiune nu a îngăduit ca să se facă astfel. De aceea ați asistat la cuvântările cari poate nu v'au părut lungi, pentru că au fost elocințe. Ați auzit astfel expresiunea unor pasiuni foarte calde: vi s'a împărtășit simțiminte foarte frumoase și desigur că discuțiunea a făcut onoare elocinței românești.

D-lor, eu nu cred însă că ea poate să producă efectele acelea cari, în asemenea împrejurări sunt singurele pe cari o politică trebuie să le caute; nu cred că a schimbat ceva din factorii cari determină convingerea d-voastră, cari determină într'adevăr politica noastră.

Iată de ce persist a crede că era mai bine ca discuțiune să nu se facă.

În cursul ei, din partea adversarilor noștri, — dar pot zice și din partea unor oratori amici ai guvernului — s'au invocat multe fapte istorice, s'au desfășurat teorii interesante, s'au invocat unele mărturisiri.

Nevrând să iau parte la discuție, nu e momentul nici să confirm, unele, nici să tăgăduiesc altele. Țin însă să se știe de astăzi, că tăcerea noastră nu implică aprobarea a tot ceea ce s'a spus.

Cu această rezervă termin cuvintele, prin cari m'am crezut dator să repet hotărârea guvernului, că nu se poate asocia la discuția de astăzi.

Ea se va relua desigur, cu participarea noastră, atunci când va putea să fie într'adevăr fecundă, nu numai pentru elocința tribunei, dar pentru interesele statului. (Aplauze prelungite.)

Până la acel moment, noi considerăm că votarea proiectului de răspuns din partea adunării deputaților, este o manifestare de solidarizare și de încredere, care ne este necesară pentru continuarea politicii noastre. (Aplauze prelungite și îndelung repetate).

Din prilejul discuției adresei la Cameră, ziarul „Vil-torul”, oficiul guvernului român face următorul comentariu:

Discuția adresei la cameră s'a terminat ieri. La tribuna adunării deputaților, s'au perindat, în cursul lungilor debateri, reprezentanții cei mai autorizați ai diferitelor concepții politice.

Unii dintre aceștia au avut să sufere întreprinderile propriilor lor partizani de altădată, alții să fie aplaudați de adversarii lor de ieri și de azi, toți însă ascultați cu atenție de majoritatea camerei, care, dată fiind însemnătatea problemelor în dezbateră, a urmărit cuvintele cu interesul cuvenit.

Dar cu toată strălucirea elocinței desfășurată la tribună, revenim aci, ca un refren, cu părerea, exprimată de noi de multe ori, că întreaga discuție a fost de prisos, fiindcă sub raportul îndrumării practice, n'a avut și n'a putut avea vre-o aplicațiune.

Au vorbit oratorii de idurerile pe cari le simte românimea de pretutindeni, pe urma unei soarte vitrege; au vorbit de toate mijloacele prin cari s'ar putea face această soartă mai puțin vitregă; au invocat, unii, „momentele pierdute” sau momente ce n'au venit încă; au invocat, alții, tratate reale sau imaginare, cercând a da și unora și altora felurite titluri; dar un lucru n'au putut dovedi — cei cu critici la adresa guvernului, — anume că atitudinea guvernului în evenimentele ce se desfășoară de un an și jumătate, a fost greșită, vătămătoare țării și neamului.

Așadar dispute și critici retrospective, dar nimic pozitiv în ce privește acțiunea guvernului, fiindcă această acțiune nu poate fi spusă de cei cu răspundere și nici citită nu poate fi în documentele a căror menire e să fie încă tănuite.

Dacă din acest punct de vedere, — al acțiunii guvernului — discuția adresei la cameră a fost, ca și cea dela senat, oțioasă și inoportună, din punctul de vedere al unei anumite mentalități, a cărei expunere a prilejit-o, ea a fost inconstructivă și concludentă.

Cuvântările unui reprezentant al ideii conservatoare ca d. P. P. Carp și ale unor reprezentanți ai organizațiilor conservatoare, ca dnii Take Ionescu și C. C. Arion, au arătat adâncile desbinări din lagărul conservator, desbinări, cari chiar în cazurile cele mai grele pentru țară, merg până la sfâșieri nemiloase.

Nu e numai deosebirea de concepții dintre cei trei oratori conservatori în ce privește marile probleme la ordinea zilei, dar e mai ales deosebirea de interpretare a unor fapte concrete, cari evidențiază complectul dezacord din sânul unui partid pe care, în interesul țării și al neamului, am fi vroit să-l vedem de astădată unit.

Interpretarea retrospectivă, atât de diferită, pe care dnii P. P. Carp și Take Ionescu au dat-o tratatului României cu puterile centrale și cu Italia; contradicția flagrantă dintre dnii Take Ionescu și C. C. Arion în ce privește raporturile României cu Serbia, au arătat că în lagărul conservator nu e cu puțință o înțelegere măcar asupra unor fapte precise.

Față de această discordie regretabilă, majoritatea n'a putut avea decât o singură atitudine: aceea de a asculta în tăcere sau de a aproba acele puncte din dezbateră cari pot fi primite de conștiința întregului neam românesc.

În adevărata notă a situației — ca o expresie a realităților — a fost discursul președintelui consiliului, care după ce a adus omagiul cuvenit elocinței desfășurate la tribună, a evidențiat inutilitatea ei, ținând să accentueze, că tăcerea guvernului nu poate implica aprobarea tuturor celor spuse la tribună.

Relevând că întreaga discuție nu a putut produce efectele pe care o politică sănătoasă trebuie oricând să le caute și exprimându-și convingerea că în alte împrejurări o dezbateră se va putea face, de către toți, cu folos, nu pentru gloria de tribună, ci pentru interesele țării, primul ministru a cerut majorității solidarizarea cu actele guvernului ca o manifestare a unității de gândire și simțire, atât de necesară în momentele de față.

Majoritatea acordând guvernului această solidarizare, i-a dat un nou element de tărie în conducerea destinului neamului românesc.

Ziarul berlinez „Deutsche Tageszeitung” publică un articol despre politica României în legătură cu misiunea lui Sebeko.

— Se pare, — spune ziarul, — că se discută acum eventualitățile și se oferă României pentru fiecare din ele un pret politic deosebit. Trebuie să fie important pentru Rusia să afle, cât mai curând posibil, ce vrea și ce va face România.

Se crede, că Brătianu nu găsește încă venitul momentul de a lua încă o poziție hotărâtă său, dacă a luat-o, de a o face cunoscută. Brătianu a înțeles cu toate prezicerile despre căderea sa și despre apropiata sa hotărâre definitivă, să-și mențină mâna liberă și să nu fixeze politica României de nici o parte. E posibil, ca să fi fost de mai multăori în preajma hotărârii definitive. Au intervenit însă mereu evenimente,

cari i-au permis să continue politica sa cea veche. Și acum are în mod evident concepția, că trebuie să mai aștepte.

Dacă această atitudine este utilă sau nu, interesează pe Germania mai puțin decât pe poporul român. Germania așteaptă în mod rece desfășurarea evenimentelor din România.

Istoria politicii externe a României în timpul războiului mondial va forma odată un capitol foarte interesant. Acest capitol însă nu s'a încheiat încă și cu cât bărbatul de stat, care conduce România, așteaptă mai mult, cu atât riscul său devine mai mare. Faptul că continuă să ia asupra guvernului român acest risc, permite să se tragă concluzia, că Brătianu sau are foarte mare speranță în succesul final al politicii sale, sau se teme de grave pericole și de mari pagube în cazul unei decizii imediate”.

Comisiunea camerei române pentru răspunsul la mesajul tronului compusă din dnii: Bazilescu N., A. C. Cuza, I. Demetrescu, O. Bănescu, Dumitrescu-Brăila, I. Miculescu, I. Mihail, Tony Ilescu, V. Mironescu, M. Delliu, C. Iarca, Alex. Ignat, Em. Dan, Th. Iemandi, N. Romanescu, Al. Șmelt, C. Cernescu. St. Șendrea, X. Eracleide, Gr. Trancu-Iasi și St. Filipescu s'a prezentat la palatul regel. Dintre dnii miniștri au asistat la această solemnitate dnii I. I. C. Brătianu, Al. Constantinescu, Dr. Angheliescu, I. G. Duca, V. G. Morjun și V. Antonescu.

M. S. regele Ferdinand însoțit de A. S. R. principele Carol și urmat de suita Sa, a intrat în sala tronului la orele 12, puțin după sosirea comisiunii.

După ce d. președinte al Camerei a citit Adresa, M. Sa regele a pronunțat următoarea cuvântare:

Domnule președinte,

Dlor deputați,

Cu vite mulțumire primesc expresiunea sentimentelor de dragoste ce adunarea deputaților îmi aduce astăzi într'un clip atât de calduros.

Cu cât sunt mai grele timpurile prin cari trece patria, cu atât mai tare se strâng legăturile între mine și poporul meu în munca comună pentru apărarea marilor interese ale țării.

Spiritul de înalt patriotism la care sunteți hotărâți împreună cu guvernul meu îmi este o cheazăie prețioasă, cât de adânc sunteți pătrunși de îndatoririle sfinte ce vă impune situația actuală și de răspunderea ce avem față de tot trecutul și viitorul scumpel noastre Români.

Domnule președinte,

Domnilor deputați,

Asigurarea ce-mi dați că nu veți refuza nimic din ce vi se va cere pentru întărirea ostirei este îndeosebi plăcută inimii Mele în momentele în cari mai puțin decât oricând ea este sprâjnită puternic la care toți cetățenii privesc cu mândrie și încredere.

Din tot sufletul vă mulțumesc în numele Meu și al reginei pentru urările ce-mi aduceți Mie și Familiei mele.

Pressa română face următoarea apreciere a situației războiului:

— Pe frontul din Franța și Flandra, activitate de artilerie din ambele părți. Westende a fost bombardat de un monitor englez. La Hartmannsweilerkopf, Francezii reușiseră să ocupe bucăți de tranșee germane, dar le-au pierdut în urma unor puternice contraatacuri. La nordvest de Lille atacuri engleze au eșuat.

Pe frontul din Rusia, se semnalează o reluare a activității aproape pe întreaga linie de bătaie dela Marea Baltică până la granița românească. Astfel, în regiunea Riga, între Pripiet și Styr, precum și între Stripa, Nistru și Prut. La nord inițiativa atacurilor au avut-o Germanii, iar în sectoarele de sud ale frontului au avut-o Rușii.

Pe frontul austro-italian, artileria italiană a bombardat în Giudicaria tortul austriac Poi. În valea Sagara artileria austro-ungară a bombardat pozițiunile italiene. În regiunea Col di Lana s'au dat mai multe atacuri italiene. Lupte de artilerie pe frontul litoralului.

Pe frontul din Balcani: Nimic nou.

AVIZ.

Aducem la cunoștința abonaților noștri că „Calendarul partidului național” pe 1916 e complect epuizat și nu se mai poate retipări. Sumele ce vor sosi de azi încolo pentru calendare, se vor socoti în abonament sau se vor retrimite.

Administrația ziarului „ROMÂNUL”.

Războiul european.

Congresul național din India.

Amsterdam. — Agenția Reuter anunță: Zi-tele acestea s'a deschis congresul din India. Președintele Sir Sinha a dat expresie credinței neștrămutate a congresului către domnitor. Despre războiu a spus următoarele:

— *Indienii privesc cu admirație la sarcinile impuse Angliei în acest războiu pentru libertatea ei și sunt mândri că India își ia și ea partea ei alături de celelalte provincii britanice. Eroismul trupelor indiene manifestat în teatrele de războiu a fost o garanție că pot să satisfacă responsabilităților în calitate de cetățeni. A declarat, că sunt neînțeleite îngrijorările produse din cauza convocării congresului. Dacă ar fi îndoleli referitoare la învingerea finală a Angliei, atunci s'ar esita desbaterea afacerilor, care abia după războiu își vor avea actualitatea. Nimeni nu se gândește să pună piedeci în calea guvernului și nădăjduiește că credința și loialitatea dovedită, va pune sfârșit tuturor neîncrederilor dintre domnitor și supușii indieni.*

După elogiile aduse guvernului britanic, a declarat, că acest guvern n'ar putea fi înlocuit cu o guvernare indiană autonomă. Dăruirea unei autonomii din partea Britaniei, ar fi cea mai înaltă apreciere a serviciilor și jertfelor aduse de către indienii. Acest moment va fi soșit deodată cu învingerea finală a aliaților, când libertatea va gloriifica absolutismul militar.

La frontiera Alsaciei se vor da mari lupte.

Rotterdam. — Corespondentul de războiu a lui Times crede că luptele care s'au dat pentru stăpânirea Hartmannswellerkopfului vor lua proporții foarte mari. Corespondentul de războiu englez crede că Germanii vor înalța spre Belfort, primind multe trupe întăritoare în Alsacia de sud. Germanii au făcut mari concentrări de infanterie și artilerie și la frontiera elvețiană, aici trebuie să fie în evidență o înalțare a armatei franceze.

Interview cu regele Petru.

Paris. — *Petit Journal* publică interviewul care l-a acordat regele Petru corespondentului său din Salonic. Regele Petru care a sosit bolnav la Salonic a declarat corespondentului francez, cum vede el viitorul Sârbiei și care e scopul călătoriei sale. *Scopul principal al călătoriei regelui a fost ca să se întâlnească cu ministrul de războiu sârb, generalul Boiović. Regele aci a vorbit pentru primădată cu ministrul său de războiu, de când conduce afacerile militare moștenitorul. Conversația regelui cu ministrul de războiu a durat ore întregi. El a luat la cunoștință cu o mare bucurie, că în Salonic și în alte locuri ale Macedoniei grecești se găsesc numeroase trupe sârbești întregi, care așteaptă numai semnalul pentru ca să se arunce împreună cu trupele antantei asupra dușmanului. În drum spre Salonic, regele s'a întâlnit în Albania cu voevodul Stefanović, căruia i-au mai rămas 60 mii soldați. Regele Petru deși e adânc întristat și fără nici o plăcere de viață, dar nu se poate spune că și-a pierdut speranța.*

Nu voesc să mor — a spus regele — până când n'am recâștigat poporului țara.

Regele Petru are încredere în Rusia și în celelalte puteri ale înțelegerii, ba chiar și în regele Greciei, că nu vor părăsi definitiv Serbia. El a declarat că se va duce la Atena, la regele Constantin și apoi va părăsi Balcanul, dar în scurtă vreme se va întoarce iarăși între „tovarășii de luptă între soldații săi”.

Opoziția Japoniei împotriva împărației din China.

Frankfurt. — Lui Frankfurter Zeitung i se anunță din Petrograd: Ambasadorul japonez din Peking a primit din Tokio îndrumarea ca în înțelegere cu reprezentanții ententei să atragă atențiunea guvernului chinez, să nu se întoarcă la forma monarhică de guvernare.

Tarul cere ajutorul Japoniei.

Berlin. — Lui Lokalanzeiger i se anunță din Stockholm: Marele duce Gheorghe a călătorit din însărcinarea țarului. Marele duce, va înmăna micadoului un autograf al Țarului, în care roagă din nou Iaponia să ia parte în acțiunile militare din Europa trimițând sau trupe în număr mai mare sau o flotă de războiu. Țarul accentuează în scrisoarea sa că trupele și flota japoneză vor fi întrebuințate exclusiv numai în Marea Mediterană și în Egipt, unde e vorba de interese japoneze.

Papa va lua relațiunile cu Franța.

Londra. — Se telegrafiază din Roma ziarului „Morning Post” că Vaticanul a reluat cu principatul din Monaco, relațiunile întrerupte încă din 1911. Se poate vedea în acest act primul pas spre reluarea relațiilor între Papa și Franța. Trebuie remarcat în special însemnătatea prezentei pe lângă Vatican a noului diplomat reprezentând principatul Monaco și care e favorabil înțelegerii. Conte Capello juriconsultul internațional din Turin a fost agreat de principat.

Papa și protestanții.

Geneva. — *Gazette de Lausanne* scrie următoarele, reproduse din *Gazette de Cologne*: La ultima audiență acordată de papa „Societății pentru propaganda credinței în Roma”, și-a exprimat vii plângeri împotriva propagandei anticatolice urmată în Roma, condamnând cu strictetă mijloacele întrebuințate de această propagandă. Nemulțămirea exprimată cu această ocazie de pontiful suveran au fost interpretate ca un fel de critică la adresa protestanților germani.

Chestionat fiind asupra acestor declarații, cardinalul Hartmann sosit nu de mult la Roma, pentru exactitatea informațiilor a răspuns următoarele:

— În alocuțiunea sa privitoare la „Opera della Preservazione della fede” papa n'a avut nici cea mai palidă intenție de a aduce ofensă la adresa protestanților germani. N'are nici un motiv pentru aceasta. Alocuțiunea a fost adusă împotriva sectelor metodiste din via *Nazionale* și din *piuța Cavour*, cari cu sprijinul francmasonilor lucrează cu orice mijloace pentru ca să îndepărteze poporul roman de biserică.

După declarația războiului, Metodistii au organizat cortegii împotriva puterilor centrale. Au ținut conferențe contra barbarilor germani cu ocazia scufundării vaselor franceze și engleze.

A fost o falsă interpretare și faptul că papa a citat numele lui Calvin și Luther. A voit numai să protesteze împotriva doctrinelor acestora triumfătoare în Roma.

Discursul papei nu atinge de loc protestanții germani. Combate doar uneltirile francmasonilor și a metodistilor.

Agenția Wolff face următoarea observație: „Declarațiile cardinalului Hartmann sunt în coordonanță cu declarația primită din partea Vaticanului de către ministrul Prusiei pe lângă sfântul Scaun.

Aviz.

Repețitorul noastre solicitări pentru achitarea abonamentului n'au răspuns toți restanțierii ziarului nostru, așa că ne vedem constrânși să sistăm în zilele aceste trimiteră ziarului. La timpul său am avizat pe restanțierii noștri despre suma cu care ne datorează și le-am trimis și mandate postale. Regretăm că mulți au abstat dela îndatorirea lor, dar nu mai putem aștepta. Declă să nu surprindă pe nimeni că mâne ori poimâne n'o să i se mai înmaneze ziarul. Am fost concilianți tocmai luând în considerare vremele aceste, dar nici noi nu mai putem învinge greutatea de editare fără incurgerea sumei de abonament.

Ultima oară avizăm deci pe restanțierii noștri, rugându-i ca să-și achite sumele cu cari ne datorează cu întorcerea postel.

Nădăjduim de altă parte că vechii noștri abonați își vor reînnoi abonamentele deja de pe acum pe anul viitor pentru a ne oferi posibilitatea de a menține și pe viitor același fel de editare a ziarului „Românul” de zi și săptămânal ca felul de astăzi.

Administrația „ROMÂNUL”.

Redactor responsabil: Constantin Sava.

Groznicul accident de aviație dela Cotroceni.

— Un mort și un ofițer rănit —

Se anunță din București:

Sâmbătă pe la orele 10 jum. un groznic accident de aviație s'a întâmplat la aerodromul dela Cotroceni; un sublocotenent, care pilota aparatul, a fost rănit, iar mecanicul său căzând și el, a fost victima morții triumfătoare.

Tânărul sublocotenent Vasile Craiu, care este unul dintre cei mai străluciți și sărguitori aviatori din câți îi are România, către orele 10 a plecat în sbor pe un monoplan Rumpler Taube, luând cu dânsul și pe soldatul mecanic Liscău. După ce a făcut câteva virajii, s'a reîntors de unde a plecat, fiind deasupra cazarmii regimentului 2 de vânători.

În timpul acesta, sublocotenentul Vasile Craiu nu era decât la o mică înălțime de cazarmă și a căutat să se ridice din nou, pentru a lua o distanță în viraj mai mare, voind chiar să meargă spre centrul capitalei.

Efortul făcut, de a se putea ridica din nou, a fost zadarnic, căci aparatul a căzut, aceasta din cauză că, sublocotenentul căutând să se ridice dela o distanță când manevra nu mai putea fi aplicată, trebuia de sigur ca virajul să se fi făcut pe un spațiu mai intens.

În căderea sa, sublocotenentul Vasile Craiu, a căpătat adânci leziuni la cap, iar soldatul mecanic Liscău, și-a dat sfârșitul, fără măcar să mai fi putut grăi ceva. Moartea, care nu anunță, i-a tăiat firul vieții tocmai în clipa când poate, credea că câștige ceva folositor pentru el, și pentru meseria căreia se consacrase.

Soldații aflați în apropiere, au căutat să dea ajutoarele necesare.

La fața locului a venit și principele Carol, d. colonel Dabița, comandantul batalionului 2 de vânători; au mai sosit pe rând d. căpitan Andrei Popovici, locot. Cassiani substituit de comisar regal al parchetului militar.

Făcându-se cercetările cuvenite s'a putut constata, că sublocotenentul Vasile Craiu s'a gândit să se ridice la o înălțime mai mare, atunci când aparatul aterisa; încercând un nou viraj, aparatul a căzut în bot.

La ancheta făcută, s'a mai constatat că aparatul pe care a sburat sublocotenentul Vasile Craiu, nu era vechiu și deci în bună stare.

Sublocotenentul a fost transportat la spitalul Brâncovenesc, și a fost imediat operat de d. Dr. Bărdescu, de față fiind și d. colonel Găvănescu, comandantul corpului de aviație.

Rănille nu prezintă așa mare gravitate, ca să se facă nesigură viața sublocotenentului; d. Dr. Bărdescu, a constatat, că victima are o luxație la picior și fractura oaselor nasului.

PENTRU „CARTEA DE
PAUR ROMÂNEASCĂ”

nu uitați să trimiteți redacției „Românului” orice act, dovadă de vitejie

∴ ∴ săvârșită de eroii noștri. ∴ ∴

Pastoralele Arhierelor noastre.

Bunii arhieriei ai bisericii ortodoxe din patrie și din prilejul sfințelor sărbători de acum ale Nașterii Domnului au ținut să adreseze credincioșilor lor pastorale, tot atâtea cuvinte de mângâiere în durerile, ce ne încearcă în groaznicul foc al războiului mondial. Moșneagul dela Sibiiu. Excelența Sa părintele mitropolit Ioan Meșianu invoacă puterea credinței, care singură „a biruit împărății, a astupat gurile leilor, a stins puterea focului și a întors taberile contrarilor în fugă”. Părintelc Episcop Ioan I. Papp al Aradului din grozăviile războiului scoate învățăturile mântuitoare, iar învățatul Episcop Dr. Miron E. Cristea dela Caransebeș a-fără de „cuvintele de mângâiere și îmbărbătare” adresate deadreptul către toți fiii săi credincioși, cari petrec sfințele sărbători ale Crăciunului pe câmpul de luptă sau în spitale, a trimis și credincioșilor săi de acasă o frumoasă pastorală.

Regretăm că puținătatea coloanelor acestui ziar nu ne îngăduie să reproducem integral pastoralele de Crăciun ale arhierelor noastre. Vom spicui totuș din ele părțile mai esențiale.

Părintele Mitropolit Ioan Meșianu spune în pastorală sa:

Când ajunge omul creștin și cugetător vre-o zi mare și însemnată, în bucuria sufletului său, mai întâiu mulțumește lui Dumnezeu, pentru ajungerea acelei zile, apoi gândindu-se cearcă a afla cauzele și motivele, cari dau însemnătatea acelei zile.

Din darul lui Dumnezeu, ajungând și noi, iarăși ziua cea mare și însemnată a nașterii Domnului și Mântuitorului nostru Isus Christos, pe care mulți dintre rudeniile, prietenii și cunoșcuții noștri n'au ajuns-o; urmând unei mari dorinți a inimei mele, am venit și astădată, cu sufletul meu între voi, iubitorilor mei fii sufletești, nu numai să mă bucur și eu împreună cu voi, dar și pentru a vă aminti, pe scurt, unele cauze și motive, cari dau, așa mare însemnătate nașterii Domnului.

În cercetările mele prin sfințele scripturi, după acele cauze și motive, am aflat iubitorilor, că dupăce prea bunul Dumnezeu a făcut lumea această mare și frumoasă cu toate bunurile ei, în urmă a mai făcut și pe om ca cea mai aleasă ființă dintre toate făpturile sale, binecuvântându-l cu suflet nemuritor din suflarea sa cea dumnezească, cu minte înțelegătoare și cu voie slobodă, ca să stăpânească pământul cu toate bunurile lui, precum însuș zise: creșteți și vă înmulțiți și stăpâniți pământul și a deveni bine și ferice.

Durere însă, că omul curând după facerea lui, a păcătuit greu înaintea lui Dumnezeu, păcat carele întru atâta a întunecat muntea lui, și întru atâta l-a înstrăinat de Dumnezeu, încât oamenii mai ales după înmulțirea lor, în lumea mare, nu mai cunoșteau pe adevăratul Dumnezeu, nici nu i-se mai închinau lui, ci la soare, lună și stele, și la alte făpturi neînsușite, prin cari toate, și alte asemenea și-au pierdut fericirea cea dintâi, mai atrăgându-și și osânda cea vecinică.

Văzând prea bunul Dumnezeu aceea soartă tristă și dureroasă a oamenilor, s'a îndurat a o schimba iarăși în bine și fericire. Și așa, când a sosit plinirea vremii, a trimis în lume chiar pe unul născut fiul său, Domnul nostru Isus Christos, intrupat dela Duhul sfânt și din pururea fecioara Maria făcându se om, să învețe pe oameni cunoștința adevăratului Dumnezeu, să-i mântuie de osânda păcatului și a osândeii cei vecinice și să le deschidă iarăși calea la fericirea cea dintâi, pentruca așa să devină iarăși fii și moștenitori ai darurilor lui Dumnezeu. Precum ne spune aceasta și sfântul Apostol zicând: de acum nu mai sunteți robi, ci fii și moștenitori ai darurilor lui Dumnezeu.

Iată deci iubitorilor însemnătatea cea mare a nașterii Domnului; iată pentru ce a strigat îngerul lui Dumnezeu către păstorii din jurul Vifleemului, unde s'a născut Domnul: iată vestește vouă bucurie mare că s'a născut vouă astăzi mântuitor, Christos Domnul.

Iată pentruce s'au bucurat de nașterea Domnului nu numai oamenii pe pământ, dar și în-

gerii din ceriu, cântând: mărire întru cei de sus lui Dumnezeu și pe pământ pace, și între oameni bunăvoire.

Iată pentruce au alergat și craii dela răsărit cu daruri la închinăciunea Domnului. Iată de ce ne bucurăm și noi de nașterea Domnului, tineri și bătrâni, bogați și săraci, fără deosebire. Știu și simțesc și eu, că de astădată, bucuria noastră de nașterea Domnului, este tare turburată, din cauza crâncenului războiu mondial, de aproape un an și jumătate, deslănțuit și asupra noastră, și mă rog și eu lui Dumnezeu, din tot sufletul meu, pentru încetarea lui. Cunosc și simțesc și eu, jalea și durerea fiilor, cari deplâng moartea părinților lor, pe acelaș câmp de luptă, precum și jalea și durerea soților cari deplâng moartea soților lor; dar am tare convingere că acelaș prea bun Dumnezeu, care pentru păcatele noastre ne-a certat cu acest războiu, iarăși va mângăia pe toți cei întristați, pe alte cărări ale sale, necuprinse de mintea noastră, mângăind pe părinții, cari deplâng moartea fiilor lor, că la timpul său iarăși îi vor revedea, în fericirea cea vecinică, din cealaltă lume, iar pe cei rămași în viață, îi va binecuvânta cu alte mari daruri, neprevăzute de mintea noastră. De asemenea mai am și acea firmă convingere că jertfele aduse de vitejii noștri ostași, pentru Tron și Patrie, vor fi deplin răsplătite și neamului nostru, încă și în lumea aceasta.

Dar apoi cea mai mare mângâiere o aflăm și în împrejurarea, că ori cât de dureroase ar fi nefericirile războiului, ele tot nu pot paraliza bucuria de nașterea Domnului, nu numai pentrucă, pe când războiul se extinde numai asupra unei părți din lumea mare, pe atunci bucuria de nașterea Domnului se extinde asupra întregii lumi creștinești, dar și pentrucă, pe când durerile oamenilor cauzate de războiu, sunt vremelnice și trecătoare, pe atunci darurile aduse lumii prin nașterea Domnului, sunt vecinice și netrecătoare.

Și într'adevăr, dacă vom considera că Domnul ne-a mântuit de osânda cea vecinică, făcându-ne iarăși fii și moștenitori ai darurilor lui Dumnezeu, atunci cine s'ar mai îndoi că bucuria de nașterea Domnului, n'ar fi mai presus de orice nefericiri vremelnice.

Pentru ca însă acea bucurie să nu treacă deodată cu aceste sărbători, ci să ne însoțească în toate zilele vieții noastre, și să paralizeze orice nefericire vremelică și trecătoare, este neapărat de lipsă, să cultivăm tot mai mult acea putere mare sădită de însuș Dumnezeu, în sufletul nostru, ce o numim sfânta credință în Dumnezeu, prin care și stăm pururea în legătură cu El. Legătură, fără de care nu este nici bine, nici fericire între oameni.

Iar pentru a înțelege și mai bine, iubitorilor, puterea cea mare a acelei sfinte credințe: nu vă voi aminti numai ceea ce ne spune sfânta scriptură, că și sfinții numai prin credință „au biruit împărății, au astupat gurile leilor, au stins puterea focului, și au întors taberile contrarilor în fugă”, dar vă voi aminti ceea ce știți și voi, că tot acea sfântă credință întărește și însuflețește și pe iubitorii noștri ostași din războiu, să nu se înfricoșeze de bubuiul tunurilor și de șueratul gloanțelor, ci cu primejdia vieții să lupte vitejește contra dușmanului.

Acea sfântă credință mângăie și întărește pe soții cari deplâng moartea soților lor, pe bolnavii cari nu se pot tămădui de morbul lor prin nici o iscusință omenească. Și tot ea face pe omul sărac și lipsit, să se simtă mai bine și mai fericit, decât mulți bogați nemulțumiți cu soarta lor.

Deci dar ce v'aș putea recomanda mai cu folos, și la aceasta ocaziune, decât să cultivați tot mai mult în sufletul vostru sfânta credință în Dumnezeu, și în unul născut Fiul său, Domnul nostru Isus Christos, pentru a vă mângăia în durerile voastre, și a vă bucura în zile bune. Să aveți pururea în vedere ceea ce ne spune sfânta scriptură, că credința fără de fapte moartă este, și așa credința voastră să o arătați

și prin fapte, căci scris este, că credința fără de fapte moartă este. Să o arătați prin cât mai regulata cercetare a bisericii, prin împărțirea cu sfințele taine, cu buna creștere a fiilor voștri, cu miluirea săracilor, cu ajutorarea bisericilor și școalelor, și prin sprijinirea altor asemenea așezăminte de binefacere, și prin țerirea de orice fapte rele, osândite și de Dumnezeu și de oameni.

Urmând așa, bucuria de nașterea Domnului vă va însoți în toate zilele vieții voastre, căci aceea va delătura și va îndulci, și nefericirile ce cumva ați întâmpina, în această viață, iar după încheierea cursului acestei vieți, vă veți învrednici și de fericirea cea vecinică.

După o introducere preafrumoasă părintele Episcop Ioan I. Papp al Aradului se adresează fiilor săi sufletești astfel:

Iubiților creștini și fii sufletești!

Dacă deschidem cartea vieții neamurilor numită istorie, ne convingem, că paginile și frunzele ei sunt pline de evenimentele veacurilor, pline de războaiele purtate între neamuri și împărății, cari evenimente, prin însemnătatea lor, au trecut dela părinți la fii spre învățătură, că războaiele sunt născute deodată cu ura și pizma dintre frați, deodată cu certele și împărecherele dintre oameni.

Ne povesteau bătrânii noștri întâmplări, păstrate în graiul poporului, despre cruzimile resbelurilor din veacurile de demult, resbele pornite de cutare și cutare neam ori a altei împărății.

Ne povesteau și contemporanii noștri evenimente din războaiele anilor 1859, 1866 și 1870, la cari au luat parte și unii dintre ei și, ne mai povesteau și unii și alții despre zilele furtunoase și pline de urgie, prin cari au trecut, și despre neajunsurile de tot soiul, cu cari aveau să se lupte popoarele din anumite veacuri, parte pentru nenorocirile urmate din resbelele veacului lor, parte că pământul nu-și dăduse hrana la vreme și în măsură recerută, precum nici pământul nu-și dăduse pe unele locuri, roada sa în 1863, dar nici în graiul poporului, nici în hrisoavele trecutului nu aflăm urmă de vr'un războiu ce cel de acum, în care milioanele de ostași a unor state și împărății stau în fața milioanelor de ostași a altor state și împărății, deci nu aflăm urmă de vr'un resbel purtat de o lume, contra altei lumi de oameni.

Este de înțeles, că vor fi fost mari și sângeroase și luptele de pe vremuri, și că zilele oamenilor încă vor fi fost pline de amărăciuni și dureri, de vaiete și suspine, de temeri și îngrijiri, dar mai presus de orice îndoială este și faptul, că pline de asemenea amărăciuni și dureri, pline de vaiete și suspine, de temeri și îngrijiri sunt și zilele noastre din cauza războiului, ce decurge cu înverșunare și acum după un an și jumătate, deci din cauza acestui resbel înfricoșat și fără păreche în întreaga istorie a neamului omenesc.

În fața acestui fapt, vaietele și suspinele noastre sunt cu atât mai adânci și mai greu de suportat, iar amărăciunea și durerea noastră este cu atât mai simțită, cu cât noi cei de acum numai după cetire și după spusele altora am fost făcut cunoștință cu războiul, dar nici când n'am suferit de frigurile lui, cum suferim acum, cu toți supușii coroanei sfântului Ștefan.

Durerile și suspinele, temerile și îngrijirile noastre sunt mari și întemeiate nu numai pentru jertfele ce ni se cer, și nu numai pentru greutățile vieții, urmate din scumpetea nemai-

pomenită a tuturor articlilor de traiu și îmbrăcăminte, ci mari și întemeiate sunt temerile și îngrijirile noastre îndeosebi din cauza nesiguranței, în care ne aflăm față cu viitorul apropiat și îndepărtat, prin ceața căruia nu poate străbate ochiu pământean.

Dar ori cât de mari să fie durerile și de întemeiate îngrijirile și temerile noastre, trebuie să avem în vedere înainte de toate adevărul, accentuat în manifestul cunoscut al Majestății Sale, preagrațiosului nostru monarh Francisc Iosif I, adevăr recunoscut și de lume, că resbelul nostru nu se poartă cu scop de cucerire, deci nu cu pofta de estindere, ci el este numai o urmărire firească a datorinței, de a apăra și susținea în întregitate lor hotarele monarhiei noastre.

Și în situația, în care ne aflăm, trebuie să avem în vedere înainte de toate faptul cunoscut tuturor, că ori cât de mare este amărăciunea și durerea, omul după firea lui, o suporta cu atât mai ușor, cu cât are mai mulți soți de o soarte cu el, deci noi trebuie să ne dăm seamă nu numai de faptul, că durerile și îngrijirile noastre sunt durerile și îngrijirile tuturor neamurilor din monarhie, dar deosebi trebuie să ne mai dăm seama și de adevărul, că ori cât de grele și amare se par zilele noastre, noi să dăm laudă înduratului Dumnezeu, și să fim mulțumitori și față cu înalta stăpânire, a cărei înțelepciune și pricepere a condus lucrul astfel, că cetățile, orașele și satele statului nostru n'au ajuns să fie teatrul luptelor, cum au ajuns alte state, pe teritoriul cărora, lupta a dărâmat și nimic tot ce a fost.

Cunoscând toate acestea, să prăznuim creștinește aceasta mare sărbătoare a dragostei lui Dumnezeu față cu noi, creatura Sa, și să nu pierdem din vedere, că precum tot răul are și partea sa bună, așa și resbelul de acum are pentru noi aceea parte bună, că *neaul nostru a folosit prilejul de a-și dovedi și acum ca și în tot trecutul lui îndepărtat, nu numai credința sa neclătită către Tron și patria sa iubită, ci și vitejia sa rară, și încă în mod recunoscut chiar și de vrăjmașii lui, și astfel: deși este foarte simțită pierderea bărbatilor noștri căzuți în luptă, noi trebuie să ne întărim în credința și nădejdea, că mormintele lor vor fi tot atâtea stânci de granit, cari vor dovedi pentru toate veacurile și în modul cel mai neîndoios, virtuțile străbune ale neamului nostru.*

Dar partea bună a resbelului de acum nu se mărginește numai la dovedirea virtuții cetățenești și naționale, ci el și-a extins influința sa și asupra vieții religioase morale și culturale economice a poporului nostru astfel că: pe cei necredincioși i-a adus la credință, iar pe cei îndoelnici i-a convins despre adevărul vecinic, că este Dumnezeu, care conduce soarta indivizilor întocmai ca și a neamurilor, ceea ce se arată învederat din faptul, că și aceia, cari mai înainte nesocoteau cinstirea lui Dumnezeu, nesocoteau sfintele porunci și sfintele taine ale bisericii noastre, și-au adus acum aminte de datorința lor creștinească în măsura, că cei necununați s'au cununat numai decât după asentare, iar chemați fiind sub drapel, n'au plecat pe câmpul de luptă mai înainte de a-și mărturisi păcatele și de a se cumineca, deci resbelul i-a făcut să înțeleagă și să simtă, că precum trupul are lipsă de hrană și de haină, tot astfel are și sufletul lipsă de curățirea întinăciunii și de înnoirea vieții sale.

Resbelul de acum are de urmărire și faptul, că atât cei duși la oaste, cât și cei rămași acasă, au ajuns să înțeleagă, mai bine ca ori

și când, trebuința cunoașterii slovei în cetire și scriere, și deosebi mai are de urmărire și aceea, că dela începerea resbelului toți au scris, toți au cetit și toți s'au rugat mai mult, decât ce au fost scris și cetit, și decât ce s'au rost rugat în toată viața lor de mai înainte.

Iar referitor la partea economică era o bucurie și mângâiere să auzi și să vezi, cum toți cei rămași acasă au înțeles și au urmat statul Apostolului (care zice: „Să se ostenească trestecine și să lucre cu mâinile sale, ca să aibă să dea și celui lipsit”).

Și acum, după ce delăturarea și micșorarea grijiilor și neajunsurilor noastre nu atârână dela dorința noastră, ci dela puterea și voința lui Dumnezeu, fără știrea căruia nu cade nici un fir de păr de pe capul nostru, nu aflu cuvinte mai potrivite spre liniștirea și mângâierea voastră, decât să vă zic: „Îmbărbățați-vă și să se întărească inimile voastre, toți cei ce nădăjduesc spre Domnul”).

„Rugați-vă și răsplățiți Domnului Dumnezeului nostru”) adevă: fieștecine să se roage și să lucre, tot insul să-și plinească datorința către Dumnezeu, către biserică, către stat, către sine și către deaproapele, și să fie cu cumpăt la folosirea avutului său.

„Aveți răbdare creștinească, pentru că „întru răbdarea voastră, veți mântui sufletele voastre”). Și vă îndemn la răbdare nu numai pentru că aceasta virtute am cultivat-o și în trecut cu blândețea dreptului lov, dar vă îndemn la răbdare cu atât mai vărtos, cu cât acum stăm cu mult mai aproape de biruință, decât înainte cu un an.

Tot spre mângâierea și întărirea voastră în nădejdea binelui, vă mai zic: „Întăriți-vă mâni slabe, și genunchi slăbănoage vă mângâiați și ziceți celor slabi de inimă: întăriți-vă și nu vă temeți; Iată Dumnezeul nostru cu judecata va răsplăti și ne va mântui pe noi, atunci va fugi durerea, scârba și suspinarea”).

După toate acestea, rugând pe bunul Dumnezeu, să primească sfintele rugăciuni, ce s'au făcut și sfintele daruri, ce s'au adus și s'a sfinit, îl rog totodată cu umilință și din tot libovul inimii mele: să deie odihnă celor trecuți din viață, să vindece pe cei bolnavi, să elbereze pe cei robiți, să deie putere brațelor luptătoare și să facă biruitoare oștirile noastre de pretutindeni, să ne deie și nouă la toți zile de viață, ca să ajungem și alte sfinte sărbători cu deplină bucurie și liniște sufletească.

Și acum încheiu cu rugăciunea: „Doamne deșteaptă puterea Ta, și vin-o ca să ne mântuiești pe noi”. Dumnezeule! milostivește-te spre noi și ne binecuvintează, luminează fața ta spre noi și ne miluește”). Amin.

Pastorală părintelui Episcop Dr. Miron E. Cristea dela Caransebeș este o creațiune de adevărată valoare literară. O reproducem în întregime:

lubiților creștini!

Anul trecut — pe vremea asta — când ne-am întrunit, ca să serbăm Nașterea Domnului nostru Isus Cristos, am crezut, că de astădată vom avea parte de un Crăciun mai vesel. Dar dincontră. Glasul gingaș al îngerilor, cari se încearcă astăzi a vesti „pe pământ pacea și între popoare bunăvoire”, este înăbușit tot de urletul infernal al mojarălor ucigașe. Și nici barem în zarea îndepărtată nu licărește vr'o rază de speranță, care să prevestească o apropiată încheiere de pace.

¹⁾ Efesenl. cap. 4. v. 28.

²⁾ Ps. 30. v. 26.

³⁾ Ps. 75 v. 12.

⁴⁾ Luca, c. 21 v. 19.

⁵⁾ Isaia c. 35, v. 2. 2.

⁶⁾ Ps. 66. v. 1.

Numărul celor duși la războiu s'a mărit, durerile celor răniți și nenorociți s'au sporit; iară jalea pentru cei căzuți și morți a cuprins tot mai multe familii.

Ne-a ajuns vorba Evang. Luca: „Erau multe văduve în neamul lui Israil în zilele lui Ilie” (IV—25). Așa și noi. Numărul văduvelor a crescut și cu el al orfanilor de tată; iar — unde din întâmplare nu-i nici mamă — unli au rămas copiii nimănu.

I.

În durerea Noastră părintească, ce-o simțim pentru lipsele, mizeriile și suferințele, câte le-a adus războiul pe capul bieților Noștri fii sufletești, ni se ivesc și câteva raze de mângâiere.

Anume, avem convingerea, întemeiată pe cunoașterea sufletului omenesc, că acesta prin suferințe se nobilitează, devine mai bun. Suferințele și năcazurile pentru mulți sunt un fel de foc curățitor, care arde multe slăbiciuni și înclinări pătimase din suflet; îl face mai curat, îl perfecționează și prin aceasta îl apropie de scânteia divină, dintru care a purces, adevă de Dumnezeu. De aceea se și zice, că „suferința e poarta ceriului”.

În val-vârtejul acestor griji și năcazuri și sufletul credincioșilor noștri s'a mai muiat; cei răi au devenit mai buni; cei împietriți la inimă mai milostivi și cei bogăți mai darnici. Bisericile noastre s'au mai impopulat, căci vin mamele să se roage pentru fiii lor, soțiile pentru bărbați, surorile pentru frați, copiii pentru tata lor. Aceeș trebuință de rugăciune o simțesc și ostașii din tranșee și de pe câmpurile de luptă, precum și cei ce zac prin spitale și lazarete. La toți li se îndoaie acum genunchii spre închinare și li se ridică mâinile spre rugăciune. Atâtea zeci de mii de cărți de rugăciuni nu s'au trecut nicicând — de când există poporul nostru — ca în aceste zile de războiu. Aproape fiecare tipografie românească a scos din tipar multe asemenea cărțițele și toate s'au epuizat, s'au împărțit.

Cu un cuvânt războiul a adus pe toți mai aproape de Dumnezeu. Inimile — astăzi mai îngrijorate — s'au deschis, și au devenit mai primitoare pentru învățăturile neîntrecute ale Celui ce astăzi s'a născut. Toți simțesc lipsa a alerga la ieslea Lui, a-L vedea, a l-se închina, a sta de vorbă cu El și a-i cere mângâiere, întărire în năcazuri, scut și ajutor.

*

Și e bună calea asta, pe care au apucat credincioșii, căci înțelepciunea omenească în asemenea împrejurări uriaș de grele nu oferă nici o mângâiere, nici o ușurare, nici o rază de speranță; și numai credința în atotbunătatea puternicului Dumnezeu ne pote liniști cu nădejdea, că El va vindeca ranele și va delătura iarăș năcazurile și suferințele din calea celor ce cu încredere și cu iubire se apropie de El, căci după cuvântul Scripturii: „Bun este Domnul celor ce nădăjduesc spre el în ziua năcazului” (Naum I. 7).

II.

De altă parte multele griji și năcazuri, în cari au aruncat războiul pe mulți, ne îmbie tuturor un câmp vast de prilejuri de a face bine deaproapei nostru, căci astăzi pe satele noastre în tot locul întâlnim fel și fel de mizerii. De privim d. e. în dreapta — dăm cu ochii la porțița casei de un moșneag, care — răzimându-și de-o cârjă neputința bătrâncetelor — te întreabă cu sufletul plin de dor, de mai este oare vre-o nădejde să-și revadă în curând pe unicul fiu, sprijinitorul lui și a-l babei, care în casă udă cu lacrimile ei cenușa din vatra, unde dă să aprindă un vraf de găteje, ca să-și mai desmortească cele oase trudite. — De te uți în stânga, dai de o văduvă cu năframa cernită și cu ochii plânși, căci încă nu i s'au uscat lacrimile după bărbatul căzut în iadul dela Doberdo. De mai mergi puțin înainte, vezi copiii orfani ai finului cutare, jucându-se zburdalnic în zăpadă cu copiii vecinului. Iți vine acum să plângi de mila lor, căci ei — bieții — nici nu știu, că tocmai acum au sosit la casa satului vestea despre moartea tatălui lor. Iară la făuriștea cea din capul satului încă dela mobilizare s'au stins cărbunii de pe vatra cu foc, căci meșterul-faur a schimbat ciocanul cu trâmbița, și acum mai bine de un an își însufletește pe cele plaiuri străine cu goarna sa ortacii la luptă contra dușmanului. Și biata Mura — rămasă acasă în coliba-i sărăcăcioasă fără câștig — de mult și-a încredințat droaia de copilași — desculți și golași — Celui ce îmbracă crinii câmpului, de mult și-a încredințat

foamea ei și a lor săi Celui ce satură paserile cerului.

Și așa mai departe, câți schiopi, câți ciungi, câți schilavi nu vor mai fi prin multe locuri, mai ales la sfârșitul războiului. În unele spitale — unde am cercetat pe răniții români ca să-i mai mângâi — am dat de bărbați în floarea vieții cu amândouă picioarele din glesne tăiate. Le-au degerat astă iarnă în Carpați.

Vedeți iubitorilor credincioși, câte ocazii de-a face bine, dând unuia o haină, altuia o bucată de pâine, un blid de făină, de bucate, de lapte, brânză, carne, un ban și din toate câte v'a dăruit bunul Dumnezeu.

III.

Iubiților credincioși! În această situație am deastădată pentru toți credincioșii eparhiei Noastre un singur sfat părintesc și o singură poruncă arhipăstorească: Fie-vă milă de toți cei năcăjiți; împărțiți bucătura voastră cu cei săraci și lipsiți; săriți în ajutorul celor neputincioși; ștergeți câte-o lacrimă din ochii celor ce sufăr; ușurați cu sprinjinul vostru sarcina celor avizați la ajutor străin, cum veți ști voi mai bine; căci nimic mai frumos și mai nobil pe lume, decât când cei bogați miluiesc pe cei ce sufăr și când cei puternici sar în ajutorul celor slabi; — căci după cuvântul Psalmistului: „Ferice de cel ce nu uită pe cel sărac și lipsit; pe acela îl va mântui Domnul în vreme de năcaz” (40—2.); iară înțeleptul Solomon zice: „Cine miluiește pe cei săraci, dă împrumut lui Dumnezeu, carele după darea lui îi va răsplăti iar cu bine (Pilde 19—17). Din contră „cel ce-și astupă urechile sale, să nu audă pe cel neputincios, — și acela va striga, dar nu va fi cine să-l audă” (Pilde 21—13).

Îndeosebi să nu treceți cu vederea pe sărmănele văduve, rămase stinghere, fără cap, fără sfat la casă. De multeori le va prinde bine și numai o vorbă de mângâiere, un sfat, o îndreptare sau îndrumare în multe daraveri ce le au.

Ocrotiți și luați sub scutul vostru și pe orfani. Ei sunt nepricepuți, neajutorați, avizați la învățătura și sfatul altora, chiar și dacă au ceva avere; căci — după cum zice un proverb străin — „orfani-și orfan, chiar din aur de i-ar fi stâlpii dela poartă”. Fără o îndreptare pe calea cea bună, pot ușor să ajungă la nimic, să-și risipească și ce le-a rămas.

Dar apoi orfanii săraci fără mila voastră s'ar prăpădi. Deci pe unii luați-i ca servitori. Pe alții îndemnați-i să învețe vr'o meserie. Osteniți-vă pentru ei, de le căutați un loc potrivit la un meștru din apropiere. Până vor ajunge unii vrâsta de lipsă, ajutați-vă cum veți putea mai bine. Intrucât undeva ar fi rămas orfani de ambii părinți, îndurați-vă de ei mai ales voi ceice n'ați avut parte de copii proprii, căci cel crescut de voi vă va prinde bine la bătrânețe.

În una din săptămânile trecute mă primplam pe ninsoare în grădina de lângă reședința mea. Am niște găini japoneze, mici albe. Ele încă răcăiau sub o tuie bătrână, rămasă de pe vremea graniței. O găină de acestea avea un pui, scos târziu în toamnă. Deodată — pândind o clipă potrivită — se aruncă din tufișul des al tuiei un uliu flămând, apucă cloca, o sfășie și o ucide. Bietul pui a rămas orfan. De atunci însă s'a îndurat de piscuitul lui tot un cocoșel japonez, a luat puiul sub scutul său, îl chiamă de câteori a găsit un grăunte, ca să-l împartă cu el, doarme cu el, îl încălzește sub aripi, încât bietul pui nu mai pisucie; și-a uitat de pierderea mamei.

Dacă deci chiar și la o găină vedem o așa frumoasă pildă de milostivire, cu cât mai mult avem noi oamenii datorința creștinească a face tot ce ne stă în putință pentru orfani.

Dumnezeu vă va răsplăti inzecit din mulțimea darurilor sale orice bine, ce l'ați făcut lor; iară apostolul Iacob ne spune, că Dumnezeu „va judeca fără cruțare pe ceice nu au făcut milă”. (II—13.).

IV.

Iubiților Fii sufletești! Dacă războiul acesta și cu multe lui suferințe ne-a făcut pe toți mai buni, mai milostivi, mai creștini, — am și o rugare ferbinte către voi toți. Să nu fie trecătoare această îmbunătățire, această nobilitate a inimii voastre, căci — precum cruzimile acestui războiu sunt ne mai pomenite — așa să cere și multă milă, multă bunătate și multe fapte bune, până se va putea alina durerea și vindeca mulțimea ranelor de tot soiul, ce le-a cauzat pretutindena.

Deci astăzi, în ziua sfântă de Crăciun, când

— după pilda păstorilor din vechime — ne-am adunat în jurul ieslei Celui-nou-născut, în jurul Celui ce a întemeiat biserica cu neîntrecutele și mântuitoarele ei învățături: — Făgăduiți cu toții, că nu de azi pe mâine, ci cu statornicie veți scoate din inima voastră toată răutatea, pizma, ura, ca să poată cuprinde loc larg în ea cea mai curată iubire față de-aproapele și îndeosebi față de cei în năcazuri și strămtorări, ca astfel să putem împlini în aceste zile amare în măsură cât mai mare porunca apostolului Pavel, care în epistola sa către Galateni ne îndeamnă: „Să facem cât de mult bine la toți, și mai vărtos la cei de-o lege cu noi” (VI—10).

Iară pe voi cei nenorociți, cei săraci, cei mai mult atacați de lovitura sortii, Vă mângâi cu cuvintele sfântului Grigorie, care ne spune, că „lipsa bunătăților lumești este izvorul tuturor virtuților”; iară sfântul Ioan Gură de aur zice, că „Ilie pentru bogăția inimii și-a ales sărăcia.” Știți doară și voi, cum Lazar cel sărac, dar cu inima curată, a fost cu îmbelsugare răsplătit, pe când bogatul cel nemilostiv pedepsit cu suferințe vecinice. Chiar și Cel-astăzi-născut în ieslea dobitoacelor, în sărăcie, a trebuit să sufere, să pătimească până și moartea pe cruce, ca mai târziu să se poată înălța la cer. Așa și din amarul vostru de azi va răsări dulcele vostru de mâine. Lacrimile voastre de aici se vor preface dincolo în mângăritare.

Căutați numai, ca să purtați cu răbdare creștinească povara năcazurilor, ce v'au cuprins. Dreptul lov, când au fost mai mari pătimirile, ce l'au ajuns, n'a cârtit, ci a preamărit pe Dumnezeu, zicând: „Dacă luăm dela Domnul cele bune, de ce să nu luăm și cele rele?” Deci „înduplecați spre răbdare sufletele voastre” (Luca 21—19), căci „vai de ceice și-au pierdut răbdarea”, zise Iisus Sirah (II—4). În cursul acestui războiu i-a sosit la o femeie vestea că i-a căzut bărbatul în luptă. În disperarea ei s'o sinucis; iar la o lună sosește acasă soțul, — crezut mort — teafăr și sănătos; dară și-a găsit casa pustie. Vedeți, unde te poate duce lipsa de nădejde și răbdare.

Deci nici pe o clipă să nu vă pierdeți nădejdea de mai bine, căci cel ce rabdă până la urmă, va birui năcazurile, și — după cum v'am spus la începutul cuvântării mele — Dumnezeu a făgăduit mântuire celor ce-și pun nădejdea și încrederea întru El.

De încheiere — implor și din parte-mi ajutorul prea milostivului Dumnezeu asupra tuturor fiilor Noștri sufletești din eparhie, asupra celor loviți de soarte cât și asupra celorlalți, ca să-i poată ajuta și milui acum și totdeauna. Amin.

Economia națională.

De Dr. Aurel Lazar.

Amăsurat ideologiei epocii dinainte de 1867, românimea din Ungaria a luptat în primul rând pentru libertatea sa națională și bisericească. În urma structurei de drept public al Ungariei, aceasta a trebuit să fie ținta primordială a luptei sale, — dezvoltarea economică a jucat un rol de tot secundar. Dela 1867 până azi, în rândul prim deasemenea în lupte politice și-a cheltuit energia. Lupta însă a devenit mai cuprinzătoare, pentru că alătura de jalbele gravaminale, alătura de luptele curat politice, s'a început o muncă viguroasă, deși nu intensivă în scopul dezvoltării forțelor culturale și economice. Istoria celor din urmă 30 ani a creiat baza pentru realizarea sistematică a principiilor moderne de economie.

Este incontestabil, că cultivarea și fortificarea conștiinței naționale rămâne unul dintre principalele scopuri și în viitor. Are dreptate Eduard David: „Decadența sentimentului de solidaritate națională numai acela o poate privi cu indiferență, care crede, că comunitățile naționale sunt formațiuni învechite, cari nu mai au drept de existență”. Românimea însă tocmai din pricina că vrea să-și păstreze neștirbit caracterul național, a suferit, suferă și — durere — va suferi încă multă vreme repulziunea statului. Oricât suferă însă un popor din pricina politicii dominante a statului, — istoria ne învață că numai acele popoare au perit, cari au purtat în sine germenele perirei.

Războiul mondial nu poate nimici principiul, — că cultura, libertatea sunt bunuri comune omenești, a căror import nu se poate prohibi la granița de

vamă. Iar interesele economice așteaptă rezolvirea, — și oricât de dușmănoase sunt azi statele Europei, — se va adevări principiul lui Normann Angell. — că progresul raporturilor economice va apropia popoarele atât de mult, și va realiza între ele dependență reciprocă, — întrucât militarismul mereu va slăbi, — și omenimea în viitor va scăpa de războiu.

Baza succesului luptei politice e cultura națională și independența economică, pe care consolidarea socială le imbină într-o unitate armonică, într'un sistem conștient.

Proporția unui articol de ziar nu-mi permite să intru în amănuntele chestiei. Vreau să atrag însă atenția tuturor factorilor vieții noastre publice, că viitorul poporului românesc nu se poate lăsa în voia întâmplării, sau fluctuațiilor politice: e necesitate de o acțiune conștientă, sistematică, de o organizație economică. Instrukțiile noastre financiare au pregătit terenul, — dar activitatea lor nu exhaustează toate ramurile economice; ele trebuie să devină arteriile organizației din viitor. A sosit în chip irevocabil timpul muncii sistematice. Oricare va fi sfârșitul războiului, a trecut epoca reminiscențelor istorice, noi avem să facem istoria, și ar fi o privilegiu în adevăr mult mai bine de 3 milioane suflete ar aștepta într-o neactivitate neputincioasă favoarea constelațiilor politice.

De astădată doresc să fixez numai o etapă a programului din viitor. Cu o generație în urmă, Dania era politicește un stat înfrânt. Libertatea politică a Finlandei și azi geme în cătușile tirăniei. Totuș aceste două state și îndeosebi Dania, pe terenul agronomiei a ajuns la o dezvoltare uimitoare. Ideia însoțirilor țărănești în Dania a apucat calea triumfală a realizării practice. Poporul de țărani al Daniei întrece în cultură pe cel al Angliei, Franței, Germaniei.

Stilling Anderson a fost acela care la 1882 a înființat în vestul Jutlandului cea dintâi însoțire țărănească. În anul 1898 erau deja 1013 însoțiri, cu 125.000 de membri. Firește munca societății a fost promovată și prin stat și astfel dezvoltarea este mai repede și mai intensă. Urmarea acestei pilde fericite să nu fie stăngenită prin mulțimea piedecilor aparente, pentru că rezultatul, fără îndoială, va răsplăti ostenețele.

La noi în direcția asta s'a lucrat puțin. În cartea dlui V. C. Osvadă „Băncile populare în România” citesc despre o singură însoțire de lăptărie, cea din Săliște. Poate că sunt acum și altele, dar de sigur nu multe. D. Osvadă — după cât știu — a făcut înzadar propagandă în scopul înființării diferitelor însoțiri sătești. *Măcar de chestia aceasta este așa de importantă ca și votul universal, — va promova chiar dobândirea dreptului de vot.* Conducătorii institutelor noastre financiare studiând împrejurările să inaugureze o acțiune generală și uniformă pentru obștea întregă.

În însemnările memoriale ale nemuritorului Iacob Mureșianu am citit rândurile următoare: „Să nu fie sat ori comună română, care să nu fie reunită ori asociată cu comunele vecine române, pentru înaintarea în cultura națională, — cât și cu scop de a restaura curajul Românului de a-și apăra dreptul de egalitate perfectă politică...”

Scopul visat de Mureșianu îl ajungem prin organizația economică. — Pacea încă-i departe, dar statele, societățile industriale, — conducătorii comerțului se pregătesc deja la noua muncă și organizație. Dacă întârziem, — ni se închide ușa dezvoltării.

PENTRU „ALBUMUL DECO- RAȚILOR ROMÂNI”

nu uitați să trimiteți redacției „Românului” grabnic fotografiile vitejilor noștri și informațiile necesare (locul nașterii, regimentul, vârsta și faptele răsplătite cu medalia roșie etc.)

Dragostea înaintării.

De Dr. Cassiu Maniu.

Viața și dragostea înaintării sunt identice. Dragostea înaintării este nota dominantă a spiritului așezat energios pe temeliiile culturii înalte a puterilor sufletești: Conștiința-spiritul-inima. Concertul armonios al intențității voințelor o dă cultura conștiință a acestor forțe interioare și tot ea ne înarmează cu fortitudine, fără de care nu este inițiativă, nu este progres.

Precum cresc alvedele albinelor în măsura laboriozității acestor ființe primitive, așa sporesc în marele organism al obștei celulele neamului: gospodăriile economilor harnici, cu inima la loc: menținută precis în făgașul rațional-moral al individului. Dacă vrem ca celulele singuratice ale obștei să se pună în biruința dorinței prosperității sufletești și politice trebuie să-i dăm putințele înaintării prin marile și chibzuitele instituțiuni obștești de siguranță privată și obștească decretând sancțiuni energice ca auspicii ale spiritului de drept și de morală, care susține fortitudinea în individ și în obștea unui popor în progres.

Miile și milioanele de impulsuri spirituale, morale, economice, ce înfloresc dela sine într-o atare obște regenerează pe încetul și cel mai ticăloșit stat sau popor și vor răsplăti cu belșug stăruințele părinților și fondatorilor de națiuni și de state viguroase.

Numai o astfel de îndrumare amănunțită dă motive superioare spirituale. Desăvârșirea ce urmează prosperității individuale și obștești preface cel mai delăsător popor într-un neam care trăiește, luptă, înaintează și triumfează asupra piedecilor mării și vredniciei sale morale și juridice.

Dragostea înaintării nu se împacă cu indiferentismul, cu aceea stagnare care înseamnă regres, decadență pentru individ, pentru state.

Izvorul acesei dragosti a înaintării este oțelirea puterilor sufletești. Ea în lucrare arată întreaga mărime morală a ideii progresului prin faptele spre cari am devenit destoinici.

Trebuie deci făcut totul ca individul să nu se abată în calea înaintării dela destinul suprem omenesc prin demoralizare, prin retragere dela o menire mai înaltă omenească. Totul trebuie făcut ca spiritul obștei să nu tânjească, să nu ajungă într-o toropeală în lipsa de voință internă. Trebuie să păzim cu toții — mic și mare — comoara sfântă a puetrilor cristalizate sufletești pentru a ști pune în cumpăna sorții dragostea noastră de viață și de înaintare.

Individul prin luciditatea spiritului astfel oțelit își vede într-o singură rază luminată întreg viitorul. El singur își făurește soarta prin fortitudinea ce o a știut acumula în conștiință, în spirit, în inimă.

Aceasta fortitudine este suveranul vietei individului și a statelor. Aceasta fortitudine interioară are laurii nemuririi. Aceasta fortitudine duce la izbândă voințele geniale ale indivizilor și ale popoarelor.

Vedem la fiecă interprimere că dragostea înaintării nu se poate stavili, ci ea trece în mod suveran, cu forță elementară la acțiune rumpând zăgazurile și înălțându-se deasupra micilor daruri ca soarele peste cele mai gigantice culmi.

Intrecerea uriașă ce se dă între popoare culte și barbare, între individul civilizată și

cel selbatic, cere suprema putere sufletească, aceasta putere supremă este dragostea înaintării.

In orice situații ne rămâne ca lege eternă preceptul prudenței: să ne desfacem de sentimente patologice și să ne avântăm energios pe drumul luminos al dragostei practice, a cărei deviză eternă este: Tot înainte!

La Crăciun.

(Odinioară și acum).

Care sărbătoare creștinească produce, prin felurimea maniștațiilor sale esteriore, o bucurie mai deaproape simțită întru inimile noastre, ca și „Nașterea Domnului?” Doar' aceasta e sărbătoarea tuturor, după cum ne spune Sf. Ioan Gură de aur: „Aceasta e a se ține ca sărbătoarea tuturor sărbătorilor, deci să se țină în mare onoare și nimenea nu va rătăci dacă o va ținea de căpetenia tuturor sărbătorilor... astfel dintr'ansa isvorăsc celelalte ca felurite râuri dintr'un izvor”. — De aceea și la poporul nostru din cele mai vechi timpuri se practică diferite obiceiuri frumoase.

In seara de Ajun, copilași sglobii, cu cușmulițele trase până pe urechi, pleacă „cu steaua” pe la casele cunoscătorilor unde, în lătratul cânilor se strecoară cu zor pe porțița scundă. Cei din casă îi aud cum își scutură apoi opincuțele de zăpadă molatic. Glasul clopoțelului se deslusește înaintea ușii dela tindă, acompaniat de glasurile subțiri ale micilor colindători: „Nașterea Ta Hristoase...”

Pe lângă vatră, în casa Românuului, copilașii lui stau ținându-și respirația. Par'că nu mai erau cei de mai înainte, cari umpleau casa cu sburdălnicia lor șugubeață. Inzadar le spuse lor tata: „purtați-vă bine băieți! de vreți ca Moș Crăciun să viie!” Ei răspunseră în cor prin refrenul:

„Ce ne-aduce Moș Crăciun?
Tot ce e frumos și bun”.

(Carte de cântece T. Popovici.)

adus de sorioara cea mai mare dela școala din sat. Acum însă ei ascultă colinda, care vestește nașterea Fiului sfânt.

Ușa se deschise apoi, iar șirul întâilor colindători intră, salutând pe cei din casă cu „bună seara ui Crăciun!” Micuții dela vatră fac ochi mari și inima le svăcnește cu putere. Dorința li se împlinește, Crăciunul fu aci... După pace „grupa” își arată iscusința în colindele cari îi instruiseră „domnul învățător”, gospodina casei le împărțește fiecăruia din nucile și merele ce le avea la îndemână. Și cu creștinescul salut: „noi ieșim, Dumnezeu între”, pe aici le calea, căci mai au încă mult de umblat și colindat. Afară însă începe frigul a se lăsa.

După plecarea lor, băieții omului nostru încep iar a da glas și a se răsleti prin odae, apropiindu-se cu sfială de masa la care mai înainte șezură școlarii. Tatăl, folosind ocaziunea, îi îndeamnă cu graiu mai trăgănat: „De vă purtați bine, băieți, ve-ți merge la școală și ve-ți umbla și voi cu steaua”. Copiii chihoțiră de bucurie. Într'aceea cel mai mărișor — părăndui-se ceva o tuli pe ușă afară, de unde cu vocea-i arginție strigă ocelorlalti: „Am auzit colindătorii „cei mari”. — Impreună cu ei eșiră și părinții ca să asculte. Și într'adevăr, la o casă îndepărtată se deslusea limpede versul: „Slobozi-ne gazdă 'n casă...” Năzdrăvanii, zgriburind de frig, dau năvală în casă, reluându-și iar locul lor predilect pe vatră. PISOIUL îi așteptă cu paciință, torcând în tihnă, se întrecea cu forfotul curechiului, care în aceasta seară fierbea la fiecare casă din sat. Voinicii noștri — cari cu mutre serioase afirmău că nu se culcă fără să audă la ușă întrebarea plină de farmec a flăcăilor: „poftiți o colindă frumoasă dela feciorii lui Crăciun, bade Ioane?” — dormiau acum duși în tovarășia pISOIULUI.

Pe la miezul nopții, când grupa flăcăilor cânta de afară:

„...Că vă vin colindători
Noaptea pela cântători”.

băieții somnoroși se puseră 'n poziție, ca și când nu s'ar fi întâmplat nimica. „Cei mari” intră. Pe masă îi aștepta deja obicinuitul colac frumos împletit. Copiii ascultau cadențele vocilor aspre ale colindătorilor. Totul li se părea un vis. Flăcăul din fruntea mesii se scoală deodată în picioare, ia colacul de pe masă și astfel se produce:

„Feciorii noștri ș'alui Crăciun
Toți stați și ascultați,
Că și badea Ion s'a 'ngrijit
De el pe noi ne-o cinstit:
C'un colac de grâu frumos
Fie și el sănătos!”

Apoi luând sticla cu beutură, astfel glăsuește:

„Și c'o vadră de beutură
Ca s'o luăm toți din gură 'n gură;
Vadra-i legată cu douăsprezece cercuri
Să tot bem până Miercuri”.

Și câte alte bucurii se sălășlulau odinioară pela casele noastre la aceasta zi mare. Cu îndestulare și cu o mulțumire burgheză rostea atunci fiecarele:

„Și nașterea lui Hristos
Să ne fie de folos”.

Da! astfel era odinioară. Atunci trăiam cu toții fără grija și nevoile de azi, căci țara era 'n pace și vremurile erau bune.

Cum e însă acum, de doi ani încoace? Cum arată satele noastre, mai ales cele dintre munți, la sărbătoarea Crăciunului? Acolo unde era odată cea mai neprihănită voie bună, acolo e acum mai mare sărăcia și lipsa mai cumplită. Pretutindenea numai lacrimi și suspine...

...In casa de sub coaste alui Badea Ion, soția, frântăde durere, stă ingenunchiată la icoana Preacuratei. In jurul ei copilașii scâncesc. Locuința e rece, iar hrana lipsește, căci tatăl de mult e dus în bătaie.

In seara acestui Ajun, el face serviciu în tranșeu. Pușca și privirile-i sunt ațintite spre tranșeele dușmane. Contemplează ninsoarea ce fulguesește într'una din nemărginitul văzduh. Camarazii i se par niște figuri de zăpadă. Către seară o liniște adâncă se lăsa deodată. Răpăitul puștilor și a mitralierelor amorfă deplin în seara de Ajun. Soldații ambelor tabere erau pătrunși de aceleaș gânduri.

Stând așa, îl fură gândul și pe sârmanul Ion... I se părea că e la sfânta slujbă tocmai în ziua de Crăciun la biserica din sat. Biserica era plină de credincioși, cari stau ingenunchiați cu fețele spre altar. In ușa împărătească deslusea figura patriarhală a cucernicului părinte și auzia aievea cuvintele sfintei Evanghelii: „Dacă s'a născut Iisus în Vitfleemul Iudeii, în zilele lui Irod împăratului, iată magii dela răsărit au venit în Ierusalim, zicând: unde este împăratul Iudeilor, Celce s'a născut?”

Deodată ochii i se umplură de lacrimi. Trista realitate îi reapare. El e altundeva, departe de ai săi... dincolo de granițele patriei sale, pe meleaguri străine, dând dovezi impunătoare despre virtutea și eroismul moștenit dela strămoși. Desi departe, toate greutățile războiului le-ar suporta cu deplină abnegație. Când îi vine însă în minte casa de sub coaste cu familia părăsită, atunci pieptu-i ostășesc stă să i-l frângă oftatul adânc, ce-i sgudue întreagă ființa

Par'că presimția bietul om lipsa ce-o duceau cei de acasă la acest Crăciun. Fără voie își reaminti obiceiurile de acasă din seara Ajunului. Știa că flăcăii satelor pleaseră deja toți încă înaintea lui de acasă, căci aceștia erau doar' puternica avangardă în contra dușmanilor. Dar el presimția că și învățătorul satului va fi de mult sub steag, astfel că grupa micilor colindători va fi rămas neinstruită. Și îl durea sârmanul, aducându-și aminte de făgăduința făcută fiilor săi acum doi ani în seara de Ajun.

Cum era atunci — și cum este acuma!

Dr. Ioan Felea.

SUPLIMENT LITERAR.

Rugăciune.

Doamne, Dumnezeu nostru, Cea ce Te-ai arătat odinioară prorocului Moise în flacăra de foc a rugului de pe muntele Horeb, iar acum arăți puterea Ta mai pre sus de fire celor ce cred în Evanghelia Umnia Născut Fiului Tău, — dacă în statul cel necuprins al vecinicei Tale Înțelepciuni ai îngăduit să fie și răsboaie cumplite între neamuri și limbi — fă, ca din focul curățitor al răsboiului de acum să iasă strălucind în raza credinței adevărate și în bucuria biruinței depline neamurile, cari au săvârșit dreptatea, umblând în căile Tale și să se umilească trufia și cugetul înalt al nelegiuitorilor, cari n'au păzit poruncile Tale și au luat în deșert prea sfânt numele Tău.

Intărește Doamne cu brațul Tău pe bine credinciosul Împăratul și Regele nostru Francisc Iosif I, toată curtea și oștirea lui! deschide calea spre biruință tuturor vitejilor noștri ostași, cuprinși în focul răsboiului; mântuiește-i pe ei din flacăra pierzării Doamne, Dumnezeu mântuirii noastre! Cei îngâmfai răsculatu-s'au asupra noastră și ceata asupritorilor stricat'a liniștea caselor și a sufletului nostru. Dară Tu, Doamne, Dumnezeu îndurător și milostiv ești, târziu la mânia și plin de îndurare și de adevăr. Înțoarce deci fața Ta către noi și ne miluește. Arată-ne un semn spre bine, ca să-l vadă ceice ne urăsc și să se rușineze, căci numai Tu, Doamne, ne-ai ajutat și ne-ai mângăiat în toate năpăștile noastre. Iată vrăjmașii Tăi fac sgomot și ceice Te urăsc, ridicat-au capul, uneltind asupra credincioșilor Tăi planuri viclene și s'au sfătuit asupra ocrotiților Tăi cu sfat de pierzare. Dumnezeu, fă-i ca vârtejul, ca miriștea înaintea vântului, ca focul ce mistue pădurea și ca flacăra, ce aprinde munții; așa urmărește-i cu furtuna Ta și spăimântă-i cu vijelia Ta; umple fața lor cu rușine, ca să caute numele Tău, Doamne!

Fă, Doamne, ca răsboiul de acum să ajungă cât mai curând la sfârșit bun, împlinindu-se cuvintele prorocului care zice, că popoarele învrăjbite își vor frânge săbiile, să facă din fierul lor pluguri, iar din sulitele lor vor face seceri și mai mult neam peste neam nu va ridica sabie și nu se vor mai răsboi, ci se va odihni fiecare sub vița sa și nu va fi cine să-i înspăimânte, căci toate popoarele vor umbla fiecare în calea sa.

Trimite, Doamne, roua binecuvântării Tale cerești, să potolească focul patimilor potrivnice, pace statornică lumii Tale dăruiește, spre înflorirea sfințelor Tale biserici, spre binele și înaintarea slăvitei noastre împărății și a tuturor neamurilor dntr'înșă, cari cu inimă vitează luptă și se jertfesc pentru tron și țară, dar cu gând umilit chiamă ziua și noaptea ajutorul Tău cel atopoternic și împărăția senină, a păcii netulburate, pe care prin însuși Unul Născut Fiul Tău o ai dat și o ai lăsat nouă.

Noi cei dintâi în lumea pământeană
Cu rugăciuni chemăm cereasca mană,
O, pace! vie împărăția Ta
Și să păzești a neamului icoană!

SONET.

M'apropiai cu gându 'nviforat
De-altarul vechi — și Crist cum mă privea
Din umbra crucii Lui — mi se părea
Că-mi zice blând: „De mult te-am așteptat.

Eu văd ce alții n'au putut vedea,
Eu văd că-ți este sufletul curat,
Dar cei de rând, cei răi te-au alungat
Din lumea lor — tu ești din lumea mea.

Că vezi, nici eu n'am fost din lumea lor,
Nici eu n'am fost ca ei — și cu amar
Hulit, bătut, lăsat am fost să mor

În chipul cel mai crâncen, mai barbar
În rând cu cel de rele făcător,
Iar azi tot ei m'asează pe altar”.

Ecaterina Pitș.

Din răsboiu.

(Schită.)

De: I. Agârbiceanu.

După săptămâni, după luni, începură să vină vești dela cei duși în bătae, alinând pe cât amar puteau, inimile celor rămași acasă. În fiecare zi posta aducea petecele de hârtii roșii scrise chinuit cu creionul pe genunche, pe spațele unui tovarăș. Și cutare trăește încă și cutare și cutare. În jurul oricărei scrisori se adunau, se îmbulzeau femeile, copilandri, pe ulițe, în curți, pe când bătrânii așteptau triști și potoliți pe delaturi părănd gata să audă orice veste, fie cât de rea. Cei plecați din sat erau împărțiți la două regimente, unul din armața comună și unul de honvezi, în nesfârșite companii. Cu cât trecea vremea știrile soseau tot mai multe dela toate companiile, afară de compania a unsprezecea dela regimentul de honvezi în care slujea George Pârveu și alți trei Români din sat.

De cei trei nu se mira nime că nu scriau: nu cunoșteau slova, dar George Pârveu ar fi putut să scrie să dea vestea și despre el și despre cei trei. Nevastă-sa, Stana, nu mai punea mâna pe nimic, o frigea par'că orice atingere de lucrurile din casă ori din curte. Alerga la postă, la femeile cari primiră știri, și după ce începură să vină răniții la spitalele din apropiere, femeia cu obrazii supti, invinețiti, cu ochii arzători era tot pe drum. Nime nu știa nimic despre George Pârveu, sergent la compania a unsprezecea, nici chiar de compania asta nu-și aducea nime aminte. Ea se întorcea cu ochii plini de spaimă ca peste o zi sau două să plece din nou pe la spitale.

— Dacă mai trăește, rău face Pârveu că nu-i scrie un șir nevetei, — ziceau oamenii.

— Ce greutate i-ar face lui o scrisoare? Scria ușor ca un dascăl.

— Măi, va fi scris, dar nu toate scrisorile vin. Se pierd unele.

— Ba se pierd cele mai multe, mai sunt destui cari n'au trimis nici o veste.

Trecuse anul dela începutul răsboiului, și oamenii din sat făcură cruce peste numele acelor cari n'au mai dat nici un semn de viață decând se depărtară dela vetrele lor sărace. Soțiile și mamele mai nădăjduiau, dar oamenii ziceau așa:

— Din pământ nime nu poate scrie. Și zicând își plecau capetele în piept.

Crăciunul nostru de cu înainte vreme.

De Dr. Ioan Urban Jarnik.

Zic „nostru” și nu „meu” de vreme ce vorbind de mine nu pot să trec cu vederea pe frate-meu cu 2 ani mai mare. Mai târziu, la dreptul vorbind, căile vieții noastre s'au despărțit: eu apucându-mă de studii, pe când Francisc, așa îl chiamă, a învățat meseria de lăcătuș. În vremea însă despre care am de gând să vorbesc deosebirea între noi a fost aceea că el ca unul ce a fost mai mare, era și mai îndrăzneț și mă apăra de câte ori trebuia și apoi nu tăgăduiesc cumcă el se arăta tare îndemănat la fel de fel de lucruri de mână, pe când eu din contra, niciodată nu mă pricepeam deloc la d'al de astea.

Apoi trebuie luat în socoteală că murind soră-mea în vârstă de vre-o câteva săptămâni, am rămas noi amândoi singuri copii la părinți și atunci, lucru firesc, că țineam scaiu laolaltă.

Ceva mai târziu s'a mutat la noi (sau să zic mai bine, ne-am mutat noi în smerita casa lui de lemn) un frate al tatei, care fiind și el ca și tata, țesător de pânză, a fost pus în postul de paraclisier la biserica sf. Laurențiu din locul

meu de naștere Potștyn. Vrednic de însemnat cumcă a stat în slujba bisericești tocmai 50 ani: intrând în ziua sf. Marcu din 1830, tot în aceeași zi din 1880 a mers pentru cea din urmă oară.

Cu mare nerăbdare așteptam noi băieții soșirea Crăciunului. Nu doar de aceea c'am fi nădăjduit că are să ne aducă pomul de Crăciun încărcat cu fel de fel de bunătăți, nu: la noi n'a pătruns până atunci obiceiul acesta și de pătrunde, nu ne alegeam din cauza sărăciei părinților, cu niște daruri din cale afară de costisitoare.

Poate în singurul castel al baronilor Dobrzensky s'ar fi ridicat în sala cea mare și frumoasă pomul de Crăciun, dacă familia ar fi petrecut și iarna pe moșia sa, după cum o făcea vara. Este poate interesant pentru stim. cetitori să afle că dânsa acum 60—70 ani petrecea câțiva ani de-arândul iarna, deci și sărbătorile Crăciunului în Țara Ungurească și a-nume în Oradea-mare, unde Procopiu baron Dobrzensky (1873) fusese o vreme oare-care comandantul garnizoanei de acolo.

Și ce schimbare a sortii? Nepotul acestui fost comandant din Oradea-mare acum trei ani s'a căsătorit cu o odraslă a vestitei familii grofești a lor de Wenkheim din Țara Ungurească, contesă Mary, care estimp în luna lui Aprilie a dat viață unui băiețel, căruia i s'a dat numele Francisc, după moșul lui de pe mumă.

Tânărul tată groful Antoniu Dobrzensky (zic „groful”, căci de vre-o 5—6 ani familia a fost ridicată la rang grofesc) numai odată își văzu odrasla, de vreme ce chiar la începutul răsboiului se duse în Galiția să iee parte la luptele cu Rușii.

Poate ar fi căpătat voia să petreacă sărbătorile Crăciunului acasă și atunci de bună seamă părinții ar fi înălțat un pom de Crăciun bucurându-se să-și vază pe micuțul cum își îndreptează ochisorii pe luminările din pomul de Crăciun. Spre nenorocire însă tânărul tată în 15 Septembrie își găsi sfârșitul năpraznic pe câmpul de luptă din Galiția unde deocamdată s'a și îngropat, rămând ca mai târziu, în vreme prielnică, să-și găsească odihna de veci, lângă tată-său și frate mort în anul 1882 ca atașat de ambasadă la Madrid și lângă moșul său fostul comandant din Oradea-mare și mă-sa născută contesă Harbuval-Chamaré.

În ajunul Crăciunului, peste zi, ne-am potit cu toții, puteam deci cu toată dreptatea să ne înfruptăm cu niște mâncări din cari pun să mi se pregătească unele chiar și acuma. Ne puneam la masă pe la 7 ceasuri și iată bunătățile ce ni se puneau înainte: un fel de ciorbă cu niște făină prăjită în care dumeam o bucată de jimblă uscată; apoi un fel de mămăligă, însă nu din porumb ci din meu umplută cu niște ciuperci uscați; niște prăjituri cu un fel de zamnă

Stana bătea mereu drumul la oraș, cu aceeași neliniște ca'n săptămânile cele dintâi. Ea spera încă. Nu putea crede că un om ca al ei se poate muri așa de ușor. În fiecare ceas îl vedea voinic, mândru și dus puțin pe gânduri ca'n clipa despărțirii. În fiecare ceas îi auzia cuvintele din urmă: „Rămâi sănătoasă. Grijește de copii”. Cinci copii. Apoi, din fereastra vagonului: „O să vii înapoi, nu plânge. Când voi veni... când voi veni, dar cuvintele ce mai urmăresc, Stana nu le putu pricepe în furtunosul vifor ce se deslănțuie la plecarea trenului. Ea-l vedea și acum tot așa de voinic, tot așa de mândru. Cum ar fi putut muri?

La un an și o lună dela începutul războiului, iată sosește în sat unul dintre cei trei Români cari erau cu Pârveu la compania a unsprezecea, Vasile Dan. Oamenii se uită la el ca la o minune: venise slab, bolnav greu, abia târându-și un picior. Venia dintr'un spital. Ni-me nu putu vorbi cu el până ce nu-l descusu mai întâi Stana.

— Trăește?
— Trăește!
— Sănătos?
— Sănătos.
— De ce nu-mi scire?
— Îți scrie, dar se vede că nu vin scrisorile.
— L'ai văzut cu ochii tăi?
— Cu ochii mei.
— Doamne sfinte!

Dar după ce se duse Stana, Vasile Dan începu să povestească oamenilor ce-i făcuse răta, și povestirea s'o începu așa că întâi își astupă gura cu palma.

— Ce-i? întrebă mai mulți, a murit?
Chilavul clătină din cap, și iar își duse palma la gură.

Oamenii nu înțeleseseră.
— Mut! șopti Vasile.
— Cine-i mut?
— Pârveu! Acolo se întâmplă d'astea.
Oamenii își făcuse cruce.
— Pentru ce nu-l lasă acasă dacă-i mut?
— Il lasă da' nu vrea să vină.
— Doamne sfinte!

— Nu vrea. Până am fost eu acolo l'au pornit de vre-o trei ori spre casă, dar a fugit înapoi, și, minunea lui Dumnezeu, și-a găsit mereu compania prin învălmășagul ăla. Au pus alt sergent în locul lui, dar el tot căpetenie se ține și acum. Să-l vedeți așa mut ce semne face în loc de comandă!

Ochii lui Vasile Dan se sgăiră pe-o clipă. Oamenii se cutremură.

— E nebun? întrebă cineva.
— Nebun. Dar nu face nimănui nici un rău, și știe umbla cu pușca, minune mare.

— Și-i de mult așa?
— la' stai să vedem. Eu sunt în spital din postul Paștilor. Înainte cu trei luni de-a părăsi eu compania a fost pușcat prin coaste Roșu, și atunci Pârveu era încă sănătos și putea vorbi. Mi-aduc aminte că el a legat mai întâi rana lui Roșu și l'a dus în spate până la abulanță. Nu v'a spus Roșu?

Oamenii se priviră cu groază.
— „Roșu n'a venit acasă” zise cineva.
— „Hm! Va fi murit în spital” zise cu greu, cu dinții strânși Vasile Dan. Așadar cam pe la Crăciun Pârveu era încă teafăr. A fost o minune de om; tot vesel de când s'a început focul și mereu ne spunea că o să vedem lucruri mari cât de curând. Ni se părea nouă că-i prea înflăcărat, prea neliniștit. Aștepta mereu ceva, dar nu știa ce. Nu cunoștea primejdia și de multe ori se făcea patulă de bună voie să cerceteze pe dușman. A căpătat și medalie. Dar așa pe după Crăciun începu să vorbească într'aiurea. Eram prin Carpați în zăpadă și ger. Cu alții degerase și el, abia se mai târa, dar gura nu-i mai tăcea. Ce spunea? Minuni. Ce mai știi eu? Dinu Natului, degerat și el, fu luat pe listă să fie trimis la spital. Vine el la Pârveu și-i zice:

— Nașule, cere-te și dumneata că îngheți de tot.

— Eu? Cum să mă cer dacă n'am nimic?
— Păi bine, nu-ți vezi picioarele?
Se umflaseră, crepară pantalonii pe fluer.
— Măi Dinule, astea-s cisme, nu vezi tu? Când am auzit așa m'am dus și eu să-l îndemn.

— Ascultă, jurate, și te du zic eu. Doctorul o să te creadă de bună seamă.

— Hm! ați vrea voi să rămâneți singuri aici. Singuri să vedeți, singuri să fiți martori! Dar nu mă duc! N'am nimic! Râse cu hohot, apoi tăcu mult și când începu să vorbească iar, glasul lui era cel de om sănătos, dar atât de greu, atât de greu!

— „Măi Dinule” zise el. „Eu acasă nu mă mai duc. Eu acasă nu mai am ce căuta. Spune-i Stanei că-s mort, dar să nu mă plângă pe mine, ci să se plângă pe ea”. Iacă aceste au fost cele din urmă cuvinte ce le-am auzit din gura lui. De atunci a muțit și vr'o două luni și jumătate cât am mai stat cu el, alt cuvânt n'am mai auzit să fi spus. De auzit aude, dacă-l întrebă stă în loc și se uită la tine, dar nimic nu mai zice. Dar poate va fi spus ceva despre toate aceste și Dinu Natului, finul său.

Oamenii se priviră din nou cu groază.
— N'a venit acasă! Grăi cineva.
— Nu? Și eu credeam că ăsta scapă! zise Vasile Dan, ca pentru sine.

Urmă un restimp lung de tăcere grea.

— Așa dar tu l'ai văzut de mult, cine știe mai trăiește și așa cum e, zise cineva într'un târziu. Capetele tuturor se ridicară de pe piept și ochii sclipitori se pironiră pe fața lui Vasile Dan. Pârveu fuse mulți ani jurat în satul lor, om deștept lucru mare, drept la inimă și bun ca pânea caldă. Tot satul ținea la el.

— Dacă n'ar mai trăi! oftă Vasile. Dar cred că trăiește. Să-l fi văzut așa cu picioarele umflate cum ținea pas cu toți, cum se tira pe brânci ca șarpele, fără nici o greutate. Cred că nu mai simțea durerile, ba până am fost și eu la companie, îi mai trecuse puțin la picioare. Poate vr'un glonț, dar n'aș crede: glonțul nu vine la cei cari îl așteaptă, la cei cari nu se feresc de el. Multe minuni vezi pe acolo! Unul stă cu săptămânile neacoperit în calea plumbilor, pipă în vreme ce gloantele-i sueră pe la ureche, și nu-l atinge moartea, altul stă ascuns în șanț o lună și în clipa în care se ridică și cade pe spate. Pe semne, tot soartea omului, la care cum i scris.

— Păi bine, până a fost sănătos de ce n'a scris un șir la nevastă?

Vasile Dan tăcu un restimp, părea că se gândește.

— Mi se pare v'am spus, zise el, că deși era mereu vesel, după câteva zile de lupte ne părea nouă că-i prea aprins, prea iute. Poate de atunci i se începu nebunia, căci am fost în iad cu toții — compania a unsprezecea, — așa ceva nici să visezi. Se aprindea aerul, se spărgea pământul, se văitau răniții. Asta a fost la o săptămână după ce am ajuns în Galiția. După ce-am scăpat atunci, m'am gândit eu mai întâi că pentru ce să moară oamenii, și încă așa de cumplit cum fiarele nu pot. Dar asta s'o lăsăm incurcată. De ce era numai vorba?

— De ce n'a scris Pârveu vr'un șir la muere până a fost sănătos, zise un glas.

— Aha! N'a scris pentru că după iadul ăla tot zicea că are să-i scrie nevastei o veste mare. Și până nu sosia vestea, nu voia să-i scrie. Ei, vedeți că mă incurc! Ce știu eu ce-i umbla prin cap!

El tăcu deodată și nu mai răspunse la nici o întrebare. Oamenii, rând pe rând, se împrăștiară.

De când sosi în sat Vasile Dan, nu era zi în care Stana să nu vină la el și să-l descoasă, și nu era zi în care să nu-i trimită epistole bărbatului, cerând în fiecare zi adresa dela Vasile.

După trei luni, pe la mijlocul lui Noemvrie, la mica gară de lângă sat se coborî un sergent înalt, cu mustețile bălane și tot făcea semn cu mâna cuiva din vagon să se grăbiască. Dar când văzu că e înzadar se urcă din nou și a-

din măgiun de prune; niște plăcinte umplute cu varză; niște pere și prune uscate mai înainte și apoi fierte; la urmă mere și nuci și lucru de căpetenie, noi băieții câte un cozonac din cele mai mici, pe când ceilalți din casă aveau unele cât toate zilele de mari, din cari ne puteam înfrupta îndată ce am isprăvit cu ale noastre.

După cină ne culcam noi băieții de odihneam nițel, ca să fim trezi și voioși pentru liturghia de miază noapte. Se trăgea clopotul, ce e drept, pentru cea dintâia oră la 11, apoi la 11 și jumătate și în sfârșit la 12, după care îndată se începea sf. slujbă.

Pe noi însă ne scula puțin înaintea miezului de noapte, căci culcându-ne îmbrăcați, nu ne trebuia mult să sosim de cu vreme în biserică care cu luminile cele multe și cu ceasul neobișnuit, ni se părea cu totul alta ca de obicei, mai măreață, în care avea să se petreacă ceva tainic și minunat.

Și într'adevăr când după sfârșirea sf. liturghii toți cei de față începură să cânte cântecul vesel și înviorător a cărui strofă cea dintâi o pun aici în traducere română:

Domnul Hristos azi s'a născut,
hai să ne bucurăm!
Floarea din rug a crescut
veseli deci să strigăm!
Din sânul fecioresc
dintr'un neam mare crătesc
nouă că ni s'a născut!

inima par'că-mi svâcnea de părere de bine și mergând acasă adormeam cu inima plină de desfătare sufletească. A doua zi la 6 și jum. se slujea a doua liturghie, utrenia, atunci însă rămâneam în pat căci se putea oare ca mama să-și fi deșteptat pe odraslele ei tocmai atunci când somnul le era mai dulce, legănându-se în niște vise de aur?

Dacă trebuia să ne lipsim de pomul de Crăciun, ceea ce nu ne durea, de vreme ce nici nu bănuiam că undeva pe lume s'ar pune la cale așa ceva, aveam și noi în schimb două petreceri, la cari cu toate bătrânețele — sau poate tocmai că de atunci a trecut atâta amar de vreme — mă gândesc cu dragoste și cu înduioșare. Iacă unul din aceste lucruri minunate, la care fratele meu avu prilejul să-și arate iscusința și dibăcia.

Țin minte cum ca copii mici în ajunul Crăciunului și în zilele de sărbători ne duceam într'o casă al cărei stăpân se pricepea de minune să plâsmuiască Vifileimul cu toată împrejurimea și cu tot alaiul care se grăbea să-și vadă visul cu ochii. Ne plăcea acest Vifileim deopotrivă, atât mie cât și frăține-meu, cel din urmă însă nu s'a mulțumit cu atâta, căci ce-i plesni prin cap? „Oare n'aș fi destoinic să fac și eu d'al de astea să vină lumea să se mire?”

Zis și făcut. La dreptul vorbind o astfel de minunăție nu se făcea cu una cu două: trebuia bani și unde să-i iee, căci unchiul și părintii nu prea aveau ca să fi cheltuit pe niște asemenea

nimicuri. Și apoi chiar de i s'ar fi dăruit de cineva, lui mai bine îi părea să facă toate el de el, deci să agonisească și banii de lipsă.

Apoi de, să nu gândiți Dvoastre cum că un băiat de vârsta lui n'avea cum să agonisească în mod cinstit cei câțiva gologani de lipsă. Doară unchiul lui Ioan nu degeaba a fost paraclisier și pe cine să fi chemat la biserică de câteori se întâmpla vre-un botez, o îngropăciune sau altele de felul acesta, ca să fie asistentul sau cum spuneam noi, ministrantul preotului? Și doară creștinii la astfel de prilejuri nu puneau mâna în buzunar să răsplătească munca nu numai a preotului și paraclisierului, ci și a băiețelului care se și uita la ei cu atâta jind.

Astfel frate-meu agonisea câte-i trebuia pentru materialurile de lipsă și apoi, cu toate că nu știa nimic despre Roma care nu s'a zidit într'o singură zi, s'a priceput că trebuie să lucreze cu îndelete: la început o fi fost numai staulul cu puține figure, dară în fiecare an se mai adăuga câte ceva până s'a făcut mare, mare, încât li se scurgeau ochii băieților veniți să ne vadă minunițiile întocmai cum făcuserăm noi cu câțiva ani mai înainte în casa vecinului cu pricina, pe care îl chema Fibiger.

Dați-mi voe să încerc de a vă zugrăvi lucrul după cum l-am ținut minte din vremurile când se găsea în toiul lui, va să zică când a fost cel mai desăvârșit.

Văd ridicându-se înaintea mea, două orașe,

duse de mână pe un om ciudat, care nu voia să se coboare. Omul era în haine militare, șterse, dar fără chipiu-i, era alb ca zăpada la păr, dar fața-i era roșie și trupul puternic.

— Ei să-mi dai pace, neamțule, eu mă duc acasă nu aici, zicea omul codindu-se mereu.

— Dar aici e satu tou mă ficior! și striga Sasul trăgându-l mereu de braț.

Erau mulți săteni la gară dar nime nu-l cunoscu pe cel cu capul gol.

— Să fie dela noi? se întrebară câțiva mi-rați.

— Dela voi, dela voi, răspunse năcăjit sergentul de sas.

— Aș, nu se poate!

— Nu se poate! Iaca se poate! mai zise Sasul trecând cu cel cu capul gol printre oamenii incremeniți.

Il duse la primărie, îl dădu în seamă, salută și se întoarse la gară.

— Doamne sfinte! Era să nu te mai cunosc, frate Părvule, zise primarul, un om bătrân, abia putându-și stăpâni lacrimile.

— Cum să mă cunoști, dacă Sasul m'a adus aici în loc să mă lase să merg acasă. Nici eu nu te cunosc, zise George Părvu c'o voce aspră, puternică.

— Nu mă cunoști? întrebă primarul.

— De unde să te cunosc? Eu cunosc pe primarul dela noi, pe Manuil, cu care am fost în slujba satului.

— Eu sunt, Părvule, — șopti bătrânul.

— Aș, dumneata! Primarul dela noi știu eu cum e acum: poartă haine de argint. Vezi că eu am stat un an de n'am putut vorbi, curat ca popa Zaharie tatăl sfântului Ion Botezătorul. Pe urmă am avut o vedenie și mi-a zis ingerul: Scoală-te și te du acasă și vei vedea minunea! Satul tău frumos peste măsură, tot case mari ca la oraș, casa ta palat împărătesc; curtea ta plină de toate bunătățile, numai boi patru mii; femeea ta în haine de mătase; copiii tăi în haine de aur și primarul în haine de argint. Și am venit, dar iată pe aici sunt ulițe strâmte și garduri și case coperite cu paie și sărăcie, sărăcie mare. Nu-i satul meu aici, lasă-mă să plec.

Biata Stana abia l'a putut ținea acasă trei zile, a patra i-a pierdut urma. N'o mai cunoștea nici pe ea nici pe copiii, nici casa, nici curtea, nici șura, numai pe cănele il cunoștea. Cănele a dispărut cu el deodată. De atunci George Părvu rățăcește prin sate: să-l afle pe al său, dar cum nu întâlnește nicăiri strălucirea ce i-o arătase bietul lui creier, n'are pace nicăiri. Umbra însă neobosit dintr'un sat într'altul, se miră cum pot oamenii trăi în astfel de colibi și-i cheamă pe toți să vină cu el în satul lui să vadă

traiu minunat ce-i acolo. Uneori e prins și dus acasă, dar scapă din nou și-și continuă rătăcirile. Nu face nimănui nici un rău, devine furios numai dacă e ținut închis. Și astfel e lăsat în pace. În loc să-și piardă nădejdea de-a mai întâlni minunea văzută de el, nădejdea-i crește din zi în zi.

Răniții, bolnavii întorși din lupte, cari tânjesc pe acasă în concedii, când îl văd și-l aud vorbind se fac albi ca peretele. Din cât pot îl încunjură. Creștinii ceilalți îl ascultă cutremurați, cu lacrimi în ochi.

Vasile Dan pare mai vârtos la inimă. El zice mereu.

— Dacă'r muri ar fi o binefacere. Dar nu va muri curând, căci nădejdea moare greu.

Se-'nchină cu credință Basarabii.

Cu creștetul descoperit, pe care
A presărat cenușă mâna sortii,
Stăm muți la ușa peșterii sărmene
Și noi, cu ochiul stins de glugiuil morții.
Căci drumul greu pe care ne-am tîrit
Ne-a supt din trup tot sângele vieții,
Ne-a înopțat nădedjile din inimi
Și ne-a uscat vigoarea tineretii.
Puteri n'avem să mai străbatem astăzi
Nici pragul sfânt al peșterii de ghiță
Să-ți cerem Mieluselului de jertfă
Măcar un strop din marea dimineată.
Ci-aproape presimțindu-ne sfârșitul
Ne prăvălim visând încă norocul
Pe care ni l'a ars la mlază noapte
Și mlazăzi și plumbul mort și focul.
Iar fiilor lăsa-vom moștenire
O nouă epopee 'ngrozitoare
Nădejdea cea din urmă, îngropată
Cu-un vis ceresc de dreaptă sărbătoare...

Oricât de lungă fie ne-așteptarea
Și ori cât de grele lacrimile-amare
Din inimi ca din mli de evenghelli
Cetim că-o să avem o sărbătoare
Că-'n flacări zările vor arde-odată
Și uragane 'n vâl o să răsune
Că s'or deschide ceriurile-odată
Să vie, cel menit să ne... răsbune.

O. Hulea.

Suflete de mamă.

De când am început să mă știu, o știam și pe lelea Mărina, o femeie harnică, muncitoare și pricepută în toate lucrurile din jurul casei. Din șase copii ce i-a avut, nu i-a rămas decât unul singur, Ștefan, cel mai mic. Bărbatul i-a murit într'o noapte în pădure, s'a răsturnat cu carul de lemne încărcat, i l-au adus mai mult mort decât viu, și doar atîta a mai avut și el suflet de creștin, o lumânare în ceasul din urmă. Singura odraslă ce i-a rămas, un fecioraș cu ochii mari, sfioși și cumiți, l-a crescut din truda mânilor sale. L-a purtat la școală, să știe mai mult decât au știut părinții lui nepricepători de carte.

Și a crescut frumos băiatul, și s'a făcut mare și deștept, mângăierea și mândria mamei trudite, fără hodină. L-a dat pe un an și la oraș la școală, să prindă învățătură mare, și-o vedeam Duminecile cum trece cu desăgii încărcate cu merinde pe-o săptămână: pâne, fiertură, rareori și câte o bucăică de slănină. Tot ce-și putea trage dela gură peste săptămână.

Se strecurau anii cu iușeala timpului nemilos care trage dungii peste socotelile chibzuite, peste durerile ca și bucuriile lumii. N'o mai vedeam pe lelea Mărina decât rareori când mă abăteam și eu pe acasă, de-ași fi venit măcar pe o zi în sat, părea că nu i-am văzut pe ai mei dacă n'o zăream și pe ea alături, cu ochii învoalați de tristeță, așteptând s'o întreb de sănătate și de Ștefanul ei.

Trecură anii. Din băiatul cu ochii sfioși de ieri-alaltăieri, cu tristețea moștenită din mamă, s'a trezit feciorul cu dorinți de muncă imbelșugată, răsplătită mai bine decât la „domnia” din sat. — Sosea pe rând faima sutelor trimise de cutare vecin îndepărtat, sute cari o viață întreagă de-ai munci la noi acasă, nu le-ai putea aduna în ladă. „Missler cu vapoarele” l-a ademenit și pe el în rândul celorlalți duși să-și încerce norocul în lumea nouă.

Biata lelea Mărina puțin își putea da seama de rostul dorințelor tinerești trezite și neînfrâ-nate nici de mila bocetelor de mamă.

— Peste un an, doi, mă întorc și-ți cumpăr casă și ogradă și nu te mai las mamă să muncești la străini, în câmp și'n deal din zori până în noapte.

Și s'a dus băiatul în tovărășie cu alți oameni din sat. Cine-a văzut spontaneitatea abundenței de viață tinăre, înlănuțită și înfrănată de considerații de ordin neînțeleș pentru ea? A rămas lelea Mărina singură și părăsită, doar se mai mângăia puțin când îi spuneam că acuma trec oamenii pe apă ca și pe uscat și fără nici

sau să zic mai bine două părți ale orașului Vifleim, se vedeau acolo câte trei rânduri de case, unul deasupra celorlalte. Casele s'au alcătuit din mucava, lipită cu niște hârtie colorată, chipuri, să se deosebească bine unele de altele, ferestile și porțile însă nu s'au desemnat și zugrăvit numai, ci s'au tăiat și știți oare de ce. Seara pe întunec se puneau din cealaltă parte o lumânare, sau o candelă și atunci aceste ferestii și aceste porți astfel luminate ni se părea ceva din cale afară de minunat.

Intre aceste două părți ale orașului se ridica un munte înalt acoperit cu mușchii adevărat adus din pădure și cu câțiva copaci și pe acest munte păseau turme de oi și câteva vite cu ciobanii și cu câinii de pază și în muntele acesta se găsea scobit și staulul cu iesele și în ele micul Isus cu mă-sa și tată alături, nelipsind nici cele două dobitoace, măgarul și boul, cari prin suflarea lor încălzeau pe copilul dumnezeesc.

Apoi uitasem să Vă povestesc că în oraș se mai aflau două biserici cu niște turnuri înalte cu păzitorii de noapte, pe când pe acoperișul câtorva case stau țapeni și câțiva hornari pândind ca nu cumva în această noapte de minuni să isbucnească un foc mistuitor, apoi în partea de din jos se vedeau niște întărituri pe cari stăteau de strajă niște soldați năstrușnici cu puști și cu săbii, pe când prin cele două porți ale cetății eșiau niște ciobani și ciobance în haine de sărbătoare, cari părăsind orașul treceau lângă întărituri să aducă nounăscutului Isus smeri-

tele lor plocoane. Tocmai pe deasupra staulului atârna de tavan steaua cea vestitoare de minune și ridicându-și ochii și mai sus iată vedeai plutind în văzduh pe ingerul Domnului, vestind toată făpturi știrea înveselitoare și cântând: „Mărire în cer celui prea înalt se face, norodul însă pe pământ aibă sfântă pace!” Dacă noi doi (căci și pe mine mă va fi pus la câte-o treabă mai ușoară măestrul de frate-meu) cu greu ne putem despărți privind cu nesaț la lucrul mânilor noastre, ce să spun despre cei cari intrând în casă se vedeau de năprasna înaintea unor astfel de minuni.

De m-ați întreba d-voastre ce s'a ales de mândreața aceasta, iată ce ar trebui să vă spun: Aveam într'un oraș învecinat niște rudenii mai bogate, cari din vreme în vreme ne făceau vre-un bine, deci muma noastră, vrând să-i căpătuiască făcând o plăcere copiilor, într'o bună zi duse toate acolo și acolo își vor fi găsit veleatul.

Al doilea lucru ademenitor de care ne desfătam noi acum 50—60 ani și de care copiii de astăzi sunt lipsiți a fost și mai și. Pasă-mi-te este vorbă de o curată reprezentațiune dramatică, un fel de vicleim parte cântat, parte rostit de următoarele persoane: alergătorul; ingerul; Fecioara Maria; Iosif; ciobanul bătrân; ciobanul tânăr.

Să vedem dacă-s destoinic să vă spun pe scurt cele ce se puneau la cale cu acest prilej.

Scena începe cu un cântec la care iau parte toți actorii: își spun mirarea văzând cerul atât de limpede și de luminat și pe ingerul Domnului ridicându-se în slavă preamărind pe Dumnezeu și dorind norodului pace pe pământ. Indată după ce s'a sfârșit cântecul, auzim pe ingerul însuș vestind nașterea lui Isus în orașelul Vifleim.

Drept adevăr că cumcă așa este, îi auzim pe Maria și Iosif îngânând un cântec de leagăn ca să adoarmă pe micuțul Isus. În răstimp cei doi ciobani s'au trântit jos și cel mai tânăr îndată a și adormit buștean pe când cel mai bătrân s'a deșteptat auzind cântecul alergătorului cumcă are de gând să meargă în Vifleim să dăruiască lui Isus un cuculeț și o pitpalacă, și se roagă să deștepte pe ortacul său. Până să facă aceasta, auzim pe alergător care cântă un cântec ce aduce a cel dela început: se miră de strălucirea stelelor și de bucuria ciobanilor cari trezindu-se din somn se miră și ei de cele ce văd și aud.

După cântecul acesta vine o scenă de care nouă copiilor ne plăcea mai mult, stărnind hohote de ris. Nu mă pot opri să nu pun aici cele câteva rânduri rostite în proză. Bătrânul: Frate Sultane, școală, motanul se rostogolește de pe acoperiș.

Tânărul: Lasă-l să se rostogolească; după ce se va fi prăvălit jos, nu se va mai rostogoli.

Bătrânul: Frate Sultane, școală, caprele pleacă la rozor.

o primejdie... Ea se uita cu ochii ei de tristeta inteligentă, care vrea să cuprindă necuprinsul.

După o lună și mai bine, sosi și cea dintâi scrisoare din cel mai mare labirint al învălmășelii de massă alergătoare după bunuri lumești stoarse în schimbul epuizării forțelor moștenite în satele pline de viață și sănătate rustică. Iși spunea și lelea Mărina păsurile zilnice și vecinicul refren era „nu zăbovi mult în țară străină, că nu voiu putea muri până când nu te știu pe lângă mine”. La intervale de câte două-trei luni se făcea acest schimb de scrisori, așteptate de sufletul de mamă cu vecinica groază a depărțării care le poate înghiți...

Un an întreg veneau scrisorile și dela o vreme au început să fie și mai lungi intervalele obicinuite, până când au încetat cu totul. Și am scris în numele lelei Mărina câteva scrisori jeluite mai mult decât în glas de reproș, și când îmi vărsa mărgeanul cuvintelor naive, rupte din sufletul ei de mamă părăsită nu mai știam, s'o mângâi, să plâng cu ea?...

Auzise ea, printr'un om din celălalt sat căruia i-a scris feciorul, că Ștefan n'a apucat pe cărarea bună. D'aci încolo n'o mai puteam mulcomi cu vorba și într'o bună zi mă trezesc cu ea înviorată, cu o energie hotărâtă în expresia ochilor ei stânși de atâta plâns.

— Mă duc în America să-mi aduc feciorul acasă!

Și-a luat micile economii păstrate în lada dela părete pentru zilele bătrănelor, adunate ban cu ban din munca mânilor asprite, și a lăsat coliba, căne, purceș și trei găini în grija vecinii, și a pregătit merinde în traistă, și a legat broboada de Duminecă și haina ținută de îngropăciune și a plecat la drum. Auzise de un neamț dintr'al treilea sat, care pleca cu casă, masă și nevastă. În tovarășia lor, a plecat cu Dumnezeu. Eu am sărutat-o pe amândoi obraji împurpurați de nădejde și m'am uitat lung după ea cum a dispărut cu pașii mai iuți și mai sprinteni ca altă dată. M'a cuprins o admirație și venerație profundă pentru sufletele nenorocite de mamă...

Trecu vreme de câteva luni. De câte ori treceam pe la căsuța ei sărăcăcioasă, în care cănele scăuna a pustiu și-i vedeam curtea năpădită de buruiană, mă cuprindea sentimentul expresiv al tristeții pentru ceva pierdut din copilăria apasă de mult în umbra satului cu biserica sub deal.

Era primăvară timpurie când a plecat lelea Mărina și nu s'a întors decât când merii vârateci din grădinița ei își scuturau fructul bogat. Și-am revăzut-o fericită, întinerită, dereticind prin căsuța ei curată, plivindu-și lobodele cât statul omului, curățindu-și straturile. A zăbovit

cu întoarcerea, îmi spunea în taină, că Ștefanul ei dase în piedeci rele. Și-a găsit acolo o fată, auzi, îmbrăcată nemțește și care nu știa vorbi în limba noastră! Cu lacrimi, rugăminti și insistențe a reușit să-l aducă la căsuța părăsită din satul în care s'a născut. Il luase avântul pe aripele lui sburătoare și-și uitase de credința cu care este așteptat.

— Imi însor fecioru, imi spunea lelea Mărina. După culesul cucuruzului imi aduc noră în casă, să știu și eu c'oi avea nepoți la bătrânețe!

N'a dat să vie culesul cucuruzului. S'a dat poruncă să plece toți să-și apere țara de dușman. Ștefan fu și el între cei dintâi chemați. Biata lelea Mărina, se tânguia, și-și bocea feciorul ca pe-un mort și se întreba mereu, de ce l'am adus acasă!

S'au liniștit fiorii dintâi ai grozăviei necunoscutului ce trebuia să vie. Mamele nu-și mai boceau voinicii de-alungul drumului. Plecaseră cu toții în cete voinicești însuflețite. Incepură să vie scrisorile din campanie cu slovele șterse de atâta drum și scrise în ropotul puștilor, cuvinte înțelese pe ghicite. Lelea Mărina primi și ea câteva scrisori din țara muscanului, în cari Ștefan îi spunea că-i sănătos și-acuș intră în foc și regimentul lui.

Intrasem în postul Crăciunului. Scrisoare nu mai primise lelea Mărina de mult. Un alt fecior din sat rănit într'un spital, a scris acasă că în focul cu fiara blăstămată de muscal a fost și Ștefan, dar că nu știe dacă-i viu sau mort.

— M'am dus în țări streine să mi-l aduc, unde să-l caut acuma?

Treceau zilele posomorite cu prevestirea preparăților pentru sfântul Praznic, sărbătoarea copiilor și a celor fericți. Lelea Mărina, din sărăcia ei își făcea și ea orânduiele de cozonac și nuci și purceș tăiat, cu nădejdea, da dac'o veni, dar dac'o scrie, să-i trimit și lui un semn de sărbătoare.

A venit scrisoare, dar nu cea așteptată.

Umblă biet sufletul de mamă pustiu și amărit, lovit pentru vecie, ca o stafie în căsuța albă, părăsită pentru totdeauna. Nu mai rănduiește olatele din gospodăria ei sărăcăcioasă și nu se mai gândește la sfântul Praznic. Doar în seara de ajun, o luminare de ceară pălpăia la iconița sfântului Nicolae, chip șters de fumul vremilor bătrâne, însoțindu-se cu plânsul sufocat al mamei plin de reproșul: — de ce n'a vrut Dumnezeu să-l las în țară streină, d'aceia l-am adus de peste mări și țări să nu-i știu nici crucea?...

Câte Crăciunuri lipsite de nădejdi vor mai fi hărăzite bietelor suflete de mamă!

Tullia Bogdan.

Tânărul: Lasă-le să plece, o să dea mai mult lapte.

Bătrânul: Frate Sultane, scoală, norii devin suri.

Tânărul: Lasă-i să devie suri, doară sunt destul de bătrâni.

Bătrânul: Frate Sultane, scoală, îngerul tocmai cântă „Gloria”.

Tânărul: Taci, moșule cărunt; D-tale de câte ori behăiește vre-o oaie din turmă, și se pare că îngerul Domnului a cântat „Gloria”.

Bătrânul însă nu se da ci îndată se pune de ne cântă că are de gând să meargă și el la Vifleim și îndată ce va fi aflat cum și ce, are să-î deede de veste tânărului.

Apoi pășeste înaintea ieslelor, se închină, se întoarce și lovind pe tânărul cioban pe spate, îi spune despre cele văzute; de bună seamă cuvintele lui l-au convins pe ortacul lui mai tânăr care însă rămâne nedumerit, neștiind cu ce să-l dăruiască pe micuțul nou născut. Alergătorul însă își dă cu socoteală cumcă ar fi mai bine să-i facă puțină muzică. Pășesc deci cei trei înaintea ieslelor și învărtindu-se acolo chiamă pe niște tovarăși ai lor să vie cu scripca și cu cimpoiul din care să-î cânte. Nu le vine însă să plece fără să-î fi dăruit lui Isus niște ploconase cât de sărăcăcioase, bagă mâna în traista de unde trag, „o mică boclava de papă”. Până să plece Maria îi liniștește cu privire la turme, pe cari ei de dragoste pentru noul născut, le-au lăsat

fără pază. S'a apropiat vremea despărțirii. La indemnul Mariei ciobanii sărută pe fiul ei și încep să-î iee ziua bună dela Isus, dupăce însă au cântat patru versuri, alergătorul rostește urarea celor din casă și căpătând răsplata pentru osteneală și urarea de bine, se pregătesc de plecare cântând:

„Rămâi cu bine, plecăm dela tine, adu-ți aminte, Isuse, de noi!
În timpul de față, precum și oricând, păzește-ne sufletul, Isuse prea blând!
Să fii slăvit, de noi preamărit, în troiță unul Dumnezeu, amin!”

Povestind cele de mai sus aveam înaintea mea întreagă scena tipărită acum un an în revista folclorică „Șezătoarea” a lui Artur Gorovei din Fălticeni. Cerându-mi adevărat on. redactorul să-î trimit ceva pentru revistă, imi veni gândul să-î propun tipărirea acestor șire îmbrăcate de mine după cum mă pricepusem, în haină românească. Versurile și melodiile aceste atât de simple și înduioșitoare mi s'au întipărit în minte atât de bine încât le pot cânta fără să greșesc și fără să scap nici un cuvântel, dovadă cât de mult le-am îndrăgit.

S'apoi mai este o împrejurare care mă face să nu pot rosti sau chiar aminti plodul acesta al unui autor necunoscut, fără să mă simt mișcat până în adâncul inimii: pase-mi-te acesta este cel dintâiu opșor cu care în anul 1875 am

Lângă altar.

Cucernică, cu inima cernită
Ingenunchez l'altarul luminat, —
Aicea viu când sufletul mă doare
Lovit de orice vifor ne 'ndurat...

Aici veneam să uit ce chin m'apasă
Când glasul gloatei mă rănea ades...
Și-mi încăleca fără cruțare firul
Din care visul cel mai sfânt mi-l țes...

Iar când un viscol fără de-asemănare
Cel mai puternic stălp mi l-a surpat
Aici venii să caut ocrotire
Să-mi mângâi sufletul îndurerat...

Tu 'n schimbul suferinței trecătoare
Mi-ai prins pe frunte razele de veci
Mi-ai preschimbato în strune vibratoare
A inimii de glie coarde reci...

Și eu simții căldura mâinii Tale —
Deci ți-am adus prinosul meu curat:
În Tine-mi pusei marea mea Credință
Și 'ntregu-mi suflet ți l-am închinat...

Azi iarăș vin să-mi plec genunchii 'n față-ți
Dar ruga mea-i mai caldă ca ori când,
Căci astăzi simt în jur miros de sânge
Și-a Morții aripi negre fâlfâind...

Ferbinte-mi rugă ce azi Te imploră
E ruga sfânt' a unui neam întreg,
Iar viforul ce-l poartă El în suflet
Din ceas în ceas mai bine-l înțeleg...

O rugă am Părinte-atot puternic:
Readă iarăș pacea pe pământ
Să-î rezidim în suflete altarul
Ce ni-l surpase-al urii aprig vânt.

Căci ne-om iubi mai tare ca 'n năinte
Așa precum Hristos ne-a învățat
— Și chiar pe Tine Te-om iubi mai tare
Căci suferința grea ne-a luminat...

Readă Doamne mirii și părinții
Ce și-au lăsat iubiiții lacrimând —
Mi-e dor să văd, s'aud cum trec flăcării
În seri târzii, pe uliți fluerând...

Și 'n clipa sfânt' a păcii adă-mi Doamne
Și mie frații, mult iubiiții frați —
— Dar mult Te rog să nu-mi uiiți nici de
[dragul
Ce-mi pribegeste trist peste Carpați...

Livia Rebreanu.

pășit în vileag. Mă găsiam atunci în Viena ocupând postul unui profesor suplimentar de limba franceză și germană la o școală reală din capitală. Într'o zi cetesc într'o foaie boemă apelul unui teolog ca toți acei cari cunosc niște colinde de Crăciun să binevoiască de ale trimite lui, având de gând să le tipărească. Indată m'am și hotărât să-î trimet cea atât de bine cunoscută mie și după câtăva vreme avui plăcerea s'o văd tipărită adaugându-se nu numai numele meu ci și al locului meu de naștere unde înaintea vreme scena aceasta făcea desfătarea de mici și de mari. Acum, din păcate, de mult nu mai face, căci a pierit împreună cu atâtea plămuiuri și obiceiuri populare și de nu o tipăream acum 40 ani, de bună seamă dispărea cu desăvârșire încât nici de nume nu i se mai știa.

Tot în acelaș număr al „Șezătorii” (vol. XV.) s'a tipărit în traducere română și o scenă care se reprezintă odată la noi în ziua de Bobotează și căreia i-am dat numele „Cei trei crai dela răsărit”. Cu privire la cele două lucruri, este o deosebire destul de mare între ele. Unde jocul cu iesle de 40 ani în originalul ceh este cunoscut aceluia cari au interes pentru asemenea plămuiuri, scena cu cei trei crai dela răsărit s'a tipărit mai înainte în traducere română, pe când originalul ceh așteaptă să-î trimit spre tipărire revistei boeme folklorice „Ceski Lid” din care „Șezătoarea” din Fălticeni a început în volumul XVI să tipărească

Opinia publică...

De Ion Clopotel.

Arad, 24 Decembrie v.

Este răspândită părerea falsă că opinia publică este formată de o anume grupă de indivizi dela suprafața societății, dotați cu un oarecare grad de inteligență și cari se simt îndreptățiți să se erijeze în rol de judecători de câteori este vorba de tranșarea unei chestiuni publice. Grupa își are idoli, interesele, convingerile ei pe cari cu greu le poți cunoaște și îndată ce nu le-ai respectat ești tras la răspundere, înmormântat în dispreț și batjocură. Nu! Opinia publică n'are nimic din manierele de frivolitate ce i se atribuie. Ea nu este apanajul unei astfel de grupe de oameni, nici al unei clase sociale.

Opinia publică adevărată o constituie suma conștiințelor drepte cari într-o chestiune publică întrezăresc căile drepte și intervin, își impun voințele pentru rezolvirea ei cea mai potrivită cu interesele naționale.

Ea este necesară, indispensabilă, pentru că este întărit factor al progresului. Prin democratizarea neîncetată ea este tot mai puternică, pentru că se înmulțește prin nouile conștiințe ale păturilor sociale mai de jos trezite la interes față de manifestațiile publice vitale.

„Opinia publică” este un termen impropriu, o metonimie. Înțelesul ei adevărat este o convicțiune, o convingere generalizată asupra unui lucru de interes public, este întrunirea a sentimentului cel puțin a persoanelor reprezentative ale unei națiuni. Dar nu se poate vorbi de o opinie publică a vre-unei clase sociale, ci numai de a unui neam întreg. Din asentiment înțelesul ei cuprinde pe înșiși cei ce-l profesază.

Întăiul semn al unei opinii publice se ivește când acelaș sentiment electrizează, stăpânește cu putere nelimitată conștiința unui neam întreg. Trebuie deci să fie pusă în lumină intensă o chestiune, propagată printre toate straturile sociale, pentru ca ea să preocupe toate conștiințele și acestea să rostiască unanim aceeaș părere, pentru a se putea vorbi de opinia publică.

Având un rol așa de important, căci opinia publică este elementul cel mai mobil al progresului, ea se infiripează foarte greu. Dar se infiripează, și când ea se ivește, cu greu mai pot fi primejduite interesele culturii și de viață ale unui neam.

Opinia publică este un element activ, se impune, rășbește, înlătură, jertfește și pretinde imediată întâptuire a lucrurilor, împăcarea necesităților urgente. Dacă de pildă se pune în publicitate noastră o problemă culturală, dela a cărei rezolvire depinde un pas mai departe pe calea progresului, opinia publică se rosteste imediat, căci ea întrevește imediat rezultatele

și nu rămâne în pasivitate. Ori să legăm o altă za aici. Se pune problema teatrului la noi. În publicitate se lansează de anume organe necesitatea de a se infiripa o trupă teatrală care să cutreere orașe și sate prin Ardeal făcând să fâlăie mândru stindardul Thaliei române, opinia publică jertfește în grabă obolul și trupa are condițiile materiale de funcționare. Că nu se face așa este cel mai vădit semn că aici, dincoace, lipsește o opinie publică românească răspândită, populară și o dau numai cercurile mici ale intelectualilor.

Nu este indostulitoare numai unitatea sufletească, ci este necesară, indispensabilă opinia publică pentru că aceasta oferă condițiile lucrative ale progresului, și este suveranul judecător moral în fața căruia trebuie să se plece oricine. În toate ramurile activității publice când există opinia publică, se ia ca criteriu în angajarea elementelor de muncă nu principiul condiției de naștere, bogăție, situație, ci principiul talentului capacității.

Războiul probabil să aibă consecințe cari să formeze o opinie publică puternică la noi. Conștiințele sunt mai des frământate de aceleași probleme și întezărirea unanimă a căilor progresului să le determine, să-și impună voințele și să-și facă jertfele imediate.

Ar fi o mică recompensă a jertfelor scumpe de sânge ce le facem, totuș ar fi, dar nu este nimeni întemeiat să fie dezolat că opinia publică nu s'ar constitui altfel, cu mijloacele umane, cu vremea, după o resuscitare a impulsurilor sufletului nostru național dornic după culmi de cultură. Dar trebuie să admită oricine că opinia publică este necesară tocmai în vreme când interese superioare naționale sunt în joc și e chemată să le salvgardeze, iar publicistica tocmai de aceasta face propagandă pentru infiriparea ei și-și legitimează rostul.

Sonet.

Sus în pervaz de zare argintată,
Pe tronul Ei albastru de regină,
Stă Luna gânditoare și blajină
De miile de stele nconjurată.

Privește 'n jos — de 'nfiorare plină —
Și vede gloatele ca niciodată
Incăierate 'n luptă 'nfricoșată
De ură și blesteme fără vină...

Cutremurată — sfânta mărturie —
De ngrozitoarele urgii turbate,
Cu chipul trist, cu fața pământie,

Își trage 'ncet perdelele 'norate
Și-și chiamă stelele de pe câmpie
Să nu mai vadă lumea de păcate...

Aurelia Pop.

Clipa supremă.

— Schiță. —

De Sinbad.

Teofil Mărgean sta de pază în avantposturi. Își mușca nervos un colț al musteții și — privind cu ochii lui blânzi și mari în întunerecul ca păcura — se întreba mereu: *Până când?* Până când așteptarea asta?

Nu se înfrigura el de primejdii, Doamne ferește, dar nesiguranța aceasta a fiecărei clipe, nesiguranța, dacă se va anunța moarte în clipa următoare, sau mâne, sau poimâne, sabia aceasta a lui Damocle, vecinic deasupra capului — îl nelinișteau. De i-ar fi spus cineva: mâne, poimâne o să-ți sfârșești viața — s'ar fi dat împăcat, mai cu seama că își spunea: cel puțin mor pentru un ideal — dar așa?! Nervi de oțel să al tot încep să slăbească! Slăbeau și nervii lui Teofil Mărgean, dar nu se dădeau bătuți.

Se gândea la descrierile lui Tolstoi, ale marelui profet al dușmanilor vremelici ai patriei sale, la descrierile lui de pe timpul asediului Sevastopolului și surădea Mărgean, amintindu-și amănuntul cum ofițerii ruși se rugau, dând asalt asupra dușmanului: „Doamne, fă să-mi pierd numai o mână, numai un picior! Unde o să mă rănească? La dreapta? La stânga? Mâna? Capul? Inima? Am să mor?”

Așa se întreba și Teofil Mărgean, mușcându-și muștele: ce am să pierd? Brațul? Piciorul? Inima?

Tranșeele se întindeau în urma și înaintea lui ca niște sicrie negre, cari își așteaptă morții. Ca niște guri flămânde, lacome și spurcate. Când o să le sature neamul omenesc? Par'că ar fi bălaurul din poveste șanțurile astea, bălaurul, care cere, cere într'una pe cele mai frumoase și mai de seamă fete de împărat. Nu dă neamul omenesc bălaurului de acum sute de mii de tineri — ciar vliaga lui?

Reminiscente literare, din copilărie, surăde Teofil Mărgean. Frânturi din viața trăită în timp de pace, din ceasurile petrecute în liniștea tihnită a odăiții de studiu, lângă un ceai cald, lângă un prieten iubit.

Cum au trecut toate, ca și când nici n'ar fi fost vre-odată! *Pace?* Ce va să zică cuvântul acesta? Mai există în dicționarul omenesc? Cum? Să stai pe loc, fără armă la ochi, fără răcnete, fără dorința nebună de a doborî la pământ, de a nimici pe seamănuțu tău din tabăra dușmană? Dar se poate așa ceva? În ce țară? În „Utopia” lui Toma Morus, poate! — Sau să te lași cuprins de firele misterioase, magice ale unei cărți iubite, până când zumzetul din samovar te invită să te servești cu un ceai și apropierea prietenului să discuți problemele dezvoltate în carte? O, sancta simplicitas! Dar unde e muritor, care să creadă, în ziua de astăzi, la realizarea unor astfel de idealuri?!

Cum sta și se gândea cu amărăciune la clipele trăite în timp de pace — i s'a dat prilej lui Teofil Mărgean să admire, involuntar, frumusețea războiului. Admirăția i-a venit când sa pomenit, deodată, fără de veste, cu o ploaie de șrapnele și granate. Prin întunerecul nopții, în mijlocul liniștel generale, numai că s'a născut un

o seamă de cimilituri cehe traduse de Gustav Netter.

Mărturisesc că din scena cea din urmă n'am ținut minte decât foarte puțin, ceea ce se pricepe foarte bine luându-se în socoteală două împrejurări și anume: cuvântările rostite de cei trei crai ca și a Fecioarei Maria și a lui Iosif nu erau în versuri ci în proză și prin urmare nu se cântau cu singura abatere a cântecelor dela intrare și dela plecare din cari cel din urmă este acelaș ca în jocul cu iesle. Tipărit decă în original această scenă va trebui să amintesc cumcă cei cari mi-au făcut cu puțință păstrarea textului au fost frate-meu cu a sa nevastă.

Pomenind mai sus că nu căpătam daruri cu prilejul Crăciunului trebuie să amintesc că la noi era obiceiul care dănuiește până azi, ca copiilor să li se dea daruri cu prilejul sărbătorii sf. Nicolae. Nu știu cum a fost treaba în niște familii mai cu dare de mână decât fusese a noastră, la noi căpătam niște mere, nuci, apoi pere și prune uscate cu o nua de mesteacăn și cu o prăjitură de făină în chipul unui fecior cumpărat la brutarul din comună al cărei preț putea urca chiar până la 10 cruceri, căci aceasta atârna dela mărime.

Ajunul sf. Nicolae era însă pentru noi micuții o zi de frică și de grea încercare. Și cum să nu fie, dacă umbla sfântul vlădică însoțit nu

numai de un înger blând ci și de câte unu sau câte doi diavoli, negri ca pecinginea, cari zăngăneau neconținut cu un lanț hăt mare și greu ținând în mână o nua cu care i pedepsea fără milă pe acei dintre noi cari nu știam să ne spunem rugăciunile sau despre cari li-se spunea că nu sunt ascultători.

Lucru nostim însă: sf. Nicolae ce e drept împărțea și el unele daruri copișilor cei cu purtări bune, cari spunându-și pe Tatăl nostru și alte rugăciuni nu dau greș, le lua din coșul îngerului, dară numai de acele cari i s'au dat mai înainte pe furiș de către părinții copiilor cu pricina, în schimb însă căpăta tot din partea părinților niște peșcheshuri pe seama sa și pe a tovarășilor lui. Căci de, sfântului cu cei ce-l însoțeau, li-se atribuia mare înrăurire pedagogică cu privire la copii sburdalnci și neascultători.

Umblau în ajunul sf. Nicolae afară de flecăi mai mici și unii mai mari, cei dintâi mai mult pe nedrept. De câte ori era să se întâlnească cele două alaiuri mare spaimă-i apuca pe cei mici. Într-o zi iată cum a pățit-o frate-meu care în chip de înger făcea parte de alaiul celor mici. Diavolului îi trebuia un cojoc, căci fără cojocul întors se putea oare ca copiilor să le fie frică de el? Da de unde să iee un așa odor? Atunci frate-meu își aduse aminte că se găsește undeva pe pod unul al unchiului, însă în

atâta hal încât nu-l mai afla vrednic să-l poarte, îi dete deci împrumut tovarășului care avea să facă pe diavol.

Ce s'a întâmplat însă umblând ei prin orașel și chibzuind unde să între? De năprasnic li ese nainte alaiul celor mai mari deci ține-te băete! Noroc că râul lângă care tocmai se găseau, era înghețat, deci puteau să-l treacă scăpând astfel de năpastă. Ar fi și trecut teferi, de nu li-se nimerea o gaură mare făcută în ghiață pentru scos apa. Alergând pe ghiață iată-l pe diavolul sdup! în gaură, s'a muiat cum se cade și cu mare greu au isbutit să-l scoată. Când apoi a doua zi s'au dus ceilalți la sf. Nicolae să împartă între ei peșcheshurile, acel din urmă s'a făcut nizonai spuid cumcă fugind ar fi pierdut toate. Diavolul însă s'a făcut stăpân pe cojocul care cât p'aci să-l fi prăpădit, căci fără cojoc lesne i-ar fi fost să iasă din afurisita gaura ceea, deci cu toată dreptatea l'a oprit pentru el.

Tot așa a pățit-o frate-meu când cu reprezentarea jocului cu iesle: ci-că i-a împrumutat sf. Iosif o manta cu trei guleri unul asupra altuia tot a unchiului și sf. Măriei un testemel de toată frumusețea rămas după răposata bunica, șuerând a pagubă și atunci.

sâmbure de foc. Era reflectorul dușman. De lângă el făsniră mai apoi raze de lumină. Ca niște focuri de artificii — de parcă ar fi fost la prilejurile de sărbătoare națională, când sburdălnicia poporului își găsește ecoul în artificiiile din grădinile publice. — Teofil Mărgean judeca frumusețea jocului de lumină cu ochii unui pictor. Să nu fi fost războiul, să nu fi existat primejdia de moarte — ce minunat ar fi putut arunca pe pânză jocul de întunec și de lumină! Fusesse câțeva vreme și amator de pictură și se pricepea puținel la tainele culorilor. Dar — acum?!...

— „Vezi”, și-a zis Mărgean, „se apropie clipa supremă!” Il plăcea autoanaliza aceasta sufletească și își analiza starea sufletească, după cum ar aduce un chemician sub lupă materiile, pe cari vrea să le analizeze.

Deodată s'a pornit din partea dușmană altă dâră mare de lumină. Alt reflector. Ca un ochiu de ciclop. Căuta terenul. Se plimba de colo — colo, adăsta într'un loc, trecea mai departe, după ce tunurile și-au primit porunca dorită.

— „S'a sfârșit cu tine!”, își zise Teofil. Il gălseseră. Ce n'ar fi dat să poată stinge râul acesta de foc, care se prăvălea prin întunec!

O scurtă văjăitură — o clipă, o singură clipă, în care și-a simțit încordate încă odată toate puterile — apoi și-a pierdut conștiința. Ochiul de ciclop își îndeplinise datoria bine — un om trăgea să moară. — Era un om din tabăra dușmană....

Teofil Mărgean și-a venit în ori după un târziu. Noapte! Nu știa că stătuse multă vreme lipsit de conștiință. Auzea numai scâncetele din jurul său și simțea o greutate plumburie în picioare și în mâni.

Cu capul răzimat de o raniță plină de sânge, încercă Teofil Mărgean să privească cerul. Voia să știricească dacă ochii îl mai ajută. Da, vedea. Acolo era calea laptelui, acolo Casiopeea, acolo steaua polară.

Surăde. Odată, în tinerețe, când era „burduf”, cum s'ar zice, de Eminescu, a scris o poezie „eminesciană”. O începuse cu versul:

„De-acum s'a stins și steaua mea polară...”

Iată steaua polară! Era sus, deasupra lui. Abia acum avea să i se stingă, aici, pe câmpul de luptă. Cel puțin pentru dânsul.

Celorlalți? Le va luci și pe mai departe.

Moleșea trupescă nu-l moleșea sufleteste. Dimpotrivă. Parcă vedea și simțea toate mai bine, mai lămurit. Ca și când i s'ar fi luat un vâl de pe ochi. Vedea icoana dela Sais!

Și era ușor, încât nu s'a simțit nici când atât de ușor, ca acum. S'ar fi luat la întrecere cu un fulg de nea, dacă l'ar fi chemat la fugă.

Se simțea tot mai departe și mai departe de pământ. Avea distanța, distanța, care-i cădea atât de bine. Distanța, de care fantaza un filozof, odată, cerând un punct afară din univers, ca să poată judeca lucrurile în cunoștință de cauză. Parcă avea punctul acesta Mărgean — cel puțin așa i se părea lui.

Vedea cu alți ochi, cu ochii sufletești. Se știa ridica deasupra frământărilor mirmidone. Zărea armate dușmane înțeleștate pe creștete de munți, prin văgăuni, pe coștise, prin văi, pe largul mărilor. Ca niște furnici! — Fiecare luptător, fiecare conducător ridica mâinile spre cer și se ruga: Doamne ajută-mi! — Fiecare se credea în drept, fiecare se simțea jignit, nedreptățit, răsunătorul nedreptăților îndurate...

În clipa supremă, gândea Mărgean, când stai să judeci — cât de mici, infinit de mici, îți apar chiar cele mai cumplite încăierări omenești! Lumea noastră? Ia, un petec de pământ! Ura omenească? Dragostea de frate? Toate sentimentele omenești, păcatele, ca și virtuțile lor?...

Iară îl vin în minte reminiscențe literare. Surăde. Da, a cetit în Maeterlink — în poetul belgian. Se întreba, odată, poetul: care e Dumnezeu, care n'ar ierta omenilor, întocmai după cum iartă un stăpân cățelușilor lui, pe cari îi vede că se joacă, sburdălnici, în față-i, pe covor?...

Dar sburdălnicia cățelușilor s'a prefăcut acum în înțeleștate pe viață și moarte. Bubuie tunul, răpăle pușca, țâșnesc șrapnele. Care e Dumnezeu, care ar putea ierta acum omenirii?

În clipa supremă, când dispărea ura — dar a simțit el vre-odată adevărată ură împotriva cuiva? — în clipa supremă îți par atât de neînsemnate toate manifestările astea omenești!

Doar un singur sentiment de-l mai cuprinde în mrejele lui pe Teofil Mărgean — sentimentul dragostei, a dragostei fără de hotar, față de toți, de toți, de pe suprafața întreagă a pământului. O dragoste mare, generoasă, care pricepe, care caută să pătrundă în toate

cutele sufletului omenesc, o dragoste, care te aduce la o singură țintă, unde stă scris: iubește pe de aproapele tău!

Doamne, gândește Teofil Mărgean, dacă ar spune toți creștinii de paradă, toți diplomații, toți regii, toți dignitarii bisericești, cel puțin „Tatăl nostru”, din toată inima — ar da în el de cuvintele: „Și ne iartă nouă greșelile noastre, precum iertăm și noi greșiților noștri!” și ar făptui amăsurat dorinței acesteia...

Abia mai poate deschide ochii Mărgean — dar sufletul îi este treaz. Vrea să mai vibreze, vrea să se manifeste pentru ultima dată în lăcașul său împrumutat vremelnice.

Teofil Mărgean se întreabă: Asta să fie moartea? De ce să-mi fie frică de ea? De ce să-mi fie teamă chiar de trecerea, aceasta sufletească și anatomică, cari se vor întâmpla acum cu mine? Am o pavăză: credința în... în ce? În Dumnezeu? Da, în Dumnezeu, pe care mi l'am închipuit eu. În Dumnezeul dreptății, al bunătății, al adevărului. Bisericos n'am fost, dar n'am fost ateu.

Dumnezeu — dacă există și cred că există — mă va pricepe. Acolo unde au trecut milioane și milioane de muritori — acolo am să mă înfățoșez acum, în clipa supremă, și eu. Nu simt nici o părere de rău, nici o întristare — mai mult o curiozitate, o curiozitate împărechiată cu satisfacția omului cuprins de dorul de a ști ceva și cu siguranța că o să-mi ajung scopul. — Bat la porțile întrebărilor omenești și porțile mi se deschid...

...Cerule era curat ca lacrima. Stelele clipeau lui Mărgean ca niște cunoștințe bune, vechi.

O singură dată a mai svâcnit trupul lui, stors de puteri. Ce gând l'a străbătut? Ce puteri nouă i-au năvălit prin vine — ca să se poată ridica, cel care era să moară, ca să se sprijine într'o mână și să caute împrejur? Un gând — un gând, care a purces din incopcierea gândurilor de mai nainte. Se desprinsese din șirul de gânduri, cari adevereau iubirea față de toți ai săi, față de omenirea întreagă — și gândul, care îl frământa pe Teofil Mărgean în clipa supremă a clipei supreme era acesta: Mi-am sacrificat eu viața pentru un ideal? Vor trage foloase ai mei pe urma sacrificiului meu? Să te sacrifici e frumos!

Și — în vârtej nebun — întrebări peste întrebări, cu rost și fără rost, tot mai numeroase și mai bizare: n'aș fi putut să ajut altfel, cu creierul meu, cu puterea mea sufletească, neamului, patriei? — Câți zeci și sute de Rubens, de Mozart, de Eminesci, de Goethe, de Beethoveni mor pe câmpurile de luptă și în mijlocul valurilor? Nu s'ar fi putut ocoli, odată pentru totdeauna, încăierările acestea?

„O, dacă aș putea vedea încă o singură dată foloasele aduse alor mei pe urma morții mele. Căci pentru nimic, pentru nici o răsplată cinstită nu mi-am adus nici eu viața jertfă pe altar... Tu, Doamne, îmi ești martor, dacă vreau nedreptățirea cuiva cu cererea mea. Iubesc pe toți, țin la toți — dar... pe ai mei, Doamne, pe cei ce au pățimit, nu-i lăsa. Ajută-le! Sângele meu să fie prețul milostivirii tale. Fă-mă să văd sfârșitul. De acolo, de unde voi fi în curând. De unde am să privesc spre dânsii. E clipa mea supremă. Îndeplinește-mi dorința...”

Așa muri Teofil Mărgean. Cu fața spre ceruri.

Un dor.

*Sedea fetița supărată
În seara sfântă de Ajun,
Când a venit la ea un înger
Trimes din cer de Moș-Crăciun.*

*Și-a zis: „Fetițo dragă spune-mi
De ai vr'un dor să-ți împlinesc,
Eu voi veni în astă noapte
Cu daruri multe să-mpărțesc.*

*Pentru copii draguți ca tine
Am fel de fel de jucării,
Aduc și cântece frumoase
Și mângăieri și bucurii”...*

*Și-a mpreunat atunci copila
Mănuțele spre îngerel:*

*„Te rog—de vrei să-mi faci un bine—
Adu-mi pe tata din resbel!”*

Aurelia Pop.

Terțet.

*Fulgișorii pic'a lene
Par'că s niște albe pene —
— Iar stropii-mi se cern din gene...*

*Cum era pe vremi Ajunul!...
Nu-mi lipsea din frați nici unul
— Nu știam cum urlă tunul...
Dar azi casa ni-e pustie...
Frați-mi sunt în bătălie,
Iar tata-i de un an sub glie...*

Livia Rebreanu.

Preludiu.*)

De: I. Broșu.

*Iubitei mele 'nstrun cântare nouă,
Intruchipată 'n fapt de blândă seară,
Când crinii albi și-opleacă fruntea iară,
Și genele sunt umede, de rouă...*

*Când florile adorm, și trandafirii
S'aprinde de dor și muguri dau în floare;
Când fărâmată ura 'n suflet moare,
Și tremată 'n caiși, doinind, zefirii...*

*Miresei mele 'nstrun cântare lână,
Miresei dulci din clipele durerii...
Ci vino noapte 'n boarea sfânt' a serii
Și-a chinului văpaie mi-o alină!*

*Coboară noapte, să-ți cuprind suflarea,
Și tremățul de-argint, ca de petale...
Coboară lin, și dorurile tale
Să-mi adumbrească 'n vraja lor, cărarea.*

*Coboară noapte tainică, măreată,
Cu 'mpărăția ta de umbre și de șoapte,
Cu-aleanul tău de visuri, vino noapte,
Din codrii muți investmântată 'n ceață...*

*Coboară iar din peștera azură,
Și-alină-mi blând, a patimilor clipă...
O du-mă sus, pe 'ntinsa ta aripă,
Și 'n lumile de visuri, tu mă tură!...*

Rugăciune.

Nepoțichei mele Tuțica.

*„Ingeraș draguț și blând
Mult te rog ingenunchiând
Și cu ochii lacrimând,*

*Că de-o fi și-acum să vii
Pe la dragii tăi copii
Cu'n brad plin de jucării,*

*Să-mi aduci când vii la noi
În loc de-alte lucruri noi —
Pe taticu din războiu”...*

Livia Rebreanu.

*) Din volumul apărut de curând.

Sub cruce.

Scumpului meu tată.

Tată dragă, iar se nălță sufletu-mi cernit la Tine,
Dar mai greu ca niciodată urc spre-a morților coline
Unde știu că hodinește țărna ta pe veci pierdută,
Unde știu că se desleagă taina 'n veci nepricepută...

Vin cu inima zdrobită de dureri adânci și grele
— Tu auzi ce viu vibrează astăzi glasul tirii mele?
Azi, când nu cânt pentru mine, ci cânt pentru Gloată
[ntreagă
Gloată ce nu mă 'nțelege, azi mă are-atât de dragă...

...Știu c'aici sub glia suptă zace țărna-ți neuitată
Și mai știu: schinteia-ți pură sus spre slavă-i înălțată.
Ea văzu când ți plecară scumpii ei feciori sub steag
— Și tu știi ce rană poartă de-atunci sufletu-mi pribeag...

Cât de-amară-i și puțină pânea bieților orfani...
Lumea-i rea și Te rănește dacă n'ai părinți și bani.
De-ai fi sfânt ca un sihastru tot îți află mii de vini,
Trista-ți frunte 'n loc de roze, ei și-o 'mpodobesc cu
[spini...

Vezi de-aceea-m plâns țărâna-ți când s'a dus să nu
[mai vie
Presimțeam că de-acum lumea ne va fi și mai pustie...
Și n'aflam o mângâiere nici în bolta clar-adâncă,
Căci credeam că și ea minte și că-i rece ca o stâncă...

Dar pe 'necetul când furtuna sufletului amuțise,
Incepul a înțelege că orice rău ce ne venise
Are-un rost... Și-acum privirea mi-o țintesc de nou
[spre zare
Căci de când te-ai dus, imensul mai puțin străin îmi
[pare...

Parcă rugile trimise azi spre bolta liniștită
Au echou — și că acolo lertă-mi este 'n veci primită
— Pentru-aceea poate lira mi-e atât de ascultată
Căci azi fiecare strună o atingi tu, dragă tată...

...Rază stântă, răză stânsă, vino, bine ne cuvântă
Mângâie inima noastră ce 'n durere se frământă:
Ocroțește-ți și 'ntărește pe feciorii-ți duși sub steag
Și-mi atinge 'ntotdeauna coarda lirii, tată drag...

Livia Rebreanu.

„Novele sau Gazete românești” în Lemberg la 1817.

Comunicare.

De Dr. Ioan Lupaș.

Din Lemberg, unde trăia pe la începutul sec. al XIX-lea vestitul și fecundul scriitor Ioan Budai-Deleanu, în calitate de secretar la tribunalul provincial, au pornit câteva raze de lumină pentru neamul românesc. Indemnănat probabil de Ioan Budai-Deleanu sau cel puțin asigurat de sprijinul acestuia — „translatorul gubernialnic” din Lemberg, Teodor Racoco, îndrăzni să ceară dela curtea din Viena permisiunea de a tipări „novele sau gazete românești”. Prin decretul din 25 Februarie 1817 i se și dă din partea curții ceruta „pozvolenie” (invoire, concesiune), în urma căreia nu întârzie a tipări și răspândi în toate părțile românești o „înștiințare” despre însemnătatea ziarelor, prin cari s'a făcut „începutul politicirii” și s'a răspândit cultura la toate neamurile din Europa. Fiind ziarele „istorie viețuitoare împreună cu noi”, Racoco crede că a sosit timpul, ca și Românii cari „socotiți de împreună fac o nație de mai multe milioane”, să aibă un ziar potrivit, prin care „să poată primi toate acele procopsiri, de care au avut parte alte noroade...” Cu ajutorul unor „oameni învățați și iubitori de neam” promite a da în ziarul proiectat, nu numai vestiri despre întâmplările din diferite țări, ci și „toate învățăturile tălmăcite pe românie, începând dela gramatică până la teologie”.

Această înștiințare¹⁾, tipărită cu frumoase slove chirilice, se află și în arhiva guvernului transilvan, însoțită de o scrisoare a tălmăciului Racoco către consistorul din Sibiu²⁾, căruia îi cere sprijinul pentru această întreprindere salutară („apucare de obște folositoare”), rugându-l să aducă la cunoștința „iubitorilor de neam românesc” înștiințarea proiectatului ziar.

Episcopul Vasile Moga cunoscând însă felul de cugetare al guvernatorului ardelean, contele Gheorghe Bánffy, care se obicinuisse ca fără știrea și prealabila lui invoire Consistoriile să nu facă nici un pas, află de cuviință a face întrebare³⁾ la guvern, că oare ar fi cu putință să îndeplinească cererea lui Racoco din Lemberg și să aducă la cunoștință credincioșilor din dieceza transilvană intențiunea acestuia de a tipări ziare în limba românească?

Guvernul transilvan nu permite episcopului Moga, să publice înștiințarea lui Racoco pentru motivul, că preoții români mai calificați cunoscând limbi străine, pot să citească — după cum și au obiceiul — ziare străine, iar pentru preoții mai puțin învățați din anume „considerațiuni politice” nu este consult să citească ziare, pe cari le-ar înțelege și răspândi în mod greșit⁴⁾.

Ca motiv pentru această opreliște mai invoacă guvernatorul Bánffy și împrejurarea, că n'a primit din partea guvernului regesc al Galiciei nici o încunoștințare despre aceste gazete ale lui Teodor Racoco.

Nu știm, dacă încercarea lui Racoco a fost mai norocoasă decât a oculistului Ioan Molnár (Piuaru) din Sadu, care fusese împiedecat tot de guvernatorul Bánffy a tipări ziare românești nu numai în 1789, ci și mai târziu la 1793/4, când în colaborare cu Paul Iorgovici au încercat să tipărească un ziar românesc în Viena și de acolo să-l trimită în părțile locuite de Români. Se știe chiar că ar fi și apărut câțiva numeri și s'ar fi aflat unele exemplare la episcopul Gherasim Adamovici în Sibiu. Astăzi însă nu mai există în Ardeal nici un exemplar din foaia lui Molnár (Piuaru) și Iorgovici dela 1794, precum nici din „novelele sau gazetele” lui Racoco dela 1817. De cumva acestea au și apărut de fapt, poate în bibliotecile fraților din Bucovina să se mai păstreze undeva vre-un exemplar îngropat în pulberea uitării...

I.

„Înștiințare pentru Gazetele românești

În puțină vreme, după ce au început a se revărsa în Europa razele științelor, și a bunelor învățături, sau aflat folositoare măestrie a Tiparului, prin care și împărtășire aceluiaș științe, dela neam la neam, până la cele mai depărtate părți a lumii, într-o totu sau lesnit; dară cu aflare Gazetelor nu se poate spune cât folosu sau adusu la toate țările Europii; se poate zice cu tot adevărul, că începutul politicirii a toate Europii și cultura neamurilor ei sau făcut cu iveala Gazetelor publice. Gazetele sau înștiințările de obște sântu organul tuturor bunelor învățături, a înfrumșetării limbilor și a politurii neamurilor. Din Gazete bine rânduite nu numai știmu toate întâmplările minunate, și vrednice de luare aminte, ce din vreme în vreme în osebite țări depărtate, sau pusu la iveală; dară ca și într-o oglindă vedemu ce să lucrează în toate părțile lumii. Cunoaștem starea neamurilor, mutările împărățiilor, aflările omenești cele mai folositoare, fie întru rândul științelor, a poliției, a neguțitorii (comerțului) sau a agonisirii de câmpu. Cu un cuvântu, precum se procopsește oarecine cetind istoriile cele vechi, așa ne procopsim cetind gazetele,

1) publicată mai jos sub I.

2) cf. Nr. II.

3) cf. Nr. III.

4) cf. Nr. IV.

ce se pot zice istorie viețuitoare împreună cu noi.

Neamul românesc măcar că împărțitu întru mai multe țări, și trăindu supt osebite stăpâniri, totuș o limbă are, aceeaș lege și tot aceeaș obiceiuri, precum și aceeaș cărți și aceeaș scrisoare; Deci românii socotiți de împreună facu o nație de mai multe milioane, care demult acum simțeste bunătățile politicirii și dorește a fi părtașă culturii acelora lalte neamuri Europii: Dară până acum iau lipsitu acesta organu, prin care să poată primi toate acele procopsiri de care au avutu parte alte noroade.

Acesta de obște cugetu au socotitu mai jos iscălitul săl împlinescă prin tipărire, *Novelelor, sau Gazetelor românești*, spre care scoposu au și căpătat pozvolenie dela pre înaltă curte după Decretu Gubernialnic dela 25 Februarie a. c. numeru 8772. Deci el voeste să deae afară Gazete românești precum sau obicinuit la toate neamurile în Europa, pe toată săptămâna dela două până la trei coale tipărite, cu tot felu de vestiri, precum este obiceiul, și cu acea rânduală, cât să între la aceeaș gazete toate lucrurile vrednice de știutu, ce se află în gazeturile de Londinu în Englitera, de Paris în țara franțozască, de Berlinu, Hamburgu și alte Eparhii a Germanii precum și la Gazetele din Eparhiile Italii și a Ispanii. Dar fiindcă această osteneală este cuprinsă cu multe cheltueli, pentru ținerea Gazetelor streine, pentru tipăritu și plătire poștelor; pentru aceasta au socotit a fi de trebuință ca să arete acest cugetu de obște folositoriu neamului românesc prin această înștiințare, și a se recomendu maresulfetii celor iubitori de neam, și de procopsire limbii patrioticești, ca să binevoiască al sprijini întru această apucare sau luare înainte.

Ponturile tocmelii, cu care cel mai jos iscălitu se îndatorește a lua asupra sa această osteneală, sântu următoare.

1. Forma gazetelor va fi, precum este a înștiințării acestii, și se va chema: *Novele, sau Gazete românești*.

2. Alcătuire lor va fi întru acesta chipu: o coală întreagă tipărită, câte odată și o coală și jumătate, va fi numai cu osebite vesti și înștiințări din toate țările, și cu toate alte povestiri vrednice de știutu ce se vor afla întru gazetele neamurilor Europii. Altă coală tipărită se va adaoge la aceste gazeturile cu titulu: *Pentru învățatură și știință*; la care se vor pune tot felul de vestiri ce se fac pentru cărți și lucruri învățate, care esu la lumină în țările Europii. Câte odată, precum va cere trebuința, se va putea pune o coală și jumătate, și întracest chipu o gazeta de împreună va ține doao coale. Aceasta încă trebuie să se ia aminte, că aceste gazete întru acel chipu se vor tipări și se vor însemna cu numărul, ca să se poată apoi împreună lega în tomuri deosebite, precum gazetele așa și cele, ce se vor tipări pentru lucruri învățate.

Oarecari oameni învățați și iubitori de neam, sau îndatoritu celui mai jos iscălitu cumcă, la întâmplare, cându gazetele aceste să se primească dela mai mulți, și să aibă trecere, vor da supt numele: *Dascălul românesc*u toate învățăturile tălmăcite pre românie, începându dela gramatecă până la Theologie, adecă cele duhovnicești, după așezământurile besericii grecești. Iară cele alte științe după isvoadele celor mai învățați bărbați, și după cărțile de obște primite.

3. Întru acesta felu întocmita gazeta de doao, sau trei coale tipărite, va eși în toată săptămâna la lumină, și se va trimite fără nice o cheltuală de poște la toți cei care se vor scrie (prenumerii) până la locul hotărîtu, unde vor voi să o primiască, adecă celor de suptu împărăția austrii se vor da la poștele orânduie, și dela acele poște va primi fieștecare gazetele cu adresul sau titulația sa dela aceleș poște unde va pofti săi fie trimisă. Iară cei din țara moldovii și din țara muntenească vor primi prin Agențiile austriaco împărătești din Iaș și din București, iarăș la locurile unde vor hotărî aceiaș țitori de gazete.

4. Fiindcă nu se potu tipări mai multe exemplare de gazeta, numa atâte câte se vor întocmi mai înainte, și numai pentru acele persoane, care se vor scrie; pentru aceasta cel mai jos iscălitu, poștește pe toți ce ar dori a se face

părtași acestora gazete, ca săș trimată *Adresul* său, adică: numele, porecla, și vrednicie, cu însemnare locului unde voește a primi aceste gazete. Aceste adresuri se pot trimite prin che-saro-crăești agenții, staroși de agenții, sau prin poștă drept la jos iscălitul la Leov. Din lăumtru poate să se scrie ori în ce limbă, iar din afară, pentru ca să nu se smintească la poștă, trebuie să se scrie titulu nemțește, franțuzește sau lă-tinește. Aceste adresuri se poftescu cât mai în grabă, fiindcă mai jos iscălitu au hotărîtu, ca cu începutul lunii lui Mai a anului curgători să înceapă cu tipăritul.

5. Având mai jos iscălitul aceste adresuri va da al doilea înștiințare, și va hotărî zioa în care va da cea mai întâie Gazeta.

6. Prețul pe tot anul pentru gazeta se așază cu 60 florini (lei) în valuta de viena, sau 30 de lei bani buni. Acesta prețu tot deauma pe o jumătate de anu se va plăti înainte, adică: cu 30 florini în valuta de viena sau cu 15 florini bani buni.

Pe lângă aceasta se poftescu toți cei înalți și preasimții Arhieriei, și de înalt neam Arhonde, veli Boeri, precum precinstite, cinstite și de bun neamu, besericești și mirenești Persoane după vredniciile sale, să binevoiască a pune împreună silință spre împlinire acestui dimpreună folositori scoposu(lui).

Sau dat în Leov la 8 Martie 1817

Teodor Racocce,
k. k. guberniealnic tălmaciu”.

II.

„Precinstit Conzistorium!

Alăturată înștiințare pentru Gazetele românești îndrăznește jos iscălitul a trimite la precinstitu Conzistorium cu cea mai umilită rugă-minte, ca prea cinstitu Conzistorium să binevoiască și să milostivească a o vesti iubitorilor de neam românesc, și a sprijini pre jos iscălitul întru această apucare de obște folositoare. Leov la 19/7 Martie 1817.

Theodor Racocce, m. p.,
guberniealnic tălmaciu”.

III.

„Excelsum Regium Gubernium!

Preces Gubernialis Lembergensis Translatoris Theodori Racotse, impressionem in lingua Valachica Ephemeridum subordinato Clero abhinc publicari petentis, una cum uno huc transpositarum in 20. frustris eatenus annunciatum exemplari Excelso Regio Gubernio originaliter ea demissa cum intercessione submittere praesummo, ut super eo, num petito supplicanti gubernialis Translatoris abhinc deferre et intentio (nem) ejus quoad typis edenda in lingua Valachica Novalia subordinatae Diacesi communicare possim? mihi paternam inviacionem elargiri haud dedignaretur.

In reliquo perfectissimo venerationis cultu permaneo.

Excelsi Regii Gubernii.

Cibinii de 4-a Aprilis 1817.

humillimus Servus
Basilius Moga, m. p.”
Ep.

IV.

„Episcopo Graeci Ritus Non Unitorum Basilio Moga.

Quandoquidem magis qualificati Valachicae Nationis Parochi in Magno hoc Principatu fungentes, aliarum etiam linguarum gnari sint, adeoque ephemerides aliis linguis conscriptas legere et possint et soleant, quoad minus ex cultos vero Parochos ex considerationibus politice non omnimode consultum sit, illis legendarum ephemeridum, quas sinistre interpretari, et hoc sensu divulgare possent, copiam facere: hinc R. Vrae in nexu Repraesentationis suae sub 4-ta Mensis et anni labentium in substrato horum exoratae hisce rescribi, ut a publicatione nunciis, quoad ephemerides valachicas, quas Theodorus Rakotse in Regno Galliciae edere intendit, accepti, tanto magis supersedeat, quoniam a parte R. Gubernii Galliciensis nulla intuitu harum ephemeridum ad R. hocce Gubernium pertigerit insinuat.

Claudiopoli, 29-a Aprilis 1817.

Vidi Heydendorfi, m. p.,
Expeditur Comes G. Bánffy, m. p.
Expedit Andrasi, 31 Maji 1817.

(Concept)

(Arhiva guvernului transilvan Nr. 3743/1817.)

Invie-a popoarelor mare...

După Al. Petöfi.

Invie-a popoarelor mare...
Sălbatică valuri aruncă
Puterea-i grozavă, sublimă.
Inspăimântând
Cer și pământ.

Băgați-v'o bine în minte
Cari nu ați știut pân'acuma:
Păgân ce-și petrece poporul!...
Vedeți acest joc?
Muzic'auziți?

Urlând se cutremură marea,
Vapoarele 'n sbucium nebun
Cufundă-se'n iadul din fund...
Vâsle, catarguri,
Frânte-s, zdrobite.

Descopere-ți negrele sinuri,
Ascunsele matcei prăpăstii;
Răsbună-te'n clocot turbat...
Svârle-ți în ceruri
Ai spumelor stropi!

Si scrie pe-a cerului față
Spre vecnic'aducere-aminte:
Cu toate-că apa e jos, și
Naia de-asupra. —
Apa-i stăpâna.

S. TAMBA.

Incerări de Semantifică*) protolatină.

De Dr. Al. Tălășescu.

1. Analogia fonetică a cuvântului „Ardeal” cu „Erdély” și cu „Erdö-elő”.

N. Densușianu în Dacia Preistorică emite părerea că numirea Ardealului provine de la numele lui *Ardalus* fiul regelui pelasg Vulcan, zeificat în urmă pentru însușirile lui de Mare „măestru faur”. Dr. Stoica având credința că acest cuvânt își trage originea din *erdö-elő*, contestă personalitatea lui Ardal, întrucât atât el, cât și părintele lui, zeul Vulcan, au fost ființe mitologice.

Este adevărat că mitologia are o formă de creațiune poetică, ea are înse în cele mai multe cazuri o bază de viață reală, omenească, care numai târziu a fost idealizată și transportată în sferile supraomenești, păstrând totuși și caracterul firesc omenească. În acest fel și-au luat ființă toate religiunile vechi, personificând întreaga natură prin zeificarea oamenilor geniali ai timpurilor preistorice cari au realizat progresul intelectual al omenirii. Dacia Preistorică a lui N. Densușianu are fără îndoială marele merit de a reduce prin cercetările lui minuțioase personalitățile mitice greco-romano-egiptiene la valoarea reală a unor mari regi pelasgi protolatină, cari au domnit în timpurile antehomerice pentru toate aceste ținuturi. Totuși nu cred că putem atribui numele Ardealului lui Ardalus, fără ca să avem și alte motive pe lângă asemenarea numelui. Aceiași considerațiune o avem și pentru *Erdély*.

Denumirea ungurească *Erdély* de la „*erdö-elő*” nu corespunde probabilității întru cât păduri au existat nu numai în Carpați, ci în întreg Ardealul, așa că numele de „*ante-pădure*” este tot atât de impropriu realității ca și traducerea latinească a lui *Erdély* în *Transsylvania*. Negreșit că ori cine rămâne perplex, dacă i s'ar pune serios întrebarea: unde era acea pădure față de teritoriul Ardealului care pe ungurește să poată atrage numirea de *ante-pădure* (*Erdö-elő*), iar pe latinește pe *după pădure*? Astfel *Erdély* este un cuvânt care este în contradicție de înțeles cu etimologia maghiară față de numirea oficială latină, creiată nu pe timpul Romanilor, ci pe când limba de administrație în Ungaria era cea latină, în evul mediu.

*) Știința înțelesului cuvintelor.

Numirile topografice ungurești au încontestabil alte sufixe de formațiune departe de a lui *Erdély*, cum sunt d. ex.: *ság, ség* (*szék*).

Adevărul este că cuvântul românesc *Ardeal* este numele de origine pe care Secuții l'au prefăcut în *Erdély*, pentru a-l apropia de firea și de înțelesul limbii lor. Ar fi chiar paradoxal că poporul român, care, precum ne arată cronicele, forma la venirea Ungurilor mai multe ducate, să n'aibă nume pentru țeara lor, până la venirea altora cari să o boteze. Pentru aceste motive suntem nevoiți a contesta origina maghiară a acestui cuvânt și a o căuta în timpurile anterioare cuceririi maghiare, examinând din alte puncte de vedere etimologia cuvântului. Tot pe motive de lipsă de seriozitate trebuie să respingem și etimologia românească *are deal*, deși aceasta este mai corespunzătoare cu adevărul locului, decât cum este în ungurește etimonul *pădure*.

2. Pot proveni Ardalus și Ardeal de la barza Ardea?

Pe când părerea lui N. Densușianu că *Aremorica* (Aquitania) din Gallia vechie poate fi desfăcut în *ar* cu înțelesul celtic de *ante* și *mori*, mare, am putea aplica aceasta prepozițiune protolatină cuvântului *deal* (derivat de la *dil*). Cred însă că N. Densușianu s'a înșelat, întru cât etimonul *ar* (ur) în limba vechie pelasgă (protolatină) a *arimilor* are înțelesul de *apă*. Aceasta se vede și din faptul că ținutul dintre riurile Loire, Garonne și între Ocean Românii l'au numit *Aquitania* (Aremorica). De lătfel riurile *Ardenne, Ardeche, Ardila, Argeș, Arșes* etc. ar putea să ne autorize să aplicăm caracterul aquatic etimonului *ar*, care adaugat la *deal* (*dil*) să ne dea cuvântul *Ardeal*.

Munții Ardealului dau naștere multor și importante riuri, cari în formă de evantaliu încunjoară Dacia vechie. Totuși asocierea acestor două cuvinte: *apă+deal* pentru a da numele unei țeri, este greu de admis. Așa că ne mai rămâne de examinat două ipotese cari ar putea determina cuvântul *Ardeal*: *Ardea*, băltanul, barza cenușie, și *arduum*, înălțime, loc înalt, *munte*.

Ardea este o pasere înaltă ca toate berzele, așa că i se potrivește admirabil atât atributul latinesc *ardua*, înaltă, *mândră*, cât și etimonul protolatin *ar* cu înțelesul de apă, fiind și paserea tot aquatică. Filologiceste *barza* românească poate foarte lesne deriva de la (*b*)*ardea*, dar istoricește nu este admisibil ca Ardealul să derive de la *Ardea*, precum nici *Teara Bârsei* nu vine de la barză, căci în acest caz n'ar fi țeara *unei paseri*, ci cel puțin a *berzelor*, anume dacă ar exista vre-o afinitate deosebită între ea și aceste paseri călătoare. Mai cu seama că în istorie se știe că în Dacia au existat localități cu numele *Bersovia* care azi se poate traduce cu țeara *Bersei* și cu *Brașov*.

Pe timpul Pelasgilor oamenii își dau nume după însușirea lor și uneori aceste însușiri erau comparate cu ale animalelor. Așa tatăl lui Ardalus, Vulcan, își datora numele de la figura lui diformă, zisă *față de caine* (capcân): *Vul(+)-can(us)*. Astfel și Ardalus putea să fi fost numit după însușirea majestoasă, înaltă a paserei *Ardea*. Paserile în latinește și uneori în românește sunt de genul feminin; când voim a le da sexul masculin, le adaugăm sufixul augmentativ *oiu*: (vrăbioiu, pițigoiu, bărzoiu, rățoiu etc.), ce corespunde latinescului *olus*, așa că bărzoiu devine pe latinește *ardeolus*. Chiar și exista o specie de barză numită ardeola.

Fiindcă paserea *Ardea* își datorește aceasta numire de la însușirea ei înaltă, mândră, este foarte simplu de presupus că nici Ardalus nu și-a luat numele de la pasere, ci de la însușirea lui de a fi fost om svelt, înalt, cum sunt de regulă oamenii de munte. El fiind inventatorul *fluerului*, trebuie să fi fost Făt-Frumosul vieții pastorale, care a creiat *doina* românească în timpurile protolatine ale Daciei Preistorice. E posibil ca înainte de a-i fi făcut tatăl său renumita „*fluera de aur*” amintită în legendele noastre, el să-și fi făcut una din osul lung al picioarelor bălaurului. Totuși nu este vre o probă serioasă că între numele acestui pui de titan și a berzei cenușie să fie vre o afinitate de nume.

E dar prea firesc ca să nu cautăm numele Ardealului nici în *erdö-elő*, nici în *berze*, nici în

numele de *persoane* pentru cari n'avem indicațiuni istorice suficiente ca să merite închinarea unei țeri, ci să rămânem cu cercetările noastre în însași dispozițiunea geografică a ținutului, al cărui nume ne interesează.

3. Origina dacică a cuvintelor Ardil, Predil, Deal, Dilma, Olt, Gil și Gilort.

Arrea, românește *aria*, este după înțelesul limbei latine *un loc închis șes, neted loc de treierat*. În limba noastră se aplică acest cuvânt în înțelesul din urmă. Este foarte probabil că acest cuvânt protolatin a existat cu toate înțelesurile lui și în limba dacică (thracă), care din cercetările lui N. Densușeanu reiese că a fost de origină protolatină, aproape de cea latină rustică. De aici rezultă *disparițiunea aparentă a limbei dace* și că în gura poporului nostru sunt o mulțime de cuvinte de viață latină sub formă arhaică pelasgă. Acelaș lucru afirmă Densușeanu și de limba Galică a cărei urme abea se găsesc prin 20 cuvinte în limba franceză, dar există foarte multe puncte de asemănare între limba noastră și cea franceză, fără să fi fost vreodată în contact dela colonizarea lui Traian încoace.

În opozițiune cu *area*, limba latină are cuvântul *Ardu-um înălțime, loc înalt, munte*, dela care derivă adjectivul *ardu-us, a, um, înalt, ridicat, mândru*, cuvânt, pe care poporul român nu-l are sub forma aceasta veche, dar are muntele *Mândra*, care ne probează că acest adjectiv altădată a fost un substantiv concret și însemna *munte* (*arduum*). Avem înse în limba noastră rădăcina *ard* transformată în *alt* (în-alt) de unde după părerea lui N. Densușeanu derivă cuvântul *Olt* (*Aluta* latină). Că în limba dacică *olt* a avut însemnătate de *înalt* și că odinioară se pronunța *art* și *ort*, avem ca probă numele riului *Gilort*, care se varsă în vechiul *Gil*, azi *Jiul*. Avem dar prefaceri *ard, art, ort, olt* și *alt*.

Vom vedea numai decât că *Ardeal* poartă în sine acelaș cuvânt, din care derivă latinescul *arduum*. Trebuie numai să deslegăm geneza terminațiunei *eal* și cum aceasta poate fi sinonimă cu latinescul *um*.

În Vosgi și în Alpii Trientini există câte o trecătoare de munte cu acelaș nume: *Predil*. Ambele aceste trecătoare, prin cari s'a făcut emigrările pelasge preistorice, sunt situate la înălțime mare, întocmai ca și *Predealul* nostru. E ușor de demonstrat că *deal* a fost original *dil* și că puntea de trecere între *dil* și *deal* a fost *del*. Aceasta ni-o arată diminutivul *deluș* și *Pre-deluș*, precum și provincialismul moldovenesc *dial*.

În realitate cuvântul original a fost *di* curat, întocmai cum se strigă și azi de cătră căruțași cailor când stăruiesc să urce la deal: „*Di! Die!*” Cuvântul a ramas, și după schimbarea înțelesului principal, și azi se aplică numai la mânaul cailor în genere. Terminațiunea *l* (*di-l*) este articolul masculin (sau neutru) echivalent cu *us, um* latinesc pe care îl găsim la cuvântul dac *Gil*. Gorjani și azi zic: „*pe Ji în sus*” și nu „*pe Jiu*”. Numai când articulează cuvântul zic: *Ji-ul*. Aceasta apare și mai evident din diminutivul *Gilț*, afluent al *Jiului*, care în limba noastră de azi ar trebui pronunțat *Jiuleț*.

Din toate acestea reiese, că articolul dac primitiv *l*, după un timp oarecare, pentru o mlădiere mai armonioasă a limbei s'a amplificat, intercalându-i se vocala *u*, și *a*, după cerințele fonetice. Aceasta intercalare a lui *u* și *a* și în genere eufonizarea limbei prin formarea de *diftongi*, a avut loc prin încrucișarea latină în timpul când primitivul *ur*, și *ri* care ni-au dat cuvintele *urcior* și *rimnic*, a devenit *ar* și *riu*; adică când rădăcina dacică protolatină a limbei noastre s'a identificat cu *aqua* și *rivus* latin, dându-ne *apa* și *riul* modern.

Desvoltarea cuvântului *dil* în *deal* se poate constata și din cuvântul nostru de origină, pretinsă necunoscută, în realitate dacică: *dilma*.

Acest cuvânt protolatin (dacic) este compus din *dil*, înalt și *ma*, pământ în înțelesul primitiv de *Mă, Maia, Ma-Terra* (Mater Dacia), *Dama* (fr. Dame), *Hu-ma*, (masc. *Hu-mu*, omu).

Cuvinte românești în cari arhaicul *ma* are înțeles de *pământ*, sunt multe. Sunt nevoit a arăta aici câte-va pentru sprijinirea adevăratului înțeles a lui *dilma*. Astfel avem *urma*, rezultat din impresiunea pe care o lasă piciorul de

viață în pământ, unde se adună apă; *rima*, *mor-man* sinonim cu *mor(t)ămă*(nt); *avalma* (fr. avalanche); *preajma*; *arama* (lat. aeramen). Aici vedem pe primitiva *ma* schimbată în *men*(tum); *bruma* (lat. *bruma* cu înțeles de solstițiu de iarnă, în realitate ea este roua înghețată pe pământ); etc. etc.

Deoarece sunt filologi cari susțin că *Ardeal* derivă dela *Erdély* și dela *erdö-elö*, se poate că vor fi și de acei cari vor susține că *deal*, derivă dela *dole* slav, fără ca să se știească de faptul că acest din urmă cuvânt însemnează pe românește tocmai contrariu: *valea*. Firește că dacă nu mai vom să cercetăm, putem afirma că *valea* și *dealul* sunt soră și frate și — pace!

În limba clasică latină nu întâlnim vorba *deal*, dar nici nu trebuie pentru că ea există în românește ca rezultat al încrucișării limbei dace cu cea latină rustică. Cu toate acestea există în limba latină un cuvânt al rădăcinei protolatine *dil*: cuvântul *diligens*, care și el are un înțeles de *ascendență*, de urcare.

Dar noi l'am conservat pe primitivul *dil*, în *dilma*, în înțelesul lui cel mai original, iar desvoltarea lui în *deal* am arătat-o cu prisosință în cuvintele *Predeal* și *Ardeal*.

Din cele expuse rezultă că cuvântul *Ardeal* este de origină dacică, compus din *ard+dil*, cu însemnătatea lui primitivă de *arie înaltă, încunjurată de dealuri* (munți), precum se și presintă în realitate bătrânul nostru *Ardeal*.

Am trecut odată...

Pribegind în zile dulci de vară
Am trecut odată printr'un sat —
Coboria amurgul și din codri
Umbre moi pe văi s'au fost lăsat.

Puf de șoapte tremură prin ramuri,
Lin sunau tălângile pe lunci...
Și pe tine mamă 'ndurerată
Te-am văzut, te-am cunoscut atunci!

...Cei din urmă, cei mai tineri încă
Sunt chemați, sub înroșitul Steag —
Prinși pe după cap îi văd la poartă,
Satu 'ntreg e 'n jurul lor șireag.

Cântă jalnic cei flăcăi din fluer...
Printre ei s'amestecă și-al tău
Și tu mamă-l învălești cu ochii:
„Scapă-l Doamne, scapă-l de vre-un rău!”

Cum nu l-ai lăsa să plece Doamne,
Dar s'aud strigări la curmături
Și s'arată dungi de flăcări noaptea
Peste plaiuri și peste păduri:

Limbi streine s'au pornit departe,
Vin spre noi — și 'n larguri cum se 'ntind
Râurile se 'nroșesc de sânge
Vârfurile munților s'aprimd...

Și cum vin, din patru părți de zare,
Sute de ecouri se trezesc...
Și feciorii toți din lume astăzi
Sunt chemați sub steagu 'mpărătesc!

...Lin s'aud cântând acum pe vale,
Printre ei s'amestecă și-al tău
Și tu mamă 'n poartă plângi cu hohot:
„Scapă-l Doamne, scapă-l de vre-un rău!”

S'a lăsat demult întunecime,
Dar la vatra rece, cu amar,
Tu și sora vă 'nchinați și plângeți:
„Adă-l Doamne 'n pace-acasă iar!”

...Lăcrimind și eu cu voi o clipă,
Când am fost în margine de sat,
Ca o taină plânsul vostru'n suflet
Am simțit cum mi s'a cufundat.

Câte nopți în șir din sar'aceea,
Câte neguri s'au lăsat pe lunci!?
Eu pe tine mamă 'ndurerată
Nu pot să te uit mai mult de-atunci!

1915.

T. Murășanu.

Preparandia română din Arad în pericolul de a fi desființată.

De Dr. T. Botș.

După înființarea institutului teologic din Arad, la anul 1822, ca o întregire atât de necesară a celui preparandial, mulți ignoranți și inamici ai culturii poporului român erau de părere, că institutul preparandial nu mai are rost de a exista, pentru că nu mai corespunde intențiunilor preinvalte, pentru cari s'a creiat.

Preparandia o frecventează tineri inepti, cari vreau să-și petreacă viața ca dascăli. Elevii, ce ies din preparandie sunt leneși, nesubordinați și nepăsători în împlinirea datorințelor chemării lor. De aceea cultura și bunăstarea poporului nu s'a îmbunătățit dela întemeierea acestui institut. Școli nouă nu se zidesc, iar cele vechi se află într'o stare deplorabilă. Învățătorii sunt spre greutatea poporului. Și școlile clericale pot crește tineri, cari apoi pot funcționa în comune ca parohi și învățători, prin ce s'ar ușora sarcinile poporului și s'ar curma multele certe și neînțelegeri între dascăli și preoți. Pentru ce două institute? N'ar putea fi de ajuns și numai unul, care să pregătească tinerii pentru ambele chemări?

Asemenea glasuri sinistre și idei întunecate, ce adeseori luau forma unor insinuări și denunțări răutăcioase, preocupau și agitau mintatea unor cercuri, al căror interes și situație privilegiată cerea, ca poporul român să fie ținut în întunec și mizerie. Ele ajunseră, de sine se 'nțelege, și la cunoștința autorităților, dela cari atârna soarta preparandiei.

Parohul Gheorghe Popovici, din orașelul Zenta, comitatul Baci-Bodrog, oferise, la anul 1815 suma de 300 fl. v. v. pentru fondul școlilor preparandiale gr. n. u., cu condiția, ca capitalul — pe lângă solvire de interese — să rămână un timp la el. Constrâns să se achite, înaintă o rugare de-a dreptul la cancelaria aulică, ca să i se ierte obligamentul pe motivul sărăciei și pentru că școlile preparandiale și așa nu mai corespund scopului pentru care s'au înființat. Cancelaria aulică, primind asemenea insinuări și din alte părți, porni investigație¹⁾.

Corpul profesoral pentru a apăra existența și cinstea institutului, prezintă, la 6 Iunie 1825, vice-comitelui Ioan Kovács, însărcinat cu cercetarea, o apologie binemotivată. Nu lipsi dela postul său de datoriță nici Uroș *Nestorovici*, zelosul inspector al școlilor greco-neunite²⁾.

Dar agitațiunile și insinuările contra institutului preparandial din Arad și Zombor nu încetară, ci deveniră tot mai agresive, așa că cancelaria aulică se văzu îndemnată a exmite comisar regeșc în persoana baronului Andrei *Forray*, administrator al comitatului Caraș, cu mandatul să cerceteze starea și referințele institutului din Arad, precum și progresul, moralitatea și aplicările elevilor. Pericolul era mare și profesorii se înarmează pentru lupta decisivă, cu atât mai vârtos, căci după moartea lui *Nestorovici*, întâmplată în 8 August 1825, erau avizați mai mult la puterile proprii.

Comisarul *Forray* sosi la Arad în vara anului 1828. După ce primi informații dela autoritățile comitatense și orășenești din loc, în ziua de 26 Iulie, între orele 9 jum. și 10 jum., însoțit de *Dimitrie Constantini*, seniorul institutului preparandial, cercetă școala clericală. Asistă la prelegeri și urmări cu atențiune răspunsurile clericilor. Când își exprimă însă dorința, ca elevii să fie examinați și din pedagogie și metodică, i se spune, că aceste studii nu se propun în teologie. După aceea vizită localul preparandiei, așa numita „casă fundati-nală” din strada „Căprioarei” și o zăăă într'o stare de tot slabă și primejdioasă.

După amiazi asistă la prelegerile dela preparandie și între orele 5 și 8 ținu examen cu ambele cursuri. Răspunsurile elevilor îl satisfăcură pe deplin și își exprimă mulțumirea și recunoștința sa atât față de profesori, cât și elevi³⁾.

Corpul profesoral se pregăti pentru această vizită și cu un memorand temeinic și documentat

¹⁾ Rescriptul inspectorului *Nestorovici* din 26 Decembrie 1824, Nr. 423.

²⁾ Acta consensualia 1825, No. 48.

³⁾ Protocollum actorum consens. 1828, No. 50.

cu o mulțime de documente și atestate⁹⁾, cari vor rămâne mărturie strălucite pentru toate timpurile despre rolul important, ce l'a avut preparandia română din Arad în evoluția culturală a poporului nostru și modul cum a știut să-și împlinească în trecut sublima misiune, pentru care a fost înființat.

Frumosul memorandum al corpului profesoral, care constituie o pagină luminoasă din luptele și nizuințele culturale, ce preocupau și frământau mințile și inimile vrednicilor dascăli ai acestei școli, îl putem împărți în 3 părți.

În partea primă se expune pe scurt istoria înființării institutelor preparandiale pentru cultura neamului de rital greco-neunit din patrie, organizația și scopul lor.

În partea a doua se combat și se resfrâng cu o dialectică clasică toate obiecțiunile, calumniile și intențiunile dușmanilor acestor școli în următorul chip:

Elevii, cari absolvă preparandia și ocupă posturi învățătoarești, nu mai sunt supuși și nu stau sub jurisdicțiunea profesorilor, ci al directorilor districtuali. Deci dacă se întâmplă, că vr'un învățător nu-și împlinește conștientios chemarea sa, precum l'a învățat pedagogia și școala și-i place a lenevi, nu se poate face imputare pentru aceasta profesorilor lui, ci directorilor districtuali și locali. Aceștia sunt datori a-i supraveghia, lor le sunt supuși și ei sunt responsabili pentru faptele și conduita lor. Profesorii au avut și vor avea totdeauna grije, ca tinerimea să fie povățuită la buna înțelegere și iubire reciprocă, ca să nu se întâmple neînțelegeri și certe între ei, cu atât mai vârtos între ei și superiorii lor. Cât de temeinică și corespunzătoare scopului este pregătirea pentru viață a elevilor, cari absolvă preparandia din Arad, se vede din faptul, că preparanzii, cari trec la teologie întrec pe conscolarii lor cu alte pregătiri în știință și moralitate. Fostul administrator al comitatului Arad și Caraș, acum comite suprem al Aradului, pe temeiul experiențelor și convingerilor, ce și le-a câștigat vizitând aproape toate școlile din cele 2 comitate, și-a exprimat în congregația, ce s'a ținut în Maiu a. c., mulțumirea sa cu progresul și rodul institutului nostru.

Comparând starea învățământului poporal înainte de înființarea școlilor preparandiale cu cel de acum, dascălii vechi, cu cei ce au ieșit din această școală, ne vom convinge, că învățătorii buni se pot crește numai în institutele preparandiale și nu în cele clericale, cari au altă menire,

E deosebire mare între aceste școli cu privire la scop, disciplină, studii și împărțirea sistematică a materialului de învățământ. Preparandiile formează învățători poporali, iar institutele teologice propovăduitori ai cuvântului lui Dumnezeu și miniștri ai sfintelor taine. În teologie studiile de lispă viitorul învățător nici după nume nu sunt cunoscute. În institutele preparandiale studiile se propun în mod sistematic și temeinic, ceea ce nu se poate afirma și despre institutul clerical. Mersul învățământului și progresul elevilor în studii și moralitate e supravegheat și controlat la preparandie prin inspectorul suprem, directorul local și seniorul, la teologie însă nu. Episcopul diecezan, cuprins fiind cu alte afaceri mai importante, nu are vreme să se ocupe și de afacerile institutului clerical, și așa învățământul, ordul studiilor, ce se propun, împărțirea sistematică a orelor se face fără supraveghiere și control, după voia și buna chibzuială a profesorilor. În prepa-

⁹⁾ Dela consistorul ort. din Oradea-mare; comitatul Arad; magistratul orașului Lugoj; opidul cameral Oravița; preotul și antistia comunală din Bărzava, Oravița, Vizidia, Rachitova, German, Racovița și Conop. Dela antistiiile comunale din Belint, Giulița, Leucusești, Gavoșdia și Comlăuș. Un frumos atestat dela comunitatea bisericească greco-valahă din Pesta, iscălită între alții și de Emanuel Gozdu. Dela parohia și antistia comunală din Căpruța. Dela directorul gimnaziului din Arad. Alois Mandik; parohul și profesorul de teologie, Gavriil Giulani; marele proprietar Paul Cernovici; dela parohul și vicarul protopopesc din Zărând Ioan Serb; fiscalul comitatului Arad, Iosif Fascho; dela Matei Popovici paroh în Bulza, Trifon Popovici și Matei Stan, parohi în Rachitova. Dela Sava Ranisav, preot și Zaharie Petrovici învățător în Tolvadia; Petru Ardelean, paroh în Saturău, Petru Cadar învățător în Giulvez, Vincențiu Popovici paroh și Gheorghe Săcoșan învățător în Dubestii și dela Gheorghe Petrovici, director școlar districtual în Peșta.

randie educația elevilor se face după anumite legi școlare, prin cari se regulează ordinea școlară și bisericească, la teologie însă neavând legi școlare prin dispoziții proprii și arbitrare ale profesorilor, de aceea disciplina clericilor e mai laxă, decât cea a preparanzilor.

Cele două institute nu se pot îmbina într'un singur institut, care să pregătească cu succes tinerii apti pentru oficiul preotesc și învățătoresc. Tinerii, ce vin la aceste școli, de multeori dela coarnele plugului, abia știu ceti și scrie. E imposibil deci, ca în curs de 3 ani să-și însușească toate cunoștințele de lispă pentru a putea corespunde cu succes ambelor direcțiilor. La caz de îmbinare a ambelor institute, învățământul ar trebui să dureze cel puțin 5 ani. Fiind însă sărăcia și mizeria prea mare la poporul nostru, părinții nu sunt în stare a-și susține copiii 5 ani la școală. Abia îi pot prevedea cu cele necesare 2 ani, dar 5? Convict și stipendii la noi nu există și așa din lispă de mijloace se pierd multe talente în poporul nostru spre paguba națiunii și a patriei.

Atât e de mare folosul și simțitoare existența preparandiei române și atât de mari sunt roadele acestui institut pentru clerul și poporul român, încât ar merita să fie numărat între cele mai bine-făcătoare instituțiuni ale patriei. Chiar pentru aceasta trebuie să se nizuiască toți și din toate puterile la întărirea și dezvoltarea lui și nu la desființarea, îmbinarea ori contopirea lui cu alt institut. Nu e just, ca la denunțările pline de insulte și lipsite de orice bază reală ale unui sau altui vrăjmaș al culturii, institutele preparandiale înființate și întărite din grația și bunătatea domnitorului să se sisteze, ori spre paguba Românilor să se reformeze, ci din contra, ar trebui să așteptăm și să sperăm, ca existența și cinstea lor să se întărească, să se apere și să fie sprijinte.

Profesorii în urma atâtor denunțări false îndreptate în contra acestor institute din pizmă și răutate, ca să se poată susține bunul nume și a apăra vază institutului, de 4 ani numai cu aplogii se ocupă, ba unul dintre ei¹⁰⁾, la anul 1825 scriind o mulțime de acte și protocoale și-a perdut vederea și abia după o îngrijire medicală de un an și-a putut-o recăștiga.

Preoții și diaconii, oricât de învățați ar fi ei, nicidecum nu pot substitui cu folos și rezultat pe învățătorii pregătiți și cvalificați pentru oficiul dascălesc în institutele preparandiale. După judecata noastră nicidecum nu se va putea admite, ca diaconul ori preotul să poată funcționa și ca învățător poporal, poate numai în unele locuri și în mod excepțional. Preoții și diaconii își au oficiul lor preotesc în și afară de biserică. Ce se va întâmpla în cursul acestora cu copiii din școală? Nu vrem să vătămăm veneratul cler, ba îi păstrăm cinstea cuvenită, dar nu ne putem reținea a nu pune întrebarea: Când? De câteori? Și în care funcțiuni clerul și mănăstirile de rital greco-neunit, provăzute cu latifundii și averi însemnate, au făcut ceva până la anul 1822, pentru cultura neamului românesc? Acel cler, care nici când nu și-a hătut capul cu lucruri și chestii de școală, ci numai cu cele bisericești, din ce motiv dorește acum atât de ierbinte, ca diaconii și preoții să funcționeze și ca învățători, nu știm, nici nu ne putem da seamă. Atâta știm însă cu de-a bună seamă, că între preotul cel de dinaintea înființării școlilor preparandiale și cel de după aceea, e foarte mare deosebire, atât cu privire la ținută și conduită, cât și la împlinirea chemării sale sfinte.

Faptul, că arhiepiscopul și metropolitul și episcopii din Arad, Timișoara și Vârșeț au aflat atâta cultură și știință la absolvenții preparandiei din Arad, cari înainte de a face cursul de 2 ani la această școală au ținut de coarnele plugului, încât pe mulți din ei i-au învrednicit de treapta preoției, dovedește clar zelul, nizuința și ostenelele corpului profesoral întru promovarea culturii și servește spre lauda și cinstea acestui institut.

În partea a treia a memorandumului roagă comisarul regesc să înainteze Majestății Sale următoarele cereri și propuneri, prin cari s'ar putea înlătura cătușele, cari împiedecă cultura și luminarea credinciosului său popor român:

1. De inspector suprem al școalelor naționale greco-neunit să fie numit un bărbat mirean și de naștere român.
2. Directoratele școlare districtuale fiind prea extinse să se înmulțească.

¹⁰⁾ Profesorul Alexandru Gavra.

3. Să se asigure stabilitatea institutelor preparandiale.

4. Să se îmbunătățească salariile profesorilor și să li se reguleze dreptul de penziune.

5. În șematismul Ungariei să nu fie intitulăți „docenți”, ci „profesori”.

6. Pentru directoratele districtuale vacante să fie numiți directori numai dintre profesorii preparandiali.

7. Catihetului să i se dea o parohie în loc și la ocaziune binevenită să fie promovat la demnitatea de protopop.

8. Constantin *Diaconovici Loga* să fie întărit definitiv la catedra, ce o îndeplinește, dela anul 1812, spre mulțumirea tuturor.

9. Cei 600 floreni dăruiti de profesorul Gavra fondului convictual și pe seama bibliotecii institutului să se pună la dispoziția corpului profesoral, pentru a putea fi întrebuințați spre scopul, pentru care s'a dăruit.

10. Profesorul Ioan *Fritz*, care propune gratuit limba germană și cea maghiară să fie recomandat grației cesaro-regesti.

11. Institutul să aibă sigilul său propriu.

12. Orașul Arad să fie obligat prin lege a solvi banii de locuință în argint sau monedă convențională.

13. Edificiul școlar să se vândă la licitație, la care să fie admiși și jidanii și din banii ce vor încurge să se facă un fond pentru zidirea unui local mai corespunzător.

14. Să se schimbe, ba chiar să se șteargă rezoluția preainaltă, care admite, ca și absolvenții de teologie să poată fi învățători.

15. Dacă la acest institut ar trebui să se introducă oarecari reforme, mult folos ar aduce culturii și luminării Românilor, dacă cursul studiului s'ar prelungi la 3 ani și catedrele institutului s'ar înmulți prin instituirea unui profesor pentru economia rurală, istoria naturală și tehnologie.

16. Fiindcă poporul român are numai acest institut de învățământ, să se numească în viitor: „*Colegiu românesc*”.

17. Învățătorii să fie bine tratați, salarizați și să li se asigure pensie.

18. Să se ridice lângă institut și un convict sau să se înființeze fonduri pentru stipendii.

19. Spre ușorarea învățământului să se introducă în școlile românești *literile latine* în locul azbuchelor.

20. Colegiului profesoral să i se dea privilegiul de a tipări cărți. Spre scopul acesta institutul să fie provăzut cu o *tipografie*.

Avea însă preparandia română din Arad nu numai dușmani, ci și sprijinitori și prieteni devotați. Cum au privit oamenii de bine la acest focular de lumină și cum au știut aprecia „nemărginitul folos”, ce l'a adus culturii neamului românesc, se vede din frumoase dedicație, cu care *Damaschin Toma Bojinca*¹¹⁾ își închină „cärticica” sa: „*Diregătorul bunei creștere spre îndreptarea miștor părinți și bunfolosul tinerimei române*”, apărută la 1830 în Buda, „mult folositorului și împărțitorului de lumină regiului colegiu preparandial din Arad”.

„*Nemărginit ar trebui să fiu — zice entuziastul bărbat — de aș sta a descria folosul carele din Tine Inclite Colegiu! se revarsă spre Romani. Ci ca să nu mă văd multe a fi cuvântat, zic: că precum eu, așa și toată Ginta romană de acum cunoaște: că Tu ești fântâna luminării, Tu Tatăl cultivării; Tu îndemnătorul Tinerimei romane spre înalte științe; Tu alungătorul întunecului, Tu răzorătorul fragedelor plante romane; Tu rumpătorul lanțelor de asupriri; Tu apărătorul, Tu scutitorul învățătorilor; Tu viu exemplu de urmare a tot Poporului, din carele unele comunități au și supt zelul către cultură și s'au insuflat cu spiritul (Duhul) adevăratei naționalitate; Tu dătătorul de caracter național al Romanilor; Tu cu un cuvânt mântuitorul și scăpătorul din năcaz, Tu auctorul bunei norociri românești!*”.

¹¹⁾ Născut în Gărliește, comitatul Caraș-Severin, la 1801. Ca avocat și iurist excelent a apărut cu multă bărbăție și erudițiune legea românească contra Sărbilor. Chemat de iuriconsult al Moldovei trece, la anul 1834, Carpații și ocupă între anii 1834—41 postul de director al seminarului central din Iași. 1843—47 profesor la Academia de drepturi din Iași. 1860—61 ministru de Justiție al principatelor unite. Mort la 17 August 1869 în Iași. („Telegraful Român” 1912, Nr. 84).

Vise din Ajun.

S'a lăsat demult amurgul și din bolta mohoșită
Câte-un fulg ușor se cerne peste lumea potolită.
Pe la geamuri mici și scunde câte-o zare licărește,
Iar pe ulița pustie, tot mai mult liniștea crește...
...La căsuța peste vale, zarea par'că-i mai sfioasă...
Cumpăna dela fântână cânt' alene, somnoroasă,
Căci un vânt de Miazănoapte s'a pornit la colindat,
Că-i Ajunul și încă nimeni nu-l vestește n' tăcutul sat...
...In căsuța peste vale, în căsuța nou spoită, —
Cu ștergare, blide, cane și icoane vechi gătită —
Stă la vatra cu jăratec o nevestă ngândurată
Cu 'n copil drăguț în brață, iar de doi e 'ncunjurată...
Sunt spălați, gătiți drăguții, cu cămăși lunguțe, albe...
Și fetița — cea mai mare — la gât are-un șir de salbe...
Ea le-a spus un basm pe semne căci tustrei stau blânzi

[și-ascultă

— Fiecare are 'n mână câte-un măr și câte-o turtă...
Da, le spune „câ'ntr'o iesle dintr'un grajd în asta seară
Se va naște Cel ce'n lume va aduce pace iară,
Că atunci și dragul tata dus în tabără, departe
Se va reîntoarce-acasă”... însă plânsul o răsbate...
Tace-apoi... Neștiutorii tot senini și fără gânduri
Urmăresc cum roade focul bucățelele de scânduri...
...De căldură și de trudă cel mai mic adoarme 'ndată...
Doarme dus — și-i pică mărul și turțița lângă vatră...
Ea tresare — zece ceasuri — se ridică 'ncetisor
Și-și așează 'n patul moale pușor de pușor...
Face-apoi la fiecare câte-o cruce — și-i sărută,
Iar când dorm, le ia din mână mărul roș și mândra

[turtă...]

Pe jăratec pune vreascuri, stânge lampa, și se culcă —
Vai, de-un an și jumătate de când jalea o usucă...
De când a plecat în oaste și iubitul ei bărbat
Și nici vine, nici nu-i scrie — ruga 'n slăvi nu s'a

[nălțat...]

...Ce Ajun... Intreaga lume ce pustie-i și cernită.
Cât de singură-i sărmana, par'că'n veci n'a fost iubită,
Par'că tot ce-a fost odată a fost vis frumos și sfânt,
Dar pe care-l spulberase ea pe-o frunză-un aprig vânt...
„Ce fac oare cei din Taberi? — Dar Ionică mai trăește?
I-a fi frig; ș'ascult' afară cât de tare viscolește...
Și-i târziu — dar la ferestre nu s'aude vre-o colindă...”
Lung se 'nchină...

Fără veste vine somnul s'o cuprindă...

...Sus, pe culme o femeie se zărește cum se duce...
Nu-i nici drum, nici cărăruie, iar zăpada-i rece, luce...
Ger cumplit și'n jur pustiu tot mai larg se întindea,
Viscolul întreg omătul drept în ochi îl arunca...
Tot mai greu era sușul, iar troenele creșteau
Și-ale dorului ei aripi tot mai mult se reșchirau...

Intr'o vale-adâncă, neagră, tabăra dormea trudită...
Stă femeia — și-apoi cată jos, pe neaua 'ntelenită...
Ea tot cată făr' astâmpăr, toată tabăra-o răsbate
Și-un fior și-amar și dulce biata inim-o străbate
Printre mille de oameni ea pășește 'ncetinel —
Supta-i inimă-i șoptește, că aici va fi și „el”...
Dar abia îi vine-ă crede ce-i văd ochii într'un șant:
El, Ionică — și-unde doarme! — vrea să-l scuture de

[brat

— Dar din munții albi un șogomot totmai viu se deslușește
Ea-și dă seama că-i în lagăr și că tunul bubuește...
Vrea să plângă, vrea să-l strige și s'apleacă să-l

[cuprindă,

— Și nevasta se trezește:
Doi copii la geam colindă...

II.

...Colo 'n tabăra trudită s'a făcut acum liniște...
Doar un vânt tăios de munte vine brazii 'naltă să-i miște.
Obosit de-atâta răgnet, amuți pe-o clipă tunul —
Ori pe semne ști și dânsul că azi prăznuim Ajunul?!
...Lâng' un foc ce-i pe sfârșite, trei rezerviști se 'ncăl-

[zesc...

Sunt Români de lângă Someș — chiar de-Ajun ei

[povestesc

Povestesc de-o să mai vadă pe acei ce i-au lăsat
De un an și jumătate? — și că oare ce-i prin sat?
Cum era pe vremi Ajunul, cum se petreceau voinicii!
Cât de viu le cântă 'n suflet și azi sunetul muzicii...
— Cei holtei cu cete roșii se duceau la colindat... —
Oare cum e azi Ajunul, azi când ei lipsesc din sat?...
...Dor nețămurit le vine de nevestă și copii
Și pe bărbile-aburite le cad picuri arginții...
Cât ar da pe-o clipă măcar să se vad' acum acasă
Să-și astâmpere, vai, dorul care sufletul le-apasă...
Câți din ei de când venira dorm sub glie 'n altă țară...
Și se 'ntreabă 'n gând sărmanii — de-or fi toți trei și

[măniseară?

...Sunt trudiți de cruda luptă peste care au trecut...

Toți se 'nchină... Fiecarui, i-e lințoliul așternut...
Zgriburiți, cu arma 'n spate, chiamă somnul să-i aline
— Dar de-o jale fără seamăn le sunt inimile pline...

...In căsuța peste vale, în căsuța nou spoită
— Cu ștergare, blide, cane și icoane vechi gătită, —
Șed la masa albă, plină de mâncări aburitoare,
Un bărbat și o nevestă frumușică ca o floare...
Lângă ei trei ingeri soro, Ingerași în adevăr
— Fiecare are 'n mână, câte-o turtă, câte-un măr —
Sunt spălați, gătiți drăguții cu cămăși lunguțe albe
Iar fetița — cea mai mare — la gât are-un șir de salbe...
Ce nespuse fericire-i în căsuța peste vale...
Dumnezeu le-a dat bagseama toate darurile sale...
Dinspre sat vin unde clare de colinde trăgănite
Și la fiecare casă geamurile-s luminate...
Din văzduhu-adânc și rece stelele zimbesc smerite
Nu știu cum, par'că și ele se simțose azi fericite...
...Scărțâie prelung portița dinspre drum — și'n bătătură
Pași s'aud cum se apropie de-a căsuții prispă sură...
— Ei, auzi?

— Colindătorii, doar azi prăznuim Ajunul...

Se trezește rezervistul:

Sus pe deakuri urlă tunul...

Livia Rebreanu.

Regele planetelor noastre.

De Dr. Alex. Nicolescu.

Studiul naturii a fost pururea ocupațiunea predilectă
a spiritelor mari al omenirii. În fața grandioaselor pri-
velisti ce îi le imble universul la tot pasul nu poate
rămânea impasibil nici un suflet ales, care știe simți
și se știe entuziasma de tot ce-i frumos și ordinar și
așezat cu măsură. De aci derivă adevărul: că nici o
știință n'are atâția martiri, ca tocmai științele naturale,
începând cu Pliniu cel bătrân și sfârșind cu eroicul
englez Scott († 1912), care dimpreună cu soții săi și-a
jertfit viața cercetării ținuturilor polare. Bărbații lumi-
nați ai bisericii au avut față de științele naturale o
predilecție specială. S. Vasile cel mare arhiepiscopul
din Cesarea, provincia Capadocia, care a trăit în vea-
cul al IV. ne oferă o pildă clasică în vestitele sale
omelii despre Hexaameron, cari mai curând sunt pre-
legeri științifice despre natură, decât predici morale.
Ele denotă nu numai experiență largă și familiarizare
cu faptele din natură, ci în același timp o concepție
surprinzător de profundă a naturii pentru starea de a-
tunci a științei. Dragostea naturii îl transportă pe ora-
tor adeseori în așa măsură, cât se vede silit să ceară
iertare ascultătorilor săi, și să accentueze anume le-
gătura expunerii cu scopul religios ce-l are înaintea o-
chilor. Tot astfel nu va trage nimeni la îndoială marile
merite ce și le-au câștigat pentru științele naturale teo-
logii franciscani dela universitatea din Oxford, și un
Roger Bacon și Albertus Magnus. Sunt cunoscute apoi
de toți tractatele filosofice despre natură a profundului
mistic, călugărul augustin Hugo a S. Victore, pe care
nu cred să-l fi întrecut careva în gama sentimentelor
înfocate de dragoste față de cartea vie de aur alul
Dumnezeu, natura.

Toți bărbații mari au admirat natura. Ca o pildă
clasică din zilele noastre servească-ne Contardo Peri-
rini, marele jurist italian, a cărui carte „Scritti reli-
giosi”, răsfoidu-o, dau de următorul pasaj frumos:
„Sărman tineret fără conștiință și demnitate, care se
ocupă de modă, romanuri, teatre, gală și nu s'a încu-
metat să se apropie de marginea vre-unui abis, și n'a
atins încă culmea ninsă a unui munte. Aievea că în
acest contact cu natura simțim vecinătatea lui Dumne-
zeu și contemplăm minunile lui; mintea noastră e mai
primitoare pentru bine și frumos, câștigă putere și dem-
nitate și întrezărește înaltul său destin. Fericiti cei ce-
s chemați la această școală puternică și eficace. Dați-mi
un copil, care crește ca iedera lângă poala mamei,
lipsit de individualitate și spirit de inițiativă, plin de
frică lașă spre a deveni cu vremea un libertin și mai
laș, dați-mi un astfel de copil, să-l conduc în Alpii
noștri. Invețe-se a învinge în acele obstacole ale na-
turii viitoarele greutăți ale vieții: învețe-se să se
bucure de răsăritul soarelui privit de pe creasta unui
munte, de apusul soarelui care aprinde cu vălvătaie
ghețarii imensi, de reflexul lumii care-si răsfată lumina
blândă în valea tăcută. Culeagă floarea ce crește lângă
chenariul zăpezilor vecinice și esulte de acest surâs
delicat al ceriului în mijlocul fiorului munților giganti.
Acel copil se va reîntoarce schimbat în om, și con-
știința lui morală nu va avea de aci nici o scădere”.
Ce cuvinte frumoase, vrednice de a fi săpate în bronz!
Că ele exprimă purul adevăr ne-ar putea spune mai
bine, ca oricine, sufletul delicat al poezilor așa de

impresionabil în fața frumosului din natură. Pe cine
nu l'au indusiat cuvintele poetului Iosif:

„Sunt liber ca ciocârlița 'n văzduh!
Imi flutură părul în vânt
Și cânt,
Mă chiamă 'n zare munții, munții mei!
Ce dor, ce dor adânc mi-era de ție!

Ce dor l-a fost poetului
De freamătul brădetului
De murmurul isvorului
De fluierul păstorului
De glasul păsărelelor
Și de vecinul stelelor
De vârful Caraimanului
Ce dor, ce dor i-a fost sărmanului!

Sau acestea:

Departa orga surdă a pădurii
Cu mil de șoapte, taine de isvoare,
Răsună 'n cet, răsună lin —
Pe urmă tace...

O ceas divină!

Acum începe mândrul parastas
În templul veșnic al naturii...
Sus, peste lumea adormită, mută,
Potir de-argint, în mâna nevăzută
A îngerului purtător de pace,
Se 'naltă luna dintre brazii...
Gigantic preot în odăjdii sfinte,
Străluce Caraimanul solitar...
Și tu, pierdut, o suflet în extaz,
Cazi în genunchi?...!

Oh da! Natura este un izvor veșnic de inspirație
sfântă și curată, la care trebuie să alerge toți cei în-
setați, toți cei dogoriți de arșița nesuferită a lumii a-
cesteia: „Hac iter est, venient Sitientes bibere lym-
phas, post has non amplius concutit atra sillis”.

Vreau să arăt cu o singură pildă luată din natură, ce
bucurii curate ascunde pentru oricine studiul naturii.
Aceasta va fi confirmarea cea mai autentică a tot ce
am zis până acuma.

Cine nu cunoaște soarele? Există ființă care să se
poată subtrage influenței lui, puterii lui a toate domni-
toare? De sigur că nu! Și cu toate acestea câți n'or fi,
cari nu ș-or da seama ce este soarele, nu-i vor ști
importanța, nu-i vor cunoaște binefacerile, cari derivă
dela el pentru globul nostru terestru, pentru lumea în-
treagă? Pentru cei mai mulți soarele e ceva comun,
obișnuit, care nu-i impresionează și nu le tulbură lini-
ștea patriarhală. Pentru cei mai mulți soarele este o
enigmă.

Ce ne spune știința despre acest astru luminos, care
străjuiește sus pe bolta ceriului? Ea ne descopere lu-
cruri de tot minunate. Stați și ascultați cu atențiune.

Soarele conform fixării celei mai noi a parallaxei
solare e la depărtare de 149 și jum. milioane klm. în
cifra rotundă, dela pământ, o distanță neînchipuit de
mare dacă stăm să socotim. Un tren expres ar avea
nevoie de 220 ani să ajungă până la soare. Cu toată de-
părtarea aceasta fabuloasă s'a calculat că volumul soa-
relui este așa de mare cât din el s'ar putea forma
1.300.000 de globuri cum e pământul nostru. Volumul
soarelui exprimat în miluri cubice e de 3403 bilioane mi-
luri cubice. Un om dacă ar fi în stare să numere în fie-
care secundă până la trei, ar trebui să numere ziua-
noaptea peste 10.000 ani, să numere un bilion, și circa
34 milioane de ani să numere cele 3403 bilioane ale
soarelui. Dar ca să ne facem o idee și mai lămurită
despre această mărime să vedem ce-i și numai mila
cubică? O milă cubică e lungă, largă și înaltă câte
75.000 de decimetri. Are așadar o suprafață de
75.000×75.000=5625 milioane de decimetri pătrați. Tot
atâtea pietre decl, — din cari fiecare e un cub de
volumul unui decimetru cubic, — ar fi de lipsă, pentru
ca să fie acoperită această suprafață. O mașină care
ar așeza câte-o piatră în fiecare secundă, lucrând ne-
întrerupt zi și noapte, ar așeza cele 5625 milioane
pietre numai în 187 jum. ani. Întreg milul cubic însă
cuprinde aceste 5625 milioane de pietri de 75.000 de
ori și mașina ar trebui să lucreze neîntrerupt 13.368.695
de ani, 165 zile, 19 ore, 9 minute, 15 secunde, spre a
putea umplea întreg milul cubic cu pietri de mărimea
unui decimetru cubic. Dacă cineva ar fi pus în mișcare
înainte de asta cu 6000 de ani 2.228 de mașini, pentru
ca să umplă milul cubic în chipul amintit mai sus, lu-
crul s'ar fi isprăvit de abia acum. Și socotiti rogu-vă,
că volumul acesta îl umple soarele de 3403 bilioane
de ori! Cine-i în stare să cuprindă cu mintea astfel de
mărimi? Diametrul soarelui nu e mai puțin decât
1 milion 391 mii de kilometri, deci radius-ul său e a-
proape de două ori atâta, câtă e depărtarea
lunei de pământ (=384.400 klm.). Dacă am putea

transforma pământul nostru în centrul soarelui, sistemul pământ-lună nu numai că ar afla loc în spațiul imens al acestui volum, ci am putea să împingem luna la aproape distanța dublă înainte de ce ar apuca la larg în afară de cercul acestui glob uriaș. Un cerc de fier, așezat jur-împrejurul ecvatorului soarelui ar trebui să aibă o lungime de 4.269.000 de klm. — Dar nu mai puțin ne surprinde soarele și prin greutatea masei sale. Cu toate că densitatea sa e de patruori mai mică ca a pământului, totuș masa sa întregă e de 333.000 de ori mai grea ca a pământului, și de 800 de ori mai grea decât masa tuturor celorlalte corpuri ale sistemului solar. Calculată în cifre masa solară ar fi un quintilion și 879 mii quadrilioane de kgr. Cine să fie în stare să-și închipuie aceste lucruri, — de altcum bazate pe rezultatele exacte ale științei astronomiei, — și numai de departe?

Toată masa soarelui e incandescentă, o mare de foc ce răspândește lumină și incinge cu căldură corpurile cerești aparținătoare acestui sistem. Fotometria a făcut azi progrese așa de uriașe, încât a fost în stare să măsoare intensitatea luminii solare. Dacă luăm de unitate lumina lunii pline, intensitatea luminii solare după calculul photometric alui H. C. Vogel e reprezentată prin cifra 570.000. Soarele strălucește de 4000 milioane ori mai tare ca planeta Jupiter și de 37.165 milioane ori mai tare ca steaua fixă Capella, o stea cunoscută de mărimea întâi. Comparând lumina solară cu lumina produsă de elementele de pe pământ, rezultatul e și mai ulmitor. O lampă electrică de construcție modernă poate produce o lumină echivalentă la 10.000 m. k.¹⁾ Dacă voim ca o bucată de hârtie albă să fie luminată de această lumină intensiv ca și de lumină solară, trebuie să apropiem hârtia la 20 centimetri de lampa electrică. Inșă soarele e departe de bucata de hârtie nu 2/10 metri, ci în cifră rotundă 150.000.000 klm. Deci puterea sa iluminativă e echivalentă la 27.000 milioane de M. K.; sau luând în socotință că o mare parte a luminii solare se absoarbe prin atmosfera pământului, aceea putere va fi echivalentă la 54.000 milioane de M. K. Ce izvor puternic, imens de lumină, n'a așezat Creatorul în centrul sistemului nostru planetar, spre a umplea cu lumină nesecată întreg spațiul acesta imens până la hotarele extreme ale planetei Neptun, care deși departe de soare de 4495 mil. klm. are o lumină de 300 ori mai puternică, decum sunt nopțile noastre poetice când e lună plină. Aci amuște orice graiu omenesc. — Socotiți apoi rogu-vă căldura pe care o iradiază acest colos de foc. Temperatura suprafeței soarelui, adică a stratului fotosferic e de 7000° Celsius care înșă spre interiorul soarelui crește și în centrul, sau aproape de centrul solar atinge mai multe milioane de grade. Activitatea, energia ce-o desvoltă această căldură este de neînchipuit. Închipuiți-vă cu astronomul Joung, că între pământ și soare este o punte de gheață lungă de 150.000.000 klm. și largă de 3 și jum. klm. Energia totală a soarelui concentrată asupra acesteia topi gheața în o secundă, și în alte 8 minute ar preface-o în vapori de apă. Ce uriașă poate fi această putere se vede din evaporarea apei. În țările calde dela ecvator se preface în vapori de apă în fiecare an o pătură groasă de apă de cel puțin 5 metri. Și fiindcă ploile anuale restituie o pătură de 2 metri grosime, rămâne încă o pătură de apă groasă de 3 metri, care călătorește în formă de vapori spre regiunile polare și acolo se coboară iarăș ca apă sau nea. Suprafața pe care se întâmplă evaporarea aceasta a apei se poate socoti mare de 220 milioane de klm pătrați, și atunci are un volum de 660 bilioane de metri cubici. Căldura închisă în această masă enormă de vapori, călătorește incognito în chipul vaporilor spre regiunile polare, unde se degajează și contribuie la stămpărarea climel aspre. Ce mașină uriașă este, observă pe dreptul, căpitanul american Maury, care a făcut studiul în direcția aceasta, ce uriașă mașină este, repet, atmosfera pământului, care e în stare să ridice până la înălțimea norilor apa unei mări de 40.000 klm. lungime, 5500 klm. lărgime și 3 m. afunzime, și să o transporte până spre poli! Dar cine pune în mișcare roțile acestei mașini enorme? Este energia solară!... Și apoi să socotim că în butul energiei solare emanate an de an din acest izvor de lumină, calculată la 33×10^{32} grame calorii, ceea ce corespunde la 3300 de quintilioane grame calorii²⁾, energia aceasta e totuș constantă și are înaintea sa un viitor nesfârșit. Nu e lucrul acesta minunat și aproape inexplicabil?

Inșă carl sunt efectele binefăcătoare ce emană din acest izvor imens și nesecat de lumină? Las să vorbească un glas autorizat, glasul lui Angelo Secchi, S.

¹⁾ M. k. (Meterkerze) este energia (intensitatea) unei lumini la distanță de un metru.

²⁾ Gramul de caloric este cantitatea de căldură, care e în stare să urce temperatura unui gram de apă dintr-o anume unitate de timp și spațiu dela 0 grad la 1 grad Celsius.

I., care și-a câștigat merite neperitoare prin cercetările sale asupra soarelui: „Soarele este cauza sau motorul tuturor mișcărilor din sistemul nostru planetar. Avem să-i mulțumim nu numai căldura și lumina și prin asta creșterea plantelor și a animalelor și susținerea vieții noastre, ci el este și izvorul, aproape singurul și exclusivul izvor pentru orice soi de mișcare și manifestare de energie de pe planete. Îndeosebi pe pământ, diferitele mișcări și curenți ale aerului și a apelor, dezvoltarea și formațiunea deosebită a vegetației, toate puterile ce nasc prin arderea lemnului, cărbunului și altor naturale de acest soi, precum și acele pe cari le desvoltă animalele prin transformarea căldurii derivate din nutrițiune, sunt toate efecte exclusive de ale razelor solare. Marea atmosferei este o adevărată mașină de a energiei solare, cu toate că nu vedem în ea nici levă, nici piston, nici roate. Masse imense de aer și vapori de apă circulează în ea singur numai în urma influenței căldurii solare. Soarele este, care prin încălzirea neegală pune în mișcare aerul în diferite puncte ale pământului; el este deci cauza vânturilor cari răcoresc pământul și poartă năle peste oceane, și a viforilor și orcanelor, cari aleargă furtunoase pe pământ devastând cu furie oarbă. E puterea soarelui, care ridică iarăș apele în chipul vaporilor, când puterea gravitațiunii le-a atras spre pământ; și în acest chip soarele devine forța motrice a roților de apă, a morilor, și a altor mașini de tot soiul. Fără soare n'ar fi evaporarea apelor, n'ar fi nori și negură să alimenteze izvoarele, n'ar fi ploaie să adape pământul și să umfle alvia râurilor. Mai mult! Până și energia vaporilor și producerea căldurii prin orice fel de ardere sunt energie și muncă solară, sunt munca razelor solare, cari au desvoltat plantele în perioadele mai vechi ale pământului și le-au silit atunci ca și acuma să asimileze din atmosferă carbonul, care din pădurile seculare nimicite, de milioane de ani e păstrat în sedimentele măruntaielor pământului, o rezervă imensă, înșă durere nu ineputabilă, de energie solară. Când razele solare cad pe planetele vii, nu-s reieptate din partea acestora, cum se întâmplă când cad pe un stan de piatră sau pe nisipul pustului; ele-s absorbite dimpotrivă în mare parte și sub puterea mecanică a oscilațiunilor lor se descompun combinațiunile pe cari le formează carbonul și hidrogenul cu oxigenul, și cari sunt împrăștiate în atmosferă ca acid carbonic și apă. Plantele primesc substanțele cele dintâi și formează hidrocarbonatele, cari prin ardere în sobele noastre, sau în organele de respirație ale animalelor se descompun iarăș spre a forma din nou acid carbonic și apă, și astfel a restitui iarăș puterea vie folosită mai nainte din partea soarelui. În acest chip fiecare plantă este o mașină în care se prelucra materiile ce lesne se pot consuma prin ardere, pentruca să se procure în absența soarelui căldură și lumină și în formă de hrană să se imbie căldura și puterea necesare vieții. Astfel dară căldura blândă ce încălzește chiliile noastre, precum și văpaia, care topește mineralele și metalele, și lumina ce iluminează orașele noastre când soarele a apus, nu-s altceva decât produsul razelor solare, cu cari marele guvernator al naturii a lucrat pe seama noastră în timpuri foarte de-părtate când nu era încă urmă de om pe pământ. Felul cum produc razele soarelui aceste efecte chimice și fiziologice în plante ne este necunoscut³⁾; știm numai că se efectuează prin undulațiunile de lumină, căldură și chemice ale etherului și a moleculelor corpului. Puterea soarelui se propagă la noi numai în chipul acestor unde și oscilațiuni și singur numai aceste mișcări minuscule desfășoară acea activitate febrilă și minunată, și ele ne sunt de așa mare folos... Intr'adevăr, are dreptate Tyndall când zice, că noi suntem nu numai în înțeles figurat, ci și în realitate, în înțeles mecanic, fii ai soarelui. Toată căldura, toată lumina, toată mișcarea mecanică și orice activitate, toată viața vegetală și animalică își are originea și puterea într'un singur izvor, în diferitele iradiieri și emanațiuni ale razelor solare”. Mai frumos decât așa nu se putea vorbi despre efectele providențiale ale soarelui în mijlocul acestei lumi, a cărei minusculă parte suntem și noi oamenii. Nu vreau deci să stric efectul cuvintelor acelu mare savant prin nici un alt adaos. Ele sunt grăitoare petru orice inimă ce bate viu, și simte cald.

N'aș fi complet în expunere, dacă de încheiere nu m'aș întreba, oare ce fel de calitate dumnezeiești se zăresc în această făptură minunată a lui Dumnezeu? Sau mai corect reflexul căror calități și însușiri ale firii nevăzute și neapropiate a lui Dumnezeu volt-a cel Preainalt să contemplez eu, făptura lui cuvântătoare, în astrul acesta luminos? Cred că nu mă înșel când

³⁾ Fiziologia plantelor a dovedit, că fără raze solare nu se produce clorofilă, fără clorofilă nu există asimilarea substanțelor nutritive, și fără asimilare nu e posibilă construiriia substanței plantelor.

enunț, că pe lângă vădirea altor însușiri cum ar fi atotputința și atotștiința dumnezeiască, soarele îmi vâdește în primul loc *bunătatea, iubirea* nețărmită a lui Dumnezeu față de făpturile sale. Precum acest astru e numai foc, e numai pară și văpaie și iradiază în universul întreg dela margini până la margini numai căldură, încălzându-le toate cu para de foc, tot astfel și Dumnezeu e numai dragoste față de noi toți, și restul făpturilor Sale. Au nu ne-a dat totul, până și pe Fiul Său?... Oh! Cum nu bănuiește sufletul nostru, cum nu e încredințat la zărirea acestui imens glob luminos, încins de mare de văpaie, care îmbrățișează cu expansiune firea întreagă, ca și Plăsmuitorul acestei ființe luminoase este un abis de lumină, un ocean de dragoste învăpăiată care purifică, care schimbă și metamorfozează pe toți cei ce vin în contact cu Dânsul! Oh da! Sufletul nostru dorește o ființă imensă, numai iubire, în care să se piardă și cufunde ca și paserea în adâncurile albastre ale atmosferei, ca și peștele în apele fără fund ale oceanului. Vrea ca ecouri infinite să răspundă dela poli până la poli iubirei infocate a inimei și bănuiește mai mult, e încredințat, la zărirea acestui astru, că *Ziditorul* său este Ființa ahtiată de dânsul, ea este intruchiparea visurilor sale celor mai fericite avute în clipele cele mai sărbătorești ale vieții. Artistul creându-și opera sa de artă îl imprimă sufletul său, îl comunică calitățile sale. Tot astfel și Dumnezeu, artistul cel mare, creând soarele, acest Făt-frumos al sferelor albastre, volt-a ca acesta să reoglindeze însușirea Sa cea mai caracteristică, bunătatea Sa, dragostea Sa fără de margini!

Sunt convins, iubiți cetitori că prin expunerea de mai sus, a-ți rămas convinși, că natura într'adevăr e un izvor nesecat de plăceri și bucurii curate pentru cei ce au ochi de văzut și suflet deschis frumuseților ce ti se imbie ea la tot pasul. V'am pus înaintea ochilor, ce e drept, numai o singură făptură din cele sute și mii cari populează universul. Inșă dacă și numai una e așa de aleasă și-ți relevează însușirile lui Dumnezeu în chip așa de surprinzător, cum vor fi celelalte, fie luate una câte una, fie laolaltă, în legătura armonică și unitatea strânsă, ce este între ele toate? Și nici nu trebuie să mergeți prea departe căutând obiecte vrednice de luarea voastră aminte. Fiecare fir de iară, fiecare frunză, voi înșivă, corpul vostru, sunt tot atâtea lucruri, despre cari se pot scrie volume întregi. Numai studiu aprofundat și răbdare se cere. Dați-le deci de aci încolo atențiune tot mai mare.

Fie-vă expunerea mea scurtă un îndemn cald, să vă apucați cu tot zelul de studiul naturii, convins fiind că ea vă va aduce tot mai aproape de Dumnezeu și vă va schimba cu desăvârșire sufletul.

Notă. Pentru înșirarea datelor riguros științifice m'am folosit de cartea celebră „Das Buch der Natur” vol. I: „Allgemeine Gesetze der Natur” von Rudolf Handmann S. I., Dr. Josef Pohle și Dr. Anton Weber, a. 1914 și puțin de cârticia „Wunder der Schöpfung im Grossen”, de Vinzenz Hille.

Sbucium.

S'a luminat icoana vremii noastre
De 'nvăpăiata zării 'nvestmântare;
Nedumerit stă soarele să vadă
Ne-astâmpărate schimburi de hotare
Și'n licăriri de raze 'nsângerate
Incununează culmile cărunte,
Purtând vestirea glasului de luptă
Spre nerăbdarea satelor mărunte.

Răsunătoare glasuri de aramă
S'au ridicat spre pulberea de stele
Și din cuprinsul văilor umbrite
Au răsărit flăcăii țării mele.
Din luminișul marginii de codru
I-au petrecut fecioarele 'ntristate
Și le 'ntăreau nădejdea biruinței
Bătrânii toți cu pletele-argintate.

Și de cântarea lor înviforată
Au tresărit în groapa lor strămoșii,
Înfiorați de zornetul de arme
Ce-a răzvrătit apusurile roșii.
Îmbujurați treceau pe drum voinicii
Purtând cu ei mândria noastră sfântă
Și'n urma lor tăcut rămâne drumul
Și nici o doină pacea nu-i frământă.

...Târziu de tot când umbre moi se lasă
Din adâncimi de neguri plutitoare
S'aprinde în sat luminile sfoase,
Să privegheze tristele fecioare.

I. N. Părvulescu.

Hristos și soldatul.

De Emil Isac.

Soldatul sta în pază și privea la stele:
— O, stelele, sunt curate ca ochii de fecioară și nu cunosc războiul.

Stelele priveau în jos și-și spuneau triste:
— Ce soldat obosit și frumos!

Și stelele își sărutau argintul lor pe fruntea soldatului și sentinela se făcu frumoasă ca o amintire. Baioneta îi strălucea în întunec ca un semn de durere — din văi se ridica adâncul parfum al fragilor și plânsul isvoarelor răsuna ca un clopot de aur. Dinspre apus se auzeau răgușite urletele tunului și de câte-ori auzia câte-un duduț, soldatul își făcea cruce.

Ochii sufletului i se deschisera mari și văzu în noaptea albă o fantomă:

— Mario! oftă soldatul și în privire i se aprinse focul durerei, tu înzadar aștepti la portiță.

— Inzadar aștepti la portiță, sunt soldat și nu pot veni. Mario, plângi mult? Nu plânge! În curând mă voi întoarce și-ți voi lega din florile cele mai frumoase cunună și prin fluierul meu va cânta durerea ta de-acum.

— Mario, nu plânge.

Soldatul își strânsese la inimă pușca, singura lui prietenă în noaptea albă:

— Tu ești acum ocrotitoarea mea și tu trebuie să-mi aperi viața, căci sunt dator să i-o duc înapoi! Mă așteaptă la portiță... Mă așteaptă.

— Niciodată nu te-oiu părăsi. O, Mario, să te pot revedea numai pentru-o clipă. Să aud infiripându-se cuvântul pe buzele tale!... Mario, ce faci tu pe vremea asta?

Soldatul se înecă parcă în potopul de gânduri.

— Mario, să părăsesc locul de veghe? Să fug în brațele-ți?... Doar căsuța ascunsă între plopi este atât de departe. Două nopți și două zile m'au adus roțile. Portiță!...

— Mario.

Sufletul i se închise par'că într'un cuvânt.

Din văi se auzea lătratul vioi al tunului.

— Atâta sânge! Sânge... Tot sânge.

Soldatul își aducea aminte de morții albi ai câmpului de luptă negru. Își aducea aminte de înfrățirea morții — dușman lângă dușman, zăceau lângă olaltă. După ce s'au ucis, zimbetul lor din urmă i-a înfrățit... Soldatul își aducea aminte de plugul morții, care era brazde umede de lacrimi și sânge — și-și aducea aminte de croncănitul corbilor, ce se încălzeau pe noianul de sânge. Și mirosul florilor morții...

— Mario, Mario, de voi muri, cu lacrimile tale să speli fața mea și mâinile mele.

Și tunurile bubuiau tot mai tare.

Stelele se făceau tot mai palide și se legănav în veșnicie, ele, sufletele eterne.

Soldatul își strinse la inimă pușca și șoptea:

— Apără-mă, apără-mă. Nu lăsa să mă sfășie căteji morții. Maria mă așteaptă. Nu lăsa să cad...

— Mario...

Și în fața soldatului stătea un bărbat îmbrăcat în togă albă, în ochii lui se oglindea cerul primăverii și în mâni ținea o ramură de măsline. Și soldatul întrebă tremurând pe străin:

— Ce vrei și de unde vii? Pașii tăi nu i-am auzit și nu te-am văzut niciodată, dar simt, că te cunosc. În ochii tăi rîde durerea mamei mele și ramura de măsline ce-o ții în mână ar învinge arma mea. Și zimbetul tău este atât de curat, încât aș vrea să-ți sărut mâinile. De unde vii?

Hristos răspunse încet:

— N'am nume și sunt veșnic călător. Oamenii spun că am murit pentru dânșii. Sunt mort, dar trăiesc și tuturor aș vrea să le fac bine. Am venit să-ți stau într'ajutor...

— Cum vrei tu să-mi ajuți, străine, doar nu poți! Dorința mea este mai înaltă ca un munte și mai lungă ca un râu. Mario...

— Știu — zise Hristos și zimbetul lui resări — vei vedea-o. Dă-mi pușca ta și eu voi sta în locul tău. Du-te, căci te așteaptă la portiță.

— De unde știi? Întrebă soldatul. Hristos nu răspunse.

Soldatul zise desnădăjduit:

— Străine, tu nu știi cât de departe-i Maria. Chiar dacă ai sta pază în locul meu, n'as

putea-o revedea. Tu nu știi, că două nopți și două zile au fugit roțile, până m'au adus aici?...

— Și totuș vei vedea-o! Căci vei urca pe căleasca dorului. Și înaintea soldatului stătea o călească neagră, pe a cărei capră stătea un inger și ingerul ținea frânele smeilor, pe cari îi îndrepta în sbor cu un crin.

Soldatul începu să tremure. Ceață albastră, deasă, se lăsă în fața lui — și nu mai auzea durduțul tunului. Luna ardea ca argint aprins pe candelă noptei — și primăvara își înalță ca o rugăciune parfumul.

Hristos luă pușca dela soldat și-o puse pe umăr și zise încet:

— Du-te și sărută pe frunte pe logodnica ta și vino înapoi...

Și ingerul îi făcu semn se urce în căleasca dorului.

Smeii începură să se neliniștească, ingerul îi lovi peste aripi cu crinul și căleasca porni, ridicând în slavă pe soldat.

Hristos stătea cu pușca pe umăr și privea în cerlu.

Căleasca dorului se avânta tot mai sus și ingerul cârmuia smeii cu crinul. Hristos surise:

— S'au întâlnit. Acum o sărută pe Maria. Maria plânge și soldatul îi șterge lacrimile cu fața. Sună clopotele și cântece se ridică în slavă.

— S'au despărțit. Soldatul a urcat în căleasca dorului și sboară înapoi. Ingerul păzește cu crinul smeii...

Căleasca era iar în fața sentinelei.

Soldatul scobori din călească și căzu în genunchi:

— Hristos, simt că numai tu poți fi, fiul lui Dumnezeu, mi-am adus înapoi viața și sufletul ca să ți le închin.

Și soldatul săruta plângând de bucurie mâinile lui Hristos.

— Nu plânge! De câte ori îți vei aduce aminte de Maria, chiamă-mă și totdeauna te voi duce la ea cu căleasca dorului.

— Soldatul își frecă ochii... Erau umezi de lacrimile plânse în vis.

Își strinse la inimă pușca și auzea din vale urlând tunurile — pământul tremura, și duhoarea sângelui plutea în vale...

Soldatul își făcu cruce, căci între norii negrii ai cerului sbura un porumb alb...

Toamnă.

*Vânt de toamnă, sol năprasnic
Care porți prin lume vești,
Ce te tângui noaptea 'ntreagă
La pustiile ferești?*

*Ce ai oare și ce-ți vine
De desprinzi toile 'n crâng,
Scuturi florile — și'n urmă-ți
Plopii-atât de jalnic plâng?*

*Lasă-ți plânsul și jălonea
Și preschimbă-te 'ntr'un sol
Sprinten și ușor ca-un fulger
Și-i fă lumii 'ntregi ocol,*

*Și te du, te du departe...
Chiar în groaznicul război,
Spune fraților mei vestea
Cât de triste suntem noi,*

*Căci acum de-atâta vreme
Nu mai știm de ei nimic...
Zi și noapte nu 'ncetează
Plânsul nostru nici un pic...*

*Du-te... Să mă vezi pe mâne
Iarăș veselă, cântând,
Și din raze 'ntârziat
Vise gingașe urzând...*

*Du-te vânt, — dar vino iară
Repede, cu bune vești —
Apoi plânge cât îți place
La pustiile-mi ferești...*

Livia Rebreanu.

O taină.

A înoptat de-abinelea și nevasta lui George Mărariu, care înainte cu vre-un ceas și jumătate plecase la poștă, încă nu s'a reîntors acasă.

George Mărariu pare-că șede pe spini; cei trei nepoței, copiii feciorului lui, sunt flămânzi și somnuroși, plâng mititeii căci ar vrea să mănânce și să se culce.

Așa sunt ei învățați, că bunica să le dea cina, ea să îi desbrace și să îi pună la culcare. Ileana, mama copilașilor, aproape de o lună de zile nu-i acasă. Mamă-sa, din satul vecin, e greu bolnavă și a mers ca să o îngrijească.

Numai pe băiatul cel mai mic, care încă suge, l'a luat cu ea. Cejalalți trei copilași, doi băieți și o fetiță, au rămas în grija bunicii.

George Mărariu mereu merge când la o fereastră, când la alta și ascultă, să audă pașii Dochiei. El o cunoaște după mers.

Nepoțelii, când unul, când altul, îl întrebă:

— Bunicule, când vine bunica acasă?

El, la toți, poate a zecea, a douăzecea oară le răspunde:

— Îndată vine. Jucați-vă numai frumos și nu plângeți...

George Mărariu își zice în sine:

— Sigur că întârzie trenul și ea așteaptă la poștă.

Cum s'a decretat mobilizarea generală, Mitru feciorul lui George Mărariu, a plecat și el împreună cu alți voinici din satul lui. Vreme de vre-o jumătate de an a trimis mai multe scrisori acasă. În fiecare scrisoare a scris, că trăiește și că e sănătos. Dela o vreme însă au încetat scrisorile. Acuma sunt zece luni de când nu a mai sosit nici una.

De atunci sub picioarele Dochiei arde pământul. Nu-i zi lăsată de Atotputernicul Dumnezeu ca ea, seara, când sosește trenul, să nu meargă la poștă.

A încercat George Mărariu, când cu binele, când cu răul, ca să o facă să înceteze cu colindatul acesta, dar nu a izbutit creștinul. Dochia, și prin gaura acului ar fi făcut calea până la poștă.

George Mărariu a murmurat ceva neînțeles, iar din ochi i-au izvorit două lacrimi mari și ferbinți.

Cu amândouă mâinile și-a prins capul, ținându-l strâns, cu tărie.

De plumb de era și nu ar fi fost așa de greu...

Pe George Mărariu l'au copleșit așa de mult gândurile, că nici nu a auzit, când Dochia a intrat în odaie.

Numai la strigătele de bucurie ale nepoțelilor a tresărit.

Dochia, numai atâta a zis:

— Nici astăzi nu a sosit nimic!

George Mărariu, aiurit s'a uitat la ea; în piept, la inimă, a simțit o durere cumplită, apoi fără ca să zică o singură vorbă, cu pași șovăitori, ca și când ar fi fost beat ori bolnav a ieșit afară.

Dochia a voit să meargă în urma lui, dar a împiedecat-o Tudorică, cel mai mic dintre nepoței, care cu amândouă mânuțele s'a acățat de straietele ei și plângând a zis:

— Nu te duce, bunică, căci de mult te așteptăm.

Ceialalți doi copilași au zis și ei într'un glas:

— Rămâi cu noi, bunică.

Dochia a ridicat sus pe Tudorică și aproape ca năucă, l'a strâns la piept.

Cu ochii scăldați în lacrimi a dat copilașilor să mănânce, apoi i-a desbrăcat și culcat.

Fiecărui i-a făcut semnul sfintei cruci, șoptind:

— Doamne, păzește-i!

Copilașii dorm.

Dochia umblă de ici-colo prin odaie.

Abia se apucă de un lucru și îndată începe să facă alt-ceva.

Ziua mai isprăvește una-alta, seara însă nu are nici un spor la lucru.

Pare că ar fi mănăc.

Cum poate să fie bine aceea, că dela Mitru

vreme de zece luni să nu sosească nici o scrisoare?

Vreme de jumătate de an a scris regulat. De ce nu scrie și acum?

Dacă ar fi rănit ori prins, și de acolo ar fi scris.

George, bărbatul ei, întotdeauna și aceea îi spune, că Mitru e prins la Ruși, e în Siberia de unde scrisorile sosesc cu mare întârziere.

O fi adevărat, că din Siberia scrisorile nu sosesc în grabă, alții însă, prinși înainte cu patru cinci luni au scris de acolo.

La oraș a vorbit ea cu multe femei de prin alte sate, a căror feciori ori băbăți sunt ca prinși în Siberia, toate au căpătat câte o scrisoare ori vre-o știre.

De ce tocmai Mitru al ei să nu scrie?!

Vreme de zece luni să nu întrebe Mitru, că ce fac copilașii lui, pe care el îi iubește așa de mult?

Oare George nu o înșală?

Poate că Mitru e mort și George știe despre aceasta...

În vreme de o lună, George s'a schimbat așa de mult; i-a încărunit părul din cap, ca și când ar fi îmbătrânit cu mai mulți ani de zile.

Dochia și-a întrerupt firul gândurilor și ca alungată de duhuri necurate a fugit afară, a mers în voreț, la aer curat, căci în odaie s'ar fi înăbușit.

— Dochie, unde ești, Dochie?

George Mărariu s'a reîntors acasă. A fost la un vecin, cu care a stat de vorbă.

— Ce umbli tu acuma, noaptea, pe afară? a zis el, când Dochia a venit în odaje.

— Am adus lemne pentru foc...

A urmat o tăcere lungă; o tăcere apăsătoare. Amândoi pare că au amuțit.

Privirile lor, din când în când se întâlneau la cei trei copilași, îmbrățișați de un somn dulce și liniștit.

Dochia se apropie de George Mărariu și, cu voce rugătoare, zice:

— George, nu ar fi oare bine, ca mâine dimineață să mai trimitem o telegramă la crucea roșie?

George Mărariu a crezut că ametește.

— Cine știe, poate să primim vre-un răspuns îmbucurător, a urmat să zică Dochia. Nu mai pot suporta nesiguranța asta; ea mă omoare, mă bagă cu zile în pământ.

George Mărariu nu a putut să rostească o singură vorbă.

Iară a urmat o tăcere, și mai lungă, și mai apăsătoare.

— De ce taci tu, George?... De ce nu zici nimic?... Ochii Dochiei s'au umplut de lacrimi. Plângea, cum numai mamele știu să plângă.

— Spune-mi, George, trimitem mâine dimineață telegrama?

— Da, trimitem... nesmintit o trimitem... a gemut George Mărariu ducându-și mâna dreaptă la inimă, unde de o lună de zile păstrează scrisoarea care i-a vestit moartea lui Mitru.

Timișoara, 1915.

Alex. Tințariu.

Din trecutul nostru.

Vicentiu Babeș ca teolog și profesor în Arad.

Luptătorul național Vicentiu Babeș, ca fiu al diecezei Timișorii, după absolvă clasele gimnaziale și filozofia, fu primit prin Constabilul din Timișoara de cleric al acestei dieceze și trimis să studieze științele teologice în „episcopescul institut clerical de legea gr. n. u. din Arad”. Ca student în teologie trăia în condițiuni foarte modeste și din pricina sărăciei dovedite fu absolvat („miser, non solvit”) de plădirea banilor de școală, a așanumitei „familiații”, care făcea la an 3 floreni m. c. Locuința și vipt avea la jupâneasa Ana Bardi, în strada „Găinei” (Tyuk u.), Nr. 105 și era unul dintre cei mai abili și viați elevi ai institutului. Iubea distracțiile și petrecerile studentești așa, că de câteva ori ajunge în colizie cu legile școlare, pe cari profesorul primar Patrichie Popescu le aplica cu deplină rigoare. De profesori avu pe cei mai distinși dascăli, cu cari se poate făli trecutul acestei școli, pe Patrichie și Ghenadie Popescu, iar

de propunător („cantor”) de cântări bisericești și rituale pe Iosif Suci. Sub conducerea acestor bărbați renumiți în viața diecezei aradane, mântui cele trei cursuri teologice în doi ani. În anul școlar 1842/3 cursurile I și II, iar în anul următor 1843/44 cursul al III-lea, fiind totdeauna între cei eminenți.

După terminarea teologiei studiă științele iuridice și de stat și cu finea anului școlar 1845/46 le și absolvă. Inzestrat cu pregătiri atât de frumoase, vorbind și scriind în limbile: română, latină, germană, maghiară și sârbească, Românii de bine și îndeosebi avocatul și directorul local al preparandiei române din Arad, Constantin Ioanovici, doreau să-l vadă în serviciul bisericești și al culturii naționale. Tânărul Babeș ascultă glasul lor de chemare și astfel la recomandarea și rugarea corpului profesoral dela preparandie, inspectorul de școală Eugen Gyurkovich, îl numi, în 15 Noemvrie 1846, de profesor suplent pe lângă bătrânul și neputinciosul catihet Grigore Lucacic și de „coadjutor al actuarului” conferenței profesorele („consensului literar”), dar cu condiția să dea declarație în scris, că nu va reflecta la vr'un salariu ori remunerație, fie din cassa fondurilor școlare, fie dela erariu, ori de altundeva. Babeș dădea declarația cerută și intră numai decăt în oficiu. În 14 Decemvrie 1846 ia parte mai întâi la ședința conferenței profesorele, iscălină cu mândrie protocolul: „Vicentius Babesch, supp. Professor”. Servi în aceasta calitate până la 1 Noemvrie 1848 și lăasă urme neșterse în istoria institutului prin energica apărare a lui în fața unei insinuidri răutăcioase provenită din tendințele și învălmășeala vremurilor de atunci. Dorința colegilor săi de a-l avea și mai departe în serviciul școlii, nu se putu realiza. Intervenirile și cererile corpului profesoral, ca după penzionarea, mai apoi moartea moșneagului Lucacic, întâmplată în 29 Noemvrie 1848, să fie instituit de catihet cu salariu și să fie recomandat metropolitului din Carloveș, ca la timpul său să fie consacrat intru monah arhiepiscopesc, rămaseră fără rezultat. Gyurkovich răspundea, că în situația anormală de atunci nu i-se poate da salariu, ci să aducă servicii gratuite institutului și neamului.

În urma acestei împrejurări Babeș e silit a renunța la speranța de aș putea întemeia un viitor în Arad. Trecu deci pe alte tărîmuri de muncă și luptă pentru biserică și neamul său.

Planuri de a se înființa un ziar românesc în Arad.

Luminatul inspector al școlilor naționale gr. n. u. din Ungaria, Ștefan Uroș Nestorovici scrie confident, în 15 Ianuarie 1814, colegiul profesoral dela preparandia română din Arad, că ar dori să înființeze un ziar românesc („Ephemerides Valachicae”), pentru a promova cultura, precum și „moravurile, cari sunt în floare la toate popoarele Europei și la poporul român”. Dar înainte de ce ar întreprinde vr'un pas într'o chestie atât de importantă, vrea să știe opiniunea conferenței profesorele, că oare merită afacerea aceasta vr'o osteneală și se poate spera la un număr oarecare de abonați. Unde intenționa Nestorovici să înființeze ziarul, nu ne descopere. Probabil în Pesta.

Nu știm însă din ce pricină, poate din motivul, că corpul profesoral nu credea în reușita unei asemenea întreprinderi, ori pentru că n'aveau încredere în curățenia intențiunilor lui Nestorovici, care era Sârb și relațiunile între cele două neamuri erau foarte dușmănoase, planul inspectorului nu fu îmbrățoșat cu căldura, ce o aștepta din partea conferenței profesorele. Chestia rămase deci baltă.

După încetarea războiului civil din 1848—49, planul de a se înființa o „gazetă națională română” pentru părțile banatice și ungurene se ivește din nou. Despre aceste nizuinți ni-se dau date interesante în o scrisoare, din 6 Decemvrie 1849, a lui Andrei Mocsonyi către episcopul Gherasim Raț. Sufletul, care plăzmuie „frumoasa aceasta și pentru bunul de comun al națiunii noastre atât de folositoare idee” era episcopul Transilvaniei Andrei Șaguna.

„Ce se atinge din partea mea — scrie Mocsonyi lui Raț — eu cunoscând neapăratele trebuințe ale poporului nostru cu totul și sum înțeles cu ideea aceasta a Măriei Sale, că nu-

mai prin înființarea unei așa fel de gazete, cărei i se va da de tovarășă o foaie pertractând lucrurile economice și lipsele de toate zilele, poporul nostru sufletește și fizicește își va îmbuni soarta sa.

Încât se atinge de locul eșirei gazetei acesteia, care Măria Sa ni-l lasă a-l alege între Timișoara sau Arad, eu aș fi de opinia aceea, că pentru deschiderea gazetei ar fi Aradul locul cel mai nimerit, una că poziția sa îl iartă a fi în comunicație aproape cu Bănatul Timișorii, cu Ardealul și cu părțile din sus a Ungariei, alta iară, că bărbații recomandați, către cari Măria Ta binevoeste din partea mea a adăuga și pe D. Arcoși, senatorul de acolo, ca pe un bărbat demn de a i se încrede redacția gazetei aceștia, cu greu s'ar putea hotări a părăsi orașul acesta, locul lor de locuință. Carele însă dintre acești bărbați ar fi de a se însărcina cu redacția gazetei, Măria Ta, ca cunoscător mai de aproape a bărbaților acestora, binevoeste și întrebarea aceasta a hotări după momentuositatea ce o cere opul susceput.

Măria Ta, eu nu aflu de lipsă a-Ti declara, cât de nimerită și lipselor de față corespunzătoare va fi înființarea unei gazete pentru Românii din părțile acestea, știu că ai avut ocazia din multiplele esperiențe, cari Te-au iertat a face o privire mai mult decât superficială în starea lui sufletească și fizicească, a cunoaște cât de necesară pentru îmbunătățirea sortii lui poate fi dânsa. Ce ar fi din partea noastră în treaba aceasta de a se mai lucra, e, ca noi să ne dăm toate sârguințele, propusul acesta atât folositor cât mai îngrabă a-l realiza, și foarte m'ar îmbucura, dacă întreprinderile noastre ar merge mână în mână spre înființarea lui...”

Trecut'au vremurile și datu-ni-s'a să vedem visul bătrânilor împlinit.

Moartea episcopului Gherasim Raț.

Episcopul Gherasim Raț nu era bătrân de ani (născ. la 1793), dar sănătatea de câțiva ani îi era adânc sdruncinată. Judecând după iscăliturile din actele și protocoalele consistoriale se confirmă pe deplin ceea ce ne spun și bătrânii, că în ultimii ani ai vieții îi tremurau mâinile în așa măsură, încât cu greutate poate împlini chiar și funcțiunile arhiericești. Agitațiunile anilor furtunoși 1848—49, lupta ce o purtă contra hotărîrilor sinodului din Chișineu, care-i jigini autoritatea și demnitatea episcopescă, greutățile, ce le întâmpină cu convocarea și ținerea sinodului diecezan din vara anului 1850, îi agravară starea sănătății. În 30 Iulie st. v. 1850 căzu la pat în urma unei rane, ce i s'a iscat la piciorul stâng „din scărpinătură și a fost cu mintea întreagă până în 15 August, în care zi pe la 11 ceasuri dimineața și-a dat sufletul”. După ce l'a îmbrăcat parohul locului, Nichifor Rașcovici, seara pe la 9 ore a fost mutat și pus pe catafalc în vechea biserică catedrală din apropierea aulei episcopesci. Ornatul, cu care s'a îngropat, l'a cusut, până a stat mortul în reședință, croitorul Emanuel Putnic din o materie, ce-a cumpărat'o răposatul de mai nainte. „Crucea a fost de aramă aurită, care mai nainte cu vr'o 2 ani i-a fost făcut'o argintarul din Arad Știfson, engolpioane nu i s'au pus, în loc de mitră i s'a pus numai camilavca”.

La actul înmormântării, ce se săvârși în 17/29 August, înainte de amiază, prin vr'o 40—50 preoți, fiind „nacialnic” cel mai bătrân asesor consistorial, protopopul Chișineului, Gheorghe Dan, au fost de față din partea miliției „dela ghenereal începând din toată clasa de tisturi”, din partea comitatului comisarul ces. și reg. cu mai mulți oficianți, iar din partea orașului magistratul și mult popor. A fost îngropat în cripta din mijlocul bisericii catedrale, de unde osămintele lui și ale antecesorului său Nestor Ioanovici, la anul 1861, când s'a dărîmat aceea biserică,

au fost strămutate și așezate spre veșnică odihnă în cripta bisericii mănăstirești din suburbiul Arad-Gai. — (Act. consist. Nr. 15, 193—1850).

Cum se pedepseau în timpurile vechi preoții, cari neglijau catehizarea?

Guvernul absolutistic, ce urmă în patria noastră după evenimentele din 1848—49, are meritul incontestabil de a fi promovat învățământul popular prin înființarea de școli și organizarea lor conform cerințelor timpului și a trebuințelor culturale ale popoarelor din monarhie.

Intre biserică și școală stabili un raport intim și o conlucrare armonică. Cu învățământul religiei îndatoră preoțimea. Unii preoți, adevărați luminători ai turmei încredințate păstoririi lor, satisfăcând cinștientos și cu zel apostolic acestei însărcinări și datorinți, mulți însă considerau oficiul catihet de o sarcină grea, de care căutau să scape cu și fără motiv. Impunerea îndatoririi de a catehiza prin repetițiile ordinațiuni ale guvernului și conzistorului dovedește, că nu i se dădea importanța și atențiunea cuvenită și că mulți erau indolenți și neglijenți și durere, tocmai dintre preoții cu mai multă învățătură. Intre aceștia era și preotul Arsenie Popovici din Covăsint. Chemat în fața episcopului Procopie Ivacicovici și a conzistorului și neputând aduce motive acceptabile contra arătării directorului local Ioan Muntean, paroh în Cuvin, i se croiește următoarea pedeapsă: Se suspende timp de 7 zile dela oficiul parohial. Pe timpul acestei suspendiuni va petrece în Arad sub controlul și supravegherea protopopului și în fiecare zi va săvârși cele sfinte în biserica catedrală — (Protoc. cons. 1855, Nr. 192, 229).

Cum s'a înființat catedra de limba și literatura română la gimnaziul regesc din Arad.

Comuna bisericească ort. română din Arad recearcă, la anul 1860, Consistorul din Arad să intervină la locurile mai înalte pentru înființarea unei catedre de limba și literatura română la liceul regesc din loc, cercetat de mulți elevi români.

Episcopul Procopie Ivacicovici și Consistorul eparhial satisfac cu bucurie dorinței fruntașilor aradani și înaintă în chestie o reprezentare la consiliul locotenent regesc, de unde în 14 Maiu 1863, sub Nr. 37.016 și veni răspunsul, că luându-se în pertractare afacerea, orașul Arad, ca patron al gimnaziului, s'a declarat pentru înființarea catedrei și în proporție cu salariul celorlalți profesori a stabilit pentru noua catedră o remunerație anuală de 200 fl. Ce privește catehizarea tinerimei greco-răsăritene, orașul e de părerea, ca să se păstreze uzul de până aici, adecă să fie provăzută fără nici o remunerație, deoarece salariul catihetului greco-oriental dela gimnaziu nu se poate da, precum dorește Consistorul, nici din fondul institutului („Fundatiunea Biblică”), nici din cel religionar romano-catolic, iar orașul nu poate fi îngreuiat cu sarcini noi.

La catedra de limba română aspiră și profesorul de teologie Miron Romanul și Consistorul în o nouă reprezentare către locotenentă insistă pentru îmbinarea postului de catihet cu catedra de limba și literatura română și stabilirea unui salariu corăspunzător pentru cel ce va ocupa aceasta catedră. Dar n'a succes. Prin intimatul consiliului loc. reg. din 26 Iulie 1863, Nr. 55.948, se rezolvă definitiv chestia în sensul că pentru catedra de limba și literatura română fu numit parohul gr.-cat. român din loc, iar catehizarea elevilor ort. români fu lăsată și pentru viitor în îngrijirea și sarcina episcopului. (Prot. consist. 1860, Nr. 393; 1863, Nr. 272, 282.)

O felicitare.

Ce sentimente sincere de admirație și grațitudine au nutrit elevii preparandiei române din Arad față de primii și vrednicii profesori ai acestei școli ne arată și următoarea gratulație de anul nou:

„Să trăiți, să trăiți, să trăiți Clarisimilor și Perilistrilor Domnilor Ioan Mihail, Constantin Diaconovici

Loga și Iosif Iorgovici ai Școalelor Preparande a nației Românești Profesori, Domnilor mie Grațiozismilor! Puterea cea cerească să învrednicească pe Claritatea Voastră, ca să ajungeți anul Nou și să-l petreceți sănătoși, în pace și cinștiți.

Doamne Dumnezeule! atotțiitoriu, cel ce ești mai presus de ceriuri, varsă mare milă spre mai sus grății Domni Profesori dimpreună și spre toată mult strălucita familie a Clarităților lor, ca să ajungă anul Nou încă și mai mulți ani și să-i petreacă deplin cu bucurie și mare veselie.

Ochiule cel neadormit! privește cu mare milă spre mai sus grății Clarisimi Domni Profesori și le adauge ani îndelungați, să le fie zilele împletite cu darurile cele o le însăși sănătatea, să le întărești virtutea în vârsta bătrânețelor, ca să poată din destul apăta turma, carea puterea Ta a creiat-o și Clarisimilor lor cu voia Ta cea dumnezeiască este încredințată. (Pe lângă toate acestea cugetul meu și învăpăiată inima mea încă nu mă lasă a înceta, ci și acestea cu călduroase pofte, umilit bine vă cuvintează) precum:

Bucurați-vă: trei izvoare, care ați adăpat și adăpați multe lăstare însuflețite naționale, din care au odrăzlit și vor să crească multe ramuri, a căror rod se va întinde peste tot pământul, ca apa care nu numai mlădițele, ci nici trupinele nu ai avut norocire de a se îndulci cu ea, ba încă nici buruenilor, nici aier din așa fel de apă au mirosit.

Veseliți-vă: neprețuiri trei doctori, care mai întâi voi cu medicinurile voastre ați început a vindeca și vindecați neamul nostru cel Românesc de credința deșartă.

Saltați cu toată inima: că mai întâi Voi v'ați arătat în chipul a trei stele adevărat prea vederoase, care ați început cu strălucirea razelor Voastre a arăta neamului nostru celui românesc, că nu tot ce strălucește este aur. Acestea din învăpăiată inima mea poftindu-vă, Rămân împreună cu 64 învățăcei în școala camarescului sat Cebza, în 20-lea Dechembrie 1815.

Al Clarisimilor și Peril. Dom. Voastre mai mic și prea plecat

Trifon Musteț,

Ierodiacon și sistemat învățător.

Ceremonialul unei distincții.

Grigorie Lucacic, catihetul preparandiei românești din Arad și protopopul Ienopolei, pentru serviciile îndelungate pe terenul bisericesc și școlar, fu distins, la anul 1836, cu medalie de aur.

Episcopul Gherasim Raț, în calitate de comisar regesc, hotărî pentru predarea solemnă a distincției ziua de 30 Ianuarie (Trei Ierarhi) 1837, când distinsul își serba și ziua numelui. La actul solemn fură invitate toate autoritățile și toate școlile din Arad. Corpul profesoral dela preparandie dorea, ca festivalul să se petreacă în biserica catedrală, unde puteau avea loc toți cei chemați. După ce însă episcopul Raț declară, că e lucru neobișnuit ca laicii se țină cuvântări în biserică, se hotărî, că o parte a solemnității să se petreacă în școală. Deci adunându-se aici în ziua hotărîată, la 9 ore dimineața toți cei invitați, în frunte cu directorul districtului din Timișoara, Luca Chenghelaț, ca reprezentant al inspectorului Nicolae Temesváry, și tinerimea dela teologie, liceu și școlile triviale (elementare), se începu festivalul cu cântarea: „Împărate ceresc”. Urcă apoi catedra seniorul Dimitrie Constantini și rosti „în limba noastră” cuvântarea festivă, în firul căreia ceti și latinește, ungurește și românește decretul preainalt despre distingerea lui Lucacic. După aceasta avea să urmeze festivalul, la sfârșitul s. liturgii, în biserică, dar fiind un ger cumplit, episcopul comisar, din considerație față de cei invitați, dispune, ca actul predării distincției să se petreacă în sala cea mare a aulei episcopoești, care spre acest scop fu arangiată în un fel de caplă. Deci adunați fiind aici cei chemați, lipsind dintre autorități numai orașul, care se simți desconsiderat pentru că a fost invitat numai de corpul profesoral și nu și de comisarul,

episcopul se retrage în odaia vecină, de unde apără în curând în ornatele arhieresti și așezându-se pe un scaun mai înalt se începu actul solemn. Se cântă doxologia și se înălțară rugăciuni pentru împăratul și regele și familia domnitoare. În cursul cuvântului festiv, ce-l rosti episcopul și după ce diaconii cetiră rezoluția preainaltă, episcopul-comisar pune medalia de aur pe pieptul bătrânului Lucacic. După vorbirea de mulțumită a distinsului, diaconii urcând amvonul rostesc polihiroanele, la care preparanzii și clericii răspund cu: „Întru mulți ani” și de încheiere se cântă: „Doamne ține pe împăratul...” După terminarea solemnității se servi un prânz de gală în aula episcopoească, în cursul căruia se rostiră orații și „s'au cântat mai multe vivat pentru împăratul și regele”.

O jalbă a studenților români dela liceul din Arad.

La gimnaziul regesc din Arad era pe vremuri catihet greco-neunit Nichifor Rașcovici, paroh în Arad și asesor consistorial. Sârb de origine și sentimente. Elevii ortodoxi dela acest gimnaziu erau în majoritate covârșitoare Români și numai puțini Sârbi. Cu toate aceste guvernul diecezan, stăpânit de Sârbi, a aflat de bine a le institui de catihet un preot, care nu era în stare a propune studiul religiei și în limba românească. Ce chin a fost pentru tinerimea română a sta la orele de prelegere și a asculta lecțiunile unui astfel de catihet și ce spor a putut face — ne putem închipui.

În anul școlar 1836—37 năcazul și indignarea lor sufletească își ajunge culmea. În fruntea diecezii se afla acum episcopul român Gherasim Raț și așa bieții studenți, șicanați și amăriți, își luară îndrăsneala a înainta o instanță la veneratul consistor, în care se plâng, că catihetul lor, părintele Nichifor Rașcovici, nu știe limba românească și așa măsură, ca să le poată propune religiea. Vorbește la ore într'o românească stricată („corrupto valachico-ideomate”), urăște și persecută pe Români, iar la clasificări preferă pe Sârbi. Roagă deci episcopul și consistorul să le dea un catihet român de naștere. Rașcovici era de față în ședința consistorială din 16/28 Iulie 1837, când se luă la desbatere jalba studenților și pe semne indignat de cutezanța elevilor săi, roagă Consistorul să-l absoalve de sarcina catehizării, ceea ce și întâmplă și în locul lui fu numit de catehet profesorul de teologie Petru Varga. — (Protoc. consist. 1837, Nr. 176.)

O conferență a fruntașilor români din Arad.

„Fondul școlilor gr.-neunite”, pe care-l administra o „deputație”, ce-și avea biroul și sediul în Pesta, pe timpul inspectorului școlilor naționale române și sârbe, Eugen Gyurkovich (1841—1849), ajunge într'o stare de tot critică. Administrarea fondului prin oficianți bine dotați consuma o bună parte din venitele fondului. Din capital se dădură împrumuturi și la boierii scăpătați, așa că fondul suferi o pierdere de 30.000 fl. Pentru a aduce fondul la stare de a putea acoperi trebuințele materiale ale școlilor, inspectorul Gyurkovich demândă profesorilor dela preparandia română din Arad să convoace la o conferență fruntașii ortodoxi din loc și să se consulte ce e de făcut. Conferința la care fură invitați 21 fruntași, între cari advocații: Ioan Arcoș, Gheorghe Brădean, Gheorghe Popa și Ioan Popovici, protopopul Ioan Raț, directorul școlar districtual Dimitrie Constantini, marele proprietar Petru Cernovici, senatorii Paul Ioanovici și Gheorghe Seculici, căpitanul orașului Gavril Iancovici, medicul orașului Ioan Cresnici, viceșcolul comitatului Mihail Cociuba, judele Aradului Teodor Serb, arhivarul orașului Dimitrie Haica, protodiaconul și profesorul de teologie Ghenadie Popescu, fișcul consist. Sava Savici, pretorele Ioan Vanc, apotecarul Gheorghe Stupa, profesorul Vicențiu Babeș și cetățeanul Damaschin Chirovici, avu loc în 25 Februarie 1849, sub presiunea directorului local Constantin Ioanovici. Dintre cei invitați abia 9 înși luară parte. Ancheta după o consultare de 2 ore ajunge la convingerea, că numai din oferte benevole nu poate crește fondul. Încercări s'au făcut și mai înainte, dar numai puțini preoți și învățători și mai puțini cetățeni s'au obligat a contribui cu sume mici anuale și dintre ace-

știa puțin s'au achitat. Poporul e sărac, iar intelectuali români puțin și aceștia în slujbe inferioare cu salarii venite neînsemnate. Între astfel de împrejurări numai grația Majestății Sale poate ajuta. Dacă însă deputația fondului și inspectorul ar fi de altă părere, atunci să se oblige poporul ortodox, ca la botezuri, cununii și zile onomastice, să contribuie cu o sumă oarecare la augmentarea fondului. Dacă se va afla de bine întreprinderea unei colecte fruntașii români vor da tot sprijinul. Observă însă, că dacă se pretinde jertfă dela popor, atunci an de an să se publice și socoțile fondului, ca cel ce contribuie să știe spre ce scop și cum se folosesc banii.

Un program de examene.

Examenele școlare în timpurile vechi se țineau cu multă pompă și solemnitate și se considerau de mărtașie pentru hărnicia și munca dascălilor și de probe despre zelul, diligența și progresul elevilor. Apoi, fiindu-se sfârșitul celor două semestre ale anului școlar conferența profesorală a preparandiei române din Arad se întrunea „în sesiune” și stabilea ordinea examenelor, ce aveau a se „celebra” după sistemul școlar din acele vremuri. Sosind apoi aprobarea din partea inspectoratului școlar a programului înaintat, se lansau invitații la autoritățile bisericești, școlare și politice din loc, iar pe tabla neagră a institutului, la care de altădată priveau elevii cu oarecare temere și rușine, căci era menită și pentru publicarea și înfăptuirea celor pedepsiți de „luminatul conșes”, se așeză următoarea „înștiințare”:

„Preparanzilor!

Vine timpul mingerii voastre către casă, peste puține zile veți fi îmbrățișați de preaiubiții părinții voștri, cari pe voi cu mare dorire de 2 ani încoace vă așteaptă, ca pe dâșii în vârsta bătrânelor sale pentru trudele și ostenețele cele nenumărate pentru voi vărsate, și sporiul cel fericit în Preparandie câștigat, să-i mângâiați, ca pe familiile voastre sub filiașcă a Voastră apărare să el ocrotiți. Insul preaiubitul Neamul nostru Românesc vă strânge către sinul său, ca vouă spre creștere să vă încredințeze floarea adevătatinerimea Neamului. Pănea Voastră, preaiubiților! este hotărâtă, nu trebuie să vă bateți capetele și să vă frângeți inimile cu ce veți ținea vieța după ieșire din preparandie, căci Patria v'a hotărât spre învățătore și cere frumosele aceste științe, care în timp de 2 ani cu ajutorul Preaiuduratului Dumnezeu le-ați cules-ăceia să-l împărțiți cu acei fii ai Neamului, care n'au noroc, au soarta nu-i lasă a străbate la Palestina Pedagogicească; cere mai departe ca lui Dumnezeu cucerniți și adevărați creștini, înălțatului și Preaputernicului împărat credincioși supuși, Crămei vrednice mădulare, Neamului drept și buni fii să creșteți. — Aceste fiilor! de aici înainte până la apusul vieții voastre cea mai sfântă a voastră datorință va fi. Cari din preparanzi vor fi vrednici spre scopul numit? Peste puține zile următoarele examene vor arăta; la aceste examene Domni învățați din toate locurile vor fi chemați, cari cu un cuget, cu o inimă drept vor judeca despre purtarea voastră cea morală și despre sporiul, cu care v'ați adăpat. Indemnul cel curat să vă povățuiască către darea răspunsurilor celor școlastice; Duhul cel sfânt să se pogoare peste voi și să vă deștepte mintea. Pomenitele examene vor ține dela 29/17 August a. c. până la 13/1 Septembrie deschis anulului 1825, după rândul precum urmează: I. Istoria Biblică cu catihetica, deci în zilele următoare afară de S. S. Dumineci și Sărbători vor urma: II. Pedagogia cu Metodica într'o zi. III. Aritmetica și într'unul și într'altul curs în altă zi. IV. Gramatica Românească cu Epistolografia în ziua următoare. V. Geografia, Fizica împreună cu Politica iarăși în altă zi. VI. Istoria Țării Ungurești cu Știința Mătasiei asijderea. VII. Limba Nemțească, Ungurească și Sârbească nu într'alt chip; deci mai pe urmă: VIII. Cântarea și Tipicul laolaltă. IX. În 11 Septembrie (30 August) va urma Mulțămirea lui Dumnezeu, ce publică în Biserica S. Ioan se va ținea; apoi: X. În 12 Septembrie (31 August) anulului 1825 mergerea acasă se va îngădui. Care înștiințare pentru urmarea întregii împliniri cu aceasta tuturor tinerilor a Școlărilor Preparande de aici se face cunoscută.

Datu-s'au din Consensul litteraricesc a Crăieștilor Școli Preparande Românești în Aradul-Vechiu în 22/10 Iulie tinut.

Prin Profesorul și Actuarul Consesului

Alexandru Gavra s. p.”

Felurimi.

Și-a anunțat singur moartea. Era pe timpul luptei dela Colombey la 14 August 1870. Generalul V. Glümer comandantul brigadel 25 se așezase pe colina la vest dela satul Colombey din lăuntru liniei de foc. Între adjutanții generalului erau doi ofițeri, cari nu demult fură numiți căpitani și pe amândoi îi chema Müller. Pe unul dintre ei îl trimise comandantul înainte cu jumătate ceas, cu o poruncă până la cea dintâi linie de foc. Văzând generalul că ofițerul nu se mai întoarce, trimise pe celalalt căpitan Müller să vadă dacă primul trimis, a ajuns la locul destinat, sau ce era de temut, o fi căzut în drumul până acolo. Iar trece jumătate de ceas. Acum deodată sosește un călăreț, se oprește de-a dreptul în fața generalului. Era căpitanul trimis a doua oră și cu o voce serioasă anunță pe scurt:

— „Porunca efeptuită. Căpitanul Müller mort”.

În momentul următor legându-se pe șea cade mort. Un glonț îi trecu prin tâmplă și-l sfârși.

Și din războaiele napoleone se povestește o asemenea întâmplare. Era la 25 August 1809 în fața Regensburgului. Francezii se luptau cu Austriacii, cari înainte cu patru zile le luaseră cetatea asta, lupta era din cale afară grea și inversunată. Napoleon, care cu statul său major era în apropiere, fu ușor rănit la un picior de un glonț rătăcit — după cum știut este singura răniro ce a avut-o din toate războaiele — și în urma acestei răniri era rău dispus. Mereu trimitea pe câte unul dintre ofițerii săi, să-i aducă știri despre mersul atacului. Unul dintre ofițerii aceștia, colonelul conte Montfort, veni îndărăt în mare galop cu pieptul plin de sânge.

— „Regensburgul este al nostru Sire”, — zise contele cu vocea frântă, iar fața i se decoloră tot mai mult, deveni palid și pe frunte îi curgea sudoarea în stropi mari.

— „Dta ești rănit!” — zise Bonaparte nu fără milă.

— „Nu Sire — eu sunt omorât”, — răspunse colonelul cu o ultimă efortare, căzu apoi mort.

Englezul Burke încă ne povestește o asemenea întâmplare în biografia ce a scris-o el despre președintele Mexicoului Jaurez, la porunca căruia fu împușcat nenorocitul împărat Maximilian la 19 Iunie 1867. În ziua când era să fie executat acesta, înaintea executării lui, trebuiau să fie împușcați și trei ofițeri americani, cari întâi luptară în oastea lui Jaurez, mai apoi trecură pe partea lui Maximilian. La rugarea lor, nelegați fură așezați lângă perețele casarmei din Gueretero, iar în fața lor se așezase o companie de infanteriști cu pușca încărcată la picioare. Însă colonelul cu numele Alvaro care avea să dea signalul pentru foc, ezita încă. Se aștepta sosirea lui Jaurez, care voia să asiste la executare. După o penibilă jumătate oră, veni un trimis cu știrea, că președintele nu vine. Executarea să se facă însă la moment. Voință să lege încă numai ochii comandanților, cari palizi ca moartea stau nemișcați — dar la dorința lor îi lasară cu ochii nelegați.

Acum unul dintre ei, căpitanul Saltesta, veni cu pași siguri până în fața colonelului Alvaro și zise cu o voce tare: „Am voit să fac ultimul meu raport preșidentului Jaurez Bemto. Deoarece el nu este, ia-l dta în locul acestui ucigaș. Colonelul Alvaro și căpitanul Saltesta sunt morți!”

Cu aceste scoase din buzunar un pumnal pe care-l înfipse în inima lui Alvaro. După câteva minute și căpitanul Saltesta fu cadavru numai.

Animale mântuitoare de viață. O pisică a avut patru pui dintre cari la porunca stăpânului trei au fost aruncați în apă. Două dintre aceste se încercară îndată, una însă mai tare, s'a menținut la suprafața apei. Atrasă de miorlăitul ei dureros, veni o cățea, care sărind în apă o scăpă și ducând-o la puii ei o îngrijii până ce cresc.

În Paris lângă Seina într'o zi se petrecură următoarele: Vre-o câțiva copii de stradă găsiră un câine bolnav, aproape de malul râului și-l aruncară în apă. Bietul câine, fiind foarte slăbit nu putea înota și s'ar fi înecat de nu-i săria în ajutor un câine mare de Neufunlanda. Acesta sărind în apă îl apucă și-l duse până la mal, apoi plecă. Abia se duse el însă, ștregarii de copii fără milă luară de nou pe câinele cel bolnav și-l aruncară iar în apă. Neufunlanderul însă veni de nou în ajutorul bietului cățel și-l scăpă dela moarte, dar nu se mai duse de lângă el până când începând furios să mârșie copiii speriați o luară la fugă.

Un proprietar din Holstein, găsi într'o zi sub un măr un biet sticlete ghemuit, care probabil căzuse din cuib. El îl luă cu sine acasă și-l așeză într'o colivie unde mai era un sticlete și un canar. Micul sticlete începu să piue dureros, sticletele cel mare nici nu-l creștă, însă canarul îi duse de mâncare. Prezența unei paseri de alt soi sperie pe bietul sticleț și se ghemui de frică, când acesta se apropie de el. Zărind însă și pe sticletele cel mare începu din nou să piue dureros, sperând să atragă atențiunea acestuia asupra lui. Dar acesta rămase nesimțitor și nemișcat. Acum se petrecu o scenă minunată. Era par'că canarul ar fi priceput că sticlețul nu vrea să primească nutremânt numai dela o pasere de felul ei. Sbură deci pe sticletele cel mare și atâta îl lovi cu ciocul până ce acesta înțelese ce trebuie să facă. Merse și-l nutri el pe sticlețul, care primi mâncarea dela el și în curând se înfiripă și rămâne a treia pasere în colivie.

Un vis realizat a lui Lincoln. Când se vorbea despre președintele Avram Lincoln se scootea totdeauna în relief iubirea adâncă ce o avea el pentru familia sa. Rar se întâmpla să treacă o seară, când el întorcându-se obosit de munca grea de peste zi, nu în sinul familiei să-și găsească recreare — la nevastă și copil.

Într'o seară, fără nici un apropo întrebă pe nevastă-sa, ce crede ea despre visuri:

Nimic, îi răspunse aceasta.

„Îmi pare bine s'o aud asta dela tine”, zise președintele, „căci în noaptea trecută am avut un vis curios, a cărui realizare nici unul dintre noi n'o poate dori”.

Acum copilul cel mic alui Lincoln insistă să-i spună visul. El îi povesti următoarele: „M'am dus târziu să mă culc și am visat că mă înconjoară o liniște adâncă, dar de departe aud un plâns. Apoi mi se părea că m'am sculat și m'am urcat pe niște scări. Peste tot o liniște, numai plânsul și vaetul tot mai pronunțat. Ajunsei la o odaie și intrai. În fața mea am văzut un catafalc pompos pe care odihnea un cadavru. În tot locul paznici și un popor imens. „Cine a murit?” întreb pe unul dintre soldați. „Președintele” răspunse acesta. „El căzu prin o mână ucigaș”. Acuma auzii un plâns și vaet așa dureros încât mă trezii. Dar n'am mai putut adormi și scăpai de o dispoziție tristă”.

Când termină, nevastă-sa și copilul îl priviră cu groază și copilașul îl întrebă tremurând: „Nu-i așa tată, că visul acesta nu înseamnă nimic?”

„Nu, ne vom sili să-l uităm, că a fost doar numai un vis”, răspunse președintele cu oarecare îngrijorare.

Însă n'a mai putut scăpa de impresia lui. În tot locul îl urmăria scena sombră mortală ce a văzut în vis și oriunde mergea auzia plânsul și vaetul din vis.

Când la 14 Aprilie 1864 fu împușcat de actorul Booth la Washington și aceasta știre dureroasă fu adusă la cunoștința nevestei sale, primele ei cuvinte fură: „Visul lui, visul lui!” La început natural, nimeni nu știa ce înseamnă aceste cuvinte, mai târziu însă se vorbea adeseori despre realizarea acestui vis.

Bismarck și Entente cordială. Aproape zi de zi se putea citi în ziare pe vremea lui Bismarck: „Entente cordiale”. Ce înseamnă știau probabil cei mai mulți dintre cetitori, deși e greu a-i găsi o traducere exactă.

Un foarte potrivit răspuns deși poate puțin drastic a dat Bismarck ficei sale, care l'a întrebat despre înțelesul acestor cuvinte.

„Vezi tu, — zise el — asta nu se poate așa ușor explica. Tradus cuvânt din cuvânt ar însemna: „Înțelegere prietenească”, însă înțelesul este totuși altceva. O să-ți demonstrez prin un exemplu. Erai azi dimineață în curte când eu venisem cu Nero din grădină și te uitai la Diana, care rodea cu mare poftă un os. Nero al meu, a văzut și el asta și s'a repezit la Diana să-i ia osul, care însă, natural, nu se lăsă. Se încâierară binișor, până când cu vre-o câteva lovituri i-am despărțit. Osul rămase în mijlocul curții și câinii îl priveau cu ochii plini de poftă nesațoasă, însă nu cutezară să se apropie nu numai de frica bățului meu, dar și Je-loși unul de altul — rămaseră deci la distanță cuviincioasă. Vezi dar, în lumea diplomatică aceasta se numește „Entente cordiale”.

Soacrele japoneze. Japonezii au modernizat toate în înțeles european: armata, comerțul, industria, moda ș. a. Numai sufletul nu. Japonezii și Japonezele trăiesc, gândesc, ca și antecesorii lor.

Cartea despre educațiune, care trebuie s'o aibă fiecare fată, este „Onna Daigaen” întocmită încă în secolul al 18-lea de filosoful Caibara Chichem și cuprinde în douăzeci de puncte datorințele unei femei.

La locul prim hotărește valoarea calităților intelectuale, cari sunt mult mai importante ca cele corporale. „Frumusețea sufletului” este de preferit celei fizice. O femeie, care n'are sufletul frumos, e de un caracter neliniștit, schimbăcios: se supără ușor, face vorbe, e vanitoasă și invidioasă. Vorbind despre căsătorie, filozoful japonez le dă sfatul, să facă tot posibilul pentru a evita divorțul, care este așa de des în țara lor. Numeste cele șapte mari greșeli ale femeilor, pe cari el le socotește ca motivele divorțurilor: 1. Femeile, cari nu ascultă de socrii. 2. Cari n'au copii. 3. Cari au purtare prea liberă. 4. Cari sunt jeloase. 5. Cari au o boală rea. 6. Cari vorbesc prea mult și poartă minciuni. 7. Cari au aplicare spre furt.

Cea mai mare greșală însă este — cum spune filozoful — neascultarea față de socrii: „Nevasta să nu uite niciodată să salute în fiecare seară și dimineață pe părinții bărbatului ei. Să nu se poarte cu ură față de ei, nici chiar atunci când ei o tratează rău, sau o vorbesc de rău; căci ea nu perpetuiază a ei familie, ci aceea a bărbatului ei, de aceea dar ea trebuie să prefere părinții lui.

Apoi însă „Onna Daigaen” datorințele femeii față de bărbatul ei: să nu fie niciodată jeloasă, să i se supuie, să lucreze mult, să se scoale de dimineață și să se culce târziu. Și apoi să nu uite niciodată, că o femeie măritată nu trebuie să poarte haine în culori vii, bijuterii multe și să nu umble după farmece.

Din toate se vede că Japonia nu este paradisul femeilor tinere, cu atât mai mult însă a soacrelor. În țara aceasta nu se fac glume rele pe socoteala lor.

Scaunul. Marchiza V. Corslin, ceru într'o zi audiență la ministrul de poliție a lui Napoleon I Fouché. Fouché, care era decis să-i refuze orice ar cere, o primi lângă sobă în picioare și nu-i oferă scaun să se așeze.

„Domnule ministru”, zise marchiza, „vin să te întreb ce a comis sora mea contesa d'Avary, că trebuie să fie expulzată.

„Este o dușmană a stăpânirii”, răspuse Fouché, „și are curajul a i se întrepune”.

„Curaj? zise marchiza. Ea se întrepune împăratului? O ce rău o cunoști! Ea, care e așa de timidă, încât n'ar cuteza nici măcar atât să zică: Dle ministru, fii așa bun și dă-mi un scaun!”

Aceste cuvinte îl făcură pe Fouché așa de perplex, încât pierdu orice poftă de dușmănie și strictetă. Marchiza primi un scaun, iar soră-sa permisiunea să rămână în Paris.

Pedeapsa lașității. Că odinioară cum se pedepsia lașitatea din fața dușmanului, a rămas un exemplu îngrozitor — din războiul de treizeci de ani — despre regimentul împărătesc de Madlon. Era în anul 1642, când generalul suedez Fortenson atacă Lipsca și dușmanii de sub conducerea principelui Leopold și a generalului Piccolomini îl bătură sub porțile orașului — regimentul de Madlon fiind cuprins de o groază oribilă o luă la fugă.

Se instalează imediat judecătoria pentru a pedepsi această faptă. După ce regimentul se adună din nou, fu înconjurat de alte șase regimente, fu acuzat și acolo pe câmpul de luptă se aduse sentința, după ce soldații au fost mai întâi siliți a-și depune armele la picioarele generalului Piccolomini. Și acum se anunță sentința: Drapelul regimentului să fie rupt, ofițerii din statul major executați prin decapitare, iar ofițerii de rang mai inferor, subofițerii și din feciori tot al zecelea să fie strangulați.

Grava sentință fu executată imediat, din grația principelui Leopold însă în loc de strangulare s'a admis că delicvenții să fie împușcați. Și pe colonelul George Madlonius l'au decapitat, deși a încercat să capete agrățiare. Pe cei cari au mai rămas din regiment, i-au împărțit la alte trupe, astfel că din regimentul, care s'a purtat așa de rușinos, nici numele n'a mai rămas.

Stăpânul în casă. După o tradițiune indiană un bărbat de nou căsătorit întreabă pe tatăl său, că adevărat cine este stăpân în casă: bărbatul sau femeia. Tatăl său zimbă și zise: „Uite băiate, aici sunt o sută găini și o trăsură cu doi cai. Pune găinile în trăsură și pleacă cu ele în sat. Te oprește la fiecare casă și caută să afli cine este stăpân în casă, bărbatul sau femeia. Dacă e nevasta lasă o găină, dacă e bărbatul lasă-i un cal.

După ce bărbatul împărți 99 găini, ajunsese la o fermă și întreabă cine e stăpân în casă? „Natural că eu” răspunde cu mândrie bărbatul.

Poți să-mi documentezi asta?”

Fermierul chemă pe nevastă-sa, care întări cele spuse de bărbatul său.

„Alege-ți dar unul dintre caii mei” zise oaspele cu mulțumire.

„Dă-mi-l pe murgul acela”.

„La-l, mie mi-e egal.”

Acuma soția fermierului trase pe bărbatul său la o parte și după o discuție scurtă acesta zise: „Totuș mai bine dă-mi pe cel alb”.

„Ba, dragul meu, capeți și tu o găină”, zise oaspele și plecă cu trăsura goală acasă.

Princesa Liubița. Soția lui Milos, principele Serbiei de odinioară, era o femeie dotată cu mult curaj și prezență de spirit, astfel că în luptele ce le-a avut țara ei cu Turcii, s'a distins de multe ori prin adevărate fapte eroice, luptând nu odată alături de soțul ei. Când se făcu pace și în țară era liniște, observă ea, că soțul ei prea se ocupă mult de o damă dela teatru, decât era chiar trebuință. Fu cuprinsă de o teribilă jelozie, la aparență se arăta însă absolut liniștită. Într'o zi când Liubița, soțul și fiul ei se duseră la obicinuita adunare populară, la care luau parte toți dignitarii țării și se pertractau diferitele afaceri ale țării, în conduct se amestecă și dama respectivă. Din timp în timp se depărtă de conduct, apoi se apropie iar, până când veni de tot aproape, astfel că merse alături de prinți, în aceeași linie cu familia princiară.

„Indărăt” îi strigă princesa Liubița și ochii ei mari, negri ardeau cu înflăcărare.

Actrița n'o ascultă.

Acum principesa își întoarse calul și ajungând pe partea unde era respectivă, își scoase revolverul și-i trase un glonț în cap, în fața adunării întregi. Apoi liniștită se întoarse la bărbatul său și-i zise: „Am răsbunat ofensa, ce s'a adus nevestei tale în public!”

Toți cei prezenți cunoscând caracterul sanguinic al prințului se temură de ceva grozav, el însă stăpânindu-se rămase liniștit, par'că nimic nu s'ar fi întâmplat.

Poezii populare.

Comunicate de Dr. Cornel Pop din Lozna-Mare.

Nașterea Mântuitorului.

*Invățații-au profețit:
Vremea când va fi sosit
Stea pe ceriu se v'arăta,
Pe Hristos îl va nștiința.
Iată steaua s'a văzut
Și Hristos s'a și născut.*

*Trei crai dela răsărit
După steau-'u călătorit.
Când în cale purcedea
Steaua nainte mergea.
La cetate dac'ajunse
Steaua în nori li s'ascunse.*

*Prin cetate-au pribegit
Și ei mult s'au năcăjit,
De Irod au întrebat:
Unde-i pruncu de mpărat,
Care astăzi s'a născut
Că noi steaua am văzut?*

*„Mergeți, căutați și-l aflați
Și mie de știre-mi dați,
De nașterea Domnului
Să mă duc să mă nchin lui”.
De acolo dac'au ieșit
Steaua iar li s'a ivit.*

*După stea-'u călătorit
La Vișlaim au venit.
Și dac'au sosit la scop
Steaua înc'a stat pe loc.
Craii la stea s'au uitat
Și n'peștere au intrat.*

*Și pe Hristos l-au aflat
În iesle la boi culcat,
În scutece înfășat
Și cu raze n'cunjurat.*

*Lui frumos s'au închinat
Și așa l-au întrebat:*

*„Stinte Doamne, cine ești,
De atât ne nveselești?”
„Eu sunt duh din Tatăl sfânt
Ce m'a trimis pe pământ”.
Craii daruri i-au întins
Ca la un zău necuprins.*

*Aur ca l'un împărat
Tămâi, smirnă de-afumat.
Hristos n'a vrut să se nască
În chilie mpărătească,
Pe noi să ne mântuiască.*

Auzită dela: Rusanda Pocol.

Colinde.

I.

*Vișlaim cetate sfântă,
Azi ingerii n'tine cântă:
Mărire ntru cei de sus
Tatălui și lui Isus.
Iară la noi pe pământ
Pace dela Domnul sfânt.
Tu peștere te gătește
Și frumos te mpodobeste
C'un culcuș mândru frumos
Cum se cade lui Christos.*

Auzită dela: Mitru Radu.

II.

*Astăzi, frați, s'a împlinit
Ce David a profețit,
Mesia cel mult dorit
Astăzi în lume-a venit.
Tri mpărați din răsărit
Să se nchine au venit,
Daruri sfinte i-au adus
Cerescului prunc Isus.
Veniți toți, ca să-l cinstim,
Nașterea să i-o mărim!
Nașterea lui cea preasfântă
Ingerii în ceriu o cântă,
Că aici în lume jos
S'a născut Domnul Christos
Pentru omul păcătos.*

Auzită dela: Mitru Radu.

III.

*Dați cu toții să suim
La orașul Vișlaim,
C'acolo-i peșterea mică,
Unde altă nu-i nimică
Numa-un fiu înfășiat
În iesle de boi culcat.
Ingerii din ceriu venind
Și plocon lui aducând
Fașe dalbe de mătășă
Făcute de mpărăteasă.*

Auzită dela: Gavril Pocol.

Vino lele...

*Vino lele să te joc
Dumnezeu să-ți dea noroc!
Pe câte le-am mai jucat
Dumnezeu noroc li-a dat
Și toate s'au măritat.
Leliță cu ochii verzi
Toată noaptea te visez.
Mă trezesc, nu te găsesc
Cu perina mă sfădesc.*

*Eu pentru mândruța mea
Mânc de dulce Miercurea
Și postesc Dumineca.
Dar d'aș ști că m'ar iubi
Nici Vinerea n'aș posti.*

*Săracă inima mea
Că mult dor s'a strâns în ea.
Fugi dorule dela mine
Că n'am prins contract cu tine.
Și de-aș fi făcut contract
N'am știut ce fac de beat.*

Auzită dela: Gavril Pocol.

CALEIDOSCOP.

DIVERSE.

Educație de prinț.

Regele Cristian IX al Danemarcei fu surprins de mirare când într-o zi la masă unul din copiii săi îl întrebă despre însemnarea unui cuvânt popular, cum ar fi de pildă în românește: „scatoalcă”. De unde să fi auzit tânărul prinț o expresie atât de puțin elegantă?... Curiozitatea îl făcu să se intereseze, și îl întrebă să-i spuie mai întâiu de unde auzise cuvântul?

Tânărul prinț rămase perplex, și la început nu voia să răspundă. Dar regele nevoind să știe de glumă, insistă. Prințul mărturisii atunci că s'a amuzat, plimbându-se pe stradă, să tragă pe ici și pe colo clopoțelul de pela porți, și pe urmă să fugă. Unul din portari zărindu-l fugind, l'a amenințat așa, că o să-i tragă o „scatoalcă”.

Dupăce prințul își termină spovedania, tătăl său îi zise foarte serios:

— Bine, dragul meu, pedeapsa ai meritat-o, și ea va fi că, imediat după masă vei merge cu mine la portarul acela și îi vei cere iertare pentru gluma stupidă cu care l'ai năcăjit.

Oricât prințul s'a codit, a fost înzadar. Regele l'a luat de mână și l'a dus să-și ceară iertare dela portarul supărat... Noroc că, la noua sunare, a fost și regele de față, căci dacă portarul ar fi recunoscut acum pe „strengarul” de adineaurea, poate că i-ar fi explicat ad hominem ce va să zică „scatoalcă”... Dar de-atunci micul prinț n'a mai repetat niciodată acest gen de distracție.

Wellington și pictorul.

Invingătorul dela Waterloo era un mare amator de muzică, — la pictură însă se pricepea mai puțin, deși galeria sa de tablouri în Apsley-House conținea numeroase opere frumoase și prețioase.

Din cauză că n'avea nici el destulă încredere în cunoștințele sale cu privire la această artă, nu-i plăcea să dea sume mai mari pentru tablouri.

Însă când i se oferi spre vânzare marele tablou al lui Sir William Allan, reprezentând lupta dela Waterloo, se hotărî, dacă nu pentru altceva, pentru subiect, să-l cumpere. Prețul ce i se cerea, era de 3000 de lire engleze.

Artistul fu invitat să se prezinte la mini-

sterul de războiu ca să-și primească suma. Wellington în persoană începu să-i numere bancnotă după bancnotă. Pictorul începu a se impacienta, și observă că un cec adresat bancherului ducelui ar fi terminat afacerea mai curând și cu mai puțină osteneală. Wellington nu răspunse la obiecțiune, ci continuă cu numărătoarea. Când pictorul crezu de cuviință să-și mai repete observarea Wellington se opri un moment și uitându-se lung la el: — „Crezi dumneata, îi zise, că poate să fie în interesul meu ca să știe și bancherul că am fost atât de prost să-ți dau atâția bani pentru tabloul ăsta?”

Și-și continuă numărătoarea.

Cât costă un soldat.

A rămas celebru cuvântul lui Bismarck care, fiind vorba odată ca Germania să intre în războiu din cauza chestiunii balcanice, a spus că pentru dânsul întreg Balcanul nu valorează cât oasele unui soldat prusian. Era de sigur a se prețui cam mult soldatul, dar altădată el era tarifat după o scară mult mai modestă.

Odinioară a existat cu adevărat în Prusia o taxă pentru infanteriști. Nimeni altul decât Frederic cel mare a fixat-o, într'un ordin pe care l'a adresat generalului său dela Motte-Fouqué.

Era vorba de suma pe care căpitanul o plătește pentru omul recrutat de dânsul, și care trebuia să i se restituie dacă acel om era comandat într'o altă companie.

Prețul s'a stabilit după înălțimea războinicului. Un om de șase urme înălțime era taxat cu 300 de taleri, unul de 5 urme și 11 degete (Zoll) numai cu 200. Astfel mergea scara în jos până la „prichindeii” de 5 urme 6 degete, pentru cari nu se mai plătea decât 10 taleri.

Astăzi o astfel de taxare ar părea cu atât mai curioasă, cu cât vedem acum că nu totdeauna războinicii cei mai înalți de statură formează și trupele de elită. Vânătorii cei mărunți, „prichindeii”, valorează și ei în războiu cât grenadierii de altădată, ba poate și mai mult.

Dar astăzi, soldatul nu mai costă în felul în care costa altădată. Cheltuiala stăpânirii pentru el se reduce numai la întreținere și la

o foarte neînsemnată soldă. Altmintrelea e — gratis.

Dar dacă nu mai costă, — desigur că valorează, — o valoare care nu s'ar mai putea exprima astăzi în bani.

O ultimă recomandație.

— Și seara, pe urmă, să vezi să nu-mi hoinărești. La 10 fix să fii acasă, în tranșee.

— Iar ai notă proastă la geografie! Ce să fac eu cu tine?

Explicație.

Judecătorul: — Adevărat este ce-ai zis vecinului d-tale Mânălungă, că adevărat e un pungaș și un escroc?

Inculpatul: — Adevărat este, — dar de zis n'am zis.

Umor francezesc.

Călătorul (examinând camera de otel mic de provincie): — Ascultă, domnule otelier, mi se pare că cearșafurile și fețele din patul ăsta nu sunt tocmai curate...

Otelierul: — Cum se poate, domnule? Până acuma au dormit în el opt călători, și nici unul nu s'a plâns...

Mereu același lucru.

Adoratorul: — Spune-mi, draga mea, numai pe mine singur m'ai iubit și mă iubesti?...

Ea: — Ciudați mai sunteți! — toți întrebați la fel...

Diferite interpretări.

Țarul Nicolae I al Rusiei, care avea obiceiul să facă adesea plimbări incognito prin capitala sa, găsi într'o zi pe un om stând gânditor înaintea statuei lui Petru cel Mare. Curios, îl întrebă la ce se gândea așa adânc?

— Aș vrea să știu, răspunse omul, pentru ce Petru cel Mare arată cu o mână spre mare, iar cu cealaltă spre Palatul justiției?

— Aceasta însemnează, răspunse țarul, că Petru cel Mare a fost în același timp și ocrotitorul comerțului, și al justiției.

— Așa? Îți mulțămesc că m'ai lămurit, zise necunoscutul; căci eu credeam că Petru cel Mare voia să spună că acela care are a face ai-cea justiția — poate să se ducă să se înec.

SCÂNTEI.

Cellalt: — Aștept să treacă un arioplan să-mi dea căciula jos din plop.

Prietenie adevărată.

— Iară-mi cere neisprăvitul acela de Tapescu un pol împrumut... Nu mai știu ce să-i răspund.

— Nu-l refuza, te rog; din prietenie pentru mine...

— Din prietenie?

— Da; fiindcă altfel mi-l cere mie.

Tot e bun la ceva.

— Ascultă, domnule, pentru ce nu încerci și dumneata vr'o doctorie contra nasului roșu?

— Pentru ce? Fiindcă-mi face un serviciu nasul roșu. Când mă vede așa, nici un cârciumar nu cutează să-mi servească vin prost.

Face omul ce poate.

— La războiu nu pot să mă duc să mă bat cu Francezii, — povestește Mayer la cafenea; — dar am strâns și eu toate modele de Paris ale nevestii, și le-am pus pe foe.

Profesorul tot profesor.

— Așadar adio, copilul meu; fii brav, și gândește-te uneori la părinții tăi și la regulile mai importante din gramatica latină.

Răutăți din tranșee.

Subofițerul, către altul: — „Ia te uită la camaradul nostru, șeful de birou, ce aghioase îi mai trage!” — Cellalt: „Nu-i nici o mirare; sunt tocmai orele lui de birou”.

— Ce tristă-i domnișoara Eulalia de câțeva vreme... Pe semne că i-au luat logodnicul.

— Da, i l'a luat... alta.

Modestie.

— O mie de lei subscrieți pentru „Familia luptătorilor?” Și sub ce nume să-i trecem?

— Bine înțeles că anonim. Mă cunoașteți doar: Eu sunt bancherul Chiaburescu.

Darurile de războiu.

La reîntoarcere: — „Ei, ce ziceți? cum v'au plăcut țigările pe cari vi le-am trimis în tranșee?...”

— „Excelente! Când le-am aprins și am

Dela băi, acasă.

— Ai fost să faci o cură de slăbire?

— Da, și cu un efect miraculos.

— Cu cât ești mai ușor?

— Cu două mii de lei.

Un om generos.

— Au fost și la dta în prăvălie ou colecta pentru „Crucea roșie”?

— Negreșit.

— Și dta ce-ai dat?

— Eu am dat... permisiunea.

Conceptii diferite.

— Chelner, ascultă, mi-e o sete îndrăcită...

— Doriți apă rece?

— Nu! aș vrea ceva de beut.

Modern.

Un țaran, — (către altul căruia i-a luat vântul căciula și i-a lăsat-o tocmai în vârful unui plop):

— Ce stai d'aștepti aicea, bre?

Cronica științifică.

inceput să suflăm spre dușmani, cu toții au crezut că sunt gazuri asfixiante!”

De multe cicălituri ale nevestii, domnul s'a plictisit.

— Ascultă, îi zice în cele din urmă; dacă mai urmezi să mă scoți din răbdări, mă înrolez și mă duc la războiu... Ce dracu, vreau să am și eu pace odată!

La cafenea.

— Ori ce s'ar zice, cu războiul ăsta tot noi chelnării avem mai mult de lucru.

— Cum așa?

— Până ștergem de pe mese toate planurile de războiu ale mușteriiilor...

Rezervistul la bărbier.

— Și nu ți-e frică, dumatăle, când te gândești așa la măcelăria aia din războiu?

— Să-mi fie frică, mie? Când vezi că mă las să mă bărbierești dumneata...

— Ai văzut ce scrie băiatul nostru? Ci-că în lupta din urmă a prins cizinci de dușmani.

Tăranca îngrozită: — Auleu! Acuma unde o să-i punem noi pe toți ăștia când i-o aduce acasă?

— Păcătosul ăsta de piccolo, iar mi-a stropit masa cu bere...

— Stai, să n'o șteargă. Am să-ți demonstrez acu lupta dela lacurile Mazuriene...

Suspect.

— Măi Hintermeier, mi se pare că bătrânul ăla dela masa din colț e o canalie de spion...

— Dar de ce crezi?

— N'ai văzut? I-a dat halba cu un guler de-ochioapă, și n'a zis nimic.

O cugetare.

Cu neutralitatea în războiu e întocmai ca și cu femeile: Cea mai bună e aceea, despre care se vorbește mai puțin.

Logică strânsă.

Nevasta: — Ia să mă mai slăbești cu societatea aia a voastră „Progresul”. Alaltăieri mi-ai venit acasă după miezul nopții, ieri la două, astăzi la patru...

Bărbatul: — Păi cum? Nu e ăsta „progres”?

Calcul greșit.

— Cum fică-mea îmi spârgea toată ziua capul cu zdrăngăneala la pian, ce mi-am zis? Să-i caut o prietenă, să-și mai găsească și altă ocupație...

— Ei și?

— Acuma îmi cântă amândouă „la patru mâni”.

Șiretlic femelesc.

— Cum am face noi să scăpăm de nesuferita aia de Proistoseasca, de ne face numai boclucuri în societatea?

— Foarte simplu. La cea mai apropiată ședință să-i alegem bucătăreasa în comitet.

Scumpirea traiului.

Mușterii: — Cum se face asta, chelner, de dați acuma așa de puțini cartofi la friptură?

Chelnerul: — Rog pe domnu să observe că acuma și friptura e mai mică.

Cadou ieftin.

— Ascultă, dragă, ce ți-a dat logodnicul tău de ziua ta?

— Mi-a dat... o întâlnire.

Bogățiile pământului nostru

(Cu scurte notițe geologice).

I.

Dacă s'ar întâmpla să găsim în marginea unui drum o pungă cu 2 ruble și câteva copeci, iar pe iarba călcată o mică bucătică de iască, nu vom sta mult la îndoială să spunem, că un prizonier de războiu rus a poposit în acel loc și a fumat. Și dacă acel loc e sub un arbor, vom putea spune că a călătorit pe arșița soarelui înainte sau după amiază, după cum este călcată iarba. Și toate acestea le știm fără ca să fim detectivi. Dar un detectiv câte alte lucruri ne-ar mai putea spune?

Să nu ne mirăm dacă detectivii crustei pământului, geologii, ne pot spune lucruri, despre cari noi, ceilalți oameni, nu avem nici măcar o părere cum au putut ajunge la constatarea faptelor, cari le auzim din gura lor.

II.

Iată un exemplu: Dealul Melcilor din Munții Apuseni, un deal edificat aproape întreg din mii și milioane de melci. — S'ar părea un popor jertfit întreg din prudența conducătorilor în vre-un războiu mondial. Fantazia are drum liber și legende încep: legendele despre Dealul Melcilor.

Dar iată, vin geologii și aseamnă poporul petrificat al melcilor cu alți melci de astăzi și din trecut, și află, că sunt de acei, cari trăiesc prin mări. Nime nu i-a văzut mișcându-se, nimeni nu a văzut marea prin acest loc. Și totuși, de mult, foarte demult marea a acoperit pământul Ardealului și toate ținuturile din jur. În această mare, se răsărau în razele soarelui melcii astăzi petrificați, dar odinioară vii și stăpânitori ai oceanurilor. În submarinele conchiliilor lor subțiri viețuiau neconturbați de nime și pe nesfârșitul azur al apelor, împreunate cu bolta cerească, se legănau în adierele vânturilor. Periscopul submarinelor le lifera aerul necesar să respire, și hrana o luau din milioanele microscopice ce băgăiau în jurul lor. După 4—5 ani de viețuire fericită mureau de bătrâni, (ceea ce se prea întâmplă cu marinarii submarinelor de astăzi) și se coborau în adâncul apelor împreună cu căsuța lor, care le servea de aici încolo de sicriu și de monument. Apa mării i-a imbalzat petrificând rămășițele lor pământeste. Până când nu toți oamenii sunt vrednici de busturi și monumente, acești melci au cu toții câte o statuie de marmoră în mărime naturală.

Conchiliile lor puse, una peste alta, au ridicat mormane întregi, cari mai târziu, după retragerea mării, au rămas ca munți de var sau de marmoră. Marmora de pe mobilele noastre este de cele mai multeori un mozaic al vieții și formelor multiple ale acestor melci. Munți de var și de marmoră sunt în toate părțile țării noastre. Și dacă bogăția lor pentru economie prin îmbunătățirea pământului, edificări și fabrici de ciment, (Brașov, Gurahonț, Anina) nu o prețuim, — pentru că o avem, — ne dă cel puțin siguranța, că este materialul necesar pentru toate edificările din viitor.

Melcii de mare în vârful dealurilor și în interiorul pietrilor sunt întocmai ca rublele prizonierului rus: dovedesc, că marea și-a logănat undele pe deasupra plaiurilor noastre.

III.

Munții noștri aur poartă...

Câtă realitate în acest cântec! Așa dară munții noștri și nu portmoneele noastre poartă aurul. Și ca să fim și mai reali munții au fost ai noștri, astăzi sunt trecuți în proprietatea altora. — Dar acest lucru are puțină importanță pentru viața unui stat. Dacă un stat are bogății naturale, nu importă cine este bogatul și cine este calicul. Iar în Europa, afară de Urali, Ardealul nostru este cel mai bogat în mine de aur.

Valoarea aurului scos anual din sgârcenia pietriilor noastre este 10—12 milioane. Barza, Valea morii, Ruda, Brad, Bucium, Abrud, Roșia, Săcărâmb, Baia-mare și altele sunt atâtea locuri, din țina cărora se curăță idolul tuturor timpurilor. De dragul acestor locuri s'a zidit podul dela Turnul Severin și s'a cucerit cetățile Dacilor. Cine a văzut vre-odată Cetatea de lângă Roșia în jurul căreia se găsesc și astăzi resturile bunăstării de a-

cum 2000 de ani: padimente de mozaic, colonne dorice etc., va înțelege ce însemnează „Auri sacra fames” și înaintea ochilor lui sufletești va vedea poporul sclavilor târâți aici din toate părțile imperiului roman, ca să sature lăcomia stăpânilor lumii.

Aurul deasemeni este un dar al mării geologice din ținuturile noastre. Impreună cu Clorul, aurul formează o sare, care se găsește disolvată în apa mării. Din această apă, care a impregnat toate pietrele ținutului în care se găsește aurul, nu se știe prin ce influințe, s'a așezat aurul pe piatră. Mici fluturi de aur, de multeori nu se văd cu ochii liberi, împânzesc piatra din care aurul se alungă cu ciocanul, cu apă și argint viu. După alți învățați influințele vulcanice ale pământului sunt marinimoșii preeratori ai ținuturilor noastre cu nobilul și scumpul element. Dar oricum ar fi, ori care ar fi originea lui, pentru noi pare că nu ar avea o deosebită importanță și poporul nostru poartă și pe mai departe aurul în traista cu merinde...

IV.

Să ne închipuim furia valurilor pe marea ce a acoperit în acele vremuri ținutul Ardealului. Nimic nu i-a stat în calea vântului, care biciuia cu toată furia întinderea nesfârșită de ape. Când deodată iată apar ca o continuare a Alpilor: Carpații și pun stavilare cailor nestrujnici ai mării. Sfioși la început, apoi tot mai mult și-au ridicat munții crestele din ape. Prin crepăturile crustei pământului, în transformările continue, sigur nu fără oarecari sguduiri și cutremure, a năvălit lava pietrelor topite din interior și s'au format vulcanii, cari au zimțuit marea din interiorul platoului Ardeal. Uscatul victorios își scutură tot mai mult pletele de ape de pe capul lui, și mările se retrag.

Dar care oaspe pleacă fără să-și uite săpunul și peria de dinți?

Și marea ne-a lăsat nouă salinele sau ocele. Începând cu Ocna Sibiului și sfârșind cu Slatina Maramurășană un șir întreg de ocele: Uioara, Turda, Dej, Sugatag, și o multime de isoare sărate dovedesc, că marea a fost un darnic oaspe al pământului nostru.

Dacă ar evapora Oceanul Atlantic pe fundul lui ar rămâne o pătură de 2—3 metri sare. Salinele noastre sunt de 70—100 metri de afunde. Nu credem că marea noastră să fi fost mai adâncă, dar concentrația s'a făcut în un fel deosebit.

Salinele sunt împrejmuite de dealuri. În vremea formării salinelor aceste dealuri separeau în formă de lac o parte din mare. Peste vre-un prag mai puțin înalt, dacă mai putea comunica apa mării cu lacul, din care s'a format mai târziu ocna. Palpitațiile mării produse de atracția ce o exercita luna asupra ei, treceau apa mării peste prag cu ocaziunea fluxului. La reflux apa rămânea închisă în lacul-salină și evapora încetul cu încetul, concentrând tot mai mult conținutul de sare al apei. Un nou flux aducea o nouă cantitate de apă sărată, care se concentra și ea la rândul ei.

Și iată că astăzi din palpitațiile mării de altă dată scoatem de pe sare ceva mai mult decât 30 milioane de coroane la an. Dar din sentimentalismul și palpitațiile unora de căteori are folos altcineva, ne-ar putea spune chiar și evenimentele zilelor de astăzi.

V.

În palatele capitalei se șoptește mulțumit în fața focului, care pâlpăie din cărbunii scoși la Petroșeni, Lupeni, Anina, Livăzeni și Uricani.

În flacăra lor se mai aprinde odată soarele, care a luminat plantele transformate astăzi în cărbuni. Căci cărbunii de piatră sunt din carbonizarea plantelor, cari au trăit cu mii și zeci de mii de ani mai înainte. Pe câmpiile lăncezite de căldură și răcorite de ploaie crescute în abundență verdeața, care s'a ascuns în pământ, și a luat culoarea acestuia. Din lemnul și celuloza plantelor s'a făcut încetul cu începutul cărbunele de piatră ascuns în mormântul lui de pături dinaintea lăcomiei omenești. Noi, autohtonii acestui pământ, am lăsat uriașele zăcăminte să-și doarmă somnul lor neconturbat. dar a venit hrăpărețul capital strein să scoată din pământ căldura în valoare de 180 milioane coroane la an. Și astăzi, se șoptește mulțumit înaintea căminelor din capitală!...

VI.

În Caraș-Severin, Hunedoara, Munții Apuseși și Maramureș ciocanul băeșului scoate la lumină fer în valoare de peste 40 milioane coroane. Și dacă cărbunele este sângele industriei, ferul este scheletul ei. Incepând dela granate și sfârșind cu undițele de pești, toate uneltele se fac din fer și așa nu mai este de lipsă să amintim ce înseamnă pentru o țară acest dar a lui Hefaist.

Acolo, în fundul pământului, unde înțelegerea celor vechi așeza pe marele meșter al fulgerilor și pe argații lui, se crede că astăzi, că ar fi un centru de fer și în jurul acestui centru sunt așezate pungile din cari ținește lava prin craterul vulcanilor. Așadar, contrar celor învățate prin manualele de școală, centrul pământului nu este din materii flăcărăse, cum se credea mai înainte, ci din un glob de fer în jurul căruia sunt materiile incandescente învăluite în crusta pe care călcăm noi. Se crede aceasta întemeiat pe faptul, că pământul în întregime este cu mult mai greu, decât ar trebui să fie, dacă ar fi compus numai din materiile, ce se găsesc la suprafața lui. Deci trebuie ca în centrul lui să fie o materie solidă și grea. Felul cum se propagă undele cutremurelor de pământ, ne îndreptătesc să presupunem, că în centrul pământului sunt substanțe solide. Substanțele acestea foarte probabil sunt dintre acelea, cari atrag magnetul și cari se găsesc în lava vulcanilor și sunt cel puțin de 5½ ori mai grele decât apa. Astfel de material este ferul. Presupunem deci că materialul mașinilor ni l-au dat vulcanii.

VII.

Ardealul a avut în o vreme mai mulți vulcani. Urmele lor se văd și astăzi în mai multe locuri în Munții Apuseși, în Săcuime, Munții Lăpușului și Caraș-Severin. Din pipele lor uriașe lăsau colburi de fum, vapor de apă și pucioasă. În fundul lor clocoteau cazanele Ciclopilor și murmurul lor surd va fi fost o vecinică amenințare pentru plantele și vietățile, cari trăiau în apropierea lor. Râurile de lavă recită ne-au dat bazaltul, folosit la edificări și pavatul stradelor. Din prisme de bazalt este zidită Dețunata și Vulcanul munților Apuseși, a cărui nume este o dovadă a continuității noastre pe acest pământ. Acești vulcani ne-au dat multimea mineraiurilor de tot felul, găsite în Caraș, Munții Apuseși și Sătmăr; aproape nu este mineral, care să nu se găsească și la noi. Tot vulcanii ne-au dat apele minerale, borvizurile munților săcuiești, împreună cu scaldele lor. Gloria deodată, a acestor vulcani, exploziile lor de mânie, se reduc azi la balonașele isoarelor ce se ridică gâlgâind la suprafața fântânilor din afunzimea lor. Dar așa se potolește toate patimile: cu borviz.

VIII.

Ca să se dovedească că în afunzime se fac și acum schimbări, s'au răscolit gazurile dela Sărmășel, până bine de curând nebăgate în seamă. Ziarele de acum câțiva ani au adus știri alarmante, că arde Câmpia Turzii, că din pământ se ridică gazuri rebele, cari nu mai pot fi stânse nici cu pompe de nisip. De atunci s'au făcut tot felul de planuri, ca aceste gazuri, asemănătoare gazului de luminat, să le ducă în Budapesta și să le întrebuințeze la hrănirea motoarelor, fabricilor, lampelor etc., ca energie ieftină.

Detectivul scoarței pământului, geologul, caută și deslegarea originii acestor gazuri și găsește, că sunt produsele oleiurilor din pământ, formate din grăsimea animalelor moarte în cursul vremurilor, și îngropate de păturile, ce le-a adus apa și vântul deasupra lor.

Și sperăm, că nu peste mult, gazurile de pe Câmpia Turzii vor prinde și vor învărti roate și vor schimba fața lumii dela noi, făcând-o fericită.

IX.

Tot ce am amintit sunt numai daruri ale trecutului acestui pământ, dar noi lăsăm nefolosite chiar și darurile prezentului. Multimea căderilor de apă, cataracte mari și statornice, puterea motrică a râurilor, dacă ar fi prinse în jugul turbinelor și roatelor idraulice ne-ar liferă atâta energie, de câtă avem nevoie la mănarea tuturor mașinilor, la încălzirea și luminarea tuturor colibelor din o țară de două ori mai mare, decât țara noastră.

Bine înțeles bogățiile acestea sunt pentru cei ce le vor cuceri prin cuminenția și munca lor. Noi, pare că n'avem nevoie de ele...

Victor Stanciu.

Explosibilele și cultura.

Studiind viața industrială a statelor, de multe-ori simțiam tentațiunea de a releva activitatea fenomenală a faimoaselor uzine Krupp, Schneider et Co. și Skoda. Totuș ceva nu m'a lăsat și nu mă lasă. Sentimentul instinctiv că operele de distrugere și construcția lor nu pot fi idealul activității omenești... Stabilimentele grandioase din Essen, Creuzot și Pilsen ne pot stoarce mirarea și admirarea, dar în esență ne arată prea drastic barbaria, de care e capabil omul. Ele sunt barometrul lipsei de civilizație și cultură în societatea omenească. Personal, pe cât de profund mă entusiasmează activitatea adevărat productivă, stabilimentele de indispensabilă utilitate: rafinăriile de petrol din Pensilvania, Glaceries Nationales din Bruxelles, „Vulcan” — Werfte din Stettin, fabricile de chibrituri din Svedia, uzinele electrice, fabricile de locomotive etc. etc., pe atât mă disgustă, îmi inspiră aversiune fabricile de tunuri și ghilotina.

Evident, că sub raportul utilității este mare deosebire între activitate industrială și activitate industrială. Altfel promovează cultura o fabrică de pian și altfel una de arme. Vioara și pușca vor fi având importanță civilisatoră cevaș diierită, precum microscopul servind să ne descopere „inamicii” nevăzuți promovează binele umanității în măsură cevaș deosebită decum îl promovează tunul menit să vizeze turnurile de biserici, cetățile și orașele.

Vorbind despre explosibile, nu voiu face apologia răscolului, care experimentează în practică eficacitatea acestor substanțe. Mai degrabă îmi împrăpățez observația lui Seneca (V, 18): *Ingens naturae beneficium si illud in iniuriam suam non vertat hominum furor.* = Imensă este binefacerea naturei dacă furia omenească nu o întoarce spre paguba sa.

Explosibilele sunt invenții din cele mai rafinate ale spiritului omeneș. În volum mic captează forțe uriașe. De ce se aplică în detrimentul omului? Fiindcă suntem departe de cultura adevărată.

Se pot înregistra însă nenumărate cazuri, în cari explosibilele sunt instrumente indispensabile pentru lucrări de folos general. Astfel în exploatarea minelor. În scobirea de tuneluri. În săparea de canale. În construcția porturilor. În adâncirea alviei și regularea râurilor. Ba chiar în agricultură.

La scobirea canalului Suez și canalului Panama s'au uzat explosibile în preț de sute de milioane. Tot astfel la regularea Dunării la Porțile de fier. Nu numai atât. Dar e evident, că fără brisanța acestor substanțe miraculoase lucrările amintite, și altele de categoria lor, nu s'ar fi putut și nu s'ar putea executa. Adevăresc vorba lui Seneca și o completează. Imens este nu numai folosul naturei, ci și al științei omenești, dacă se aplică rațional.

De prisos să mai înșir cazuri concrete de aplicare folositoare a explosibilelor. Totuș nu mă pot reținea dela împrăpățarea unui pasagiu sugestiv din *Constanța pitorească* a regretatului Ioan Adam (ed. „Minerva”, București, 1908, pag. 246—251), pasagiu în care ni se descrie o interesantă călătorie de studiu.

„La Canara — zice Adam — este o carieră mare, exploatată de **Construcția portului**, pentru lucrările sale.

...Dealuri întregi de rocă au fost desfăcute și cărate bucată cu bucată, în vagoane de transport, până la Constanța. Cu ele s'au ridicat zăgazuri uriașe în mare, ca să se oprească în loc talazurile și s'au zidit cheiuri largi și solide, unde acostează azi vapoare din toată lumea.

...Se organizase într'o vară o excursiune de plăcere și de studii la Canara, de către un grup de profesori și elevi, veniți la Constanța în vacanță.

...Din muțenia aceea de peatră sfărâmată și îngrămădită un semnal șuerător ne chema la o minune.

Era semnalul concasorului. Ne-am luat așa cu grămada după funcționar, strâmbându-ne picioarele în urma lui pe pietre și pe șinele vagoanelor de transport. Mai în fund, dinaintea carierei, se înfundă cotul unui lac, ascuns însă de năvala stufului, care-i închide vederea cu un întunec de verdeață. Ne dăm de partea

apei și privim de acolo umărul rănit al dealului de piatră. Prin ruinele carierei risipite nu vedem nici o umbră de om.

— Să nu vă apropiați mai mult!

Strigau conducătorii lucrărilor și ne făceau semne să ne dăm tot mai înapoi.

— Gata...

Se dase al doilea semnal. Privim îngroziți la ruina din capătul dealului exploatat, care-și desgolia stâncile crepate ca o țeastă de urias zdrobită.

Rămăserăm uimiți.

Se aude al treilea semnal dela concasor.

Mi-se oprise și respirarea. Un moment de tăcere adâncă și încordare atentă. Sprânceană de sus a dealului se clatină ușor și-și șurue țărina la vale. O detunătură înădușită, ca o sbucnire sughițată din pământ, se desface afară într'o înnoare ușurată de fum. Văzduhul se cutremură străbătător, pe când prispa de sus a dealului se restornă la vale în amestec sfărâmată, duduind în salturi, printre colțurile stâncilor din cale. O altă erupțiune continuă sguđuirea celei dintâi, până când detunăturile se îndesesc iar minele subnesc sinistre. Dealul de piatră sfâșiat din măruntae, ca de-o otravă care arde și distruge, varsă la vale bolovani și stânci, îngreunat par'că și el de mănecarea aceasta nemistuită: Geana cumei de sus, încoronată de fum și de praf ca într'o aureolă, se rupea de explozia pietrelor asvârlite din pământ, ca o glorie batjocurită și sfâșiată de posteritate. Rostogolirea și șuruitul risipiturilor curgeau în valuri săltate și bufnitoare, ca dintr'o cataractă stranie.

Stăteam cu toții înmărmuriți ca la vederea unui cataclism. Fiecare se gândia la iscusința și îndărătnicia omului, care a ajuns să mute munții din loc și să cucerească pământ chiar în adâncul mării celei lăsome.

După ultima detunătură a minelor explozate, tăcerea și întristarea se lasă pe văi, ca peste o cetate care a fost bombardată de dușmani. În vremea aceasta sutele de lucrători ies de prin ascunzătorile lor ca din pământ și împânzindu-se la deal, pe povârnișul ruinat, cu lomurile în mână, se împrăstie printre stânci și bolovani ca niște furnici harnice, care-și dreg mușuroiul stricat de-o mână dușmană”.

În exploatarea minelor suterane, cu ventilație artificială, întrebuințarea explosibilelor este mult mai delicată. Trebuesc explosibile speciale. De prin 1873, Sprengel din Londra recomanda praful produs cu azotat de amoniu.

Prin 1880—2 fisicianii francezi **Mallard** și **Le Chatelier** au întreprins studii amănunțite asupra temperaturii la care se aprinde metanul din minele de cărbuni. Au satorit, că acest gaz trebuie să fie înfierbântat la 650° C. și să se mențină la acest punct cel puțin 10 secunde, ca să poată urma aprinderea. Din cauza tardivității semnalate se pot întrebuința preparate cu temperatură de explozie mult mai înaltă, fără să se producă aprinderea gazului. Comisiunea franceză a ajuns la conclusia verificată prin experiențe, că temperatura de explozie a preparatului respectiv poate fi 2200° C., fără să se aprindă metanul.

Explosibilele cu salitră de amoniu, așa numitele **amonale**, având temperatura de explozie numai la 2120° C., se lămurește rostul aplicării lor în minele de cărbuni. Iată compoziția lor.

AMONALE

explosibile din azotat (salitră) de amoniu, cu adaos de aluminiu pulverizat.

1. Amonal	{ 72% salitră de amoniu 23.5 pulbere de aluminiu 4.5 cărbune	
2. Pulberea Anagon		{ 84.5% salitră de amoniu 1.5 salitră de potasiu 8 cărbune de lemn 5.5 pulbere de aluminiu 0.5 salitră de bariu.

10 Dec. 1915.

Gavr. Todica.

Cronica feminină.

Scrisoare de Crăciun.

Vouă vă adresez aceste vorbe, femeii române îndurerate cu sufletul cernit de jale. Și astăzi în etern înălțata zi a Nașterii Mântuitorului lumii, fie-vă inima ridicată către El, martirul tuturor timpurilor. Astăzi s'a născut Fiul celei mai greu încercate mame. Jalea sufletului vostru verse-și picurii de nădejde din vecinica ei suferință, întărească-vi-se inimile cu gândul la Maica Domnului.

S'a născut pentru mântuirea noastră, ne-a dat cea mai sublimă mărturie a jertfei de care alta nu se va pomeni decât în împărăția cerurilor. Nimic măreț nu s'a ajuns decât prin jertfă, sufletele noastre n'ar avea lumină fără martiriul Fiului răstignit.

Intăriți-vă sufletele și nădejtile, voi inimi îndurerate care ați pierdut mângâieri și mândrii de viață. Aprinde-ți candelă în memoria celor cari s'au dus fiind că au cerut legile omenești. Nu vă bociți astăzi în ziua înălțată, lăsați-le odihna sufletului care îngroapă trupuri chinuite.

Ai voștri pe cari i-ați pierdut sunt ai noștri ai tuturor și vor fi înscrși cu tăcili luminate în cărțile vieții și a conștiinței noastre. Plânsul vostru este un singur glas de durere simțit de fiecare viață, de toți cei cari așteptăm colindătorii din seara sfântă de astăzi pentru ca să ne mângâie nădejdea Vestei Minunate. Așteptăm împlinirea prorociei în nădejdea noastră de mai bine.

La icoana celui ce pentru noi s'a născut, ne închinăm sufletele. A murit pentru noi, pentru mărturia dragostei și a păcii. Martirul lumii ne-a lăsat mângâierea ranelor noastre în martiriul Lui și El este acolo unde-i durere, cu voi cei cari ați dat jertfe.

Jertfele nădejilor noastre! Vouă v'aprinde lumina din seara sfântă când s'a născut lumina mântuitoare a lumii. Spre voi se îndreaptă rugăciunile noastre, pentru odihna sufletului vostru ne rugăm și implorăm îndurarea Celui ce s'a născut pentru propovăduirea dragostei și a păcii pe pământ. Memoriei voastre ne închinăm pentru mângâierea celor ce v'au pierdut.

Amuțit-au glasurile de bucurie cu care se aștepta Vileemul. Cine să mai bucură știindu-vă durerea voastră femeii române, cari ați dat viața vieților voastre, voi mame și femei întristate. Plângem și ne rugăm cu voi pentru cei ce n'au avut liniștea morții.

Voi cari nu puteți săruta crucea mormântului celui ce l'ați pierdut, închinați-vă la picioarele Celui pironit cu cuie și presărați cu florile nădejzii icoana martiriului cu cununa de spini.

El are să v'asculte, să vă trimită alinare durerii voastre și vecinica odihnă vieților stinse prea de vreme. Când va suna în lume glasul vestei minunate, a păcii și a dragostei creștinești, ști-vor și sufletele lor, că jertfele cari le-au dat cu viața lor tânără, s'a făcut pentru îndeplinirea nădejdei de mai bine.

Christos s'a născut pentru mântuirea noastră. S'a coborât între oameni cu glasul care a propovăduit pace și dragoste pe pământ.

Când ne înălțăm inimile către El nu ne pierdem nădejdea, că auzit va fi glasul Lui!

T. B.

De ale modei.

— Pieptănătura. —

Predispoziția înăscută pentru „chic” a românelor, talentul lor artistic de a se ști îmbrăca, este în viu contrast cu aceste aptitudini ale femeii germane. Până când particularitățile rasei germane se manifestă în picioarele și mâinile mari și în formele massive, picioarele și mersul femeii române, îmbrăcăminte cu gust, liniile ritmice, fluata grațioasă, pieptănătura armonioasă, toate acestea ne dau un întreg artistic și delicios.

Pieptănătura se schimbă deodată cu moda. La fel cu fustele strâmte, înlocuite cu cea de clopot s'au ivit linii mari, largi, bogate. Femeia română își schimbă pieptănătura deodată cu variația modei, și foarte bine face, fiindcă nu este un aspect mai comic decât alături de rochia largă de astăzi, părul pieptănat peste urechi, care face impresia ridicolului să porți joben la costum național.

Alegerea liberă a formelor, este meșteșugul de a ști scoate în relief liniile frumoase. Nu-i așa că pantoful alb arată picior mai mare decât cel negru? Tot așa și pieptănătura. Este mult mai avantajoasă aceea care lasă fața liberă, scoate la iveală liniile feței, acoperite cu părul lins de pe urechi, a modei vechi.

Gustul Grecilor, în pieptănătura lor clasică este recunoscut și astăzi. Dacă privim cu atenție părul sucit „à la Gregne”, observăm liniile armonizante cu corpul învălțat în haina albă largă, și vom constata că atât pieptănătura cât și haina validitează la perfecție liniile plastice ale formelor.

Femeile vechei Cartaginea și-au tăiat părul și l'au dăruit bărbatilor pentru ca să construiască sforile necesare în campanie. Tehnica modernă nu cere asemenea jertfe. Astfel nici patriotismul femeilor de azi nu este în divergență cu pieptănăturile moderne, artistice la femeia română, al cărui gust se arată și aici ca și la „chic”-ul din îmbrăcăminte.

Toate femeile mari ale istoriei, îndeosebi cele de moravurile ușoarei artiste dela teatre, au fost meștere în aranjarea pieptănăturilor. În totdeauna i s'a dat mare importanță, dar mai cu seamă la noi, în timpurile noastre când moda creiază condiții artistice. Negresele cari își fixează părul cu var pentru ca să-l poată strânge în formele gustului lor, tot așa părul ondulat al doamnelor noastre urmărește aceeași țintă: scoaterea în evidență a frumuseții și a liniilor feței pentru ca să trezească admirație generală.

Moda pieptănăturii de azi este foarte avantajoasă. Față de cea de ieri, are teren larg pentru validitatea gustului individual. Uniformitatea pieptănăturii de ieri a dispărut la multe femei de bun gust. În salele teatrelor și a concertelor, domina aceeași pieptănătură dela portieră până la eleganta din loje, nu vedeai decât părul strâns pe urechi, ceea ce azi a dispărut în demodarea ei, alături de fusta strâmtă. Părul ridicat de pe frunte, fără cărare, al modei de azi, va scoate mult mai bine în evidență frumusețea blondelor și brunetelor superbe, și le va întineri mult mai mult decât cărarea modei de ieri. E chestiune de obicinuință doar, ca doamnele să-și simtă fruntea eliberată și în curând se vor convinge despre adevărul spuselor mele. Nefiind trebuință de sfori din părul femeilor în războaiele de azi, întrebunțați-l la cea mai frumoasă pieptănătură care a fost vreodată.

Principiul conducător al artei este frumusețea. Pieptănătura este o artă, un meșteșug poate, pentru care nu-i pierdută vremea ce-o petreceți în fața oglinzii.

Figaro.

INFORMAȚIUNI.

Arad, 6 Ianuarie 1916.

Frânturi...

În adorare încetează setea instinctului științific după explicări. N'avem pretenția să „explicăm” nimic din ceea ce se ține de interioritatea spirituală a Mântuitorului. Am încerca aceasta, dacă învățăturile sale ar fi... teorii; când însă descoperi în fața ta numai și numai viață curată, adâncă ca marea, atunci îți amuțesc, orice dor de a explica apariția lui Hristos. Când simți greutatea în analiza unui simplu fenomen mecanic, au fi prea riscat să mai încerci — prin calcul logic — să-ți lămurești cel mai minunat, cum să-i zicem, fenomen? — nu, căci este o lume întreagă, o lume nouă și minunată — Isus...

Ah, bunilor oameni ai veacului științific, să nu credeți, că distrugeți simburile viu al religiei creștine, prin aceea, că ne dovedeți „cu atâta erudiție și precizie”, că nu sunt minuni... Aduceți-vă aminte de cuvintele lui Isus: neam rău și necinstit este acela, care cere minuni! — și veți vedea, că nici pacinicul și tăcutul Galilean nu le-a dat prea mare importanță. Chiar dacă nici una din acele minuni nu s'ar fi întâmplat, este de ajuns să-i ascult un singur cuvânt, pentru ca să înțeleg, că e divin...

Este ridicolă știința, care vrea să-mi demonstreze, că nu trebuie să simt o scântie divină în conștiința mea. Între adevărata știință și adevărata religie nu poate rezista o contradicție. Și nu numai atât, — aceste două mari produse ale spiritului omeneșc se condiționează chiar, într-o măsură sau alta, reciproc. Nu te vei ridica nici odată la o religie, viața internă, până când ești robul superstițiilor, în senzul cel mai larg al cuvântului, — și iarăși — nu vei ști valoarea științei, până ce nu-ți vei organiza lumea internă în ceea ce numim religie...

Trăim într-o atmosferă încărcată de calcul. Întreaga concepție despre lume și viață, ce se degajează din viața socială modernă este un intelectualism sec. Dacă putem vorbi de-o boală a veacului atunci aceasta este. Simptome triste, cari ne îngrozesc privindu-le mai din apropiere. Nu ne mai putem ridica nici măcar la noblețea stoicismului, și totuși nu suntem așa de slabi, ca să cădem într'un scepticism omorțtor. Mai avem atâta instinct religios, ca să nu putem fi înșelați sau amorțiți așa de ușor. Suntem neliniștiții nizuitori spre mai bine, dar în contradicțiile vieții, în dsarmonia sentimentelor, în lupta împotriva materiei, ce ne îngreunează avânturile nu ne găsim încă razimul moral. Partea cea mai tragică a crizei religioase, prin care trecem este, că sufletul nostru entuziast și aplicat spre misticism ni-l hrănim cu materialism. Mai multă interioritate sufletească ne va spropia fără îndoială mai mult de adevărul creștinism...

Dacă îndrăznim peste tot să comparăm cu ceva învățătura Galileanului, atunci o deosebită simpatie ne îndreaptă privirile spre neamul de oameni, care a fost mai mult preocupat de problema existenței și mai mult chinuit de setea mântuirii din lanțurile iluziei și a păcatului: Inzii, rasă cu aptitudini mari, entuziastă, pesimistă, cu o mare înțelegere pentru seriozitatea și adâncimea morală a vieții și adânc pătrunsă de misterul existenței. Deschizând ochii mari în fața nesfârșitului a simțit și a trăit așa de mult intimitatea ca unica ființă supremă încât a fost în stare să-i zică pe nume: Tatăl!

Înteleptul indic și-a creat o strânsă unitate organică între cugetare și religie. Mântuirea din cătușele răătăcirii și a păcatului este pentru el condiționată de cunoașterea adevărului. Cunoaște-ți eul tău adevărat, cunoaște pe Atman, recunoaște-te pe tine în toate, — și vei fi mântuit de păcat, de rău, de durere, cari toate roadele iluziei sunt... Altcum rezolvă Isus aceeași problemă: credința, o astfel de viață, o prefacere din rădăcină a vieții ne ferește de prăpastie. Acestei tainice vieți interne emancipate de sub legea păcatului și a morții îi zice: împărăția cerului. Din „împărăția cerului” răsună cuvintele: „iubiți pe dusmanul vostru ca pe voi înșivă”, — și cele de pe cruce: Doamne iartă-i, că nu știu ce fac!

Fiecare din noi este un agru în care zace ascunsă comora acestei împărății. Ascultătorilor, cari așteptau o venire cu semne, cuvântul de îmbărbătare: Împărăția cerului — nu vine cu semne externe, nici nu

poți zice, că este aici sau acolo, căci iată împărăția cerului în voi înșivă este.

Niciodată nu s'a mai vorbit astfel despre personalitatea omenească!

Evangelia libertății!...

Isus vorbește cu Samariteanca la fântâna lui Iacob: „Iară celace va bea din apa, pe care eu voi da-o lui, nu va înseta în veac, căci apa, ce voi da-o lui, va fi într'insul isvor de viață curgătoare în viața de veci”. Femeia îi zice: „Doamne, dă-mi această apă, să nu mai însetez și să nu mai viu aici (la fântână) să iau apă”... Samariteanca de atunci s'a prefăcut în curentele istorice de mai târziu, cu cari a avut să lupte mai mult adevărul din creștinism. Glasul lui Isus a răsunat într'un mediu îmbibat de vederi nalv-materialiste despre viață, dume morală. Ecoul glasului său a fost falsificat de teoriile babilonice, de magia egipteană, de misterii grecești, de subtilele speculații ale filosofului grec...

Bunăvoința nintelegătoare este una din metamorfozele Satanei, cu care a avut să lupte principiul bun... Lupta mai durează și astăzi...

— *Tuturor cetitorilor, abonaților, sprijinitorilor, colaboratorilor, prietenilor și întregel obște românești le urdm: Sărbătorii fericite!*

— Numărul proximal ziarului nostru va apare *Marți dimineața* la orele obicnuite.

AVIZ ABONATIILOR SI CETITORILOR NOȘTRI DIN ROMÂNIA. Aducem la cunoștința stimaților abonați și cetitori ai noștri din România, că d. Gr. Dabija a încetat de a funcționa ca reprezentant și încassator în România al foilor noastre „Românul” și „Poporul Român” din Arad. D. Gr. Dabija, prin urmare, nu mai este îndreptățit a primi nici o sumă, care ar fi menită pentru folle susamintite, fie ca abonament, ca plată de inserțiuni ori altfel de bani. Rugăm deci pe toți stimații noștri abonați din România, că întrucât s'ar ști restanți cu plata abonamentului, acea restanță să binevoiască a o achita fără amânare fie trimițând cu poșta direct aici („Românul” — Arad, Strada Zrinyi Nr. 1/a) suma restantă, ori plătiindu-o la adresa noului nostru reprezentant și încassator, care este d. inginer Ioan Cornea cu domiciliul în București (Strada Alex. Orescu Nr. 27), căci după anul nou vom fi necesități a încassa abonamentele restante din România invocând la caz de trebuință chiar și ajutorul justiției. Rugăm totodată pe toți abonații, prietenii și binevoitorii noștri din România să dea tot concursul lor noului nostru reprezentant d. Ioan Cornea.

Redacțional. Incepând cu numărul de azi d. Ion Agârbiceanu și-a reluat colaborarea regulată la acest ziar.

Orfelinatul românesc în Sibiu. La locul de frunte al ziarului nostru de azi se face apelul cuvințios pentru înființarea primului orfelinat român din patria noastră. În ziua sfântă a Nașterii Domnului se întemeiază acest institut umanitar care veacuri deardndul va fi mărturia grăitoare a idealismului generației de azi și va fi, suntem convinși izvor de mângăiere pentru mii de orfani români, cari crescși sub ocrotirea caldă a stinței năstre biserici, își vor aminti cu pietate de acei Români iubitori de oameni, cari au întemeiat caldul lor cămin, care să înlocuiască lipsa vetrei familiare. Vedem în viitor ieșind din acest orfelinat tagma cinstită a meseriașilor și comercianților români și ochii ni se umezesc la gândul frumos, că multe lacrimi vor fi secate prin mila dăruitorilor, cari vor înființa această nobilă instituție.

Inițiatorii vrednici de lauda noastră au adunat suma de 3400 cor. La suma aceasta grăbim să trimitem și noi banii adunați până

aci la „Românul” pentru soldații români invalizi și pentru ajutorarea orfanilor celor căzuți. Prin „Victoria” din Arad la adresa veneratului Conzistor arhidiecezan din Sibiu am trimis pentru orfelinatul românesc suma 4300 cor. 78 fil.

Au mai contribuit pentru orfelinat:

Dna Elena Goldiș 100 cor.
D. Vasile Goldiș 100 cor.

Deci suma colectată de noi până în ziua de azi pentru orfelinatul românesc este în total 4500 cor. 78 fil.

Deschidem prin aceasta marea colectă pentru orfelinatul românesc din Sibiu și sperăm că felicitările de anul nou se vor rescumpăra prin sume însemnate pentru acel orfelinat.

Copii săraci, copii orfani de tată,
Urmași smeriți ai marilor eroi,
Vă văd trecând pe drum desculți și goi
Privind cu drag fereastra luminată

A celor mulți ce nu știu că-i război —
Privind cu drag fereastra 'ndurerată,
Prin care astăzi nime nu mai cată
La soarta voastră tristă și la voi.

— Copii drăguți, cu bucle de mătășă,
De s'o 'ntâmpla în seara de ajun
Să fie frig în mica voastră casă,

De n'o veni cu daruri Moș Crăciun,
Să știți, că-s răi acela ce nu-l lasă,
Dar moșu-i tot cel darnic și cel bun.

ECAT PITIȘ.

O rugare către abonații și cetitorii noștri. Pentru toți bunii creștini sărbătorile mari sunt totdeauna prilejuri de reculegere sufletească și contemplațiuni. Folosim deci acest prilej fericit pentru a ne obrude și noi gândurilor și contemplațiunilor stimaților noștri abonați și cetitori. Nu vom turbura liniștea sufletului lor în aceste zile senine de sărbătoare cu lamentațiuni, reproșuri ori învinuiri. Vom fixa totuș câteva adevăruri și vom extrage concluziile firești.

Mai e oare lipsă să dovedim importanța fără egal a pressei pentru luminarea neamului, pentru promovarea binelui obștesc, pentru întărirea conștiințelor? Am insulta intelectualitatea publicului român. Adevărul dureros este însă că publicul românesc vădește păcătoasă apatie pentru presa sa. În câteva zile se vor împlini 5 ani dela apariția acestui ziar. Vom fi avut și pagini defectuoase, dar fără îndoială niciodată n'am avut pagini inacordabile cu binele neamului nostru românesc. S'au cheltuit energii foarte multe, s'au adus jertfe materiale greu apăsătoare asupra noastră, cu râvnă, cu cinste, cu eforturi aproape neproporționate insuficienței noastre materiale și intelectuale am nizuț să dăm în stârșit publicului românesc un ziar ireproșabil ca îndrumare națională, ca moralitate, ca instrucțiune, ca organ informativ. Azi am isbutit să primim din toate părțile mărturie multumirii publice cu prestațiunile noastre. Numărul abonaților „Românului” de zi în Ungaria și Ardeal pesterce acum cifra de 5000, în România peste 1000, record neajuns până acum de vre-un ziar românesc dela noi. Și totuș e prea puțin. Mai vărtos în zilele de azi, în mijlocul scumpirii enorme a muncii și a tuturor materialilor venite acestui ziar rămân departe sub cifra plăților trebuitoare și plusul acesta de cheltuieli ne rămâne o grea povară pentru viitor. Spre pildă chiar numai numărul acesta de Crăciun tipărit pe 36 pagini în 12 mii de exemplare costă aproape 2 mii de coroane.

Am fi nemângăiați, dacă din lipsa ajutorului convenit al publicului am ajunge în trista situațiune de a reduce eventual din nou atât extensiunea ziarului, cât mai vărtos de a renunța la munca intelectuală pentru ridicarea nivelului acestui ziar, muncă, ce trebuie și ea să fie azi plătită proporțional exigențelor zilelor, în care trăim.

În cursul celor 5 ani de zile, de când există

acest ziar, el a colectat pentru interese obștești ale neamului peste 40.000 coroane. În fiecare zi dăm cetitorilor noștri a părțică a sufletului nostru. Aceia, cari scriu paginile acestui ziar, sunt toți, aproape fără excepțiune, oameni săraci, cari luptând cu mizeria își cheltuiesc toate energiile și sănătatea în munca atât de istovitoare pentru încălzirea zecilor de mii, cărora paginile noastre le ofer lumină, distracție și întărire sufletească.

Și muncitorii aceștia într'adevăr ultraști și idealști nu cer pentru dânsii nimic. Ei cer sprijinul publicului românesc iarăș în interesul acestui public. Ca gazeta aceasta să poată fi mărită, să poată angaja în serviciul ei cele mai distinse condeie românești, să poată înlocui orice gazetă străină, să intre în casa fiecărui Român de cinste și de omenie aducându-i mângăiere și căldură. Și atât de ușor i-ar fi publicului românesc să ne sprijinească. Am făcut până acum atâtea colecte folositoare obștei. Acum de sfintele sărbători ale Nașterii Domnului ne gândim odată și la noi înșine, dar realizarea gândului nostru tot spre binele cetitorilor noștri va fi.

Adresăm abonaților noștri o rugare. În zilele acestea de odihnă și contemplațiune creștinească fiecare abonat al „Românului” să căștige în cercul cunoșcutilor săi încă un abonat pentru acest ziar. E lucru atât de ușor împlinirea acestei dorinți, dar rezultatul ei mare ar fi un ziar românesc la culmea așteptărilor moderne. Să nu se poată oare Români desbăra măcar o singură dată de indolența lor proverbială? Să încercăm. Noi zilnic dăm părțicele din sufletul nostru celor ce ne cetesc, să facă și dânsii o singură dată ceva pentru noi.

Florile războiului. Faptul că la finea celui de al doilea an de războiu florile pot fi o problemă, vorbește tot atât de clar despre destoinicia de acomodare a firii omenești cât și despre puterea tenace, zdrobitoare ce zace în frumusețea curată lipsită de orice scop a florilor. Târgul de flori e sărac în iarna asta; aci cu drept cuvânt i-a reușit ententei să ne lase până la un oarecare grad să inșetoșăm. Numai florăriile mai mari își pot permite, cu înconjur enorm, peste Olanda, se aducă totuș flori în cantitate și alegere ceva mai bogată. Firește că prețurile s'au urcat grozav în defavorul cumpărătorului și însuș simbolismul florilor s'a sdruncinat simțitor — ca și cum ai voi să formezi cuvinte dintr'un alfabet căruia-i lipsesc slovele cele mai de căpătenie. Trandafirii roșii nu mai însemnează iubire azi, când pe lângă toată bunăvoința nu-i chip să afli de cei roși și galbeni deai străbate drumurile dealungul și de-alatul. Iar dama modernă, ce dă mult pe estetică în van își are floarea ei de predilecție, dacă comanda făcută în străinătate — în țările neutre bine înțeles — nu se primește și dacă în țară la noi, floarea cea gingașă nu se poate păstra. Flori cu adevărat frumoase, proaspete au devenit din nou articol de lux, chiar și pentru aceia cărora le-au aparținut odată zilnic.

Ne-am învățat ale prețuri iarăș, cum prețuiești o bucurie rară și sfântă, nu numai pentru că se pot cu greu căștiga, dar și pentru că nu le mai întâlnești la fiecare colț de stradă și nu mai poți în schimbul câtorva piese de nichel să le ai, cu ușurință în cele mai frumoase colori și parfumuri.

Noi nu mai avem pentru orice dispoziție a noastră o floare deosebită; poate însă că avem și dispoziții mai puține...

Deodată cu schimbarea anului însă se trezi ceva, ca o cerbicie a frumuseții în flori, a frumuseții ce nu poate să moară, care supraviețuiește oricât de debile ar fi siguraticile-i încarnațiuni, fie acestea femei, sau flori. Deodată cu anul nou se iviră și ele, peștrițe, miroitoare, nu chiar cu aceeași bogăție de petale ca în anii trecuți, și nu creiate pentru punga omului sărac — dar destul că se iviră. Plin era orașul. Din toate vitrinele zimbiau ademinitoare, gata a primi, sorbind cu nesățiu toate dorințele, toate speranțele noului an.

Tot dorul după pace, după bucurie, după o leacă de gând ușuratec, senin, liber de orice muștrare se oglindea pe fața lor.

Un mănuchiș însă văzui, care cuprindea în

sine întreagă splendoarea florilor din acest oraș. Toate simbolurile risipei vesele, toată înfrigurarea refugiului din apăsătoare grijă de toate ziele, ce a putut să-și afle cândva expresia în flori. Era un mănușiu mare de trandafiri albi și garoafe de un roșu deschis, destul de frumos spre a face pe cea mai alintată femeie să-l admire. Aceea care-l dăruie era o femeie tânără cu ochi întunecați ce-i râdeau strălucind de recunoștință și iubire.

Și aceea care-l primi era o călguriță domoală, blândă, pururea senină, maica chinuită, ce slujea în sărăcie și smerenie în sala ticsită de bolnavi a unui spital public. Tânăra femeie îi întinse maicei buchetul prețios peste patul unui tânăr lucrător, palid, istovit de dureri — bărbatul ei — care la o catastrofă întâmplată într-una din fabrici se răniase greu. Zimbetul ce flutura pe fețele celor trei oameni isvorea din cele mai adânci aduâncuri ale pătaniei și înțelegerii omenesti. Trei destine frumoase, simple își zimbeau peste splendoarea princiară a trandafirilor mari, albi, trei oameni, cari neamăgiți de durerea momentului, știau că în lăuntru ființei aparțin celor mai cu noroc din lume.

Felicitarea de anul nou ce o întindea o mână recunoscătoare, celei neobosite, în mijlocul suferinței și sărăciei din sala de bolnavi, întruchipă tot aceea ce înseamnă florile în anul acesta: speranța, hotărârea tare: a nu se lăsa răpus de mizeria neagră a zilei, toate bunurile frumuseții, ce ne-au rămas, a le păzi și apăra, a nu ne da înapoi dela jertă și osteneală, când e vorba să umplem cu trandafiri câștigați greu și de zece ori mai prețioși sala cea mare de bolnavi în chipul căreia și lumea ni s'arată uneori.

Expedițiunea de pace la Copenhaga. Toate tentativele expediției de pace a lui Ford — fără Ford — de-a obține o audiență la regele Suediei au rămas zădărnice, tot așa ca și cele de-a se apropia de regele Norvegiei.

Ford este reprezentat în expediție prin administratorul casei sale din New-York *Gaston Plantiff*, care a încredințat doctorului *Jeukin Lloyd Jones* conducerea afacerilor.

Femeile din această misiune, s'au încăierat și ele. *Miss Juez Milholland Boissevain* sătulă de controla autoritară arogată de sufrageta maghiară *Roza Schwimmer*, și-a părăsit tovarășele. În urma unei telegramme a lui *Exchange* se pare că mai mulți membri ai misiunii s'au încăierat, încât au ajuns să se amenințe cu revolverele.

Bryan fost secretar de stat american a telegrafiat că are să primească în Haga expediția. Pentru moment, aceasta se va stabili la Copenhaga, de unde întimpină dificultăți de-a continua drumul la Haga peste mare, iar guvernul german n'are să le elibereze autorizația de-a trece prin Germania.

Gubernurul statului Dacotanord, *M. Hanna* sosit și el la Copenhaga cu expediția, s'a îmbolnăvit grav încât a trebuit transportat într'un spital.

Princese italiene. Pe măsură ce dispar principi caselor domnitoare italiene, întunecați de individualitatea regelui și a principelui de *Genua*, astfel dispar și figurile femeiești ale casei de *Savoya* în fața personalităților reginei *Elena* și a soacrei sale a văduvei regine *Margareta*. Pe lângă cele patru fetițe adorabile ale perechii regale: *Jolanta, Matilda, Giovanna* și *Maria*, în familia domnitoare se mai găsesc trei princese, ale căror personalitate merită toată atențiunea. Acestea sunt: princesa *Elena* de *Aosta*, sau *Elene de France* cum îi place să se numească, a îndeplinit cel mai important rol la curte, pentru că în urma moștenitorului de tron, soțul ei era acela care putea moșteni coroana Italiei. Încosebi la 1894, în anul căsătoriei sale, princesa *Elena* a fost foarte populară în partidul francofil din Italia, cari găseau legătura între Italia și Franța reprezentată prin această princesă blondă, sveltă, de-o frumusețe superbă. Multă vreme, chiar și în sufletul poporului Italian a trăit o simpatie mult mai pronunțată pentru această princesă franceză, decât față de regina *Elena*, puțin cam rustică, pe care ea însăși o numise *Notre Bergère*, păstorita din munți.

În cursul anilor, s'a născut moștenitorul de tron și dragostea națiunii s'a întors tot mai mult spre regina, care s'a dovedit mamă și soție exemplară, iar *Elene de France* se distrează și mângâie cu vânători din Africa pentru că a fost înșelată și părăsită de soțul ei.

Pe timpul când *Elene de France* a intrat în familia regală italiană, s'a vorbit mult de faptul că a devenit nora vitregă a unei princese care deasemenea făcea parte dintr-o familie princiară franceză detronizată. Era *Letitia Bonaparte*, văduva principelui *Amadeo de Aosta*, *Letitia* a fost născută din căsătoria de interes pusă la cale de *Cavour* în semnul alianței franceze și săvârșită între fiica lui *Victor Emanuel II* și principele *Jeromos Bonaparte*, celebrul *Plon Plon*.

Princesa *Clotilda*, care a murit la 1912 a fost jertfa politice și a suferit nespuse de mult din cauza vieții soțului său, bogată în scandaluri și aventuri. Fiica ei, de-o frumusețe rară, n'a moștenit nimic din firea ei bună și blândă, ci cu atât mai mult din sângele tatălui și a moșului său, a fostului rege de Vestfalia. Ca fată deja a dat dovadă de un astfel de temperament încât în curând a trebuit măritată. Pretendentul a fost unchiul său, fratele mai mic al regelui *Umberto* și fostul rege al Spaniei principele de *Aosta*, care a îndrăgostit pe nepoată-sa. Căsătoria din care s'a născut un singur băiat n'a durat decât un an și jumătate, la 1890 principele a căzut jertfa celei dintâi epidemii de influență ce a bântuit în Europa.

A urmat o viață atât de bogată în evenimente a văduvei princese, pentru descrierea căreia ar trebui peana unui *Boccaccio*. Femeia extraordinară de pătimasă a dus cea mai scandalosă viață în palatul ei din *Piemont*, până când regele *Umberto* a chemat pe cumnata păcătoasă să-i țină morală. Invingătoare a fost însă frumusețea răpitoare a princesei, astfel încât regele însuși a devenit cel mai fervent apărător. În vârstă de 50 de ani, doamna *Letitia*, matroană respectabilă astăzi, a prefăcut salele palatului din *Piemont*, tot atâtea mărturii ale pasiunilor de odinioară — în spitale pentru răniții pe care-i îngrijește cu gingășie, acoperindu-și podoaba de argint sub boneta de samaritană.

Princesa *Isabela*, soția prințului de *Genua* este contrastul *Letitiei*. Născută princesă de *Bavaria*, care a reprezentat la curtea italiană demențial german, n'a avut alte aptitudini și predispoziții decât cultivarea binefacierilor și toată viața ei s'a devotat familiei și copiilor săi.

Armata indigenă. Comisiunea senatului armatei în Franța s'a reunit sub președinția lui *Clemenceau*. Au vorbit *Bryand*, președ. consiliului, ministrul de război generalul *Gallieni*, ministrul de marină amiralul *Lacaze*, ministrul coloniilor *Doumergue*, vicesecretarul de stat *Albert Thomas* și *Henry Bérenger*. La ordinea zilei a fost recrutarea și organizarea unei armate indigene pentru primăvara anului 1916.

Diferitele chestiuni de îmbrăcăminte, echiparea, armamente și transport au fost examinate de către serviciul de ajutorare și industrie de război.

Aviația franceză. Cu privire la aviația engleză și franceză revista engleză de specialitate „*Aeronautics*” publică următoarele interesante constatări:

Serviciile aeriene engleze par a se desconsidera. Dacă e vorba de chestiuni industriale, de furnituri de material, de planuri de aparate, fiecare comandă, socotește și desemnează după plac. Fiecare își are furnizor și modele. Nici o legătură, nici o comunitate. Cum a fost realizată mobilizația industrială a aviației noastre? Foarte incomplet. Motivele greșelilor noastre sunt ușor de găsit.

Tot răul vine din lipsa unui singur cap conducător. Cine poartă responsabilitatea fabricațiilor aviatice? Trebuie să ne știm recunoaște păcatul și să profităm de exemplele altora. În Franța există un singur serviciu al aviației responsabil față de ministrul de război. Ministrul *Besnard* a luat toate măsurile cari își vor avea rezultatele în mobilizarea și organizația aviatice din Franța, care a suferit în trecut aproape aceleași infirmități ca și a noastră.

Iată una dintre aceste măsuri: Controlul lucrărilor din uzinele aparatelor aviatice, în întreg cursul războiului vor fi puse în serviciul industrial al aviatice militare. Director al acestor lucrări a fost numit comandantul de artilerie *Grad*. Ținând seamă de diferența vieții politice dintre aceste două state, comandant al construcțiilor aviatice ale marinei a fost numit *Murray Sueter*. Între aceste două direcțiuni este o diferență importantă: atribuțiunile și funcțiunea lui *Sueter* sunt nebuloase, înțelegând că dispozițiile sale n'au fost definite și nu sunt cunoscute de nimenea. Dimpotrivă, industria care furnizează serviciile franceze de aviație sunt stabilite prin chiar faptul furniturilor sub controlul unui singur departament tehnic responsabil care dă direcția serviciului aerian. Chiar și furniturile materiilor sunt puse sub controlul aceleiași autorități. Aceasta organizație s'ar putea numi statul major al aviației.

Măsurile luate au dat deja rezultate avântoase în conferințele cari au reunit cei mai de seamă fabricanți — un exemplu vrednic de imitat care a fost dat odată de către *Curchill*, dar abandonat cu desăvârșire.

Mimi Pinson și urmașele ei. Ne putem întreba cine este *Mimi Pinson*, căreia doar numele-i mai trăiește astăzi. Odinioară, pe vremea lui *Alfred de Musset*, a fost una dintre cele mai gingașe și nostime „griseti” care a inspirat sufletul neliniștit al marelui poet. A știut subjugă pentru un moment inima acestui artist sdrobotă în dragostea pentru *George Sand*.

Numele de *Mimi Pinson* trăiește și astăzi în înfăptuirea unei instituții pentru cusătorese și croitorese, la căminul căreia se adună aceste muncitoare atât de cunoscute ca și o particularitate a Parisului, în cadrele căreia aceste flințe multumite, grațioase și delicate își petrec momentele delicioase ale odihnei și distracției. În acest asil trăiește memoria grisetelor lui *Alfred de Musset*, și a fost înființat la 1906 de către *Gustave Charpentier* în amintirea succesului mondial al operii sale „*Louise*” al cărei subiect este înfiripat din ridicarea în slavă a celebrei *Mimi Pinson*.

La izbucnirea războiului, când cele mai multe ateliere și-au închis porțile, o deputație a tovarășelor de azi a *Mimiei Pinson* și-au adresat jalbă către protectorul lor *G. Charpentier*, plângându-și toată mizeria. În curând s'au luat măsurile pentru ca o parte din ele să fie luate în șirul samaritanelor. Celelalte croitorese însă, cari și-au putut păstra slujbele au fost încredințate din partea lui *Charpentier* cu o interesantă îndatorire: să execute cocarde militare, cari au fost expuse în cadrele unei expoziții. Corespondentul ziarului danez „*Nationaltidende*” a vizitat această expoziție care poartă titlul: *Expoziția de cocarde ale tovarășelor Mimiei Pinson*, și care i-a înfățișat cel mai fermecător tablou. Armonia acestor cocarde variate în execuție, procură cea mai entuziastă priveliște. Pereții salelor vaste sunt tapetate cu mătăsoasă albă, împodobită cu buchețele și panglicuțe colorate, cari îți dau impresia fluturașilor sburători. Culoarea dominantă este cea roșie, căreia îi urmează cea alsaciană, negrul lucitor în colțul căruia lucește steluța albastră. Toate sunt operele acestor degete destere și dibace ale grisetelor, cari cu gusturile atât de rafinate au putut alcătui din mii de panglicilor multicolore aceste cocarde de execuție care de care mai fantastică.

Fiecare soldat francez are intrare gratuită în saloanele expoziției și poate să-și aleagă din bogăția acestor cocarde care să-i îmbogățească distincția militară. Din când în când se dau și concerte în localurile expoziției la cari participă cea mai aleasă societate a Parisului. În chipul acesta numele urmașelor *Mimiei Pinson* a devenit din nou popular și lăudat, fiind venitul expoziției dăruit fondului pentru ajutorarea soldaților răniți.

Bulgarii vreau egemonie în peninsula balcanică. Cucerirea Macedoniei sârbești a trezit la Bulgari visul egemoniei balcanice. Ei reclamă astăzi nici mai mult nici mai puțin decât cea mai mare parte a peninsulei. Organul guvernamental *Narodni Prava* scrie despre acest subiect:

„În comparație cu celelalte națiuni balcanice, Bulgaria are dreptul să ceară cea mai mare parte a peninsulei balcanice. Fără ca să se creadă că Bulgaria ar fi forțată să urmeze acest drum, din cauza aspirațiilor egemoniei balcanice. Ocupând Bulgaria centrul peninsulei, nu va face încercări să-și estindă hotarele către alte puncte, atunci când vecinii săi pot încerca realizarea aspirațiilor lor

naționale afară de limitele strâmte ale peninsulei. Și în sfârșit nu este păcatul Bulgariei dacă amintiri etnologice și istorice, însăși viața peninsulei sunt tot atâtea mărturii că peninsula este pământ bulgar.

„N'avem de loc gândul să răpim teritoare străine, nu vrem decât să redobândim ceea ce ni se datorește din punct de vedere istoric și etnografic. Poporul bulgar are să-și continue reconstruirea națională, îngrijind mereu puterile sale, gata de a lupta pentru conservarea păcii și garanția binelui său și a vecinilor săi.

Pentru refugiații sârbi. Din inițiativa vicepreședintei Amélie Mesureur, societatea Victor Hugo a dăruit suma de 1000 franci ministerului Serbiei la Paris *M. Vestnici* cu destinația să se distribuie refugiaților sârbi cu ocazia sărbătorilor de Crăciun.

Președintele societății, Victor Margueritte, în numele marelui poet Victor Hugo a exprimat reprezentantului națiunii eroice din Balcani toată simpatia și admirația Franței pentru acest popor glorios.

Generalul Castelnaud. „Echo de Paris” scrie despre comandantul armatelor combatante din Franța următoarele: Generalul Castelnaud a fost comandantul uneia dintre principalele armate franceze din Champagne, și aici și-a manifestat talentele sale. Generalul Castelnaud și Pau au luat parte la războiul din 1870. Ca și ofițer tânăr de tot a luptat împotriva Germanilor în regimentul 31. De aici încolo a avut o carieră foarte agitată, a fost comandant de trupă și ofițer în statul major, însușindu-și în chipul acesta științele militare atât pe teren teoretic cât și practic. La 1905 a fost comandantul unei diviziuni, la 1909 a fost numit comandant de corp, iar la 1910 a fost numit șeful locțiitor al statului major francez. La izbucnirea războiului, Joffre i-a încredințat comanda armatei din Lotaringia, iar după lupta dela Marne, a devenit comandantul uneia dintre armatele centrale. Generalul Castelnaud se bucură și azi de cea mai mare vigoare, și este omul datoriei și a conștiinței militare. Numirea lui de comandant s'a făcut în cadrele cele mai simple, generalisimul Joffre i-a adus-o la cunoștință printr'o scrisoare.

Instituții pentru soldații francezi atacați de tuberculosă. În adunarea consiliului soc. pentru igienă în Franța s'a desbătut cu mult interes tuberculosă din armată, în interesul căreia și-a ridicat cuvântul președintele facultății de medicină din Paris, drul *Londouzi*. El a fost cel dintâi, care la începutul campaniei a atras atențiunea asupra progresului acestei boale, stăruind pentru căutarea mijloacelor pentru a o localiza și lecu. El a fost cel dintâi, care a pus statului îndatorirea îngrijirii soldaților atinși de această boală, stăruind pentru îngrijirea lor la fel cu răniții din război. S'au luat deci măsuri ca soldații atinși de tuberculosă să fie admiși la o vizită medicală acordându-li-se un concediu de trei luni, în care interval vor fi îngrijiți în instituțiile de specialitate, dându-li-se tratamentul prescris. În scopul acestor instituții, camera franceză a votat două milioane franci. Cu această sumă se vor înființa deocamdată 25 sanatoare pentru soldații tuberculoși, în care vor fi admiși imediat, 2000 soldați. Urmând fiecare o cură de câte trei luni, într'un an se va putea da îngrijire la 8000 soldați. Personalul acestor spitale speciale va fi compus din medici civili și militari cari nu mai pot îndeplini serviciile pe front, fiind ajutați de îngrijitoare de specialitate.

O grea chestie de drept. — O veche tradiție a Egiptenilor ne spune, cum odată o mamă șezând cu copilul ei pe malul râului sfânt a Nilului, un crocodil i-a răpit copilul. Mama înspăimântată cu lacrimi în ochi îl rugă să-i redea copilul.

— Bine, zise animalul, ți-l redau, dacă îmi spui ce am de gând să fac?

După o scurtă meditare femeia răspunse:

— N'ai de gând să mi-l dai.

— Adevărat, strigă crocodilul râzând, așa-

dar nu-ți recapeți copilul. Pentru că tu nu poți spune decât ori un adevăr ori un neadevăr. Ai spus un adevăr, nu-l poți recăpăta, pentru că numai atunci e adevăr, dacă însă n'ai spus adevărul, nu-l poți recăpăta, fiindcă așa ne-am înțeles.

Mama însă zise:

— Te înșeli. În orice caz trebuie să-mi redai copilul. Dacă vorba mea a fost adevărată, trebuie să mi-l redai fiindcă așa mi-ai promis, dacă însă n'as fi spus adevărul, atunci contrariul e adevărat: îmi redai copilul.

Cine are dreptate?

Cea mai frumoasă statuă din lume a fost aceea a zeului din Olymp. Cine nu știe că aceasta statuă a fost culmea perfecției artistice, a fost capod'opera cea mai sublimă a lui Phidias, a fost cea mai desăvârșită întru chipare a artei plastice. Espresia statuei e ideală și plină de gândire, părțile undice erau din fildeș, iar păr și haine din aur; era chipul dzeului atotputernic, stăpânitor, însă, milos față de rugăciunea oamenilor.

Se spune cum în lumea antică admirând aceasta perfectă frumusețe de statuă credeau că văd pe însuși D-zeu și cel care-l vedea uită de griji și durere iar cei cari mureau fără să-l vadă se considerau ca nefericiți. Natural că sute de ani de-arânușul pereginau Elinii la muntele Olymp unde stăpâna acest gigantic zeu. Încă sub împăratul Iulian mergeau oameni cu sutele mai ales artiști să-l admire.

Soarta acestui neasemănat capod'operă artistică nu prea e cunoscută. Probabil sub Teodosius a fost dusă la Constantinopol. I s'a pierdut urma într'un foc sub Leo I în anul 476 — în acel an în care antica Roma și cu ea lumea veche s'a prăpădit.

Voia de muncă a cerșitorilor. Un filantrop francez, a făcut un interesant experiment care a durat un an întreg. Pe toți cerșitorii adevărați, cari erau capabili de muncă și cari declarau că vreau să muncească i-a așezat prin ateliere de lucru pe la prieteni și cunoscuți ai săi, cari se angajară să le plătească zilnic 5 franci. „Voia de lucru” al acestor cerșitori însă se vede n'a fost adevărată, căci din 1215 câți se anunțaseră în decursul unui an, 930 cari au fost angajați la lucru, nu s'au prezentat de loc. 110 după o muncă de o jumătate zi o luară la sănătoasă, 14 au lucrat o zi întreagă, 161 trei zile, 42 o săptămână întreagă, 36 o lună și apoi nici aceștia nu s'au mai întors. Acest rezultat nu prea splendid o mai fi astâmpărat pe filantropul nostru.

Misiunea generalului Castelnaud.

Punctul de vedere al multiplei înțelegeri față de apropiatele evenimente din Balcani, îl găsim exprimat în prim articolul ziarului *Le Temps*, organul ministerului de externe francez, dela 30 Decembrie. Traducem:

Generalul Castelnaud își va relua în curând funcțiunile lângă generalisimul armatelor franceze. El va putea comunica verbal șefului armatelor franceze și guvernului Republicii rezultatul cercetării câmpului fortificat dela Salonic. Este superfluu să mai amintim că un scop pur strategic a avut vizita major-generalului armatei. Nu mai e problematică menținerea trupelor franco-britanice la Salonic. Problema este rezolvită definitiv prin acordul ce s'a făcut între Londra și Paris asupra acestei expediții. Adevărat, Sârbii n'au putut fi ajutați la timp. Întreprinderea noastră n'a reușit această țintă, însă s'a convins oricine că nu va avea un eșec complet. Generalul Castelnaud a plecat doar la Salonic pentru ca să inspecteze lucrările de fortificație, mijloacele de apărare și să examineze, cu generalul Sarrail și generalul sir Bryan Mahon, toate măsurile pentru a face terenul capabil de rezistență unui atac germano-bulgar.

Experiențele pe cari generalul Castelnaud le va aduce din misiunea sa nu sunt destinate să iasă din secretul conferențelor statului-major și ale consiliului de miniștri. Telegramme asigură

că el este satisfăcut de cele ce a văzut și că consideră terenul de capabil unei rezistențe victorioase care fiecare zi ne dă șanse nouă. Această impresiune este împărtășită și de populația Salonicului. Dispozițiunile locuitorilor față de cei cari au venit să transforme orașul lor în teren fortificat se ameliorează cu cât lucrările de apărare și debarcările materialului evidențiază că organizația de apărare sfidează atacul unei armate chiar foarte superioare în număr. Soldații greci remarcă din partea lor că contingentele franco-britanice, a căror sosire în număr mic le pricinuisă vîi desiluzii, exploatate de dușmanii noștri, reprezintă astăzi o armată veritabilă ce dispune în abundență de material. Simpatiile pe cari poporul grecesc n'a încetat să le dovedească față de Franța și Anglia și cari s'au manifestat mai ales cu ocaziunea trecerii prin Atena a generalului Castelnaud, se tradează din nou cu mult mai liber, cu cât se dă seama în Elada că rezultatul expediției dela Salonic nu va prileji Germanilor ocaziunea de a se instala în acest loc după ce au alungat pe Francezi și Englezi. Și neliniștea ce o pricinuesc Bulgarilor prezența noastră, speranțele de revanșe pentru amorul-propriu elin pe cari le prezintă: cresc prestigiul nostru. Aceste impresiuni populare îndreptătesc în cântă să fie anticipate apreciațiile imparțiale și pur tehnice pe cari șeful de stat major francez le aduce din misiunea sa.

Neconținut se lucrează la perfecționarea apărării dela Salonic în vederea atacului apropiat, fără însă să se poată prevedea sigur când se va face. Informațiunile pretind că șase diviziuni austro-germane înaintează către frontierele grecești, augmentate, se zice, cu două diviziuni turcești. Bulgarii dispun de forțe aproape echivalente. Frontul franco-englez dela Salonic, care n'are o întindere mai mare decât 80 de kilometri, poate să le opună valoarea alor aproape patru corpuri de armată, luate aci și contingentele sârbești cari au fost atașate aliaților pe teritoriul grecesc. Aceste forțe sunt așezate în dosul pozițiilor apărare în chip natural și completate de lucrările cu material puternic ale artileriei și de toate armatele cărora războiul de poziții le-a scos la iveală rolul și utilitatea. Ele sunt de acum capabile să facă front unui asediu sub protecția flotei care în acelaș timp le asigură întregirea în oameni și muniții.

La germano-bulgari se arată necesitatea de a nu se lăsa la Salonic o armată aliată de a cărei activitate și inițiativă depinde siguranța comunicațiilor restabilite cu Turcia. Scriitori militari de peste Rin stăruesc zilnic asupra necesității de a fi alungate corpurile franco-engleze din această bază de operațiuni care se instalează la poarta Serbiei și a Bulgariei, și abia la 300 klm. dela frontiera turcească a Mării. Salonicul în mâinile germano-bulgare ar fi un scut sigur pentru submarine, în fața coastei africane. Comunicațiile maritime ale aliaților cu Mediterana superioară ar fi compromise și partea ar fi în acelaș timp câștigată pentru Germania în România și Grecia. Acordul între Berlin, Viena și Sofia asupra necesității de a ne face să plecăm din Salonic este sigur; însă înțelegerea pare cu mult mai puțin completă în ce privește mijloacele de execuție și rolul fiecăruia în această chestiune, ale cărei dificultăți naturale cresc proporționat cu scurtețea timpului. Se pare chiar că așa se explică întârzierile și tergiversările ce se văd în articolele presei teutonice care insistă asupra urgenței operațiilor.

Aliații pot de data aceasta să profite de eșecurile și încetinelile dușmanilor lor. Grație opririi ofensivei germano-bulgare, nu se va mai putea vorbi de defectele preparatiei, pentru că este șansă să se poată repara lacunele de ieri. Opiniunea franceză, care în această afacere a trecut printr'o întreagă serie de emoțiuni dintre cele mai puternice, nu va mai reproșa că n'a fost făcut util prilejul. Misiunea generalului Castelnaud implică convingerea că există spiritul de rezoluțiune de a se face tot ceea ce este necesar pentru ca speranțele puse în menținerea bazei Salonicului, să fie justificate prin mijloacele de apărare de cari va dispune.

MAI NOU.

Informațiuni.

Repatriați din România. Membrii coloniei maghiare din București se întorc acasă în mare număr. Săptămâna trecută s'au reintors încă opt familii frunțase.

Deținere senzatională într'un local de varietăți. „Corriere della Sera” anunță din Salonic:

Cu ocazia reprezentăției de ieri a teatrului de varietăți Orion, au apărut în sală mai mulți agenți de poliție franceză, au trecut printre public pentru ca să ajungă în orhestră. Reprezentația a trebuit oprită, și s'a svonit numai decât că agenții au deținut o violinistă femeie, româncă de origine austriacă, fiind acuzată că a comunicat consulatului austro-ungar secrete militare francezo-engleze. Au mai deținut o foarte elegantă doamnă franceză și alți treizeci indivizi. Deținerile s'au efectuat pe baza unor scrisori găsite afirmativ la consulatul austro-ungar.

Soția lui pașa Essad la Roma. Din Lugano se telegrafiază: Soția lui pașa Essad împreună cu refugiați sârbi a sosit la Roma. Insoțită de „damele ei de onoare” a descins la Grand Hotel din Roma.

Rolul neutrilor. Sub acest titlu, fostul ministru al afacerilor externe Gabriel Hanotaux scrie în „Le Figaro” referitor la răspunsul consilierului federal Hoffmann la interpelația lui Greulich, următoarele:

Elveția, vecina Franței, a înțeles perfect starea noastră sufletească, a atins cea mai delicată coardă a susceptibilității noastre. A înțeles pe deplin suferințele îndurate de Franța în cursul celor patruzeci și cinci de ani din urmă și în sfârșit în acești doi ani. Nu v'a admite niciodată și nu se va învoi la o pace forțată, o pace mincinoasă. Va aștepta obținerea unei păci definitive, pacea dominantă peste toate socotelile, cu un cuvânt pacea pentru pace. Așa se gândește Franța împreună cu aliații săi.

Hanotaux își termină articolul mulțumind populației Elvețiene pentru primirea prietenească de cari au împărțit pe repatriații francezi și grav răniții.

Primul ministru japonez bătut în cameră. Din Copenhaga se anunță: Opoziția guvernului din Tokio a aranjat violente tulburări în cameră cari au dat naștere la adevărate bătăi. Prim ministrul Okuma a fost bătut cumplit, încât a trebuit depărtat pe brațe. Conducerea afacerilor primministeriale au fost incredințate altei persoane, fiind starea lui Okuma foarte gravă. Majoritatea camerei a pretins dela guvern amestecul Japoniei în afacerile Asiei și blestemă neactivitatea de până acuma. Cer ca Japonia să ducă rolul conducător din Asia. În Tokio domnește mare agitație.

In taberile prizonierilor. Gazette de Lausanne scrie următoarele: Messagero primește din Messina cu datul de 26 Decembrie următoarele:

Ambasadorul Spaniei și-a terminat vizita oficială din tabărele prizonierilor austrieci din Sicilia, și s'a întors la Roma. Ambasadorul și-a exprimat mulțumirile față cu manierile de cari sunt tratați prizonierii.

Prizonieri austro-ungari în Italia. Gazette de Lausanne publică o știre a ziarului „Idea Nazionale” din Cagliari că Serbia a remis Italiei peste 30,000 prizonieri austro-ungari făcuți cu ocazia campaniei dintâi în contra Serbiei. Acești prizonieri au fost internați în Sardinia.

Turcia va accepta calendarul gregorian. Din Constantinopol se telegrafiază: Guvernul otoman proiectează legea prin care să se schimbe sistemul cronologic de până acuma,

care dă prilej la multe confuziuni. Proiectul de lege va pune în vigoare primirea calendarului gregorian începând anul dela 1 Ianuarie. Anul financiar însă se va începe și mai departe la 14 Martie. Sistemul cronologic arab se va păstra în cronologia bisericească.

O vindecare semnificativă. Tarina, potentă tuturor Rușilor, femeia cea mai ridicată pe scara măririlor pământesti, tovarășa unui monarh al cărui simbol împărătesc este însuș globul terestru, suferea de mult de o crudă boală de nervi. Curtenii erau îngrijați. Și în palatele feerice defilau prinții științei, somitățile medicale, fără a fi putut să găsească leacul și vindecarea marei Tarine. Dar vindecarea mult așteptată a venit. Nu s'a găsit cămașa fericitului, — cum povestește rusul Tolstoi, — dar s'a găsit ceva și mai bun: Munca pentru alții, activitatea neîntreruptă. Tarina uitând că este bolnavă, s'a făcut infirmieră și în spitalul instalat la Tsarskoie-Selo, acolo unde se află palatul de vară al țarului, ea îngrijește de dimineața până seara pe răniții ce așteaptă din mâinile ei auguste doctoria vindecătoare, și din gura ei consolația supremă și poate ultimă.

Munca aceasta fără întrerupere a făcut minunea, pe care n'au putut-o s'o facă savanții, adică minunea de a vindeca pe Tarina bolnavă.

Și de aci ese frumoasa lecțiune morală nu numai terapeutică:

Munciți, — munciți pentru alții, dacă voți a fi sănătoși și fericiti.

Ajutorarea refuglaților români. La București în sala Monte Carlo din Cismigiu, s'a pus bazele unei „Mensa a refuglaților”. — Un grup de doamne, având sprijinul guvernatorului Băncii Naționale, d. Bibicescu, a dlui M. Vrânceanu proprietarul restaurantului Monte Carlo — au luat inițiativa de a da cu preț foarte redus prânz și cină pentru refuglații din Ardeal și Bucovina.

Bărbații politici din România, dnii Nicu Filipescu, Take Ionescu și Barbu Delavrancea declară prin ziare, că nu vor deschide de acum înainte vre-una din scrisorile ce i se vor adresa, dacă nu va purta pe plic și timbrul special de ajutor pentru ardelenii refuglați.

Cursuri libere pentru femei. Un comitet de doamne din București pus sub înaltul patronaj al reginei Maria, și compus din cele mai de seamă nume ale doamnelor din capitala țării, au organizat o serie de cursuri libere superioare, cari vor putea fi cercetate de toate doamnele și dsoarele cari vor să-și perfecționeze și completeze instrucțiunile secundare.

Tot materialul programului va fi predat și instruit de profesori de specialitate, iar cursurile vor dura trei ani. Cursurile de muzică vor fi predate de profesorul Otescu și vor cuprinde în ordine cronologică: elemente din istoria muzicii, teorie și formule muzicale cu demonstrații practice. S. Mehedinți va ține în fiecare săptămână un curs de Geografie și etnografie. Dintre ceilalți profesori incredințați cu prelegeri sunt Rădulescu—Motru pentru filosofie, Densușianu pentru literatură, Tigara Samurcaș pentru istoria artelor, N. Iorga pentru filosofia istorică.

Înaltul interes depus în această inițiativă laudabilă de către regina Maria este o garanție sigură a reușitei. Cursurile vor începe în cursul lunii acesteia.

Războiul.

CRÂNCENE LUPTPE PE FRONTUL RUS ȘI IN BUCOVINA.

Cernăuți. — Pe frontul rus au început lupte foarte violente cari se țin ca un lanț nesfârșit începând dela Marea Baltică până la granița românească. Rușii atacă în câte 16—20 rânduri fără de nici o considerare la pierderile ce le suferă. Risipa mare de muniții ce se face arată că Rușii au primit mari cantități de muniții de tot felul.

De asemenea pe frontul bucovinean, respective în Bucovina se dau lupte extrem de violente. Rușii încearcă, ca rupând frontul austro-ungar să intre în Bucovina apoi trecând prin Ardeal să înceapă o „viguroasă” ofensivă în contra Serbiei.

Rușii fac storțări colosale pentru ajungerea acestui scop al lor, dar până acum fără rezultat.

AUSTRO-GERMANII ȘI ROMÂNIA.

Stokholm. — Ziarele rusești exprimă părerea că scopul îngrămădirei de trupe germane și austro-ungare la frontiera Dobrogei române este ca în cazul unei eventuale intrări a României în războiul alături de puterile împătritei-înțelegeri în contra Ungariei, acele trupe vor ataca România și prin Dobrogea-românească. În caz de victorie de partea puterilor centrale, acestea vor ocupa întreagă Dobrogea pe care apoi o vor ceda Bulgarilor.

Ziarele rusești sunt de părere, că România nu se va lăsa intimidată de aceste „manevre nemțești”, cari vor avea un sfârșit „tragic” pentru puterile centrale.

Se pare că ziarele rusești nu leagă mari nădejdi de un ajutor al României, de aceea arată aceste îngrijorări pentru România.

PENTRU MOBILIZAȚII DIN ROMÂNIA.

București. — Prim-ministrul român, d. I. Brătianu a declarat în camera română, că guvernul a hotărât să vie în ajutorul celor concentrați cu 5 milioane lei.

CONCEDIERI IN ROMÂNIA.

București. — Un ordin al ministerului de război român a acordat un concediu la toți soldații aparținători clasei 1914.

ACTIVITATEA FEBRILĂ LA SALONIC.

Se află din Salonic: Aliații fac importante lucrări de fortificație la Topsis pe calea ferată a Vardarului la nordvest de Salonic. De asemenea și localitățile Ajrah și Balza la nord de Salonic și la nordest de lacul Langaza au fost evacuate de Greci apoi întărite de Anglo-Francezi.

PENTRU RĂNIȚII ROMÂNI.

București. — Dna și d. Grigore Cantacuzino au dăruit suma de 2500 lei pentru ajutorarea Românilor de peste munți răniți în războiul.

VACANȚA CAMEREI ROMÂNE.

Budapesta. — Se anunță din București: Camera română a luat vacanță până la 2 Februarie n. 1916.

TRATATIVE ROMÂNNO-ANGLO-FRANCEZE.

București. — Ziarele bucureștene aduc știri că la ministerul de finanțe se tratează cu un sindicat anglo-francez, vinderea unei mari cantități de cereale.

Bibliografie.

A apărut cea mai bună carte de rugăciuni, întocmită de preotul *Petru E. Papp*. Ea se vinde în folosul școlii românești din Pocola, susținută de ambele confesiuni.

Se extinde pe 280 pagini și cuprinde tot ce e necesar pentru mângâierea sufletească a unui creștin. Un exemplar costă 1 cor. 20 fil. Se află de vânzare la Librăria Diecezană din Arad și „Doina” în Beiuș.

POSTA ADMINISTRATIEI.

Am primit în abonament dela următorii: D. Petru Boldurean Fibiș 4 cor. pe 1915; d. Ioan Buna, Ticvanul-mic 2 cor. pe sem. I. 1916; d. Ioan Epure Miu, Ticvanul-mic 4 cor. pe 1915; d. Alexandru Murgu, Feniș 2 cor. pe sem. I. 1916; d. Mihai Preda, Berzasca 2 cor. pe sem. I. 1916; d. Nicolae Ciortus, Gerbovăț 2 cor. pe sem. I. 1916; d. George Zărculea, Socolar 2 cor. până la 31 Dec. 1915.

Cea mai fină calitate de ZAHĂR DE SALON PENTRU CRĂCIUN cu staniol sau fără staniol, trimis cu poșta sau cu trenul, cu rambursă expediază

GĂBOR MIKLOS, ARAD str. SALACZ depozit de ciocolată și zaharicale. Telefon No. 1059.

O NOUĂ PIESĂ MUZICALĂ PENTRU PIAN: „HORA”, va apare în curând, compusă de tânărul LAURIAN NICORESCU, care înainte de izbucnirea războiului a fost elev de cant și compozitor la academia muzicală din Viena. Piesa compusă într-un stil concertant se poate comanda înainte la părintele IOAN NICORESCU în Curtici — Kürtös — comit. Arad. Prețul 3 cor.

x Marele magazin Fischer, Arad, atrage de sărbătorile Crăciunului atențiunea on. public român asupra bogatului său asortiment de jucării și cadouri frumoase pentru copii. Obiectele de tombolă dela 20 fileri în sus, până la 50 cor. Trăsuri și scăunele pentru copii, dela 10 cor. până la 150 cor. Atențiune asupra firmei: Fischer Nagy áruháza.

x Vechi și recunoscute întreprinderi de pompe funebre având în vedere justele interese morale și materiale ale familiilor îndoliate, dar și interesul propriu, au înființat o centrală în *Budapesta, VII. bulevardul Üllői, nr. 14 etajul I, ușa 1.*, care rezolvă deopotrivă chestia transportării de oriunde acasă a eroilor noștri morți chiar și în străinătate. Centrala are legături strânse și directe cu organizațiile similare din străinătate pentru rezolvirea norocoasă a încredințărilor internaționale.

x Trăsuri pentru copii, scăunele pentru copii, jucării dela cele mai ieftine până la cele mai fine, apoi elegante reticule pentru dame, garnituri pentru călătorie, manicur și garnituri de pieptare și tot felul de cadouri, obiecte pentru soldați etc., asortiment foarte bogat la Hegedüs Gyula, Arad, bulevardul Andrassy Nr. 16.

x Firma Buchsbaum és Társa aduce la cunoștința on. dame că i-au sosit mult așteptatele specialități de ghete „Bally”, înalte, brune, bagarin și jumătăți de ghete foarte elegante.

PURCEI DE ZAHĂR „1916” pe anul nou românesc ofer onorațiilor mei mușterii pe lângă prețuri moderate (dela 2—6 cor.) Primesc pregătirea a orice fel de prăjituri pentru săltele sărbători. Țin permanent prăjituri pentru ceaiu precum și zaharicale fine. Cadouri potrivite de Crăciun!

Comandele pe cari le rezolv urgent și conștiințios, rog a se adresa COFETĂRIEI MATZKY-ARAD.

x Pieptare (sweter) din păr de cămilă, pantaloni, velințe, tricote, tricote de mătăasă și de hârtie, ciorapi de păr, mănuși și tot felul de obiecte pentru iarnă, pardesiuri de gumă, pălării elegante, cravate, albituri etc., în asortiment bogat, cu prețuri foarte ieftine în *prăvălia de modă pentru bărbați „Chic”, Arad, bulevardul Andrassy Nr. 16.*

Cafea

trimit franco — ramburs 5 chile. Cuba 27.— Santos 24.— coroane.

JULIU DRĂGAN
Fiume.

Da 2571—10

Caut

un practicant

care are 8—10 luni practică pe lângă toată proviziunea și 80 de coroane lunar.

VIRGIL VLAD.
farmacist.

Va 2587—10

Gyulafehérvár.

ANUNȚ.

Doi învățăcei de prăvălie se primesc momentan la firma

Const. Ch. Bolog
Câmpeni — Topánfalva
(com. Turda-Arieș)

(Bo 2565—3)

De vânzare.

Silvoriu prefript 3 litre cu demijon Cor. 1250.

Rachiu de prune 20% Cor. 130. Hectolitru.

Nuci 10 kg. prin poșta Cor. 16.
Se capătă cu rambursă dela

»PRUNA«

societate pe acți industrială și comercială. Marosillye.

(Pr 2560—5)

Imprumuturi de amortizare pe proprietăți:

pe 50 ani 586 } curs 92
" 30 " 677 }
" 35 " 641 }

pe 50 ani 630 } curs 95
" 35 " 680 }

— : Mijlocește : —

Szücs F. Vilmos

reprezentantul soc. „Nagy-szebeni földhitelintézet”

Arad, Karolina utca 8 sz.

Va 2587—10

VINURI

vechi și noul de vândut.

Adresați-vă cu toată încrederea la proprietarul de vii din Siria (Világos) *Petru Benea*, căsăi Vă trimite numai vinuri bune, curate și pe lângă prețurile cele mai moderate.

Vinuri vechi din anii 1913 — 1914

Vin alb — — —	140	115
Bizling — — —	150	120
Rosa de Mntș — —	180	130
Carton — — —	160	—

Vinuri noul din anul 1915.

Vin alb — — —	—	88
Bizling — — —	—	90
Șiller — — —	—	96

Vinul se expediază cu rambursă dela 50 litri în sus sub îngrijirea mea proprie.

Vasele dau imediat pe timp de două luni.

Pentru calitatea vinului garantiez.

2519

Petru Benea

proprietar și neg. de vinuri
Világos (Arad m).

FARMACIA
KÁRPÁTI JÁNOS,
ARAD, ÎN COLȚUL PIETEI BO-
SZA ISTVÁN, V.S.-A-V.S. DE GARA TRENULUI ELECTRICE.

**In atențiunea
negustorilor!**

Acoperirea trebuințelor de
ciocolată și zaharicale pen-
tru prețuri de fabrică. :: ::
In depozit: Kugler, Hel-
ler, Túrth și Manner. :: ::

GĂBOR MIKLÓS Arad,
Piața Andrassy, colțul Salacz utca
Telefon 1059. Telefon 1059.

(Ca 2270)

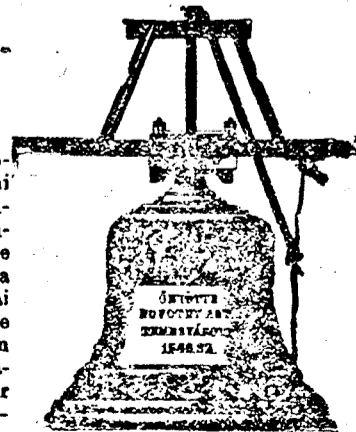
Premiat cu medalia cea mare la expoziția milenară din Budapesta în 1896.

Turnătorii de clopote. — Fabrica de scaune de fier pentru clopote alui

Fiul lui Antoniu Novotny, Timișoara-
Fabric.

Se recomandă spre pregătirea clopotelor nouă, precum la turnarea de nou a clopotelor stricate, spre facerea de clopote întregi, armonice pe garanție de mai mulți ani provăzute cu ajustări de fier bătut, construite spre a întoarce cu ușurință în ori ce parte, îndată ce clopotele sunt bătute de o lată fiind astfel scutite de crepare. — Sunt recomandate cu deosebire CLOPOTELE GAURITE, de dânsul inventate și premiate în mai multe rânduri, cari sunt provăzute în partea superioară — ca violina — cu găuri și figura S și au un ton mai intensiv mai adânc, mai limpede, mai plăcut și cu vibrarea mai voluminoasă decât cel de sistem vechiu, astfel că un clopot patentat de 327 kgr. este egal în ton cu un clopot de 401 kgr. patentat după sistemul vechi. — Se mai recomandă spre facerea scaunelor de fier bătut, de sine stătătoare, — spre preajustarea clopotelor vechi cu ajustarea de fier bătut — ca și spre turnarea de toace de metal. —

Prețuri-curente ilustrate trimit gratuit.

CEASURI PENTRU BISERICI.

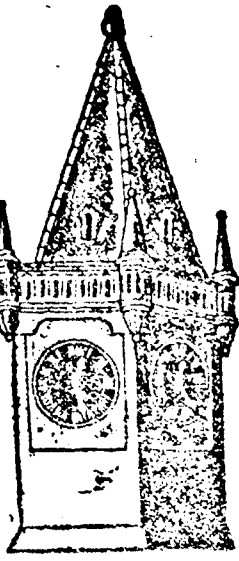
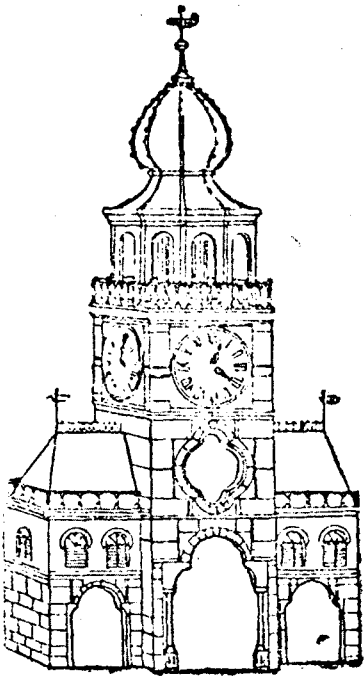
**SZÁNTHÓ
GYULA**

fabrică de ceasuri pentru biserici

NAGYVÁRAD,

Damjanich-utca 30 szám.

Oferă ceasuri pentru biserici cari se trag odată pe săptămână, odată la 8 zile și odată la zi, durabile și precise. Prețuri ieftine. Fabrică cu putere electrică. Garanție pe mai mulți ani. Prețurile la dorință se trimit gratis. Plăci (tablă) pentru ceasuri cari luminează noaptea, executate admirabil. — Prețuri ieftine. (Sa 88)

Liferantul diecezelor gr. or. și gr. cath.

Carl Stürner

funar

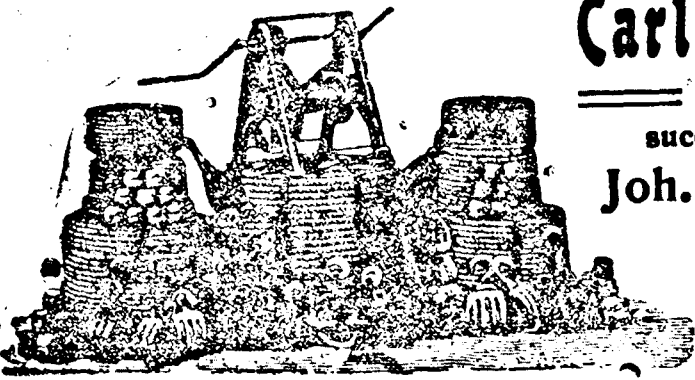
succesorul lui

Joh. Ongert's

SIBIIU

Hermannstadt

Saggasse 22.

- Oferă lucrări de cânepă curată: funii pentru transmisiuni, funii pentru care, legătoare, ștreanguri, căpește, cingătoare ațe pentru rolete, ață pentru saci etc.
- MARE ASORTIMENT DE AȚE ȘI FUNĂRII. ■
- Revânzătorii primesc rabat! Su 2060

O nouă invențiune de clopote!

Clopotul rezontor brevetat

Ho 1632

este alcătuit așa că fortifică nu numai un sunet, ci și alt sunet armonice și astfel asemenea acordului dă un sunet plin, puternic și sărbătoros precum și adânc.

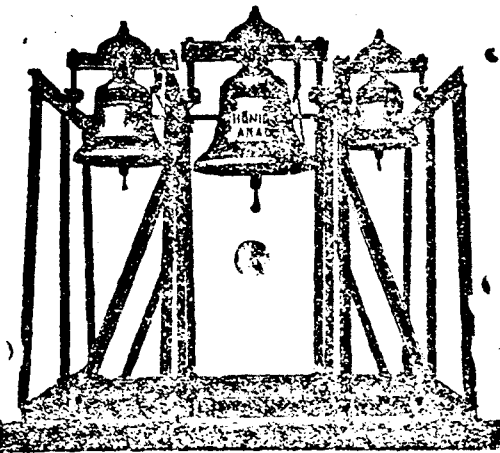
Echipamente p. clopote de fer Staluri

Prospecte și preliminar de spese gratis.

Friederich Hönig

fabrică de clopote brevetată

Arad, str. Rákoczi nr. 11-28.

CEL MAI MODERN INSTITUT TIPOGRAFIC ROMÂNESC DIN UNGARIA ȘI TRANSILVANIA

„CONCORDIA”

SOCIETATE PE ACȚIUNI

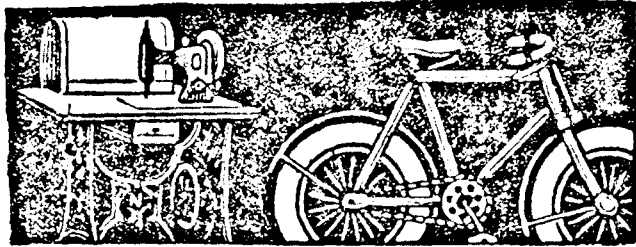
ARAD,

STR. ZRINYI NRUL 1/a.

Fund aprovizionat cu cele mai moderne mașini din străinătate și patrie, cari mașini de culos, mașini de tipar, mașini de tăiat și mașini de vârsat oțel, precum și cu cele mai moderne litere, primește spre executare tot felul de opuri, reviste, fol, placate, registre, tipărituri pentru bănel și societăți, precum și tipărituri advocaționale, invitații de logodnă, curuș și pentru petreceri. Anunțurile funebrale se execută cu cea mai mare urgență. Se execută tot felul de lucrări de aceasta branșă dela cele mai simple până la cele mai fine. — Executare promptă. — Prețuri moderate.

Intreprindere „VATT” mecanică și electrică a lui LEITNER, Cluj, (Kolozsvár).

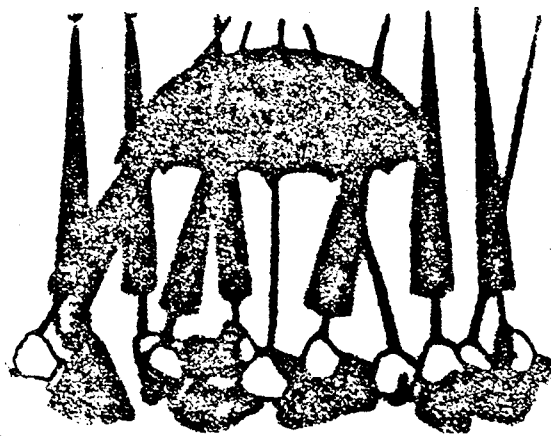
Birou și magazin: Széchenyi-tér 41. (Palatul Széki). Stabiliment: Malom-utca 8.

Va 2071

Reparări de automobile și gumă pentru automobile, mare atelier reparator de mașini de cusut, biciclete, mașini de scris, gramofone; prețuri ieftine, execuție solidă. — La comenzile din provincie nu se socotește pachetarea.

Cine se referă la acest ziar primește 10% rabat.

Unde

se pot cumpăra cele mai bune și mai elegante

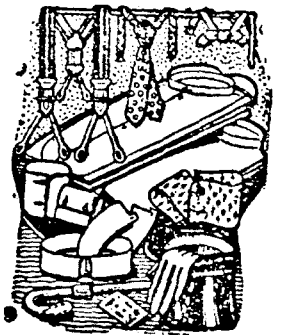
PLOIERE?

Unde se pot afla noutățile cele mai moderne — **En-tout-cas** și ploiere pentru dame și bărbați în executare perfectă și estetică, de calitate cea mai bună și cele mai moderne

albituri pentru bărbați

în executare recunoscută de cea mai bună;

Cămeși de modă albe și colorate; **GULERE** și **MANGETE** albe și colorate; **BATISTE** de buzunar; **BRATELE**; **CRAVATE** pentru gulere simple și duble; **CĂMEȘI** din păr de camilă; **CIORAPI** și alți articlii de modă p. bărbați în sortiment bogat și cu prețurile cele mai ieftine se pot cumpăra dela

GUSTAV SCHMIDT

fabrică de paraplec și prăvălie de articlii de modă pentru bărbați

SIBIIU (Nagyszeben), Piața mare, palatul „Bodenkredit”.

SZLANNÁR ÉS RÓTH

intreprindere de pictură de sticlă, altare, biserici și sticlărie decorativă

Oradea-mare (Nagyvárad), Arany-János-u. 14.

(Sa 2166)

Execută foarte frumos pictarea de sticlă, biserici, altare, icoane și fresco, totfelul de lucrări de marmoră. Execută decorațiuni de sticlă, lucrări de mozaic italiene și americane. Aurituri și pictarea tablourilor staționare.

Radó Gyula

magazin de modă p. femei, Arad.

Mare târg ocazional de Crăciun

Paltoane pentru femei.
Paltonașe moderne.
Paltoane de plisea și
Caracul. — Paltonașe
persiane și sealskin.

Costumuri.
Paltoane pentru fete.
Bunzi.
Garnituri de blănuri.
Talii. — Halaturi.

Preturi fixe scăzute!

Telefon 238.

Telefon 238.

TELEFON PENTRU ORAȘ ȘI COMITAT 649.

FIRE PENTRU LEGATUL VIEI

SACI. INVELITOARE IMPERMEABILE. VELINȚE. ::

Funării economice, fabricație proprie. Funii p. năi și plute. Funii p. uscatul albiturilor și cânepă albă. Totfelul de ață. Ață colorată p. implătitul măturilor. Ațe p. grădină. Ațe p. rolete. Gurtne de cânepă și jută. Gurtne p. scripete. Vedre de pânză de ventrele. Rețele p. pescari. Rețele p. piață. Instrumente p. gimnastică. Rețele p. tennis. Saci p. bani.

Articole de tapițerie: Păr de cal împletit. Gradle p. matrațe. Pânze Abrute. Gradle p. rolete. »Fles« automat. Ia: bă de mare. Pânze de piele. Țeseturi p. velnițe. Pânze p. jută. Saci de paie și diferite pânze p. saci de paie. De vânzare la: magazinul de mărfuri industriale de ARDEAL și BACICA al firmei

Reich B. Károly Fia és Társa

Arad, And ássy-tér nr. 6. (Casa Verbos).

EXECUTĂM DIN MATERIALUL CEL MAI BUN TOTFELUL DE LUCRĂRI ÎN BRANȘA FUNĂRIEI. — EXECUTĂM ȘATRE P. GRĂDINĂ DIN PÂNZE VĂRGATE ȘI DIN PÂNZE IMPERMEABILE.